

แนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ศึกษากรณีจังหวัดจันทบุรี

วรวลัยช์ ศรีเจริญ

ปัญหาพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

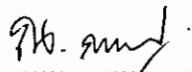
วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

ตุลาคม 2556

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

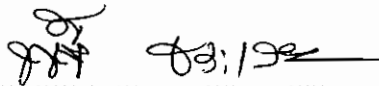
คณะกรรมการอาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษทางการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน
และคณะกรรมการควบคุมมาตรฐานวิชาปัญหาพิเศษทางการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน
ได้พิจารณาปัญหาพิเศษของ วรวัณช์ ศรีเจริญ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษทางการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

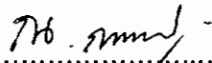

(ดร.นุชานดา กิตติสุภวัฒนา)

คณะกรรมการควบคุมมาตรฐานปัญหาพิเศษทางการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนันย์ ธารเสนา)

(ดร.นุชานดา กิตติสุภวัฒนา)

กรรมการและเลขานุการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต)

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจอนุมัติให้รับปัญหาพิเศษฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน ของมหาวิทยาลัยบูรพา

คณบดีวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนันย์ ธารเสนา)

วันที่ ๑๒ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

ประกาศคุณูปการ

การศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
ศึกษากรณี จังหวัดจันทบุรี สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจากหลายท่านที่ได้อนุเคราะห์ให้
ความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง โดยเฉพาะ ดร. อนุชานดา กิตติศุภวัฒนา ในฐานะที่ปรึกษางานวิจัย ที่ได้ให้
คำแนะนำในการคัดเลือกเรื่องที่ศึกษา และการตรวจทาน ตลอดจนให้คำแนะนำแก่ใจ
อาจารย์พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต ในฐานะกรรมการสอบปัญหาพิเศษ ที่ได้ให้คำแนะนำ
ในการดำเนินงานวิจัย อาจารย์ปราโมทย์ ร่วมสุข ประธานหอการค้ากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก,
ดร. อธิวุฒิ ตั้งเกียรติ นายกสมการการค้าและการท่องเที่ยว ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดจันทบุรี
ในฐานะผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ส่งผลให้การศึกษาสำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้ศึกษา
รู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่าน และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

การศึกษาครั้งนี้จะสำเร็จลงไม่ได้ หากขาดความร่วมมือจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
ที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสัมภาษณ์ และได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ครบถ้วน ทำให้ได้ผลการศึกษา
ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี ตลอดจนผู้ที่มีได้เอ่ยนาม ณ ที่นี้
ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้เป็นอย่างยิ่ง

วรวิญญ์ ศรีเจริญ

54930178: สาขาวิชา: การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน; รป.ม. (การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน)

คำสำคัญ: การพัฒนา/ การค้าชายแดน/ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

วรวลัญช์ ศรีเจริญ แนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ศึกษานิพนธ์ จังหวัดจันทบุรี (DIRECTIVRS IN THE DEVELOPMENT OF BORDER

COMMERCE IN THE ASEAN ECONOMIC COMMUNITY: A CASE STUDY OF

CHANTHABURI PROVINCE) อาจารย์ผู้ควบคุมปัญหาพิเศษ: อนุชานดา กิตติสุภวัฒนา. ปร.ด.

140 หน้า. ปี พ.ศ. 2556.

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการค้าชายแดน สู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ศึกษานิพนธ์ จังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการค้าชายแดน

ของจังหวัดจันทบุรี ในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและใช้เป็นฐานข้อมูล

ของหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้มา

ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการค้าชายแดนและเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนให้

เป็นระบบการค้าสากลและเสริมสร้างระบบเศรษฐกิจให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดและเกิดประโยชน์

สูงสุด การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประกอบด้วย ตัวแทนจากภาครัฐที่ทำหน้าที่ในการปฏิบัติและส่งเสริมการพัฒนาการค้าชายแดน

ตัวแทนจากภาคเอกชนซึ่งมีความรู้และเชี่ยวชาญและประสบการณ์ด้านการค้าชายแดน และตัวแทน

จากกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในเขตพื้นที่ชายแดน จำนวนทั้งสิ้น 16 คน การเก็บข้อมูล

โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร (Review Data) ผู้ทำการวิจัยได้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล

ด้านวิชาการจากแหล่งข้อมูล และสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Data)

โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบตัวต่อตัวเพื่อเปิดเผยสิ่งจูงใจ ความเชื่อ

ทัศนคติของผู้ตอบ โดยเตรียมคำถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ลักษณะ

การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ

ผลการศึกษาพบว่า 1) การเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของสินค้า บริการ

การค้าและการลงทุน โดยมีการพัฒนาในเรื่องของระบบการบริหารจัดการ, การพัฒนาในเรื่อง

เทคโนโลยีและกระบวนการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพ 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการคุ้มครอง

ทางสังคม โดยการพัฒนาในเรื่องของสุขภาวะและคุณภาพชีวิตของแรงงานให้มีชีวิตความเป็นอยู่

ที่ดีขึ้นลดการเอาเปรียบจากนายจ้าง 3) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์

โดยการพัฒนาเส้นทางในการคมนาคมขนส่งและจุดขนถ่ายสินค้า มีการพัฒนาระบบโครงสร้าง

สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่ชายแดน ได้แก่ ไฟฟ้า ระบบน้ำประปา โทรศัพท์ และ

ระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการค้าชายแดน 4) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการเสริมสร้างศักยภาพของผู้ประกอบการให้มีความรู้ด้านการค้า การลงทุน การทำธุรกิจ ระหว่างประเทศ ตลอดจนการอบรมให้ความรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน

5) การพัฒนากฎหมายและกฎระเบียบมีการจัดตั้งศูนย์ให้ข้อมูลและช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย ของประเทศไทยและกฎหมายของประเทศเพื่อนบ้าน มีการจัดทำข้อตกลงในเรื่องของการค้า, การลงทุน, แรงงานเพื่อที่จะทำให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ 6) การสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียน โดยการให้บุคคลทั่วไปและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน เช่น เกษตรกร ผู้ประกอบการ เพื่อจะได้เห็นถึงความสำคัญของ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและสามารถใช้ประโยชน์จากการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ได้อย่างเต็มที่ 7) การเสริมสร้างความมั่นคง การสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน ในการจัดทำข้อตกลงร่วมกันในการจัดการกับปัญหาความมั่นคงต่าง ๆ ที่ประเทศใดประเทศหนึ่ง ไม่สามารถจะแก้ไขปัญหาได้เพียงประเทศเดียว เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการค้ามนุษย์ อันจะ นำไปสู่การแก้ไขปัญหาความมั่นคงระหว่างประเทศได้ 8) การเพิ่มศักยภาพของเมืองเพื่อเชื่อมโยง โอกาสจากอาเซียน ต้องการพัฒนาเมืองชายแดนให้มีความพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงทางด้าน เศรษฐกิจ ความมั่นคง และด้านสังคมจากการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยมีการพัฒนา ในด้านต่าง ๆ เช่น ผังเมือง โครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณสุขและระบบสาธารณสุขโลก

54930178: MAJOR: PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT; M.P.A.
(PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT)

KEYWORDS: DEVELOPMENT/ THE BORDER TRADE/ ASEAN ECONOMIC
COMMUNITY

WORAWARUN SRICHAROEN: DIRECTIVRS IN THE DEVELOPMENT OF
BORDER COMMERCE IN THE ASEAN ECONOMIC COMMUNITY: A CASE STUDY OF
CHANTHABURI PROVINCE, ADVISOR: NUKANDA KITISUPATANA, PhD. 140 P. 2013.

This qualitative study aims 1) to explore development guidelines of the trade at the border in Chanthaburi province for ASEAN Economic Community and 2) to specify development guidelines for internationalizing the trading system and maximizing the effectiveness of the economic system. The 16 informants are 1) representatives from government sector whose work is operating and promoting the trade at the border, 2) representatives from private sector who are knowledgeable and experienced in trading at the studied border, and 3) representatives from local administrative organizations in the studied area. The data collection is divided into 2 types: review data and field data. The review data is from document study, while the field data is from in-depth interview (semi-structured interview) to learn the interviewees' motivation, belief, and attitude.

The suggestions are that there should be 1) enhancement of competitiveness in terms of products, service, and investment by improving the management system, technology and production, 2) development of labor's quality of life and social protection by improving health and reducing employers' advantage taking, 3) development of infrastructure and logistics by improving and expanding transportation routes, distribution centers, infrastructure including electricity, water supply, telephone and the internet systems at the border, 4) enhancement of human resources by improving entrepreneur's potential in terms of trade, investment, international business, and language and culture of neighbor countries, 5) revision of law and regulations by establishing legal information and center, having agreements of trade, investment, and labor, 6) giving knowledge and building understanding and awareness of ASEAN to general people and involved people such as farmers and entrepreneurs, 7) promotion of stability and bilateral and/ or multilateral cooperation between countries by making agreements for solving

problems in which an individual country cannot solve such as drug and human trade, 8)
enhancement of potential of the area by preparing the area such as urban planning, infrastructure
and health development.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
คำถามในการวิจัย	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
ขอบเขตการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา	10
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน	25
แนวคิดสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) และประชาคม เศรษฐกิจอาเซียน	41
ยุทธศาสตร์การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ปี พ.ศ. 2558.....	49
การค้าชายแดนไทย-กัมพูชาและการค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี	50
ยุทธศาสตร์การค้าชายแดนไทย-กัมพูชาของจังหวัดจันทบุรี.....	60
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	62
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	82
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)	82
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	83
การเก็บรวบรวมข้อมูล	85

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ความเชื่อถือได้ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	86
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	86
4 ผลการวิจัย	88
การเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของสินค้า บริการ การค้าและ การลงทุน	89
การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการคุ้มครองทางสังคม	97
การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์.....	101
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	106
พัฒนากฎหมายและกฎระเบียบ	110
การสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียน.....	112
การเสริมสร้างความมั่นคง.....	115
การเพิ่มศักยภาพของเมืองเพื่อเชื่อมโยงโอกาสจากอาเซียน	118
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	123
สรุปผลการวิจัย	124
อภิปรายผลการวิจัย	125
ข้อเสนอแนะ	130
บรรณานุกรม	132
ภาคผนวก	137
ประวัติย่อของผู้วิจัย	140

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ประเทศในภูมิภาคอาเซียนที่อยู่ในกรอบความร่วมมือต่าง ๆ	48
2	สรุปสาขาความร่วมมือในภูมิภาคอาเซียน	48
3	การหาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน	84
4	สรุปผล การเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแนวทางการพัฒนา การค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี ด้านการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน ของสินค้าบริการ การค้าและการลงทุน	93
5	สรุปผลการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแนวทางการพัฒนา การค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการคุ้มครอง ทางสังคม	99
6	สรุปผลการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแนวทางการพัฒนา การค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและ โลจิสติกส์	104
7	สรุปผลการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแนวทางการพัฒนา การค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.....	108
8	สรุปผลการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแนวทางการพัฒนา การค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี ด้านการพัฒนากฎหมายและกฎระเบียบ.....	111
9	สรุปผลการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแนวทางการพัฒนา การค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจและ ความตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียน	114
10	สรุปผลการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแนวทางการพัฒนา การค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี ด้านการเสริมสร้างความมั่นคง	117
11	สรุปผลการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแนวทางการพัฒนา การค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี ด้านการเพิ่มศักยภาพของเมืองเพื่อเชื่อมโยง โอกาสจากอาเซียน.....	120

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2 ประเทศสมาชิกของอาเซียน	41
3 พัฒนาการความร่วมมือในภูมิภาคอาเซียน	43
4 กรอบความร่วมมือแบบเครือข่ายของประเทศในภูมิภาคอาเซียน.....	47
5 ยุทธศาสตร์การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 2558	49

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรืออาเซียน (Association of South East Asian Nations: ASEAN) เป็นองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีความใกล้ชิดและมีความสำคัญกับไทยมากที่สุด ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ของอาเซียนมีพัฒนาการมาเป็นลำดับ โดยไทยมีบทบาทสำคัญในการผลักดันความร่วมมือของอาเซียนให้มีความคืบหน้ามาตลอด ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) ซึ่งได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 ความตกลงด้านการค้าบริการอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 รวมถึงความร่วมมือทางด้านวัฒนธรรม ความมั่นคง และอื่น ๆ ในปัจจุบันอาเซียนให้ความสำคัญกับการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community: AC) ซึ่งประกอบด้วย 3 เสาหลัก (Pillars) ได้แก่ 1) ประชาคมความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Security Community: ASC) 2) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) และ 3) ประชาคมสังคม-วัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-cultural Community: ASCC) ทั้ง 3 เสดังกล่าวข้างต้นนั้น ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ AEC เป็นเรื่องที่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากที่สุด เนื่องจากมีรากฐานมาจากความร่วมมือและความตกลงทางเศรษฐกิจที่ประเทศสมาชิกได้ดำเนินการร่วมกันมาแล้วระยะหนึ่ง หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการสานต่อความร่วมมือและความตกลงที่มีอยู่เดิมให้เป็นรูปธรรมและมีแบบแผนมากยิ่งขึ้น

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กำหนดวัตถุประสงค์ตามวิสัยทัศน์อาเซียนที่จะให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความมั่นคง มั่งคั่งและสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่น ๆ ได้ โดย 1) มุ่งให้เกิดการไหลเวียนอย่างเสรีของสินค้า การบริการ การลงทุน เงินทุน การพัฒนาทางเศรษฐกิจ และการลดปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางสังคม 2) มุ่งที่จะจัดตั้งให้อาเซียนเป็นตลาดเดียวและเป็นฐานการผลิต โดยจะริเริ่มกลไกและมาตรการใหม่ ๆ ในการปฏิบัติตามข้อริเริ่มทางเศรษฐกิจที่มีอยู่แล้ว 3) ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศสมาชิกใหม่ของอาเซียน (กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม หรือ CLMV) เพื่อลดช่องว่างของระดับการพัฒนาและช่วยให้ประเทศเหล่านี้เข้าร่วมในกระบวนการรวมตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียน 4) ส่งเสริมความร่วมมือในนโยบายการเงินและเศรษฐกิจมหภาค ตลาดการเงิน และตลาดเงินทุน การประกันภัยและภาษีอากร

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคม การบูรณาการความร่วมมือด้านกฎหมาย การพัฒนาความร่วมมือด้านการเกษตร พลังงาน การท่องเที่ยว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการยกระดับการศึกษาและการพัฒนาฝีมือ

การดำเนินงานเพื่อนำไปสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเริ่มต้นนำร่องจากการรวมกลุ่มใน 12 สาขาสำคัญของอาเซียน (12 Priority Integration Sectors) เพื่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการได้อย่างเสรีและมีการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ประเทศสมาชิกยังได้ร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์ระยะยาวที่จะนำไปสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนภายใน ค.ศ. 2015 โดยจัดทำเป็นแผนงานเชิงบูรณาการด้านเศรษฐกิจที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “พิมพ์เขียวเพื่อจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ AEC Blueprint” ซึ่งระบุใจความว่าในปี ค.ศ. 2015 ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน (Single Market and Production Base) การเป็นภูมิภาคที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง (Highly Competitive Economic Region) การเป็นภูมิภาคที่มีพัฒนาการทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน (Region of Equitable Economic Development) และการเป็นภูมิภาคที่บูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลกได้อย่างสมบูรณ์ (Region Fully Integrated into the Global Economy) โดยในการนี้อาเซียนได้กำหนดแผนงานเพื่อดำเนินการไปสู่คุณลักษณะสำคัญในแต่ละด้านไว้อย่างครอบคลุม อาทิ การขจัดมาตรการทางภาษีและที่มิใช่ภาษี การปรับปรุงกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า การส่งเสริมสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา การพัฒนามาตรฐานและความสอดคล้องของผลิตภัณฑ์ การพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากร และการเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรี เป็นต้น

การค้าชายแดนนับว่าเป็นในรูปแบบการค้าของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยในช่วง 1-2 ปีที่ผ่านมา มูลค่าการค้าชายแดนของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านทั้ง 4 ประเทศมีอัตราการเติบโตสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการที่ประเทศเพื่อนบ้านเหล่านี้มีการปรับเปลี่ยนมา ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจและการค้าเสรีมากขึ้น รวมไปถึงพัฒนาการของกรอบความร่วมมือและความตกลงทางการค้าในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มอนุภูมิภาค ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีส่วนช่วยส่งเสริมให้มูลค่าการค้าระหว่างกันเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งประโยชน์ที่เกิดจากการค้าชายแดนนั้นไม่เพียงแต่ส่งผลดีต่อผู้คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณชายแดนเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อความใกล้ชิดและความร่วมมือระหว่างกันในด้านต่าง ๆ มากขึ้น ในปี พ.ศ. 2554 ประเทศไทยมีการค้าชายแดนประมาณ 900,000 ล้านบาท และคาดว่าในปี พ.ศ. 2555 จะมีมูลค่าประมาณ 1,000,000 ล้านบาท รัฐบาลปัจจุบันของนายกรัฐมนตรียิ่งลักษณ์ ชินวัตร คาดว่าในปี พ.ศ. 2558 การค้าชายแดนจะเพิ่มขึ้นเป็น 2,000,000 ล้านบาท สถิติการค้าชายแดนของไทยปี พ.ศ. 2554 คือ

1. การค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย 566,055 ล้านบาท
2. การค้าชายแดนไทย-พม่า 164,375 ล้านบาท
3. การค้าชายแดนไทย-ลาว 111,019 ล้านบาท
4. การค้าชายแดนไทย-กัมพูชา 70,518 ล้านบาท

การค้าชายแดนจึงเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้เกิดเศรษฐกิจไร้พรมแดน ตามเป้าหมายของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 การเพิ่มมูลค่าของการค้าชายแดนที่เพิ่มขึ้นทุกปีนั้นเป็นสัญญาณที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนต้องเตรียมความพร้อม เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การค้าชายแดนมีความสำคัญต่อการค้าระหว่างประเทศและการเป็นตลาดเดียว (Single Market) ของอาเซียน ดังนั้นภาครัฐจะต้องพัฒนาระบบโลจิสติกส์บริเวณชายแดน โดยเฉพาะตลาดการค้าชายแดนให้มีความคล่องตัว ลดอุปสรรคในการส่งสินค้าข้ามแดนและพัฒนาระบบตรวจคนเข้าเมืองให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ภาคเอกชนก็ต้องพัฒนาตนเองโดยผู้ประกอบการต้องพัฒนาธุรกิจให้เป็นสากลมากขึ้น ผู้ผลิตและผู้ค้าปลีกต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูงขึ้นตรงตามความต้องการของเพื่อนบ้าน ภาคอสังหาริมทรัพย์ต้องเตรียมพื้นที่รองรับอุตสาหกรรมและคลังสินค้าชายแดนและอื่น ๆ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะกระตุ้นการเติบโตของการค้าชายแดนและยังทำให้เกิดธุรกิจใหม่ ๆ ตามแนวชายแดนและพื้นที่ต่อเนื่อง

สำหรับการค้าชายแดนระหว่างไทย-กัมพูชานั้น มูลค่าการค้าจะเพิ่มขึ้นทุกปีทั้งนี้เพราะมีปัจจัยต่าง ๆ ทั้งด้านการคมนาคม นโยบายความร่วมมือของสองประเทศและการเกิดธุรกิจใหม่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ดังนั้นผู้ประกอบการควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับประเทศกัมพูชาเพื่อเสริมสร้างโอกาสในการค้าและการลงทุนในประเทศกัมพูชาอย่างมืออาชีพและพร้อมที่จะแข่งขันกับผู้ประกอบการอื่น ๆ

จังหวัดจันทบุรีเป็นหนึ่งในหลายจังหวัดของประเทศไทยที่มีอาณาเขตด้านทิศตะวันออกติดต่อกับประเทศกัมพูชา โดยมีระยะทางที่ติดต่อกันประมาณ 96 กิโลเมตรในพื้นที่ อำเภอสอยดาวและอำเภอโป่งน้ำร้อน มีพื้นที่ติดกับจังหวัดพระตะบอง และจังหวัดโพลิน ของประเทศกัมพูชา แนวพรมแดนส่วนใหญ่เป็นคลองลำห้วยและสันปันน้ำของทิวเขาบรรทัด และหลักเขตจำนวน 17 หลัก จังหวัดจันทบุรีมีช่องทางผ่านพรมแดน 16 ช่องทาง โดยจุดผ่านแดนถาวรและจุดผ่อนปรนของจังหวัดจันทบุรี มีนโยบายในการเปิดจุดผ่อนปรนทางการค้าชายแดน เพื่อให้ประชาชนที่อาศัยตามบริเวณแนวชายแดนของทั้งไทย และกัมพูชา ได้ซื้อขายและแลกเปลี่ยนสินค้ากันเล็กๆ น้อยๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมด้วย และเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในระดับท้องถิ่น ตลอดจนเปิดเพื่อการสัญจรไปมาของประชาชนทั้งสองประเทศโดยการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา (วัชรินทร์ ยงศิริ, 2547, หน้า 56)

ภายใต้กระแสความเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจของโลกปัจจุบัน ทั้งในเรื่องของกระแสโลกาภิวัตน์ การปะทะกันทางวัฒนธรรม การสู้รบระหว่างประชาชนตามแนวชายแดน และการช่วงชิงความได้เปรียบกันระหว่างคู่ค้าไทย-กัมพูชา ในบริเวณชายแดน ในยุคของสงครามทางด้านเศรษฐกิจ เมื่อการค้า การเมือง สังคม และวัฒนธรรมระหว่างไทย-กัมพูชา มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การค้าชายแดนระหว่างไทย-กัมพูชา นับได้ว่าเป็นสถานการณ์ที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงจากผลกระทบดังกล่าวได้ เช่น ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบการค้าแบบญาติมิตร ที่มีการซื้อขายสินค้าเพื่อการบริโภคเฉพาะภายในครัวเรือน เป็นการเข้าสู่ระบบการค้าชายแดนขนาดใหญ่ มีการตั้งซื้อสินค้าในปริมาณมาก ๆ ซึ่งหมายถึง ได้เกิดเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงของระบบและรูปแบบของการค้าชายแดนระหว่างไทย-กัมพูชา ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงเช่นว่านี้ มีสาเหตุหลักมาจากการเปลี่ยนแปลงของนโยบายด้านความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและจากกรอบความร่วมมือในระดับภูมิภาค เช่น การจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นถูกสร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของเหล่าประเทศสมาชิกและเพิ่มแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ด้วยแม้ว่าการค้าชายแดนระหว่างไทย-กัมพูชา จะมียุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ ที่ได้ส่งผลให้มีการพัฒนาทางการค้าเพิ่มมากขึ้น แต่ก็ได้มีการพัฒนาแบบก้าวกระโดดเช่นกัน จากกรอบความร่วมมือ นโยบายระหว่างประเทศ และข้อตกลงทางการค้าในยุคสมัยใหม่ที่คอยสนับสนุนและช่วยพัฒนาการค้าระหว่างกัน ให้แข็งแกร่งขึ้น แต่ในความเป็นจริงแล้ว หากไม่คำนึงถึงแต่เพียงผลประโยชน์แต่เพียงอย่างเดียวแล้ว การค้าชายแดนของประเทศไทย กับประเทศกัมพูชา ก็ยังมีข้อจำกัดและอุปสรรคทางการค้า ซึ่งส่งผลให้การพัฒนาการค้าชายแดนไทย-กัมพูชานั้น ไม่สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ เช่น ปัญหาด้านการค้านอกระบบภาษีศุลกากร การค้าของผิดกฎหมาย ระบบคมนาคมขนส่งที่ยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ และอื่น ๆ นอกเหนือจากนี้ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ก็ถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งส่งผลกระทบต่อมูลค่าการค้าชายแดนระหว่างไทย-กัมพูชา

จากปัญหาข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีปัจจัยมากมาย ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนา การค้าชายแดนระหว่างไทย-กัมพูชา ดังนั้น ในสถานการณ์ปัจจุบันที่สถานะเศรษฐกิจของโลกได้ฟื้นตัวขึ้น โดยเฉพาะในประเทศแถบทวีปเอเชีย ซึ่งประเทศกัมพูชาก็เป็นประเทศหนึ่งซึ่งได้รับผลจากการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ ปรากฏว่าได้มีการลงทุนจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นในประเทศกัมพูชาจำนวนมาก ซึ่งส่งผลให้ประชาชนชาวกัมพูชามีรายได้สูงขึ้น กำลังซื้อสูงขึ้น ซึ่งได้กลายมาเป็นปัจจัยสนับสนุนต่อการค้าชายแดนของไทย ซึ่งรวมไปถึงการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการค้าและการลงทุนระหว่างกัน อย่างไรก็ตามการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา

ในปัจจุบันก็ยังประสบปัญหาในหลาย ๆ ประการทั้งในเรื่องของมาตรการทางภาษีที่ยังไม่มีความชัดเจน การปลูกสิทธิชาตินิยม การต่อต้านสินค้าไทยเพราะปัญหาความขัดแย้งจากกรณีของปราสาทเขาวิหารซึ่งกลับมาลุกฮือขึ้นอีกครั้ง หรือแม้แต่คู่แข่งทางการค้าสำคัญที่พยายามแทรกตัวเข้ามาบีบคั้นในกัมพูชามากขึ้นเช่นจีนและเวียดนาม ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความคิดว่าจะมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษา “แนวทางการพัฒนาการค้าชายแดน ผู้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ศึกษากรณีจังหวัดจันทบุรี” เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ประกอบการค้าชายแดน หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการค้าชายแดนและเตรียมความพร้อมผู้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนให้เป็นระบบการค้าสากลและเสริมสร้างระบบเศรษฐกิจให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดและเกิดประโยชน์สูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้
เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรีเพื่อเตรียมความพร้อมผู้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

คำถามในการวิจัย

จังหวัดจันทบุรีมีแนวทางในการพัฒนาการค้าชายแดน ผู้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างไร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนผู้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ศึกษากรณีจังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและยุทธศาสตร์การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2558 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) ดังนี้

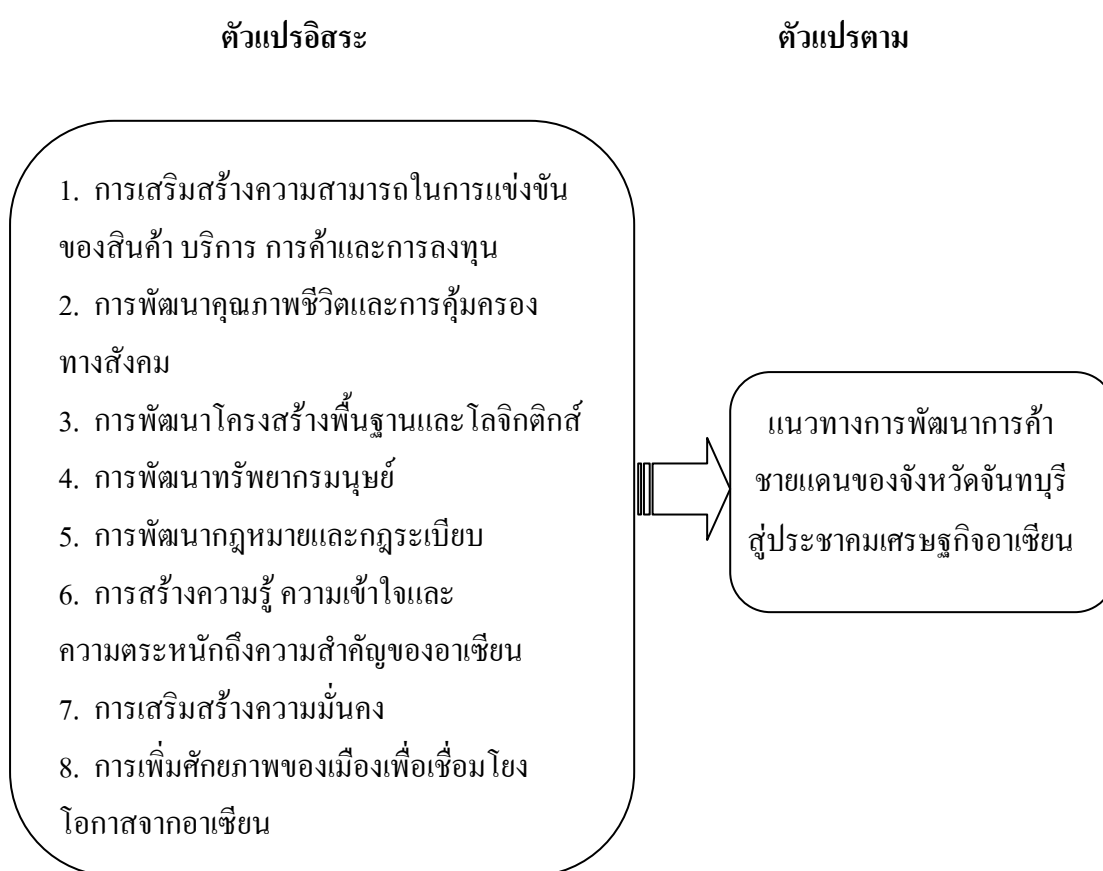
1. ตัวแปรอิสระคือ การศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนผู้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ศึกษากรณี จังหวัดจันทบุรี 8 ด้าน ได้แก่

1.1 การเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของสินค้า บริการ การค้าและการลงทุน

1.2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการคุ้มครองทางสังคม

1.3 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์

- 1.4 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
 - 1.5 การพัฒนากฎหมายและกฎระเบียบ
 - 1.6 การสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียน
 - 1.7 การเสริมสร้างความมั่นคง
 - 1.8 การเพิ่มศักยภาพของเมืองเพื่อเชื่อมโยงโอกาสจากอาเซียน
2. ตัวแปรตาม คือ แนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี สู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงสถานการณ์การค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี
 2. ทราบถึงปัญหาข้อจำกัดและอุปสรรคในการพัฒนาการค้าชายแดนในจังหวัดจันทบุรี
- เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมการพัฒนาการค้าชายแดนสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

3. เพื่อเป็นแนวทางให้แก่หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้สนใจ สามารถที่จะนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาการพัฒนาการค้าชายแดนสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในจังหวัดจันทบุรี ครั้งนี้ไปปรับใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนาการค้าชายแดนเพื่อให้ เศรษฐกิจการค้าชายแดนเป็น ไปอย่างมีประสิทธิภาพสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่าง ทั้งสองประเทศ

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ศึกษากรณี จังหวัดจันทบุรี ได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาแนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี ในกรอบของยุทธศาสตร์สู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ โดยศึกษาเฉพาะชายแดนของจังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีจุดผ่านแดน ทั้งหมด 5 จุด โดยมีจุดผ่านแดนถาวร 2 จุด และจุดผ่อนปรน 3 จุด ดังนี้

2.1 จุดผ่านแดนถาวรบ้านฝักกาด อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี

2.2 จุดผ่านแดนถาวรบ้านแหลม อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี

2.3 จุดผ่อนปรนบ้านซับริ อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

2.4 จุดผ่อนปรนบ้านสวนส้ม อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

2.5 จุดผ่อนปรนบ้านบึงขันธ์ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี

3. ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย

ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ศึกษากรณี จังหวัดจันทบุรี โดยสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน จำนวน 3 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มข้าราชการ ภาครัฐ กลุ่มภาคเอกชน และกลุ่มผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ชายแดน จำนวนทั้งสิ้น 16 คน ประกอบด้วย

3.1 กลุ่มข้าราชการภาครัฐ จำนวน 6 คน ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรี, พาณิชย์จังหวัดจันทบุรี, นายด่านศุลกากรจังหวัดจันทบุรี, ผู้อำนวยการส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ จังหวัดจันทบุรี, นายอำเภอโป่งน้ำร้อน, นายอำเภอสอยดาว

3.2 กลุ่มภาคเอกชน จำนวน 5 คน ได้แก่ ประธานหอการค้าจังหวัดตราด, ประธานหอการค้าจังหวัดจันทบุรี, นายกสมาคมการค้า และการท่องเที่ยวชายแดนไทย-กัมพูชาจังหวัดจันทบุรี, ประธานหอการค้ากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก, ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดจันทบุรี

3.3 กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตตำบลที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน จำนวน 5 คน ได้แก่ นายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 องค์กร นายกเทศมนตรีเทศบาลหนองดาง, นายกเทศมนตรีเทศบาลคลองใหญ่, นายก อบต.ทุ่งขนาน นายก อบต.สะตอน นายก อบต.เทพนิมิต

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา เวลาในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ระหว่างเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2555-มิถุนายน พ.ศ. 2556

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลง (Development is Change) และเป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น เป็นการพัฒนากายในเขตพื้นที่ชายแดนของจังหวัดจันทบุรี

การค้าชายแดน หมายถึง รูปแบบหนึ่งของการค้าระหว่างประเทศ ที่เริ่มมาจากการซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้าของประชาชน ในเขตพื้นที่ชายแดนของจังหวัดจันทบุรี

จุดผ่านแดนถาวร หมายถึง ด้านการค้าสากลที่ประชาชนทั้งสองประเทศ นักท่องเที่ยว และยานพาหนะ สามารถสัญจรไปมาเพื่อการค้า การท่องเที่ยว ของจังหวัดจันทบุรี ได้แก่

1. จุดผ่านแดนถาวรบ้านแหลม ตั้งอยู่ที่ หมู่ 4 ตำบลเทพนิมิต อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี

2. จุดผ่านแดนถาวรบ้านผักกาด ตั้งอยู่ที่ หมู่ 4 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี

จุดผ่อนปรนการค้า หมายถึง ด้านที่ให้การช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้านด้านมนุษยธรรม และส่งเสริมความสัมพันธ์ของประชาชนในระดับท้องถิ่น เพื่อการผ่อนปรนให้มีการค้าขายสินค้าอุปโภคบริโภค และยารักษาโรคที่จำเป็น ซึ่งระดับท้องถิ่น ของจังหวัดจันทบุรี ได้แก่

1. จุดผ่อนปรนบ้านซันตารี ตั้งอยู่ที่ หมู่ 2 ตำบลทุ่งขนาน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

2. จุดผ่อนปรนบ้านสวนส้ม ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 5 ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัด

จันทบุรี

3. จุดผ่อนปรนบ้านบึงชนั่งล่าง ตำบลเทพนิมิต อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หมายถึง เป็นการรวมตัวของชาติใน สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ (ASEAN) จำนวนทั้งสิ้น 10 ประเทศ เพื่อที่จะให้มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน ทำให้มีผลประโยชน์ อำนาจต่อรองต่าง ๆ กับคู่ค้าได้มากขึ้น และการนำเข้า

ส่งออกของชาติในอาเซียนก็จะเสรี ยกเว้นสินค้าบางชนิดที่แต่ละประเทศอาจจะขอไว้ไม่ลดภาษี นำเข้า รวมตัวเป็น ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

การเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของสินค้า บริการ การค้าและการลงทุน ที่ครอบคลุมตั้งแต่การส่งเสริมการลงทุน ไทยในต่างประเทศ การอำนวยความสะดวก การตลาด การพัฒนาศักยภาพในการแข่งขัน การพัฒนา/ ปรับปรุงมาตรฐาน การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการคุ้มครองทางสังคม เพื่อให้ประชาชน ได้รับการคุ้มครองทางสังคม มีสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ที่ดีมั่นคงปลอดภัย

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์ เพื่อให้โครงสร้างพื้นฐาน มีความเชื่อมโยง และมีขีดความสามารถในการรองรับและมีกฎระเบียบที่อำนวยความสะดวกทั้งการค้าและการลงทุน

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้มีมาตรฐานการศึกษาอาเซียน รวมทั้งทักษะฝีมือและภาษา ใน 3 ด้าน คือ ภาคการศึกษา ภาคแรงงานและผู้ประกอบการ และภาครัฐ

การพัฒนากฎหมายและกฎระเบียบ เพื่ออำนวยความสะดวกด้านการค้า การลงทุน รวมทั้งสามารถปกป้องผลประโยชน์และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

การสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียน เพื่อให้ประชาชนทั่วไป ผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าใจและตระหนักถึงการเป็นประชาคมอาเซียน

การเสริมสร้างความมั่นคง เน้นสร้างความร่วมมือ สร้างพันธมิตร การบริหารจัดการพื้นที่ชายแดนทั้งทางบก ทางทะเล รวมถึงการสร้างปัจจัยสนับสนุนต่าง ๆ เช่น ฐานข้อมูล

การเพิ่มศักยภาพของเมืองเพื่อเชื่อมโยงโอกาสจากอาเซียน เพื่อทำให้เมืองมีศักยภาพที่จะเชื่อมโยงกับสมาชิกอาเซียน ทั้งในด้านอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว การลงทุนและการค้าชายแดน ในด้านต่าง ๆ อาทิ เมืองหลวง เมืองเกษตร เมืองอุตสาหกรรม เมืองท่องเที่ยว เมืองการค้าชายแดน ตลอดจน Green City เนื่องจากถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการสร้างจุดขาย (Branding)

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
ศึกษากรณี จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวกับ
การพัฒนาการค้าชายแดน และประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งประกอบไปด้วยเนื้อหาสาระ
ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนา
2. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการค้าชายแดน
3. แนวคิดสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) และประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
4. ยุทธศาสตร์การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ปี พ.ศ. 2558
5. การค้าชายแดนไทยกัมพูชาและการค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี
6. ยุทธศาสตร์การค้าชายแดนไทย-กัมพูชาของจังหวัดจันทบุรี
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนา

การพัฒนา

คำว่า การพัฒนา ใช้ในภาษาอังกฤษว่า Development นำมาใช้เป็นคำเฉพาะและ
ใช้ประกอบคำอื่นก็ได้ เช่น การพัฒนาประเทศ การพัฒนาชนบท การพัฒนาเมือง และการพัฒนา
ข้าราชการ เป็นต้น การพัฒนาจึงถูกนำไปใช้กันโดยทั่วไปและมีความหมายแตกต่างกันออกไป
ดังกล่าวแล้ว เกี่ยวกับความหมายของการพัฒนานั้น ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายความหมาย
ทั้งความหมายที่คล้ายคลึงกัน และแตกต่างกัน ซึ่งอาจจำแนกออกได้เป็น 10 ลักษณะ คือ

1. ความหมายจากรูปศัพท์

การพัฒนา มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Development แปลว่า การเปลี่ยนแปลงที่ละเล็ก
ละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุง
ให้ดีขึ้น และเหมาะสมกว่าเดิมหรืออาจก้าวหน้าไปถึงขั้นที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่น่าพอใจ (ปกรณ์
ปริyarat, 2538, หน้า 5) ส่วนความหมายจากรูปศัพท์ในภาษาไทยนั้น หมายถึง การทำความเจริญ
การเปลี่ยนแปลงในทางที่เจริญขึ้น การคลี่คลายไปในทางที่ดี ถ้าเป็นกริยาใช้คำว่า พัฒนา

หมายความว่า ทำให้เจริญ คือ ทำให้เติบโตได้ งอกงาม ทำให้งอกงามและมากขึ้น เช่น
เจริญทางไมตรี (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525, 2538, หน้า 238)

การพัฒนา โดยความหมายจากรูปศัพท์จึงหมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิด
ความเจริญเติบโตงอกงามและดีขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจ ความหมายดังกล่าวนี้ เป็นที่มาของ
ความหมายในภาษาไทยและเป็นแนวทางในการกำหนดความหมายอื่น ๆ (สนธยา พลศรี, 2547,
หน้า 2)

2. ความหมายโดยทั่วไป

การพัฒนา ที่เข้าใจโดยทั่วไป มีความหมายใกล้เคียงกับความหมายจากรูปศัพท์ คือ
หมายถึง การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบ
หรือการทำให้ดีขึ้นกว่าสภาพเดิมที่เป็นอยู่อย่างเป็นระบบ (ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, 2526, หน้า 1) ซึ่งเป็น
การเปรียบเทียบทางด้านคุณภาพระหว่างสภาพการณ์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน
กล่าวคือ ถ้าในปัจจุบันสภาพการณ์ของสิ่งนั้นดีกว่า สมบูรณ์กว่าก็แสดงว่าเป็นการพัฒนา (ปกรณ์
ปรียากร, 2538, หน้า 5)

การพัฒนา ในความหมายโดยทั่วไปจึงหมายถึงการเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิด
คุณภาพดีขึ้นกว่าเดิม ความหมายนี้ นับว่าเป็นความหมายที่รู้จักกัน โดยทั่วไป เพราะนำมาใช้มากกว่า
ความหมายอื่น ๆ แม้ว่าจะไม่เป็นที่ยอมรับของนักวิชาการก็ตาม (สนธยา พลศรี, 2547, หน้า 2)

3. ความหมายทางเศรษฐศาสตร์

นักเศรษฐศาสตร์ได้ให้ความหมายของ การพัฒนา หมายถึง ความเจริญเติบโต โดยเน้น
ความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ เช่น ผลผลิตรวมของประเทศเพิ่มขึ้น รายได้
ประชาชาติเพิ่มขึ้น รายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อคนของประชากรเพิ่มขึ้น (ณัฐพล ชันชไชย, 2527, หน้า 2)
มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากขึ้น ประชากรมีรายได้เพียงพอที่สามารถตอบสนองความต้องการ
พื้นฐานของตนได้ (เสถียร เขยประทับ, 2528, หน้า 9) ซึ่งอาจสรุปได้ว่า การพัฒนา
เป็นกระบวนการทางสังคม ที่ผลผลิตออกมาในรูปซึ่งสามารถวัดได้ด้วยเกณฑ์ทางเศรษฐศาสตร์
(สุนทร โคมิน, 2522, หน้า 37)

จะเห็นได้ว่า นักเศรษฐศาสตร์ได้กำหนดความหมายของการพัฒนา โดยใช้ความหมาย
จากรูปศัพท์และความหมายโดยทั่วไป คือ หมายถึง ความเจริญเติบโต แต่เป็นความเจริญเติบโต
ทางเศรษฐกิจ ตามเนื้อหาของวิชาเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นการเน้นความหมายเชิงปริมาณ คือ
การเพิ่มขึ้น หรือการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากกว่าด้านอื่น ๆ (สนธยา พลศรี, 2547, หน้า 2-3)

4. ความหมายทางพัฒนาบริหารศาสตร์

นักพัฒนาบริหารศาสตร์ได้ให้ความหมายของการพัฒนาเป็น 2 ระดับ คือ ความหมาย

อย่างแคบและความหมายอย่างกว้าง ความหมายอย่างแคบ การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในตัวระบบการกระทำทำให้ดีขึ้นอันเป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณภาพเพียงด้านเดียว ส่วนความหมายอย่างกว้างนั้น การพัฒนา เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบการกระทำทั้งด้านคุณภาพ ปริมาณและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น ไปพร้อม ๆ กัน ไม่ใช่ด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว

การพัฒนา ในความหมายของนักพัฒนาบริหารศาสตร์จะมีขอบข่ายกว้างขวางกว่า ความหมายจากรูปศัพท์ ความหมายโดยทั่วไป และความหมายทางเศรษฐศาสตร์ที่กล่าวมาแล้ว เพราะหมายถึง การเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งในด้านคุณภาพ (ดีขึ้น) ปริมาณ (มากขึ้น) และสิ่งแวดล้อม (มีความเหมาะสม) ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว (สนธยา พลศรี, 2547, หน้า 3)

5. ความหมายทางเทคโนโลยี

ในทางเทคโนโลยี การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงระบบอุตสาหกรรม และการผลิตด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ด้วยนักวิทยาศาสตร์และนักประดิษฐ์ ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงจากสังคมประเพณีนิยม เป็นสังคมสมัยใหม่ที่ทันสมัย (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2534, หน้า 95) หรือ การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของมนุษย์ด้วยเทคโนโลยีนั่นเอง (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ และพูนศิริ วัจนะภูมิ, 2534, หน้า 13)

จะเห็นได้ว่า ความหมายของ การพัฒนา ในทางเทคโนโลยีแตกต่างออกไปจาก ความหมายที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยหมายถึงการเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัยด้วยความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นความหมายอีกแนวทางหนึ่ง (สนธยา พลศรี, 2547, หน้า 3)

6. ความหมายทางการวางแผน

ในทางการวางแผน การพัฒนา เป็นเรื่องเกี่ยวกับการชักชวน การกระตุ้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ด้วยการปฏิบัติตามแผนและโครงการอย่างจริงจัง เป็นไปตามลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกันเป็นวงจร โดยไม่มีการสิ้นสุด (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2534, หน้า 91-92) ซึ่งองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมสหประชาชาติ (The United National Educational, Scientific and Cultural Organization) (UNESCO, 1982, p. 305 อ้างถึงใน อัจฉรา โพธิยานนท์, 2539, หน้า 11) สรุปได้ว่า การพัฒนาเป็นหน้าที่ (Function) ของการวางแผนและการจัดการ ดังนี้

$$D = f(P+M)$$

เมื่อ D = Development คือ การพัฒนา

P = Planning คือ การวางแผน

M = Management คือ การบริหารงานหรือการจัดการ

ดังนั้น การพัฒนา จะเกิดขึ้นได้ด้วยการวางแผนที่ดี มีการบริหารงานและการจัดการ
อย่างเป็นระบบ ทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

การพัฒนา ในความหมายของนักวางแผน จะเป็นไปอีกแนวทางหนึ่ง โดยอาจสรุปได้ว่า
หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเตรียมการของมนุษย์ไว้ล่วงหน้า ในลักษณะของแผน
และโครงการ แล้วบริหารหรือจัดการให้เป็นไปตามแผนและ โครงการจนประสบความสำเร็จตาม
วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ จะเห็นได้ว่าความหมายของการพัฒนาทางการวางแผน
กำหนดให้การพัฒนาเป็นกิจกรรมของมนุษย์และเกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าเท่านั้น
การเปลี่ยนแปลงที่ไม่ได้เกิดจากการวางแผนโดยมนุษย์ ไม่ใช่การพัฒนาในความหมายนี้ (สนธยา
พลศรี, 2547, หน้า 4)

7. ความหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติ

ในขั้นของการปฏิบัติ การพัฒนา หมายถึง การชักชวนหรือการกระตุ้นให้เกิด
การเปลี่ยนแปลงโดยการปฏิบัติตามแผน และโครงการอย่างจริงจังและเป็นลำดับขั้นตอน
ต่อเนื่องกันในลักษณะที่เป็นวงจร ไม่มีการสิ้นสุด (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ และพูนศิริ วัจนะภูมิ, 2534,
หน้า 13)

การพัฒนา ในความหมายของการปฏิบัติการณ์นี้เป็นความหมายต่อเนื่องจากความหมาย
ทางการวางแผน โดยมุ่งเน้นถึงการนำแผนและ โครงการไปดำเนินการอย่างจริงจังและอย่างต่อเนื่อง
เพราะถึงจะมีแผนและ โครงการแล้วแต่ถ้าหากไม่มีการนำไปปฏิบัติการพัฒนา ก็ไม่ สามารถเกิดขึ้น
ได้ (สนธยา พลศรี, 2547, หน้า 4)

8. ความหมายทางพระพุทธศาสนา

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2530, หน้า 16-18) ได้ให้ความหมายและอธิบายไว้ว่า
ในทางพุทธศาสนา การพัฒนา มาจากคำภาษาบาลีว่า วัชณะ แปลว่า เจริญ แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน
คือ การพัฒนาคน เรียกว่า ภาวนา กับการพัฒนาสิ่งอื่น ๆ ที่ไม่ใช่คน เช่น วัตถุ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ
เรียกว่า พัฒนา หรือ วัฒนา เช่น การสร้างถนน บ่อน้ำ อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องของการ
เพิ่มพูนขยาย ทำให้มากหรือทำให้เติบโตขึ้นทางวัตถุและได้เสนอข้อคิดไว้ว่า คำว่า การพัฒนา
หรือคำว่า เจริญ นั้นไม่ได้แปลว่าทำให้มากขึ้น เพิ่มพูนขึ้นอย่างเดียวเท่านั้น แต่มีความหมายว่า
ตัดหรือทิ้ง เช่น เจริญพระเกศา คือ ตัดผมมีความหมายว่ารก เช่น นุสยา โลกวฑฒโน แปลว่า
อย่างเป็นทางการโลกอีกด้วย ดังนั้น การพัฒนาจึงเป็นสิ่งที่ทำแล้วมีความเจริญจริง ๆ คือ ต้องไม่เกิด
ปัญหาติดตามมาหรือไม่เสื่อมลงกว่าเดิม ถ้าเกิดปัญหาหรือเสื่อมลง ไม่ใช่เป็นการพัฒนา
แต่เป็นหายนะ ซึ่งตรงกันข้ามกับการพัฒนา

กล่าวได้ว่า การพัฒนา ในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การพัฒนาคนให้มีความสุขมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การพัฒนาในความหมายนี้ มีลักษณะเดียวกันกับการพัฒนาในความหมายทางการวางแผน คือ เป็นเรื่องของมนุษย์เท่านั้น แตกต่างกันเพียงการวางแผนให้ความสำคัญที่วิธีการดำเนินงาน ส่วนพุทธศาสนามุ่งเน้นผลที่เกิดขึ้น คือ ความสุขของมนุษย์เท่านั้น (สนธยา พลศรี, 2547, หน้า 4)

9. ความหมายทางสังคมวิทยา

นักสังคมวิทยาได้ให้ความหมายของ การพัฒนา ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม ซึ่งได้แก่ คน กลุ่มคน การจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคม ด้วยการจัดสรรทรัพยากรของสังคมอย่างยุติธรรมและมีประสิทธิภาพ ชาติยา สุวรรณชญ (2527, หน้า 354) การพัฒนาเป็นทั้งเป้าหมายและกระบวนการที่ครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนต่อชีวิตและการทำงาน การเปลี่ยนแปลงสถาบันต่าง ๆ ทางสังคม วัฒนธรรมและการเมืองอีกด้วย (Streeten, 1972, p. 3)

นักสังคมวิทยาได้ให้ความหมายของ การพัฒนา โดยเน้นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม คือ มนุษย์ กลุ่มทางสังคม การจัดระเบียบทางสังคม ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับความหมายในทางพระพุทธศาสนา คือ การเปลี่ยนแปลงมนุษย์และสิ่งแวดล้อมให้มีความสุข และมีลักษณะเช่นเดียวกับความหมายทางการวางแผน คือ ด้วยวิธีการจัดสรรทรัพยากรของสังคมอย่างยุติธรรมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งนักวางแผน เรียกว่า การบริหารและการจัดการนั่นเอง (สนธยา พลศรี, 2547, หน้า 5)

โดยสรุป

การพัฒนา หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น ทั้งทางด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อม ด้วยการวางแผน โครงการและดำเนินงานโดยมนุษย์ เพื่อประโยชน์แก่ตัวของมนุษย์

ทฤษฎีการพัฒนา

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาได้เริ่มต้นขึ้นเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 18 เมื่อนักวิชาการต่างพากันคิดค้น เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมมนุษย์ หลังจากนั้น ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขปรับปรุงให้มีอำนาจในการอธิบายสูงขึ้นมาตามลำดับ การจำแนกทฤษฎีการพัฒนานั้น สามารถกระทำได้หลายวิธี เช่น จำแนกตามยุคสมัย จำแนกตามสาขาที่เกี่ยวข้อง จำแนกตามสำนักความคิดของผู้สร้างทฤษฎี จำแนกตามอุดมการณ์อำนาจ หรือจำแนกตามวิถีทัศน์ในด้านต่าง ๆ

จุดมุ่งหมายของการจำแนกก็เพื่อที่จะให้ผู้ศึกษาทำความเข้าใจในเรื่องการพัฒนา รวมทั้งวิวัฒนาการอย่างเป็นระบบ การที่ผู้ศึกษาจะใช้ระบบการจำแนกแบบใดเพื่อที่จะส่งผลให้การทำความเข้าใจ ละเอียดอ่อนลึกซึ่งมากยิ่งขึ้น ย่อมจะขึ้นอยู่กับภูมิหลัง รวมทั้งความถนัดของผู้ศึกษาแต่ละคน ในเอกสารวิชาการนี้ ทฤษฎีการพัฒนา สามารถจำแนกออกได้ 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ตามเงื่อนไขของเวลา คือ

1. กลุ่มทฤษฎียุคก่อนสมัยใหม่ (Pre-modernization Era)
2. กลุ่มทฤษฎียุคสมัยใหม่ (Modernization Era)

ทฤษฎีทั้ง 2 กลุ่ม มีวิวัฒนาการต่อเนื่องกันมาตามธรรมชาติของสังคม ลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของทฤษฎีทางด้านสังคมศาสตร์ ก็คือ การที่จะต้องได้รับการพิสูจน์ความถูกต้องได้ (Falsify) ทุกเมื่อ ตามลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคม นั่นคือ ไม่มีทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ ทฤษฎีใดที่ยิ่งใหญ่จนสามารถให้คำอธิบายปรากฏการณ์ ทางสังคมได้อย่างลึกซึ้งรอบด้าน (Grand Theory) ดังนั้น จึงเป็นภารกิจ รวมทั้งความจำเป็นที่ผู้ศึกษาจะต้องติดตาม รื้อสร้าง (Deconstruct) ทำให้เป็นปัจจุบัน (Update) แนวคิดรวมทั้งทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคมให้ทันสมัยอยู่เสมอ

อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีบางทฤษฎีก็ยังคงอำนาจในการทำความเข้าใจและอำนาจในการอธิบายไว้ได้เป็นอย่างดี ถึงแม้ว่าจะถูกสร้างขึ้นและผ่านอดีตอันยาวนานมาแล้ว ดังจะเห็นได้ดังต่อไปนี้

กลุ่มทฤษฎียุคก่อนสมัยใหม่ (Pre-modernization)

1. ทฤษฎีแรกของการพัฒนา (The First Development Theory)

ทฤษฎีแรกของการพัฒนา เกิดขึ้นจากต้นแบบเก่าดั้งเดิมของการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม ซึ่งกำหนดขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ 18 โดย สมิธ, เฟอ์กูสัน และมิลลา (Smith, Ferguson and Millar) ซึ่งเป็นที่ยอมรับของนักวิชาการรุ่นใหม่ เช่น จอห์น โทเย, โกวเฟอริ ฮอธรอน, ดัดเล เซียร์ส และปีเตอร์ เพรสตัน (John Toye, Groffery Howthron, Dudley Seers and Peter Preston) ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของแนวความคิดเกี่ยวกับความก้าวหน้าในปัจจุบัน (สนธยา พลศรี, 2547)

ทฤษฎีแรกของการพัฒนาดังกล่าวนี้ ถือว่า วิธีของการยังชีพ (Mode of Subsistence) ในสังคมมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาเพื่อกำหนดเงื่อนไขของการ พัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม โดยอาศัยพื้นฐานของสังคมอังกฤษและสก็อตแลนด์ในศตวรรษ ที่ 18 นักวิชาการสามคนแรก คือ สมิธ เฟอ์กูสัน และมิลลา มีความเห็นร่วมกันว่า การเปลี่ยนแปลงในวิถีการยังชีพมีอยู่ 4 ขั้นตอนที่สำคัญ คือ

- 1.1 การล่าสัตว์และการรวมกลุ่ม (Hunting and Gathering)
- 1.2 วิธีชีวิตเรียบง่ายในชนบทและสงบแบบชาวนาหรือพวกเลี้ยงแกะ (Pastoralism)
- 1.3 ตั้งหลักแหล่งทำการเกษตรเป็นอาชีพ (Settled Agriculture)
- 1.4 การค้าขาย (Commerce) และทำนายด้วยว่า อารยธรรมด้านการพาณิชย์

(Commercial Civilization) จะเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปในสังคมที่เจริญก้าวหน้า แนวคิดของต้นแบบนี้ก็คือ “การเปลี่ยนแปลงจากยุคป่าเถื่อนไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองเป็นขั้นตอนที่ถือ ว่าเป็นการสร้าง ความก้าวหน้าไปสู่จุดหมายปลายทางตามความปรารถนาของทุกสังคม” ตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ต้นแบบเก่าดั้งเดิมนี้ ได้แตกแขนงออกเป็นทฤษฎีการพัฒนา 3 ประการ คือ

- 1.4.1 ทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evolutionary Theory)
- 1.4.2 ทฤษฎีเทคโนแครต (Technocratic Theory)
- 1.4.3 ทฤษฎีมาร์กซิสต์ (Marxist Theory)

พวกเทคโนแครตและมาร์กซิสต์มีความเห็นว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับวิถียังชีพของต้นแบบดั้งเดิมนั้นไม่มีความชัดเจนพอ เพราะถือว่า วิถียังชีพ ระดับรายได้ ความมั่นคง ด้วบทกฎหมาย รูปแบบการบริหาร และวัฒนธรรมของแต่ละสังคมเป็นตัวแปรตาม ส่วนปัจจัยแวดล้อม เช่น ภูมิอากาศ และความอุดมสมบูรณ์ของดินเป็นตัวแปรอิสระเท่านั้น โดยมีได้วิเคราะห์ว่า จะมีผู้ทางเข้าไปสู่อารยธรรมเชิงพาณิชย์ได้อย่างไร จากตัวแบบดั้งเดิมดังกล่าว พวกเทคโนแครตจึงได้กำหนดตัวแบบขึ้นมาโดยนำเอาอารยธรรมทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Civilization) เข้ามาแทนอารยธรรมเชิงพาณิชย์ โดยอธิบายอารยธรรมทางวิทยาศาสตร์ว่า “องค์การทางสังคม” จะต้องประกอบด้วยตัวแปรสำคัญบางอย่าง เช่น คุณค่าเชิงวิทยาศาสตร์ที่มีเหตุผล ความเป็นระเบียบเรียบร้อย การไม่ยึดอยู่กับเรื่องส่วนบุคคล การแจกแจงภาระหน้าที่ สำคัญสำคัญของทฤษฎีเทคโนแครตตามแนวคิดของไซมอน (Simon, 1960) ได้อธิบายว่า “การสะสมความรู้และวิทยาการอย่างแท้จริง จะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการปฏิรูป เศรษฐกิจและสร้างระบบสังคมได้ และสามารถปิดเป้าความสับสนในระบบสังคมได้ด้วย” ดังนั้น นักวิทยาศาสตร์ธรรมชาติและนักสังคมศาสตร์ จึงได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้นำใน การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทั้งระดับชาติและระหว่างประเทศ”แนวคิดดังกล่าวของไซมอน เป็นที่ยอมรับและมีอิทธิพลมากในหมู่นักวางแผนผู้เชี่ยวชาญขององค์การระหว่าง ประเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในปัจจุบัน

2. ทฤษฎีในสมัยอาณานิคม (Colonialism Theory)

ตั้งแต่ก่อนจนถึงระยะหลังสงครามโลกครั้งที่สอง นักสังคมศาสตร์ให้ความสนใจกับปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศด้อยพัฒนา น้อยมาก ทั้ง ๆ ที่สภาพการณ์ต่าง ๆ ของประเทศเหล่านั้นยังด้อยพัฒนา ซึ่งแตกต่างกับประเทศพัฒนาอย่างมากมาย ผู้ที่สนใจและ

ทำการศึกษาคำรงชีวิตของคนในประเทศด้อยพัฒนาแล้วที่ส่วนใหญ่เป็นอาณานิคมนั้น มักจะเป็นพวกนักมานุษยวิทยาและนักชาติวงศ์วิทยา (Ethnologist) ที่สนใจในกลไกการทำงานต่าง ๆ ของสังคมดั้งเดิมที่อยู่เป็นป่าบนภูเขา

เหตุผลที่ไม่ค่อยจะมีความสนใจในปัญหาความยากจนของประเทศด้อยพัฒนาในขณะนั้น ส่วนมากจะมาจากความสัมพันธ์แห่งอำนาจทางการเมืองระดับโลก ประเทศเมืองแม่ถือว่าการปกครองอาณานิคมเป็นงานอย่างหนึ่งของชาวยุโรปที่จะ ต้องทำให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ การเปิดประเทศเหล่านั้นในทางเศรษฐกิจเพื่อผลประโยชน์กลับมาสู่เมืองแม่ ดังนั้น จึงไม่มีความสนใจในการที่จะศึกษาวิจัยถึงสาเหตุของความไม่สมดุลทางเศรษฐกิจ หรือการที่จะหาวิธีแก้ไขปัญหาดังกล่าว หรือหากทำการศึกษาวินิจฉัยได้ผลออกมาก็ไม่แน่ใจว่าจะสามารถทำให้ฝ่ายการเมือง ยอมรับไปปฏิบัติได้ ยิ่งกว่านั้นการศึกษาดังกล่าวอาจส่งผลกระทบในทางลบต่อฐานะของประเทศเมืองแม่ ได้ด้วยเช่นกัน และยังไม่มีการจะคิดว่าปัญหาดังกล่าว เหล่านี้จะแก้ไขให้สำเร็จได้ การเอาชนะความด้อยพัฒนาและความยากจนโดยการเพิ่มรายได้และยกมาตรฐานการดำรง ชีวิตให้สูงขึ้นคงจะเป็นการเสี่ยงหรือความกล้าที่ขาดประสบการณ์อย่างมาก

แนวความคิดหนึ่งที่น่าสนใจ ก็คือ ความเห็นพื้นฐานอันหนึ่งที่ยอมรับกันแล้วว่าเป็นสาเหตุของความด้อยพัฒนา คือ ความด้อยพัฒนามีสาเหตุมาจากความเข้าใจว่าปัจจัยทางธรรมชาติ จำนวนหนึ่งที่มี อยู่ตลอดเวลา โดยมีสามารถจะเอาชนะได้ แม้โดยมาตรการทางการเมืองก็ตาม ดังนั้น วิธีการทางทฤษฎีที่อธิบายตามแนวความคิดอันนี้ จึงถือว่าเป็นทฤษฎีความด้อยพัฒนา ไม่ใช่ทฤษฎีการพัฒนา ทั้งนี้เพราะเป็นทฤษฎีที่ไม่มีแนวทางหรือกลยุทธ์ที่จะเอาชนะความด้อยพัฒนาได้ลักษณะสำคัญของความเห็นพื้นฐานอันนี้ ก็คือ ทศนคติทางอารมณืที่ว่าเชื้อชาติของตัวดีกว่าพวกอื่น (Ethnocentrism) ความสูงเด่นทางร่างกายและความเฉลียวฉลาดของคนผิวขาวในประเทศอุตสาหกรรมทั้ง หลายถือว่ามีสิทธิที่จะปกครองดูแลประเทศของคนผิวอื่น ๆ เหตุผลอันนี้ดูเหมือนจะเป็นเครื่องมือที่สมบูรณ์มาก เพราะคนผิวอื่นไม่อาจจะเปลี่ยนแปลงผิวของตัวเองให้ขาวได้ พวกผิวขาวจึงใช้เหตุผลนี้เสริมสร้างอำนาจเพื่อปกครองอาณานิคมได้และยังใช้ อ้างอิงได้ด้วยว่าพวกผิวขาวไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบทางศีลธรรมและทางการเมืองต่อ ความยากจนและความด้อยพัฒนาของคนผิวอื่นในประเทศอาณานิคม ทั้งยังอ้างต่อไปด้วยว่าเป็นภาระหน้าที่ของคนผิวขาวที่จะต้องมากอยปกครอง ดูแลคนเหล่านั้น ซึ่งไม่สามารถปกครองตนเองได้

ทฤษฎีสสมัยใหม่ (Modernization Theories)

ในยุคสมัยใหม่ มีทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก กลุ่มทฤษฎีที่สำคัญมีดังต่อไปนี้ คือ

1. ทฤษฎีการทำให้ทันสมัย (Modernization Theory)

2. ทฤษฎีจักรวรรดินิยม (Imperialism Theory)

3. ทฤษฎีการพัฒนาอย่างอื่น (Others Development Theories)

ทั้งสองทฤษฎีเกิดจากประเพณีการคิดแบบคนในยุโรปและทั้งสองมีความคิดเหมือนกัน คือ มีเป้าหมายการพัฒนาที่จะให้ประเทศกำลังพัฒนาจำเริญรอยตามกระบวนการความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศพัฒนาแล้ว โดยใช้เวลาน้อยที่สุด เช่น ตามประเทศอุตสาหกรรมให้ทันสมัยในด้านสวัสดิการ แต่ทั้งสองทฤษฎีมีลักษณะตรงกันข้ามเมื่ออธิบายถึงความด้อยพัฒนาและตัวแบบของการเอาชนะความด้อยพัฒนา ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปนี้ คือ

1. ทฤษฎีการทำให้ทันสมัย (Modernization Theories) ประกอบด้วย

1.1 ทฤษฎีการทำให้ทันสมัย (Modernization Theory)

1.2 ทฤษฎีโครงสร้าง (Structural Theory)

1.3 ทฤษฎีการแปลงรูป (Transformation Theory)

1.4 ทฤษฎีการแพร่กระจาย (Diffusion Theory)

1.5 ทฤษฎีการพัฒนาทวิภาค (Dual Development Theory)

1.6 ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยม (Structural-functionalism Theory)

1.7 ทฤษฎีการแก้ปัญหา (Solution Theory)

1.8 ทฤษฎีการสะสมทุน (Capital Accumulation Theory)

1.9 ทฤษฎีแรงผลักดันเพื่อการพัฒนา (Big Push Theory)

1.10 ทฤษฎีการเจริญเติบโตอย่างสมดุล (Theory of Balance Growth)

1.11 ทฤษฎีการเจริญเติบโตอย่างไม่สมดุลภาพ (Theory of Unbalance Growth)

2. ทฤษฎีจักรวรรดินิยม (Imperialism Theories) ประกอบด้วย

2.1 ทฤษฎีการพึ่งพา (Dependency Theory)

2.2 ทฤษฎีความด้อยพัฒนา (Underdevelopment Theory)

3. ทฤษฎีอื่น (Other Development Theories) เช่น

3.1 ทฤษฎีความพอใจในความต้องการขั้นพื้นฐาน (Theory of Satisfaction of Basic Needs)

3.2 ทฤษฎีโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Structural Theories of National Relation)

หลักการพัฒนา

การปฏิบัติงานพัฒนาเพื่อสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ประชาชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง หรือเพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทางของการพัฒนา คือ การพัฒนาคน และการพัฒนา

วัตถุหรือสิ่งแวดล้อม ตามที่ได้ศึกษาไว้แล้วนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัย หลักการพัฒนา เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานพัฒนา สำหรับหลักการพัฒนาที่จะเสนอต่อไปนี้ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2551, หน้า 182-183) ได้รวบรวมมาจากการทดลองปฏิบัติงานพัฒนาในหลายแห่ง และหลายประเทศ ได้อย่างน้อย 25 หลัก ดังนี้

1. ยึดถือผลประโยชน์ของประชาชนและให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา
2. ทำการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพของชุมชน
3. ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม
4. การทำงานต้องค่อยเป็นค่อยไป
5. ให้ความสำคัญกับความสนใจและความต้องการของประชาชน
6. ใช้วิธีดำเนินงานที่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย
7. การดำเนินงานต้องยืดหยุ่นได้
8. ทำการพัฒนาให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม
9. ทำงานพัฒนากับผู้นำท้องถิ่น
10. ทำงานพัฒนากับองค์กรหรือสถาบันที่มีอยู่ในชุมชน
11. ใช้เจ้าหน้าที่วิชาการเฉพาะสาขา
12. ทำงานกับคนทุกคนในครอบครัว
13. การดำเนินงานควรกว้างขวางสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน
14. ทำงานพัฒนากับชนทุกชั้นของสังคม
15. การพัฒนาต้องสอดคล้องกับนโยบายของชาติ
16. ทำงานพัฒนาโดยเข้าถึงตัวประชาชน
17. ทำงานพัฒนาตามความต้องการที่แท้จริงของประชาชน
18. กิจกรรมพัฒนาควรเริ่มจากกิจกรรมพัฒนาที่ง่ายไปหายาก
19. ทำงานพัฒนาด้วยความประหยัด
20. ประสานกับหน่วยงานหรือองค์กรทั้งในและนอกชุมชน
21. ทำงานพัฒนาโดยผ่านกลุ่ม
22. มีการประเมินผลตลอดเวลา
23. การพัฒนาเป็นกระบวนการต่อเนื่อง
24. ทำงานพัฒนาอย่างเป็นระบบเครือข่าย
25. นำความรู้ด้านการบริหารจัดการมาผสมผสานกับการพัฒนา

การพัฒนาเศรษฐกิจ

ประเทศต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพราะต้องการยกระดับมาตรฐานการครองชีพ (Standard of Living) และความเป็นอยู่ของประชาชน (Well Being) ให้ดีขึ้น การพัฒนาเศรษฐกิจมีจุดหมายเพื่อเพิ่มระดับรายได้ประชาชาติให้สูงกว่าการเพิ่มขึ้นของประชากร ในประเทศทั้งนี้การที่จะพัฒนาประเทศไปได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศด้วย

ความหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจ

การพัฒนาเศรษฐกิจ (Economics Development) หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดความเจริญทางเศรษฐกิจโดยสม่ำเสมอและต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวนานพอที่จะทำให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมและยกระดับการดำรงชีพของประชาชนให้สูงขึ้น เกิดการเพิ่มขึ้นของรายได้ที่แท้จริงต่อบุคคล (Per Capita Real Income) ตลอดระยะเวลายาวนาน เพื่อให้มาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ดีขึ้นกว่าเดิม การกระจายรายได้เป็นไปอย่างเสมอภาค ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากรายได้ที่เพิ่มขึ้นอย่างเท่าเทียมกัน การพัฒนาเศรษฐกิจประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 อย่างคือ

1. มีความเจริญทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นในระดับสูง
2. ความเจริญทางเศรษฐกิจสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง
3. มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางสังคมที่เหมาะสม นอกจากนี้จะ

พิจารณาด้านความเจริญทางเศรษฐกิจยังพิจารณาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมด้านอื่น ๆ ด้วย

การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นการวิเคราะห์ในระยะยาวที่มุ่งให้อุปทานรวม (Aggregate Supply) สูงขึ้น เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเพื่อให้ผลผลิตของระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น มีการใช้ทรัพยากรหรือการจ้างงานภายในประเทศเพิ่มขึ้น

โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจ หมายถึง ส่วนประกอบที่สำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศ แบ่งได้ 3 ส่วน คือ การผลิตและการบริการ, ตลาดสินค้าและบริการ และปัจจัยการผลิตและการจำแนกแจกจ่ายผลผลิต แยกพิจารณาในแต่ละส่วนได้ดังนี้

โครงสร้างการผลิต หมายถึง การผลิตสินค้าและบริการจำแนกตามโครงสร้างการผลิต โดยใช้บัญชีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของประเทศ แบ่งได้ 11 สาขาการผลิต คือ สาขาเกษตรกรรม สาขาเหมืองแร่ สาขาอุตสาหกรรมการผลิต สาขาก่อสร้าง สาขาการไฟฟ้าและประปา สาขาการคมนาคมและขนส่ง สาขาค้าปลีกและค้าส่ง สาขาการธนาคารและประกันภัย

สาขาที่อยู่อาศัย สาขาการบริหารราชการ สาขาบริการ

โครงสร้างตลาดสินค้าและบริการ แบ่งได้ 2 ตลาดคือ ตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ ผลผลิตที่ผลิตขึ้นได้ส่วนหนึ่งใช้บริโภคภายในประเทศและที่เหลือส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม มีผลผลิตหลายชนิดที่ผลิตขึ้นมาแล้วอาศัยตลาดต่างประเทศเป็นหลัก เช่น ตลาดยุโรปเป็นตลาดหลักของผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ตลาดเอเชียเป็นตลาดข้าวที่สำคัญของไทย

โครงสร้างของปัจจัยการผลิตและการจำแนกแจกจ่ายผลผลิต ประชากรไทยส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม ดังนั้น ที่ดินจึงเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ส่วนในสาขาอุตสาหกรรมและบริการ ปัจจัยทุนและเทคโนโลยีมีบทบาทมากขึ้น โครงสร้างรายได้ที่เน้นแรงงานภายในประเทศมาจากค่าตอบแทนของแรงงานและการประกอบที่มีใช้นิติบุคคล

ความแตกต่างระหว่างความจำเป็นเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจ

ความจำเป็นเติบโตทางเศรษฐกิจ หมายถึง การขยายกำลังการผลิตสินค้าและบริการ โดยเพิ่มปริมาณและคุณภาพของทรัพยากร ปัจจัยการผลิต และประสิทธิภาพในการผลิตซึ่งมีผลทำให้ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น (Real GNP) และรายได้ที่แท้จริงต่อบุคคล (Real GNP Per Capita) สูงขึ้น ส่วนการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความจำเป็นทางเศรษฐกิจโดยสม่ำเสมอและเป็นเวลานาน ทำให้รายได้ที่แท้จริงต่อบุคคลสูงขึ้นและมีการกระจายรายได้อย่างเสมอภาค ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากรายได้ที่เพิ่มขึ้นอย่างเท่าเทียมกัน ดำรงชีวิตได้อย่างสบาย มีคุณค่าและอิสรภาพในด้านต่าง ๆ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม ระบบการเมือง ทักษะคน การบริหาร การศึกษาและค่านิยมทางสังคมให้เหมาะสม จะเห็นได้ว่า ความจำเป็นเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจเท่านั้น หรืออัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (GNP Growth Rate) เป็นเครื่องวัดการพัฒนาเศรษฐกิจ

ความจำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจ

เป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมี 5 ประการคือ การมีรายได้และมาตรฐานการครองชีพที่สูงขึ้น การกระจายรายได้ดีขึ้น การมีงานทำ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ การควบคุมการเกิดมลภาวะเป็นพิษ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่มีคุณภาพและยั่งยืน แต่ทรัพยากรมีจำกัดต้องใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีประสิทธิภาพมากที่สุด มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและเพียงพอต่อพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ การเพิ่มขึ้นของประชากรในอัตราสูงไม่เป็นผลดีต่อการพัฒนาประเทศเพราะจะไม่สอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติของประเทศที่มีอยู่และเกิดการว่างงานขึ้น นอกจากนั้นผลผลิตเฉลี่ยต่อคนลดลงเพราะทรัพยากรและผลผลิตขยายตัวไม่ทัน

ตัวชี้วัดการเจริญเติบโตและการพัฒนาเศรษฐกิจ

การวัดการเจริญเติบโตและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไม่มีตัวชี้วัดใดที่สมบูรณ์ ต้องใช้ตัวชี้วัดหลายชนิดร่วมกัน เช่น ตัวชี้วัดรายได้ที่แท้จริงต่อบุคคลจะแสดงถึงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความสามารถในการผลิตของบุคคล แต่ไม่ได้แสดงถึงสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในด้านอื่น ๆ ดังนั้น ในการพิจารณาต้องใช้ตัวชี้วัดอื่นประกอบ เช่น ภาวะการคลังทุน การค้าระหว่างประเทศ อัตราการเพิ่มของประชากร อัตราการไม่รู้หนังสือ การเกิดอาชญากรรม ฯลฯ

จุดมุ่งหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจ

ทุกประเทศในโลกต้องการยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้สูงขึ้น ประเทศที่พัฒนาแล้วต้องการรักษามาตรฐานการครองชีพที่ดีและความมั่งคั่งของประเทศไว้ ประเทศกำลังพัฒนาต้องการยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนและเพิ่มความมั่งคั่งของประเทศให้เทียบเท่าประเทศที่พัฒนาแล้ว สามารถสรุปถึงจุดมุ่งหมายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้ดังนี้

เพื่อให้รายได้ประชาชาติของประเทศเพิ่มขึ้น โดยใช้มาตรการและนโยบายต่าง ๆ ส่งเสริมการออม การลงทุน การผลิต ซึ่งแสดงถึง สภาพความเป็นอยู่และฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนในประเทศที่ดีขึ้น

เพื่อให้การจ้างงานอยู่ในระดับสูง การว่างงานจะเกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ดังนั้น รัฐบาลต้องหาวิธีการส่งเสริมการลงทุนในประเทศเพื่อให้เกิดการจ้างงานประชาชนในประเทศมีงานทำ กระตุ้นการบริโภคและการลงทุนภายในประเทศ

สร้างและรักษาเสถียรภาพระดับราคาสินค้าในประเทศ หมายถึง การควบคุมภาวะเงินเฟ้อภายในประเทศให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม เนื่องจากประชากรที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศขยายตัว ปริมาณเงินหมุนเวียนเพิ่มขึ้น โอกาสที่จะเกิดเงินเฟ้อภายในประเทศสูง รัฐบาลจึงต้องหาวิธีควบคุมภาวะเงินเฟ้อ โดยใช้ นโยบายการเงินและการคลัง

กระจายรายได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เมื่อการพัฒนาเศรษฐกิจเจริญเติบโตเต็มที่แต่ผลของการพัฒนาไม่กระจายสู่คนหมู่มากถือว่าการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่สมบูรณ์ ต้องมีการกระจายรายได้ กระจายความมั่งคั่งสู่ประชาชนภายในประเทศให้เท่าเทียมกันเพื่อให้ช่องว่างของรายได้น้อยลง

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

การเติบโตแบบสมดุล (Balanced Growth) เป็นการลงทุนพร้อมกันทุกส่วนในระบบเศรษฐกิจของประเทศเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงทั้งระบบ เนื่องจากอุตสาหกรรมหนึ่งจะก่อให้เกิด 1 ตลาด และเป็นที่มาของอุปทานของอุตสาหกรรมอื่น ๆ และควรส่งเสริมให้มีการค้าระหว่าง

ประเทศเพื่อขยายตลาด

การเติบโตแบบขาดดุล (Unbalanced Growth) เป็นการลงทุนเฉพาะในกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีอัตราการพึ่งพิงระหว่างกันสูง ทำให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างรวดเร็ว แต่การพัฒนาจะกระจุกตัวส่งผลให้การกระจายรายได้ไม่กว้างขวาง

การพัฒนาแบบสมดุล (Balanced Development) เป็นการพัฒนาทั้งในเชิงปริมาณ คุณภาพ และความเป็นธรรมในสังคมควบคู่กันไป ทำให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการกระจายรายได้และการกระจายการพัฒนาไปสู่ส่วนภูมิภาค ตลอดจนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

การพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นการพัฒนาที่รักษาความ สมดุลทั้งในด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมทั้งเชิงปริมาณ คุณภาพ และความเป็นธรรมในสังคมควบคู่กันไปอย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพ ใช้ทรัพยากรสนองความต้องการในปัจจุบัน โดยไม่ทำลายความสามารถในการใช้ทรัพยากรของคนในรุ่นหลัง

แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficient Economy)

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาแสดงถึงแนวทางในการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครัวเรือน ชุมชน รัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้เดินในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคปัจจุบัน ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องมีระบบคุ้มกันในตัวที่ดีต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก โดยอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังต่อการนำหลักวิชามาใช้ในการวางแผนต่าง ๆ การดำเนินการทุกขั้นตอน และต้องมีการส่งเสริมพื้นฐานจิตใจของประชาชนในประเทศ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักวิชาการในทุกระดับให้สำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจไทย

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยภายหลังใช้แผนพัฒนาฯ นับได้ว่าอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูงการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจได้เปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรม โดยเฉพาะการส่งออกข้าวเป็นรายได้หลักของประเทศ (Strong Rice Economy) เป็นการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (Exported Growth) ซึ่งประเทศไทยได้เปรียบในการผลิตในด้านแรงงาน ต้นทุนการผลิตต่ำ ส่งผลให้ได้เปรียบในการผลิตสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้

ปัจจัยที่ส่งผลให้การขยายตัวของเศรษฐกิจไทยอยู่ในระดับที่สูงมาก มีดังนี้ ประการที่ 1 การส่งออกของประเทศเพิ่มขึ้น ประการที่ 2 การลงทุนภายในประเทศขยายตัวเนื่องจากการไหลเข้ามาลงทุนของทุนจากต่างประเทศทั้งทางตรงและลงทุนในหลักทรัพย์ ประการที่ 3 การท่องเที่ยวภายในประเทศซึ่งทำรายได้จำนวนมากในรูปของเงินตราต่างประเทศ และยังมีรายได้จากนโยบายการส่งออกแรงงาน (Labor Export) ของรัฐบาลด้วย

นอกจากปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาซึ่งทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศขยายตัวแล้ว ประเทศไทยยังมีความได้เปรียบในการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจอีกหลายด้านคือ

ที่ตั้งของประเทศ ในทางภูมิศาสตร์ ประเทศไทยมีที่ตั้งที่เหมาะสมเนื่องจากเป็นศูนย์กลางเชื่อมระหว่าง จีน อินเดีย อาเซียน เอเชียใต้ เข้าด้วยกัน ซึ่งส่งผลดีในทางเศรษฐกิจต่อประเทศ

ระบบสังคมที่เปิดกว้าง สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดกว้าง ไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติ เพศ และการนับถือศาสนา ทำให้สภาพสังคมไทยโดยส่วนรวมมีความกลมกลืนสูง (Assimilation) ก่อให้เกิดความสะดวกต่อนักลงทุนหรือผู้ประกอบการทั้งในประเทศและต่างประเทศ

นโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศไม่เปลี่ยนแปลง นโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศไทยไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลกี่ครั้ง ผู้ปกครองในทุกสมัยจะยึดถือนโยบายการเงินและการคลังแบบอนุรักษนิยม รัฐบาลไทยไม่นิยมใช้การพัฒนาเศรษฐกิจแบบเร่งรัดหรือแบบก้าวกระโดดจนเกินกำลัง

สินค้าออกของประเทศมีความหลากหลาย สินค้าออกของประเทศส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรขั้นปฐมภูมิและอุตสาหกรรมเบา รวมทั้งสินค้าหัตถกรรม การมีสินค้าส่งออกที่มีความหลากหลายไปยังต่างประเทศทำให้ระบบเศรษฐกิจไทยมั่นคง

ระบบพ่อค้าคนกลางที่มีพลวัตสูง (Dynamism) พ่อค้าคนกลางในระบบเศรษฐกิจของไทยเป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างชนบทไทย เมือง และเศรษฐกิจโลกเข้าด้วยกัน เป็นผู้ติดตามความเคลื่อนไหวของตลาดโลกอย่างใกล้ชิดและแจ้งข่าวสารนั้นแก่เกษตรกรอย่างรวดเร็ว ทำให้เกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนการผลิตให้เข้ากับ

การเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าและต้นทุนการผลิตสินค้าได้ทัน ดังนั้น แม้อาณาเศรษฐกิจของตลาดโลกตกต่ำ ประสิทธิภาพการผลิตของประเทศต่ำกว่าประเทศอื่นแต่สินค้าเกษตรไทยยังสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้

มีประชากรในวัยแรงงานมาก ประเทศไทยมีประชากรวัยแรงงานจำนวนมากซึ่งเป็นแรงงานที่มีความตั้งใจ มีความสามารถในการเรียนรู้ และทักษะในทางศิลป์ ค่าจ้างแรงงานไม่สูง มีทักษะในการเรียนรู้ฝีมือประณีต ทำให้แรงงานไทยได้เปรียบแรงงานประเทศอื่น

ผลการพัฒนาและปัญหา

ตั้งแต่ประเทศไทยใช้แผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 1 จนถึงปัจจุบัน โครงสร้างและระบบเศรษฐกิจของประเทศเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก สามารถสรุปถึงผลการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาได้ดังนี้

ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและปัญหาการกระจายรายได้ การพัฒนาประเทศทำให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปมาก โครงสร้างการผลิตได้เปลี่ยนจากภาคเกษตรกรรมเป็นภาคอุตสาหกรรม ผลิตเพื่อการส่งออก การเปิดการค้าเสรีและการลงทุน ส่งผลให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศขยายตัวอย่างรวดเร็วแต่การขยายตัวไม่สม่ำเสมอ อุตสาหกรรมกระจุกตัวเฉพาะในเมืองใหญ่ ๆ เกิดความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้

ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นผลจากการขยายตัวของผลิตภัณฑ์หรือการผลิตประชาชาติทั้งในภาคเกษตรและอุตสาหกรรมซึ่งจำเป็นต้องใช้ปัจจัยการผลิตจำนวนมากรวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติที่มีจำกัด ทำให้เกิดการบุกรุกที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ เป็นต้น ผลที่ตามมาคือ ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมหรือหมดไปอย่างรวดเร็ว

ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำและปัญหาการว่างงาน ในระยะที่ผ่านมา รัฐบาลและประชาชนใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนมาก รวมทั้งมีค่านิยมการใช้สินค้าจากต่างประเทศ การพัฒนาประเทศพึ่งพาเงินทุนและเทคโนโลยีจากต่างประเทศจำนวนมาก ประเทศไทยจึงขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลให้เงินสำรองระหว่างประเทศลดลงอย่างรวดเร็ว

ปัญหาการแข่งขันและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย การเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนทำให้การแข่งขันระหว่างประเทศรุนแรงขึ้น ปัจจัยที่ทำให้ประเทศแข่งขันกับต่างประเทศได้นอกจากต้นทุนการผลิตแล้วยังมีนโยบายและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยมีต้นทุนการผลิตโดยเปรียบเทียบต่ำกว่าประเทศอื่น แต่ในปัจจุบันความสามารถในการแข่งขันของประเทศลดลงเนื่องจากต้นทุนด้านแรงงานเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ประเทศไทยต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพสูงขึ้น มีมาตรฐานสากล รวมทั้งสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ ตลอดจนการส่งเสริมจากภาครัฐบาล

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน

ความหมาย องค์ประกอบและรูปแบบของการค้าชายแดน

1. ความหมายของการค้าชายแดน การค้าชายแดนถือได้ว่าเป็นรูปแบบของการค้าระหว่างประเทศรูปแบบแรกของโลก มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานหลายร้อยหลายพันปี

ตั้งแต่เริ่มมีการก่อตั้งประเทศขึ้นมา และในปัจจุบัน การค้าชายแดนก็ยังคงอยู่และได้รับความนิยมมากขึ้น โดยที่ในปัจจุบัน ได้มีผู้ให้นิยามถึงความหมายของการค้าชายแดนเอาไว้หลายท่านเช่น

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดจันทบุรี (2548, หน้า 1) ได้ให้ความหมาย ของ การค้าชายแดน ว่าหมายถึง การค้าที่เกิดขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ ของประชาชนหรือผู้ประกอบการที่มีภูมิลำเนาอยู่ใน จังหวัด อำเภอ หมู่บ้าน ที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้ทำการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า ระหว่างประชาชนที่อยู่อาศัยตามบริเวณชายแดน ของทั้งสองฝ่าย โดยมีมูลค่า ครั้งละไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่มีความจำเป็นต่อชีวิตประจำวัน เช่น สินค้าอุปโภคบริโภค สินค้าเกษตร บางชนิด และสินค้าที่หาได้จากธรรมชาติ ได้แก่ ของป่า ซากสัตว์ เป็นต้น เป็นการค้าที่มีกรรมวิธี ไม่ยุ่งยาก และมีความสะดวกรวดเร็ว การค้าชายแดนมีทั้งที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยผ่านด่าน ศุลกากร และลักลอบค้าหรือการค้าที่ผิดกฎหมาย

อนุช อาภาภิรม (2546, หน้า 6) กล่าวว่า การค้าชายแดน โดยทั่วไปหมายถึง การค้า ขนาดเล็กและขนาดกลางของประชาชนหรือผู้ประกอบการที่อยู่ใกล้บริเวณชายแดน ส่วนใหญ่มักเป็นสินค้าอุปโภคบริโภค สินค้าทางการเกษตรและของป่า

อาธิ ครุศากยวงศ์ (2545, หน้า 10) ให้ความหมายว่า การค้าชายแดน (Border Trade) เป็นการค้าที่เกิดขึ้นจากความพึงพอใจของประชาชนที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดน หรือนอกเขต ชายแดน ระหว่างประเทศคู่ค้าที่มีชายแดนติดต่อกัน หรืออาศัยจุดผ่านแดน โดยทำการค้าในหลาย รูปแบบ มีสถานที่ทำการค้าขายผ่านระบบการขนส่งสินค้าหลายวิธี การค้าขาย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน มูลค่าการซื้อขายแต่ละครั้งไม่สูงมากนัก แต่สามารถโยงใยธุรกิจการค้าชายแดนของประเทศคู่ค้าให้แผ่ขยายอาณาเขตการค้าไปสู่ชุมชนข้างเคียง และชุมชนที่ห่างไกลออกไปซึ่งนำมาสู่การพัฒนา ความเจริญ การมีรายได้ และการมีงานทำในท้องถิ่นและภูมิภาคใกล้เคียง

โดยสรุป การค้าชายแดน หมายถึง รูปแบบของการค้าของประชาชนและผู้ประกอบการ ที่อาศัยอยู่บริเวณแนวชายแดน หรือนอกเขตแนวชายแดนมาทำการค้ากับประชาชน หรือ ผู้ประกอบการของประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดน หรืออาณาเขตติดต่อกัน สินค้าที่ทำการซื้อขาย แลกเปลี่ยนกันนั้น ส่วนมากเป็นสินค้าเพื่อการอุปโภคและบริโภค โดยมีการซื้อขายแลกเปลี่ยน สินค้าเพื่อจำหน่ายใช้สอยบริเวณชายแดนเอง หรืออาจมีการขนส่งและกระจายสินค้า ไปสู่ชุมชน ข้างเคียงหรือมีการกระจายสินค้าไปทั่วประเทศ

2. ลักษณะทั่วไปของการค้าชายแดน จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่าการค้าชายแดนคือ การค้าของประชาชน หรือผู้ประกอบการของทั้งสองประเทศที่มีพรมแดน หรือจุดผ่านแดน ติดต่อกัน ซึ่งจะมีความคล้ายคลึง หรือใกล้เคียงกับการค้าระหว่างประเทศ คือ มีการติดต่อซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้าของประชาชนที่มีความแตกต่างกันในเรื่องของ ชาติพันธุ์ ภูมิลำเนา ถิ่นที่อยู่

แต่ “การค้าชายแดน” นั้น มีความหมายที่ค่อนข้างจำกัดกว่า “การค้าระหว่างประเทศ” อันเนื่องมาจากว่า การที่ประเทศสองประเทศจะเกิดการค้าชายแดนร่วมกันได้นั้น ประเทศทั้งสองต้องมีพรมแดน อาณาเขต หรือมีจุดผ่านแดนซึ่งกันและกัน แต่ “การค้าระหว่างประเทศ” นั้น มีความหมายครอบคลุมถึงการค้าระหว่างประเทศโดยจะมีพรมแดนติดกันหรือไม่ก็ตาม หากมีการทำการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกัน ย่อมนับว่าเป็นการค้าระหว่างประเทศทั้งสิ้น

สิทธิพร ภู่นริศ และวรรณทิพย์ รุ่งเรืองสภากุล (2550, หน้า 17) ได้กล่าวไว้ว่า การค้าชายแดนถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการค้าต่างประเทศ แต่การค้าชายแดนก็แตกต่างจากการค้าระหว่างประเทศตรงที่ “การค้าชายแดน” เกิดขึ้นจากผู้บริโภคประเทศหนึ่งข้ามพรมแดนมาซื้อสินค้าในอีกประเทศหนึ่งเพื่อนำกลับไปบริโภคโดยตรง แต่ถ้าเป็น “การค้าระหว่างประเทศ” จะมีกระบวนการขนส่งสินค้าจากประเทศต้นทาง ไปสู่แหล่งกระจายสินค้าในประเทศปลายทาง ก่อนที่จะกระจายสินค้าสู่มือผู้บริโภคภายในประเทศปลายทางต่อไป ด้วยเหตุนี้จึงมีการผ่อนผันกฎระเบียบการค้าชายแดน เพื่อให้การซื้อขายนี้อำนวยความสะดวก โดยไม่กระทบต่อภาพรวมการค้าระหว่างประเทศ และเมื่อกลับมาพิจารณาการค้าชายแดนของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ปรากฏว่าการค้าชายแดนที่เกิดขึ้น มีการพัฒนาการจากอดีตที่เป็นการค้าชายเพื่อดำรงชีวิตประจำวัน มาเป็นการค้าชายในเชิงพาณิชย์มากขึ้น จึงทำให้การค้าชายแดนมีลักษณะเหมือนกับการค้าระหว่างประเทศ แต่ก็ยังคงเรียกว่า “การค้าชายแดนอยู่” ทั้งนี้ เพราะการซื้อขายนี้อาจเกิดขึ้นตรงบริเวณชายแดน

3. รูปแบบของการค้าชายแดน ในอดีตที่ผ่านมาการค้าชายแดน หมายถึง การค้าเพื่อการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชนตามแนวชายแดน แต่ในปัจจุบันการค้าชายแดนได้มีการพัฒนาในเรื่องของรูปแบบการค้า ปริมาณการค้า การขนส่งและกระจายสินค้าจนมีลักษณะหรือองค์ประกอบคล้ายคลึงกับการค้าระหว่างประเทศ โดยในปัจจุบันได้มีผู้กล่าวถึงรูปแบบของการค้าชายแดนหลายท่าน ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะของการแบ่งประเภทของการค้าชายแดน ยกตัวอย่างเช่น

นิยม ไวยรัชพานิช (2554 อ้างถึงใน ด้านศุลกากรอรัญประเทศ, 2553) กล่าวไว้ว่า รูปแบบของการค้าชายแดนและการค้าข้ามแดนมี ดังนี้

1. นำติดตัวไปบริโภค (Consumer Trade) เป็นการซื้อ-ขายกัน ระหว่างประชาชนในบริเวณแนวชายแดนของทั้งสองประเทศ ส่วนมากจะเป็นสินค้าประเภทอุปโภค บริโภค ซึ่งจะดำเนินการซื้อ-ขายกันทุกวัน และไม่สามารถเก็บเป็นสถิติข้อมูลปริมาณการค้าได้

2. การค้าแบบเงินสด (Cash) เป็นการซื้อ-ขายกันในบริเวณชายแดนที่ใช้เงินสด มีการสำแดง และเสียภาษี ณ ด้านศุลกากรที่ควบคุมพื้นที่นั้น ๆ ผู้ซื้อจะเป็นผู้สำแดงตามระเบียบ

ศุลกากร และมีการเก็บสถิติข้อมูลทางการค้า

3. การค้าแบบขายฝาก (Sale on Consignment License) เป็นการค้าแบบการให้สินเชื่อซึ่งกันและกัน การค้ารูปแบบนี้ต้องอาศัยความเชื่อใจกัน ซึ่งพ่อค้าชายแดนมีความสามารถในการติดต่อกับพ่อค้าในประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้น ผู้ที่ต้องการจะไปลงทุนทำการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านจะต้องติดต่อกับ พ่อค้าชายแดนเพราะเขาจะรู้ข้อมูลต่าง ๆ เป็นอย่างดีในการค้า และสามารถให้สินเชื่อแก่กันได้

4. การค้าแบบต่างตอบแทน (Balance Trade) Import License คือ กรณีที่พ่อค้าในประเทศ ต้องการซื้อสินค้า และนำสินค้าของประเทศเพื่อนบ้านเข้ามา ก็จะต้องส่งสินค้าของในประเทศออกไปก่อน จากนั้น เมื่อมีการนำสินค้าเข้า และสินค้าออกในมูลค่าที่เท่ากันแล้ว ก็จะได้ License เมื่อพ่อค้าที่ทำการค้าได้ License แล้วก็จะนำ License ที่ได้ไปส่งสินค้านำเข้าได้ในมูลค่าที่เท่ากันกับที่ส่งสินค้าออก ที่ทุกประเทศทำการค้าในรูปแบบนี้ เพื่อความเสมอภาคทางการค้า และรักษาเงินตรา และเพื่อปกป้องอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในประเทศของตน ประเทศเพื่อนบ้านของไทยที่นิยมใช้วิธีการค้ารูปแบบนี้ คือ สหภาพเมียนมาร์ นิยมใช้มากกว่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประเทศกัมพูชา

Border Trade Agreement เป็นรูปแบบการค้าที่ประเทศเพื่อนบ้านเสนอโดยกระทรวงพาณิชย์ เข้าร่วมประชุม JTC (Joint Trade Committee) และกระทรวง การต่างประเทศเข้าร่วมประชุม JCC ทั้งสองหน่วยงานของไทย จะประชุมร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านทุกปี เพื่อเจรจาเรื่องการค้าที่ค้าขายผ่านบริเวณชายแดนให้เป็นการค้าที่ถูกต้อง และมีรูปแบบที่ตรงกัน แต่ยังไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากสหภาพเมียนมาร์ยังไม่ยอมแก้ไขกฎหมาย เพื่อรองรับการค้ารูปแบบนี้

1. การค้าแบบหักบัญชี (Account Trade หรือ Counter Trade) การค้ารูปแบบนี้เป็นนโยบายของรัฐบาล เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากประเทศเพื่อนบ้านเรียกร้อง เพื่อให้การค้าชายแดนเป็นการค้าที่ถูกต้อง จึงคิดรูปแบบการค้าโดยการเปิดบัญชีขึ้นมาบัญชีหนึ่ง โดยรัฐบาลของแต่ละประเทศ หากผู้ค้าคนใดจะทำการค้าต้องมาลงทะเบียนเป็นผู้ค้า และดำเนินการส่งของเข้ามาแล้ว ไปตัดหรือหักบัญชีภายหลังแต่ไม่ประสบความสำเร็จ ปัจจุบันไม่ได้ใช้แล้ว

2. การค้าแบบสากล (Normal Trade) เป็นการค้าแบบมาตรฐานสากล โดยใช้วิธีการเปิด L/C เป็นรูปแบบการค้าที่นิยมใช้แพร่หลาย

ซึ่งจะเห็นได้ว่าการแบ่งรูปแบบของการค้าชายแดนออกเป็น 6 ประเภท จากสภาพการค้าแห่งประเทศไทยนั้น ใช้หลักเกณฑ์ในการชำระเงิน และข้อตกลงทางการค้าระหว่างกันเป็นแนวทางหลัก ในการจำแนกรูปแบบของการค้าชายแดน นอกจากการแบ่งรูปแบบ

ของการค้า โดยการใช้หลักเกณฑ์ในการชำระเงิน และข้อตกลงทางการค้าเป็นตัวจำแนกแล้ว ยังมี การใช้กฎหมายหรือมาตรการทางด้านภาษีเข้ามาดำเนินการในการแบ่งรูปแบบของการค้าชายแดน โดยสำนักงานพาณิชย์จังหวัดจันทบุรี (2548, หน้า 2) ได้แบ่งรูปแบบของการค้าชายแดนออกเป็น 2 รูปแบบ โดยการใช้มาตรการทางด้านภาษี ดังนี้ คือ

2.1 การค้าชายแดนในระบบ เป็นการนำเข้าและส่งออกสินค้าที่ต้องผ่านพิธีการทางศุลกากรตามช่องทางการค้าจังหวัดชายแดน การนำเข้าสินค้าจะนำเข้า โดยผู้นำเข้า-ส่งออก ที่จดทะเบียนเป็นผู้นำเข้าหรือส่งออก

2.2 การค้าชายแดนนอกระบบ การค้ารูปแบบนี้จะไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากร เป็นการทำการค้าเล็ก ๆ น้อย ๆ ของประชาชนที่อยู่บริเวณชายแดน ส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภคของใช้ในชีวิตประจำวันค้าขายกันเป็นประจำทุกวันเหมือนตลาดขายส่ง ตั้งอยู่ฝั่งไทย ผู้บริโภคจากประเทศเพื่อนบ้านมาซื้อหาไปบริโภคทุกวัน เช่น ผักสด ผลไม้ เนื้อสัตว์ เป็นต้น ซึ่งแนวคิดในการแบ่งรูปแบบของการค้าชายแดน โดยการใช้มาตรการทางด้านภาษี มาเป็นเครื่องมือของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดจันทบุรีนั้น มีความสอดคล้องกับ วัชรินทร์ ยงศิริ (2547, หน้า 2) ได้มีความเห็นเพิ่มเติมในส่วนของการค้าชายแดนนอกระบบว่าการค้าชายแดนนอกระบบแบบลักลอบขนสินค้าในปริมาณมาก โดยมีเจตนาในการเลี่ยงการเสียภาษี หรือเรียกว่า การลักลอบส่งออก และการลักลอบนำเข้าสินค้าโดยหลีกเลี่ยงการเสียภาษี หรือเรียกว่าการลักลอบขนสินค้าเถื่อน การค้าชายแดนนอกระบบลักษณะนี้ถือว่าเป็นการค้าที่ผิดกฎหมาย

2.3 ช่องทางในการนำเข้าและส่งออกสินค้าของการค้าชายแดน ช่องทางในการนำเข้า และส่งออกสินค้าของการค้าชายแดนมีอยู่ด้วยกัน 4 ประเภท (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดจันทบุรี, 2548, หน้า 2) ดังต่อไปนี้ คือ

2.3.1 จุดผ่อนปรนทางการค้า (Check Point for Border Trade) ในการเปิดจุดผ่อนปรนนั้น เป็นอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด โดยความเห็นชอบของกระทรวงมหาดไทยมี วัตถุประสงค์ทางด้านมนุษยธรรม การส่งเสริมความสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่น ตลอดจนการค้าขายสินค้าอุปโภคบริโภค และการสัญจรไปมาของประชาชน การกำหนดประเภทของสินค้าและระยะเวลาในการเปิดและมาตรการในการควบคุมการเดินทางเข้าออก เป็นอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด หรือหมายถึงจุดที่กระทรวงมหาดไทยมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดชายแดนผ่อนปรนให้มีการค้าขายบริเวณชายแดนในพื้นที่ และประเภทสินค้าที่กำหนดไว้ได้เป็นกรณีพิเศษ สำหรับสินค้าเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่จำเป็นต่อการอุปโภค และบริโภคของประชาชนทั้งสองประเทศ ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจประกาศ

2.3.2 จุดผ่านแดนชั่วคราว (Temporary Crossing Point) การเปิดจุดผ่านแดนชั่วคราว มีวัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจของฝ่ายไทยเป็นสำคัญ โดยมีกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน และไม่มีผลกระทบต่อความมั่นคง โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยใช้อำนาจตาม พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ประกาศเปิดจุดผ่านแดนชั่วคราวตามความเห็นชอบ/หลักการของคณะกรรมการพิจารณาเปิดจุดผ่านแดนชั่วคราวของสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) หรือหมายถึงจุดผ่านแดนที่ทางราชการไทยเปิดให้มีการสัญจรไปมาของบุคคล และสิ่งของ ในช่วงเวลาที่แน่นอน ปกติจะเปิดเป็นคราว ๆ ไป โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะและสิ้นสุดตาม ระยะเวลา

การเปิดจุดผ่านแดนชั่วคราว เป็นอำนาจของกระทรวงมหาดไทยที่จะประกาศเปิด โดยจะต้องได้รับความเห็นชอบ จากคณะกรรมการพิจารณาการเปิดจุดผ่านแดนของสภา ความมั่นคงแห่งชาติก่อน โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ใช้อำนาจตาม พระราชบัญญัติคน เข้าเมือง พ.ศ. 2522 (กระทรวงมหาดไทยประกาศเปิด โดยอาศัยมติคณะรัฐมนตรี เมื่อ 30 มีนาคม พ.ศ. 2525)

2.3.3 จุดผ่านแดนถาวร (Permanent Crossing Point) การเปิดจุดผ่านแดนถาวร จะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลของทั้งสองประเทศ โดยในส่วนของประเทศไทยจะต้อง ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ใช้อำนาจตาม พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ประกาศเปิดจุดผ่านแดนถาวรตามที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการค้า การสัญจร ไปมาและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือจุดที่รัฐบาล ไทยและรัฐบาลของประเทศที่มีพรมแดนติดกัน ประกาศเปิดให้มีการสัญจรไปมา ทั้งคนและสิ่งของ โดยทั่วไปแล้วจุดผ่านแดนถาวรจะมีการดำเนินงานเรื่องการตรวจคนเข้าเมืองและพิธีการทาง ศุลกากรตามกฎหมายของทั้งสองประเทศ เป็นจุดที่มีการสัญจรและสินค้าเข้าออกโดยทั่วไป

การประกาศเปิดจุดผ่านแดนถาวร จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ใช้อำนาจตาม พระราชบัญญัติคนเข้าเมืองพ.ศ. 2522 ประกาศเปิดจุดผ่านแดนถาวร (กระทรวงมหาดไทยประกาศเปิดโดยอาศัยมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2519)

2.3.4 จุดผ่านแดนถาวรตามสภาพภูมิประเทศ (Geography Crossing Point) เป็นจุดผ่านเข้าออกของประชาชนทั้งสองประเทศ ซึ่งเป็นไปโดยธรรมชาติมิได้มีหลักฐานรับรอง จากทางราชการของทั้งสองฝ่าย ส่วนใหญ่จะเป็นจุดผ่านของสินค้าที่ผิดกฎหมาย

หมายเหตุ: อำนาจในการเปิด-ปิดจุดผ่านแดน (ถาวรและชั่วคราว) รัฐมนตรี ว่าการกระทรวงมหาดไทยใช้อำนาจตามมาตรา 11 และ 23 แห่ง พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง

พ.ศ. 2522 ในการประกาศเปิด-ปิดจุดผ่านแดน แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อมีสถานการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคง ความปลอดภัย บริเวณชายแดนหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านความมั่นคงในพื้นที่ก็สามารถระงับการเข้า-ออกบริเวณจุดผ่านแดน ๆ ได้เป็นการชั่วคราวจนกว่าสถานการณ์เป็นปกติ โดยไม่ต้องประกาศปิดจุดผ่านแดน

3. ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศและสหสัมพันธ์กับการค้าชายแดน การค้าชายแดนถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการค้าระหว่างประเทศ ดังนั้น ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาการค้าชายแดนนั้น แนวคิดทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศจึงมีความสำคัญ โดยทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศมีความสำคัญต่อการวางแผนและจัดทำยุทธศาสตร์ ดังต่อไปนี้คือ ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสามารถอธิบายถึงสาเหตุ สถานการณ์ทางการค้าที่เกิดขึ้นในอดีตจนถึงปัจจุบัน และคาดการณ์ถึงแนวโน้มและสถานการณ์ทางเศรษฐกิจในอนาคต ซึ่งข้อมูลจากการวิเคราะห์เหตุการณ์ในอดีตและปัจจุบัน ตลอดจนผลของการคาดการณ์สถานการณ์ในอนาคต นับว่าเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนทางยุทธศาสตร์ทางการค้าในอนาคต โดยทฤษฎีพื้นฐานของการค้าต่างประเทศที่สำคัญและมีผลต่อการพัฒนาการค้าชายแดน มีดังต่อไปนี้ คือ

3.1 ทฤษฎีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ (The Principle of Absolute Advantage)
ทฤษฎีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ นับว่าเป็นทฤษฎีพื้นฐานเริ่มแรกของการศึกษา การค้าระหว่างประเทศ ทั้งนี้ 0 ได้อธิบายว่า ตามหลักของทฤษฎีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์หมายถึง ประเทศใดสามารถผลิตสินค้าชนิดหนึ่งในระยะเวลาหนึ่งด้วยการใช้แรงงาน (Labor) ที่น้อยกว่าการผลิตของอีกประเทศหนึ่ง ถือว่ามีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ ประเทศนั้นควรผลิตสินค้านั้นเพื่อการส่งออก และนำสินค้าที่ประเทศอื่นได้เปรียบโดยสมบูรณ์เข้ามา หรืออาจพูดได้ว่าประเทศใดสามารถผลิตสินค้าได้มากกว่าประเทศอื่น ๆ โดยใช้ปัจจัยแรงงานที่เท่ากัน ควรจะผลิตสินค้านั้นเพื่อการส่งออก

โดยความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศของอดัม สมิท (Adam Smith) โดยแนวคิดของเขามุ่งเน้นในเรื่องของแข่งขัน โดยเสรี การแบ่งงานกันทำ และทำงานเฉพาะอย่าง (Division of Labour and Specialization) เพราะเขาถือว่าการแบ่งหน้าที่กันทำ โดยเฉพาะแต่ละคนในประเทศทำงานเฉพาะที่ตนถนัดทำให้เกิดความชำนาญเฉพาะอย่าง สามารถจะผลิตสินค้าได้มากในเวลาเท่ากัน

3.2 ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (The Principle of Comparative Advantage) สำหรับทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบนั้น บุญคง หันจางสิทธิ์ (2544, หน้า 307) ได้อธิบายว่า ในส่วนของทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบว่าทฤษฎีนี้เป็นแนวคิดของเดวิด ริคาร์โด (David Ricardo) โดยที่เขาได้ใช้สมมติฐานของ อดัม สมิท (Adam Smith) คือ ในการผลิตมี

ปัจจัยแรงงานเพียงปัจจัยเดียว โดยเดวิด ริคาร์โด (David Ricardo) ได้สร้างทฤษฎีที่เรียกว่า ทฤษฎีไม่ธรรมดา (Uncommon Sense)

ทฤษฎีนี้ได้กล่าวว่า ประเทศจะได้รับประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศ แม้ว่าประเทศนั้นจะมีความได้เปรียบเชิงสมบูรณ์เหนือประเทศอื่น ๆ ในการผลิตสินค้าทุกชนิดก็ตาม ประเทศนั้น ควรใช้ทรัพยากรแรงงานที่ตนเองมีอยู่ทั้งหมด ผลิตสินค้าที่ตนเองมีความได้เปรียบมากที่สุด แล้วนำสินค้าบางส่วน ไปแลกเปลี่ยนกับสินค้าที่ตนได้เปรียบเชิงสมบูรณ์รองลงมา เพราะการทำเช่นนั้น จะทำให้ทุกประเทศที่ทำการค้าได้ประโยชน์ร่วมกัน (Mutual Benefit) สวัสดิภาพของประชาชนทุกประเทศก็จะดีขึ้น มากกว่าที่จะทำการผลิตสินค้าทุกชนิดที่ตนเองได้เปรียบโดยสมบูรณ์

ทั้งนี้ นอกจากทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศที่ บุญคง กล่าวมาในข้างต้นแล้วนั้น มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศที่ อภิรัฐ ตั้งกระจ่าง (2543, หน้า 137-152) โดย อภิรัฐ ตั้งกระจ่าง ได้นำเสนอทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการค้าต่างประเทศเพิ่มเติมจากของ บุญคง ดังต่อไปนี้คือ

3.2.1 ทฤษฎีความชำนาญเฉพาะด้าน (Theories of Specialization) เป็นทฤษฎีด้านการจัดแบ่งแรงงานตามความชำนาญเฉพาะด้านให้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น จากการทำบุคคลมีระดับความชำนาญสูงทำให้ต้นทุนต่อหน่วยต่ำลง โดยทฤษฎีความชำนาญเฉพาะด้านนั้น เป็นแนวคิดทฤษฎีที่ส่งเสริม แนวคิดทฤษฎีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ และทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ อันเนื่องมาจากทฤษฎีทั้งสองนั้น ยึดหลักความชำนาญเฉพาะด้าน กล่าวคือ ผลลัพธ์จะเพิ่มขึ้นเมื่อมีความชำนาญมากขึ้น ซึ่งประเทศจะต้องเลือกทางที่ดีที่สุดจากผลผลิตที่ดีที่สุด และจากความชำนาญเฉพาะด้านเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุด โดยอย่างไรก็ตาม ทฤษฎีเหล่านี้ มีข้อสมมติฐานแต่ข้อสมมติฐานดังกล่าวอาจไม่เกิดขึ้นจริง โดยมีสมมติฐาน ดังต่อไปนี้ คือ

การจ้างงานเต็มที่ (Full Employment) ทฤษฎีนี้มีข้อสมมติฐานที่ว่าจะต้องมีการจ้างงานอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ

วัตถุประสงค์ของการทำงานมีประสิทธิภาพทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Efficiency Objective) ข้อสมมติฐานในข้อนี้ คือ วัตถุประสงค์ของแต่ละประเทศอาจมีขอบเขตที่จำกัด จึงอาจทำให้ข้อสมมติฐานไม่เป็นไปตามที่ตั้งไว้ ดังนั้น ประเทศอาจเลือกดำเนินการในวัตถุประสงค์มากกว่าคู่ที่ประสิทธิภาพของผลผลิต และหลีกเลี่ยงความชำนาญเฉพาะด้าน เนื่องจากมีจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องจากความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี หรือ การเคลื่อนไหวทางราคา

การแบ่งผลประโยชน์ (Division of Gains) ภายใต้ความชำนาญเฉพาะด้านมีผลทำให้ทั่วโลก เกิดผลประโยชน์ทางด้านประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม นโยบาย

ของรัฐบาลจะเกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ เช่น การไม่ทำการค้ากับประเทศที่มีแนวโน้มที่จะได้ผลประโยชน์มากกว่า

สองประเทศ-สองสินค้า (Two Countries, Two Commodities) จากข้อสมมติฐานของ เดวิด ริคาร์โด กล่าวว่า โลกมีแค่เพียง 2 ประเทศ และทำการค้ากันเพียง 2 ชนิด ซึ่งในความเป็นจริงเกิดขึ้นได้ยาก

ต้นทุนค่าขนส่ง (Transport Cost) ทฤษฎีการได้เปรียบอย่างสมบูรณ์ และทฤษฎีการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ไม่ได้มีการพิจารณาด้านต้นทุนของการเคลื่อนย้ายสินค้า แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากความชำนาญเฉพาะด้านอาจลดจำนวนทรัพยากรที่ต้องการใช้ในการผลิตสินค้า ซึ่งวัตถุดิบเหล่านี้ อาจเคลื่อนย้ายไปทำการผลิตในต่างประเทศ โดยจากการเปรียบเทียบพบว่า ต้นทุนในการเคลื่อนย้ายทรัพยากรจะถูกลงกว่าการเคลื่อนย้ายสินค้า ซึ่งประหยัดกว่าความชำนาญเฉพาะด้าน

การเคลื่อนย้าย (Mobility) โดยทฤษฎีการได้เปรียบโดยสมบูรณ์ และการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ กล่าวทรัพยากรสามารถเคลื่อนย้ายอย่างเสรี ภายในประเทศแต่ไม่สามารถเคลื่อนย้ายอย่างเสรีได้ในต่างประเทศ ซึ่งเป็นข้อจำกัด เนื่องจากในปัจจุบันการเคลื่อนย้ายวัตถุดิบจากต่างประเทศเกิดขึ้นได้

บริการ (Services) โดยทฤษฎีการได้เปรียบโดยสมบูรณ์ และการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมักจะกล่าวถึง สินค้ามากกว่าบริการ แต่ในปัจจุบันสัดส่วนของการบริการเพิ่มสูงขึ้น

ทฤษฎีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ (The Principle of Absolute Advantage) และทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (The Principle of Comparative Advantage) และทฤษฎีความชำนาญเฉพาะด้าน (Theories of Specialization) มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการอธิบายรูปแบบของการเกิดขึ้นของการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน โดยเนื้อหาหลักของทฤษฎีทั้งสองทฤษฎี คือ หลักของการแบ่งงานกันทำ (Division of Labour and Specialization) และการผลิตสิ่งที่ประเทศตนเองมีความชำนาญแล้วจึงนำมาแลกเปลี่ยนกัน ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ทางการค้าชายแดน ในส่วนของการที่ประเทศเพื่อนบ้านทำการผลิตสินค้าทางการเกษตรมาขายให้ผู้ประกอบการไทยตามแนวชายแดน เนื่องจากประเทศเพื่อนบ้านมีศักยภาพในการผลิตสูงกว่า ซึ่งอาจจะมาจากหลายเหตุปัจจัยแล้วนำเอาเงินที่ได้เลือกซื้อสินค้าอุปโภคอื่น ซึ่งประเทศไทยมีศักยภาพในการผลิตที่สูงกว่า โดยถึงแม้ว่าทฤษฎีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ (The Principle of Absolute Advantage) และทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (The Principle of Comparative Advantage) และทฤษฎีความชำนาญเฉพาะด้าน (Theories of Specialization) จะเป็นทฤษฎีการค้าในยุคเริ่มแรกแต่ก็สามารถอธิบายถึงสถานการณ์ทางการค้าบางสถานการณ์ได้ดี

3.2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับขนาดของประเทศกับศักยภาพของการค้าชายแดน ทฤษฎีเกี่ยวกับขนาดของประเทศนี้ อภิรัฐ ตั้งกระจ่าง (2543, หน้า 139-140) กล่าวว่า ทฤษฎีขนาดของประเทศ (Theory of Country Size) เป็นทฤษฎีที่ยืดหยุ่นกว่า ประเทศใดมีพื้นที่ขนาดใหญ่จะสามารถปรับตัวในการใช้สภาพภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติได้ดีกว่าประเทศในขนาดเล็ก ซึ่งทฤษฎีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ไม่ได้กล่าวถึง ความแตกต่างของประเทศ เพราะถ้าประเทศทั้งสองที่ทำการค้ามีความแตกต่างกันมากจำนวนการผลิต และความต้องการในการบริโภคย่อมมีความแตกต่างกันด้วย

ประเทศที่มีขนาดใหญ่กว่าจะมีความแตกต่างจากประเทศที่มีขนาดเล็ก ดังนี้ คือ

- 1) มีแนวโน้มในการที่จะส่งออกผลผลิตและนำเข้าการบริโภคในสัดส่วนที่น้อยกว่า เพราะประเทศคู่ค้าเป็นประเทศขนาดเล็ก
- 2) มีต้นทุนในการขนส่งในการค้าต่างประเทศสูงกว่า เพราะขนาดประเทศมีขนาดใหญ่กว่า
- 3) มีการผลิตที่มีขนาดใหญ่กว่า เพราะเกิดการประหยัดต่อขนาดพื้นที่มากกว่าทั้งนี้ มีสาเหตุเนื่องมาจาก

3.2.2.1 ความหลากหลายของทรัพยากร (Variety of Resources)

ขนาดของประเทศที่แตกต่างกันจะส่งผลให้มีความหลากหลายของทรัพยากรที่แตกต่างกัน ประเทศที่มีขนาดใหญ่จะมีการนำเข้าสินค้าที่น้อยกว่าประเทศขนาดเล็ก เนื่องจากสามารถผลิตสินค้าได้หลากหลายมากกว่า จึงสามารถพึ่งพาตนเองได้

3.2.2.2 ต้นทุนค่าขนส่ง (Transport Casts) ขนาดของประเทศที่มี

ความแตกต่างกันจะมีผลต่อต้นทุนค่าขนส่งที่แตกต่างกัน โดยประเทศที่มีขนาดใหญ่ ระยะทางในการขนส่งไกลมากกว่าจะถึงจุดหมาย ส่งผลให้ค่าขนส่งเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น ต้นทุนค่าขนส่งในประเทศขนาดใหญ่จะสูงกว่าประเทศขนาดเล็ก แต่ในการขนส่งจะมีการพิจารณาควบคู่กับปริมาณสินค้าด้วย เพราะถ้าขนส่งเป็นจำนวนมาก ต้นทุนค่าขนส่งต่อหน่วยสินค้าจะถูกลง

3.2.2.3 การประหยัดจากขนาดการผลิต (Scale Economic) หมายถึง

ขนาดของประเทศที่แตกต่างกัน จะมีผลต่อการประหยัดขนาดจากการผลิต ซึ่งจะเกิดขึ้น มีการลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วยของการผลิตลง ในขณะที่มีการขยายฐานการผลิตเพิ่มมากขึ้น เพราะการผลิตเป็นจำนวนมาก จะส่งผลต่อต้นทุนต่อหน่วยที่ลดลง

3.2.3 ทฤษฎีขนาดของประเทศ (Theory of Country Size) เป็นทฤษฎีหนึ่งที่สามารถอธิบายถึงศักยภาพในการผลิตสินค้าของประเทศไทย เนื่องจาก พิจารณาถึงขนาดประเทศว่า ถ้าประเทศมีขนาดใหญ่ มีทรัพยากรในการผลิตมาก ก็จะสามารถทำให้ผลิตสินค้าได้มากขึ้นดีกว่า ครอบคลุมกับกลุ่มผู้บริโภคมากกว่า และนอกจากจะสามารถอธิบายถึงศักยภาพ ในการผลิตสินค้าของประเทศไทยแล้ว ทฤษฎีขนาดของประเทศ (Theory of Country Size) ยังสามารถอธิบาย

ถึง มูลค่าในการนำเข้าและส่งออกสินค้าว่า การที่ประเทศไทยมีขีดในการนำเข้าสินค้าน้อยกว่า ประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากประเทศที่มีขนาดใหญ่จะมีการนำเข้าสินค้าน้อยกว่าประเทศขนาดเล็ก เนื่องจากสามารถผลิตสินค้าได้หลากหลายมากกว่า จึงสามารถพึ่งพาตนเองได้

3.2.4 ทฤษฎีการจัดสรรปัจจัยการผลิต (Factor-proportions Theory) กับศักยภาพ การค้าชายแดน ทฤษฎีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์และความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่กล่าวถึง ประเทศใดจะได้รับประโยชน์สูงสุด เนื่องจากข้อสมมติฐานของตลาดเสรีที่ว่าการทำงานในตลาด เสรีจะทำให้ผู้ผลิตสามารถผลิตสินค้าที่มีประสิทธิภาพ หลีกเลี่ยง การผลิตสินค้าที่ตนเองไม่มี ความสามารถในการแข่งขัน ต่อมานักเศรษฐศาสตร์ชาวสวีเดน 2 ท่าน คือ อีลิท เฮกเซอร์ และ บีทิล โอห์ลีน (Eli Heckscher and Bertil Ohlin) ได้มีการพัฒนาทฤษฎีการจัดสรรปัจจัยการผลิตขึ้น โดยทฤษฎีการจัดสรรปัจจัยการผลิต (Factor-proportions Theory) เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึง ความแตกต่างระหว่างปัจจัยการผลิตและแรงงานในประเทศต่าง ๆ อันเนื่องมาจาก ความแตกต่าง ในด้านแรงงาน เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยการผลิตในด้านของที่ดิน ทุน ซึ่งสามารถใช้อธิบายถึง ความแตกต่างในต้นทุนการผลิต โดยมีรายละเอียดความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

3.2.4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ดินกับปัจจัยแรงงาน (Land-labor Relationship) อธิบายถึง การเปรียบเทียบและการสังเกตผลผลิตของโลก กล่าวถึง การผลิตสินค้า ขึ้นอยู่กับสัดส่วนระหว่าง ที่ดินและปัจจัยแรงงาน ตัวอย่างเช่น ประเทศศรีลังกามีความได้เปรียบ ทางการแข่งขันในการผลิตที่ใช้แรงงานกึ่งชำนาญ ประเทศออสเตรเลียสามารถผลิตสินค้าได้ดีกว่า เนื่องจากมีพื้นที่เป็นประเภท ปศุสัตว์ได้ดีกว่าประเทศอื่น เนื่องจากมีที่ดินปริมาณมาก เมื่อ เปรียบเทียบกับจำนวนประชากร

3.2.4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแรงงานและปัจจัยทุน (Labor-capital Relationship) เป็นการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทุน (Capital Factor) ประกอบด้วย โรงงาน เครื่องจักร เครื่องมือต่าง ๆ พิจารณากับปัจจัยแรงงานในการค้าระหว่างประเทศ แรงงานมีจำนวนมาก เมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยทุนจะสามารถคาดหวัง ได้ว่า อัตราค่าจ้างแรงงานจะถูกกด และประเทศจะใช้ผลิตสินค้าในการส่งออกโดยการจ้างแรงงาน จำนวนมากเพื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยทุน

3.2.5 ทฤษฎีการจัดสรรปัจจัยการผลิต (Factor-proportions Theory) เป็นทฤษฎีที่ อธิบายถึง ศักยภาพและความสามารถในการผลิตสินค้าของไทย และของประเทศเพื่อนบ้าน โดยการอธิบายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานกับปัจจัยทุน เช่น อธิบายถึง ศักยภาพของประเทศไทยว่ามีขีดความสามารถในการผลิตสินค้าจำพวกที่ใช้ทุนสูง มีเทคโนโลยีมากเนื่องจาก

ภายในประเทศมีสัดส่วนทุนในด้านอื่น ๆ มากกว่าแรงงาน ในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านมีแรงงานเมื่อเทียบกับทุนภายในประเทศ จึงมีการผลิตสินค้าที่ใช้แรงงานจำนวนมากเพื่อการส่งออกโดยทฤษฎีการจัดสรรปัจจัยการผลิต (Factor-proportions Theory) นี้ มีลักษณะการอธิบายสาเหตุของผลิตสินค้าของแต่ละคล้ายคลึงกับทฤษฎีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ (The Principle of Absolute) และทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (The Principle of Comparative Advantage) แต่แตกต่างกันในเรื่องของตัวแปรที่นำมาพิจารณา โดยทฤษฎีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ และทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ จะพิจารณาต้นทุนด้านแรงงานเพียงด้านเดียว แต่การจัดสรรปัจจัยการผลิต จะมีการพิจารณาถึงปัจจัยอื่น ๆ นอกเหนือจากปัจจัยด้านแรงงานด้วย เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีภายในประเทศ

3.2.6 ทฤษฎีวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ระหว่างประเทศ (International the Product Life Cycle) หรือ (PCL) ทฤษฎีวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ระหว่างประเทศนี้ อภิรัฐ ตั้งกระจ่าง (2543, หน้า 142-147) อธิบายว่า เป็นทฤษฎีที่ได้รับการพัฒนาขึ้น โดย เรมอน เวนอม (Raymond Vernon) ซึ่งอธิบายถึง การค้าโลกสำหรับสินค้าอุตสาหกรรม ภายใต้พื้นฐานของอายุผลิตภัณฑ์ว่าสินค้าแต่ละชนิดอยู่ภายใต้กระบวนการของวงจรทางการค้า ซึ่งโดยทั่วไปมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นแนะนำ ขั้นเจริญเติบโต ขั้นเจริญเติบโตเต็มที่ และขั้นตกต่ำ ซึ่งตำแหน่งที่ตั้งหรือสถานที่ในการผลิตอาจย้ายไปยังประเทศต่าง ๆ โดยขึ้นอยู่กับขั้นตอนของวงจร ว่าสินค้าอยู่ในช่วงวงจรใด

ทฤษฎีวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ระหว่างประเทศ (PCL) เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงการลงทุนของผู้ประกอบการชาวไทยในประเทศเพื่อนบ้าน ในชนิดของสินค้าที่ประเทศเพื่อนบ้านมีความต้องการในปริมาณมาก ส่งผลให้การนำเข้าสินค้าจากประเทศไทยไม่สะดวก และมีต้นทุนสูงขึ้น เช่น การลงทุนในโรงงานผลิตน้ำตาลในประเทศกัมพูชาของบริษัท มิตรผล จำกัด เนื่องจากในแต่ละปีประเทศกัมพูชามีการนำเข้าน้ำตาลในปริมาณที่สูงมาก การย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศเพื่อนบ้านส่งผลให้ประหยัดต้นทุนในการขนส่ง

3.2.7 ทฤษฎีกฤษฎีของนโยบายทางการค้า (Strategic Trade Policy) ทฤษฎีกฤษฎีของนโยบายทางการค้า เป็นการกำหนดความสำคัญของความได้เปรียบทางการแปรรูปในการค้าโลก คือ รัฐบาลมีบทบาทมากขึ้นในการที่จะส่งผลกระทบต่อ การได้เปรียบทางการแปรรูปด้านการผลิตภายในประเทศ ซึ่งบทบาทดังกล่าว ทำให้ความเป็นกลางลดน้อยลง แม้ว่านโยบายการตัดสินใจของรัฐบาล อาจจะไม่มีความมุ่งหมายส่งผลกระทบต่อการค้าโลก แต่ก็มักจะมีผลกระทบต่อการค้าภายในประเทศ เช่น การให้ความช่วยเหลือเกษตรกรของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ในการส่งออก ซึ่งความช่วยเหลือด้านการส่งออกดังกล่าว เป็นแรงผลักดันและส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมอื่น ๆ ด้วย

จากจุดยืนด้านการแข่งขันของประเทศ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ คือ การเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นใหม่ เนื่องจากมีความเป็นไปได้ในการขายสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้น เพราะกำไรและค่าแรงภายในประเทศเพิ่มขึ้น ในการแข่งขันระหว่างประเทศ แต่ละอุตสาหกรรมจะต้องคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างถูกต้อง ซึ่งรัฐบาลอาจใช้นโยบาย การได้เปรียบโดยสมบูรณ์และการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ มีการนำเข้าและการพัฒนาความชำนาญเฉพาะด้านอย่างเหมาะสม

ปัจจัยที่ต้องพิจารณาเกี่ยวกับกลยุทธ์นโยบายทางการค้า (Strategic Trade-policy) ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับอุตสาหกรรมโดยทั่วไป และผลกระทบต่อเป้าหมายอุตสาหกรรม โดยไม่คำนึงถึงว่ารัฐบาลจะใช้วิธีการ โดยทั่วไป หรือวิธีแบบจำเพาะเจาะจงเป็นวิธีที่ส่งเสริมสภาพแวดล้อม ที่จะมผลกระทบต่ออุตสาหกรรมในวงกว้าง จะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะมีผลต่อปัจจัยการผลิตประสิทธิภาพและนวัตกรรม

ตำแหน่งของการแข่งขัน โดยเปรียบเทียบของกิจการที่เฉพาะเจาะจง และการแลกเปลี่ยนตำแหน่งที่ตั้งของการผลิต วิธีการนี้จะมุ่งเน้นในส่วนของการผลิตที่ต้องการ ถือว่าเป็นวิธีการที่มีประโยชน์มาก เนื่องจากเป็นการยากที่จะระบุถึงส่วน การผลิตที่ตั้งเป้าหมายไว้

ทฤษฎีกลยุทธ์ของนโยบายทางการค้า (Strategic Trade Policy) เป็นทฤษฎีที่นำมาวิเคราะห์ ในเรื่องของการดำเนินนโยบายของภาครัฐที่ส่งผลต่อการค้าชายแดน ในบางชนิดของสินค้า เช่น นโยบายในการคุ้มกันสินค้าเกษตรภายในพื้นที่ โดยการห้ามนำเข้าสินค้าเกษตรจากประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการค้าชายและผู้ประกอบการที่เข้าไปลงทุนในการผลิตสินค้ายังประเทศเพื่อนบ้าน

3.2.8 ทฤษฎีความได้เปรียบเชิงแข่งขันระหว่างประเทศ (Theory of the Competitive Advantage of Nations) จุดประสงค์ของทฤษฎีการค้าในประเทศและต่างประเทศ โดยปกติแล้วทุนจะก่อให้เกิดลักษณะของการแข่งขันที่เพิ่มมากขึ้น วิวัฒนาการของทฤษฎีการค้ามีการเปลี่ยนแปลงไปจากระบบของอุตสาหกรรมและคุณภาพของสินค้า เปลี่ยนจากการแข่งขันระดับประเทศ โดยได้มีหลายฝ่ายได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับปัญหาของประเทรัฐบาลและภาคเอกชน พยายามที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพภายในประเทศ เพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนความสามารถในการแข่งขันในบริษัทภายในประเทศของตน ไมเคิล พอตเตอร์ (Michael Potter) จากมหาวิทยาลัย ฮาร์วาร์ด ได้กล่าวว่า ความมั่งคั่งของประเทศที่สร้างขึ้นมานั้น เป็นสิ่งที่ไม่สืบทอดไม่ได้เจริญเติบโตขึ้นจากทุนทั่ว ๆ ไป แรงงาน อัตราดอกเบี้ย อัตราการแลกเปลี่ยนเงินตรา ตามที่ทฤษฎีการค้าสำนักคลาสสิกได้บอกไว้ ไมเคิล พอตเตอร์ กล่าวว่า ความได้เปรียบเชิงแข่งขันของประเทศนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถของอุตสาหกรรมภายในประเทศ ในเรื่องการพัฒนาและ

ปรับปรุงคุณภาพในการผลิต โดยภาคเอกชนจะได้รับผลประโยชน์จากการได้เปรียบในโลกของการแข่งขัน เนื่องจากแรงกดดันและความท้าทายที่เข้ามาภาคอุตสาหกรรมได้รับประโยชน์จากการแข่งขันของอุตสาหกรรมในประเทศของผู้ผลิต และความต้องการของผู้ซื้อในท้องถิ่นส่งผลให้อุตสาหกรรมในท้องถิ่นมีการพัฒนา และปรับปรุงเพื่อแข่งขันในตลาดภายในประเทศมากขึ้น ทั้งในด้านเทคนิค กระบวนการผลิต และการบริหารจัดการในโลกของการแข่งขันที่เพิ่มมากขึ้น ประเทศมีมากขึ้น ไม่ได้ลดลง โดยความสำคัญเนื่องมาจากพื้นฐานทางการแข่งขันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เข้าสู่การสร้าง การพัฒนา และการผสมผสานขององค์ความรู้ บทบาทของภาครัฐมีเพิ่มมากขึ้น ความได้เปรียบของการแข่งขันถูกสร้างและสนับสนุน ผ่านกระบวนการผลิตในท้องถิ่น ความแตกต่างระหว่างประเทศ วัฒนธรรม พื้นฐานทางเศรษฐกิจ หน่วยงานที่รับผิดชอบ ประวัติศาสตร์ และปัจจัยที่สนับสนุนการแข่งขันทั้งหมด โดยแต่ละประเทศจะไม่แข่งขันในทุกภาคอุตสาหกรรม เพราะสภาพแวดล้อมภายในประเทศ มุมมองของคนส่วนใหญ่ในประเทศแรงกระตุ้น

ทฤษฎีความได้เปรียบเชิงแข่งขันระหว่างประเทศ (Theory of the Competitive Advantage of Nations) สามารถอธิบายถึง ความสามารถในการแข่งขันในตลาดการค้าชายแดนของประเทศเพื่อนบ้านว่า การที่สินค้าที่ผลิตจากประเทศไทยได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคของประเทศเพื่อนบ้าน อันเนื่องมาจาก การแข่งขันอย่างรุนแรงของผู้ผลิตภายในประเทศส่งผลให้สินค้าที่ผลิตมีคุณภาพสูง

3.2.9 ทฤษฎีนโยบายการค้าระหว่างประเทศ นโยบายการค้าระหว่างประเทศถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ โดยในส่วนของประเทศไทยในปัจจุบันมีการดำเนินการนโยบายการค้าระหว่างประเทศ 2 นโยบายควบคู่กันไป อันได้แก่นโยบายการค้าแบบเสรี ซึ่งจะเห็นได้จากการเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียนในปี พ.ศ. 2553 และนโยบายการค้าแบบคุ้มกัน กับประเทศในภูมิภาคอื่น การค้าชายแดนของไทยในปัจจุบันล้วนได้รับผลจากการใช้นโยบายการเปิดเสรีทางการค้า ทำให้มีมูลค่าการค้าระหว่างกัน ในภูมิภาคเพิ่มมากขึ้น เท็ดคักดี ศรีสุรพล (2535, หน้า 127) ได้ให้รายละเอียดเอาไว้ ดังนี้ คือ

3.2.9.1 นโยบายการค้าแบบเสรี (Free Trade Policy) คือ นโยบายการค้าระหว่างประเทศที่รัฐไม่พยายามแทรกแซงกิจกรรมทางการค้า กล่าวคือ ปล่อยให้เอกชนดำเนินการค้าระหว่างประเทศเอง โดยไม่กำหนดข้อกีดขวางทางการค้า ซึ่งได้แก่ การตั้งกำแพงภาษีศุลกากร การกำหนดโควตาสินค้านำเข้า การควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ หรือรัฐจะต้องไม่ควบคุมหรือกระทำการใด ๆ ในลักษณะที่เป็นอุปสรรคหรือกีดขวางการค้าระหว่างประเทศ แต่ถ้ารัฐจะเข้าไปแทรกแซงในกิจการการค้าต่างประเทศจะต้องน้อยที่สุด และจำเป็น

เท่านั้น ซึ่งการเป็นกิจการที่เอกชนมีทุนไม่เพียงพอในการดำเนินกิจการ กิจการที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม หรือกิจการที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศ นอกจากนี้ รัฐจะเข้าไปแทรกแซงในการค้าระหว่างประเทศ เพื่อหารายได้เข้ารัฐ แต่ต้องเก็บในอัตราที่ต่ำที่สุดและไม่ควรให้สิทธิพิเศษทางการค้าแก่ประเทศใดประเทศหนึ่ง โดยเฉพาะ และควรให้สิทธิพิเศษทางการค้าเท่าเทียมกันทุกประเทศ

3.2.9.2 ทฤษฎีนโยบายการค้าแบบคุ้มกัน (Protective Trade Policy) หมายถึงนโยบายการค้าระหว่างประเทศที่รัฐเข้าแทรกแซงกิจการ เพื่อลดปริมาณสินค้าที่ส่งเข้ามา และเป็นการสนับสนุนให้มีการผลิตสินค้าชนิดนั้นภายในประเทศ โดยการใช้มาตรการต่าง ๆ เช่น การตั้งกำแพงภาษีศุลกากรกับสินค้าในอัตราสูงๆ การกำหนดโควต้าเพื่อลดปริมาณสินค้าเข้า การควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ซึ่งอาจสรุปการดำเนินนโยบายคุ้มกันของภาครัฐ อาจกระทำได้ ดังนี้

การใช้ภาษีศุลกากรเพื่อหารายได้เข้ารัฐ ลดการบริโภคสินค้าจากต่างประเทศ คุ้มครองอุตสาหกรรมในประเทศ และกระตุ้นการจ้างงานจำกัดโควต้าการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศการควบคุมอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ โดยจัดสรรเงินตราต่างประเทศให้ผู้ต้องการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศในจำนวนจำกัด

การทุ่มตลาด (Dumping) หมายถึง การขายสินค้าในตลาดต่างประเทศในราคาต่ำกว่ามูลค่าปกติ (Normal Value) หรือราคาขายภายในประเทศผู้ส่งออก วัตถุประสงค์ของการขายในราคาต่ำกว่ามูลค่าปกติอาจเป็นไปเพื่อระบายสินค้าส่วนเกิน (Surplus) ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวออกนอกประเทศ หรือเพื่อขจัดคู่แข่งในตลาดต่างประเทศและในที่สุดก็จะสามารถผูกขาด (Monopoly) หรือเป็นผู้ขายน้อยราย (Oligopoly) เพื่อที่จะได้มีอำนาจเหนือตลาด (Market Dominant) ในตลาดสินค้านั้นได้ หรือเป็นการตอบโต้การกระทำของคู่แข่งกัน กล่าวคือ การทุ่มตลาดทำให้สินค้าที่ส่งออกไปขายยังต่างประเทศมีราคาต่ำกว่าความเป็นจริง ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมทางการค้า (Unfair Trade Practice) มีผลเหมือนกับการช่วยอุดหนุน (Subsidy) โดยต่างกันตรงที่ว่า การทุ่มตลาดจะเป็นการกระทำของเอกชน แต่การช่วยอุดหนุนเป็นการกระทำของรัฐบาล การทุ่มตลาดก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมทางการค้า เนื่องจากมีการเลือกปฏิบัติด้านราคา (Price Discrimination) ระหว่างสินค้าส่งออกและสินค้าภายในประเทศ ทำให้ราคาสินค้าไม่เคลื่อนไหวไปตามกลไกของอุปสงค์อุปทาน ขัดกับหลักการค้าเสรีของแอดดัมส์ แต่แอดดัมส์ไม่ได้ห้ามโดยตรงต่อการทุ่มตลาด แต่หากการทุ่มตลาดก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ประกอบการในประเทศผู้นำเข้า ประเทศผู้นำเข้าก็มีสิทธิเก็บอากรเพื่อตอบโต้การทุ่มตลาด (Anti-dumping) ได้ (ทัชชฌัย ฤกษ์สุต, 2551)

การกำหนดกฎระเบียบวิธีการต่าง ๆ ของการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศเป็นที่ยุ่งยาก เช่น ระเบียบการหีบห่อ ระเบียบเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ความสะอาด และมาตรฐานของสินค้า

การดำเนินนโยบายการค้าทั้งสองแบบ มีข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกัน โดยลักษณะของนโยบายการค้าเสรีเป็นนโยบายที่ส่งเสริมการค้า แต่ในทางปฏิบัติแต่ละประเทศที่ดำเนินนโยบายการค้าเสรี มักจะได้รับประโยชน์ไม่เท่ากันบางประเทศได้รับประโยชน์มาก บางประเทศได้รับประโยชน์น้อย โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนามักจะเสียเปรียบประเทศที่พัฒนาแล้ว ส่วนการดำเนินนโยบายการค้าแบบคุ้มกันนั้น จะส่งประโยชน์ในด้านของการส่งเสริมการค้าและการลงทุนในประเทศ การจ้างงานในท้องถิ่น และช่วยในเรื่องของการแก้ไขปัญหา การขาดดุลทางการค้า แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินนโยบายการค้าแบบคุ้มกัน อาจส่งผลกระทบต่อขึ้นได้ เช่น สินค้าอาจมีราคาสูงขึ้น จากมาตรการต่าง ๆ ของภาครัฐ หรือผู้บริโภคอาจได้รับสินค้าที่ด้อยคุณภาพ อันเนื่องมาจากไม่มีการแข่งขันจากสินค้าต่างประเทศ

ทฤษฎีนโยบายการค้านี้ อธิบายถึง การดำเนินนโยบายทางการค้าในปัจจุบันประเทศไทย มีการดำเนินนโยบายทางการค้าระหว่างประเทศทั้ง 2 นโยบายควบคู่กันไป กล่าวคือ ให้ความสำคัญคุ้มกันในสินค้าบางประเภท และปล่อยให้มีการค้าเสรีบางประเภท รวมถึงการตั้งเขตการค้าเสรีกับบางประเทศที่ประเทศไทยมีความพร้อม และศักยภาพในการแข่งขัน สำหรับการค้าชายแดนของประเทศไทย ในการปฏิบัติตามกรอบความร่วมมือการเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน ประเทศไทยได้นำเอาทฤษฎีนโยบายการค้าต่างประเทศมาปรับใช้ทั้ง 2 นโยบาย กล่าวคือ ประเทศไทยมีการเปิดเสรีทางการค้ากับประเทศในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งครอบคลุมถึงการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน (ในการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านนั้น ส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบของการค้าชายแดน) ซึ่งเป็นการนำเอาทฤษฎีการเปิดเสรีทางการค้ามาปฏิบัติ แต่ในขณะที่เดียวกันประเทศไทยเองก็มีสินค้าบางชนิดที่มีความอ่อนไหวต่อการเปิดเสรีทางการค้า จึงได้รับการคุ้มกันตามแนวทางของทฤษฎีนโยบายการค้าแบบคุ้มกัน

แนวคิดสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) และประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asia Nations) ASEAN กระทรวงพาณิชย์ (2553) ได้อธิบายถึง ความเป็นมาของการจัดตั้งสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรืออาเซียนว่าเป็นองค์กรที่ก่อตั้งขึ้นตามปฏิญญากรุงเทพฯ (Bangkok Declaration) เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 มีสมาชิกก่อตั้ง 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ต่อมาบรูไน คารูซาลาม เข้าเป็นสมาชิกในปี

พ.ศ. 2527 เวียดนามเป็นสมาชิกในปี พ.ศ. 2538 ลาว และพม่าเป็นสมาชิกอาเซียนในปี พ.ศ. 2540 และกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนอันดับสุดท้ายในปี พ.ศ. 2542 ทำให้อาเซียนมีสมาชิกทั้งสิ้น 10 ประเทศมาจนปัจจุบัน มีประชากรรวมทั้งสิ้นราว 500 ล้านคน

อาเซียนก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เริ่มแรกเพื่อสร้างสันติภาพในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันนำมาซึ่งเสถียรภาพทางการเมือง และความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และเมื่อการค้าระหว่างประเทศในโลกมีแนวโน้มกีดกันการค้ารุนแรงขึ้น ทำให้อาเซียนได้หันมามุ่งเน้นกระชับ และขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้า ระหว่างกัน มากขึ้น อย่างไรก็ดีตาม ก็ยังคงไว้ซึ่งวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ ดังนี้

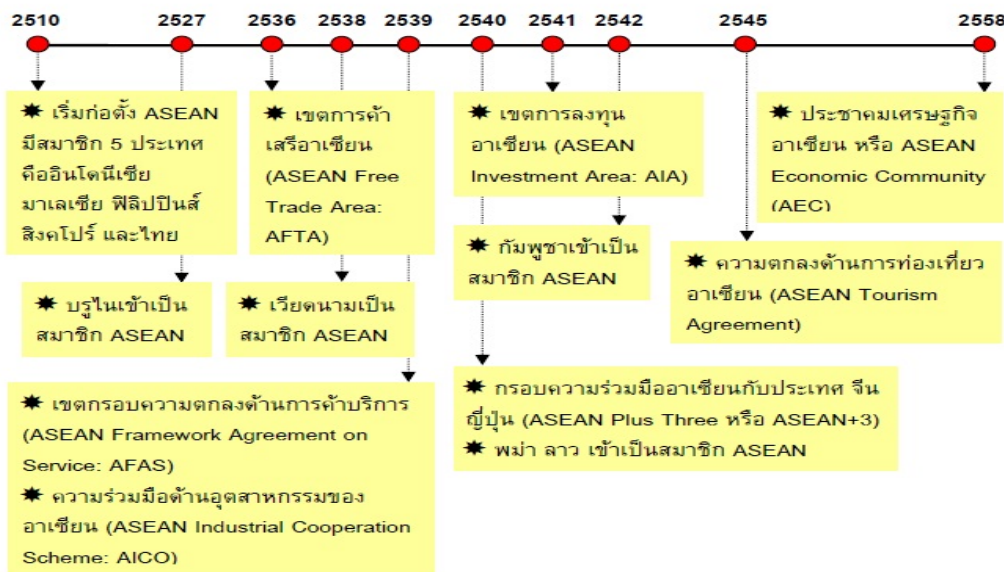
1. ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในภูมิภาค
2. รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และความมั่นคงในภูมิภาค
3. ใช้เป็นเวทีแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งภายในภูมิภาค

ภาพที่ 2 ประเทศสมาชิกของอาเซียน (ศูนย์การศึกษาการค้าต่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2551 อ้างถึงใน ธิดารัตน์ โชคสุชาติ, 2553)

การจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ศูนย์การศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (2551 อ้างถึงใน ธิดารัตน์ โชคสุชาติ, 2553) ได้อธิบายว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา การดำเนินงานความร่วมมือด้านเศรษฐกิจของอาเซียนมีความคืบหน้าตามลำดับทั้งการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) กรอบความตกลงด้านการค้าบริการ (ASEAN Framework Agreement on Service: AFAS) ความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมของอาเซียน (ASEAN Industrial Cooperation Scheme:

AICO) ครอบคลุมความร่วมมือ ASEAN + 3 เขตการลงทุนอาเซียน (ASEAN Investment Area: AIA) ตลอดจนประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งในการเจรจาเพื่อเปิดตลาดการค้าบริการและการลงทุนในภูมิภาคตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ ผู้นำอาเซียนได้มุ่งให้ความสำคัญกับการดำเนินการเพื่อนำไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียน โดยปี พ.ศ. 2546 อาเซียนได้ลงนามในปฏิญญาบาห์ลี (Bali Concord II) แสดงเจตนารมณ์การนำอาเซียนไปสู่ “ประชาคมอาเซียน” (ASEAN Community) ในปี ค.ศ. 2020 (2563) ต่อมาในปี พ.ศ. 2550 ผู้นำอาเซียนลงนามในปฏิญญาเซบูเร่งรัดการเป็น “ประชาคมอาเซียน” ให้เร็วขึ้นเป็นปี ค.ศ. 2015 (2558) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของประชาคมอาเซียนใน 3 เสาหลัก ซึ่งถือเป็นกฎบัตรอาเซียน คือ ประชาคมความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนปี พ.ศ. 2550 รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนลงนามรับรอง AEC Blueprint หรือแผนงานการจัดตั้ง “ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” (ASEAN Economic Community: AEC) และเมื่อพฤศจิกายน พ.ศ. 2550 ผู้นำอาเซียนลงนามใน “ปฏิญญาว่าด้วยแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” เพื่อยืนยันเจตนารมณ์ร่วมกันดำเนินการให้สำเร็จตามกำหนดในปี พ.ศ. 2558 โดยมีเป้าหมายเพื่อนำไปสู่การเป็นตลาดและฐานการผลิตร่วมกัน (Single Market and Single Production Base) และมีการเคลื่อนย้ายสินค้าบริการการลงทุน และแรงงานฝีมืออย่างเสรี และการเคลื่อนย้ายเงินทุนที่เสรีมากขึ้น ซึ่งจะเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจ และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของอาเซียนในตลาดโลกมากขึ้น

ภาพที่ 3 พัฒนาการความร่วมมือในภูมิภาคอาเซียน (ศูนย์การศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2551 อ้างถึงใน ธิดารัตน์ โชคสุชาติ, 2553)

ทั้งนี้ นอกจากกรอบความร่วมมือประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ซึ่งถือได้ว่าเป็นกรอบความร่วมมือแบบเครือข่ายในภูมิภาคอาเซียนที่มีขนาดใหญ่ที่สุด โดยผลของข้อผูกพันจากกรอบความร่วมมือประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ส่งผลให้ประเทศไทยได้รับประโยชน์จากการเปิดเสรีทางการค้า เนื่องมาจากข้อตกลงการเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน หรืออาฟตา (AFTA) แต่สำหรับการค้าชายแดนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านนั้น ถือว่าประเทศไทยยังไม่สามารถใช้ประโยชน์จากข้อตกลงการเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียนเท่าที่ควร อันเนื่องมาจาก สาเหตุที่ว่าประเทศคู่ค้าชายแดนของประเทศไทยส่วนใหญ่ มักจะเป็นประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียนใหม่ ซึ่งจะงดเว้นการจัดเก็บภาษีศุลกากรตามข้อตกลงการเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558 แต่สำหรับประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศสมาชิกเดิมของอาเซียนจะต้องทำการงดเว้น การเก็บภาษีศุลกากรในปี พ.ศ. 2553

1. ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอริระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS)

ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอริระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS) โดยศูนย์การศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (2551, อ้างถึงใน ธิดารัตน์ โชคสุชาติ, 2553) ได้อธิบายว่า ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอริระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง เป็นแนวคิดที่ฝ่ายไทย

ได้หยิบยกขึ้นหารือกับผู้นำกัมพูชา ลาว และพม่า ในช่วงการประชุมผู้นำอาเซียนสมัยพิเศษว่าด้วยโรค SARS เมื่อวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2546 ที่กรุงเทพฯ และได้รับการสนับสนุนในหลักการจากผู้นำประเทศเพื่อนบ้านทั้งสามดังกล่าว และประชุมร่วมกันเป็นครั้งแรกภายใต้กรอบความร่วมมือ ACMECS ในวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 ที่เมืองพุกาม สหภาพพม่า ซึ่งวัตถุประสงค์ของกรอบความร่วมมือ ACMECS คือ ต้องการลดช่องว่างทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิก เพื่อส่งเสริมความเจริญอย่างยั่งยืนในอนุภูมิภาค และก่อให้เกิดความเข้มแข็งแก่กรอบความร่วมมือในการประชุมผู้นำประเทศสมาชิกได้ลงนามร่วมกัน ในปฏิญญาพุกามที่จะมีความร่วมมือระหว่างกัน ใน 6 สาขาที่สำคัญ 3 ประกอบด้วย โครงการร่วม 46 โครงการ โครงการทวิภาคี 224 โครงการ มีการดำเนินการภายในระยะเวลา 10 ปี (พ.ศ. 2546-2555) ดังนี้

1.1 การอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุน เพื่อใช้ประโยชน์จากความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศที่เกี่ยวข้อง ให้เกิดการไหลเวียนสินค้า และสร้างรายได้ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจสังคม

1.2 ความร่วมมือด้านการเกษตรและอุตสาหกรรม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและส่งเสริมความร่วมมือด้านการเกษตรและอุตสาหกรรม

1.3 การเชื่อมโยงการคมนาคม เพื่อพัฒนาและใช้ประโยชน์จากการเชื่อมโยงการขนส่งระหว่างประเทศ และอำนวยความสะดวกต่อการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว ฯลฯ

1.4 ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการท่องเที่ยวภายในกลุ่มประเทศสมาชิกและจากภูมิภาคอื่น ๆ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อสร้างขีดความสามารถของคนและสถาบัน รวมทั้งริเริ่มมาตรการเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถแข่งขันได้ในระดับภูมิภาค ความร่วมมือด้านสาธารณสุข เพื่อส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาขีดความสามารถด้านสาธารณสุข และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน

2. โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion: GMS) ศูนย์การศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (2550, หน้า 4) ได้ให้เหตุผลว่า โครงการ GMS เป็นความร่วมมือของ 6 ประเทศ คือ ไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และจีน (ยูนนาน) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 โดยมีธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB: Asian Development Bank) เป็นผู้ให้การสนับสนุนหลักกลุ่มประเทศ GMS เป็นจุดศูนย์กลางในการเชื่อมโยงติดต่อระหว่างภูมิภาคเอเชียใต้ เอเชียตะวันออก และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยโครงการ GMS วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางการค้าการลงทุนอุตสาหกรรม การเกษตร และบริการสนับสนุนการจ้างงาน และยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้ดีขึ้น

ขึ้นส่งเสริม และพัฒนาความร่วมมือทางเทคโนโลยีและการศึกษาระหว่างกัน ตลอดจนการใช้
ทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งเสริมกัน อย่างมีประสิทธิภาพและเพิ่มขีดความสามารถและโอกาส
ทางเศรษฐกิจใน เวทีการค้าโลกประกอบด้วย 9 สาขาความร่วมมือ คือ ความร่วมมือ
ด้านการคมนาคมขนส่ง โทรคมนาคมพลังงาน การค้าการลงทุน การเกษตร สิ่งแวดล้อม
การท่องเที่ยว และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

3. แผนงานการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (Indonesia-
Malaysia-Thailand Growth Triangle: IMT-GT) แผนงานการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย
อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (IMT-GT) โดยกรมเศรษฐกิจต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ
(2552) ได้ให้ข้อมูลว่า แผนงานการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่ายอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย เริ่มต้น
ขึ้น ในช่วงปี พ.ศ. 2536 โดยผู้นำ ทั้ง 3 ประเทศ ได้เห็นชอบที่จะให้ผลักดันการพัฒนา ความร่วมมือ
ทางเศรษฐกิจในลักษณะไตรภาคี ระหว่างภาคใต้ของไทย ภาคเหนือของมาเลเซีย และพื้นที่บนเกาะ
สุมาตรา ของอินโดนีเซีย โดยธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank: ADB)
ได้ทำการศึกษาความเป็นไปได้และกำหนด แนวทางการดำเนินงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม
ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่าง 3 ประเทศ ให้มีการใช้ทรัพยากรทางเศรษฐกิจร่วมกันอย่างมี
ประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด โดยเน้นความร่วมมือด้านการผลิต การส่งเสริมการลงทุน
และการถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของพื้นที่
IMT-GT นอกจากนี้ ยังมุ่งเน้นให้มีการพัฒนาการเชื่อมโยงด้าน โครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะ
โครงข่ายคมนาคมขนส่งและระบบสาธารณูปโภคระหว่างประเทศ

พื้นที่ความร่วมมือประกอบด้วย พื้นที่เกือบทั้งหมดของเกาะสุมาตราของอินโดนีเซีย
ได้แก่ แคว้นอาจะห์ จังหวัดสุมาตราเหนือ จังหวัดสุมาตราตะวันตก จังหวัด สุมาตราใต้ จังหวัด
บังกูลู จังหวัดเรียว และ จังหวัดจัมบี พื้นที่ทางตอนเหนือและตะวันตกของมาเลเซีย ได้แก่ เคาห์
เปรัก ปีนัง เปรอ์ลิส เซลังงอร์ กลันตัน และพื้นที่ 8 จังหวัดชายแดน ภาคใต้ของไทย ได้แก่ สงขลา
ปัตตานี นราธิวาส ยะลา สตูล ตรัง พัทลุง และนครศรีธรรมราช

ที่ผ่านมา IMT-GT ได้มีการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การดำเนินงานของกรอบความ
ร่วมมือให้กระชับ และเน้นไปสู่การปฏิบัติได้จริง โดยเน้นการพัฒนาพื้นที่ในรูปแบบของแนวพื้นที่
สะพานเศรษฐกิจ สงขลา-ปีนัง-เมดาน (Seamless Songkhla-Penang-Medan Economic
Development Corridor) ภายใต้การกำหนดประเด็นความร่วมมือบนพื้นฐานของการเชื่อมโยง
ศักยภาพการพัฒนา ของพื้นที่สะพานเศรษฐกิจในแต่ละประเทศ เพื่อให้เป็นฐานเศรษฐกิจหลัก
ที่สนับสนุนและกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่ต่อ เนื่องใน IMT-GT ต่อไป โดยในปัจจุบันแนวทาง
ดำเนินการแผนงาน

ได้เน้นความร่วมมือตามแผนงานและโครงการที่ภาคเอกชนสนใจอย่างแท้จริง และเป็นโครงการที่ปฏิบัติได้โดยไม่ขัดผลประโยชน์แห่งชาติสมาชิก ซึ่งมีกรอบการพิจารณาแผนงาน/โครงการร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนการอำนวยความสะดวกและปรับกฎระเบียบโดยภาครัฐ ซึ่งสาระสำคัญของ การพัฒนาความร่วมมือได้แบ่งเป็น 6 ด้าน ดังนี้

- 3.1 การค้าและการลงทุน
- 3.2 การเกษตร อุตสาหกรรม การเกษตร และสิ่งแวดล้อม
- 3.3 การท่องเที่ยว
- 3.4 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการคมนาคม
- 3.5 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- 3.6 ผลิตภัณฑ์และบริการสุขภาพ

4. กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศความริเริ่มแห่งอ่าว เบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (Bay of Bengal Initiative for Multi-sectoral Technical and Economic Cooperation: BIMSTEC) ศูนย์การศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (2551 อ้างถึงใน ชิดารัตน์ โชคสุชาติ, 2553) อธิบายว่า ความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอล สำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ หรือ BIMSTEC (Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation) เป็นกรอบความร่วมมือระหว่าง 7 ประเทศในภูมิภาคอ่าวเบงกอล ได้แก่ บังกลาเทศ ภูฏาน อินเดีย พม่า เนปาล ศรีลังกา และไทย โดยประเทศสมาชิกจะต้องมีภูมิประเทศติดอ่าวเบงกอล หรือฝั่งอ่าวเบงกอลเป็นหลัก BIMSTEC เริ่มก่อตั้งขึ้นครั้งแรกจากสมาชิก 4 ประเทศ เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2540 ภายใต้ชื่อ BIMSTEC (Bangladesh-India-Sri Lanka-Thailand Economic Cooperation) ภายใต้การริเริ่มและผลักดันของไทย และเปลี่ยนชื่อเป็น BIMSTEC (Bangladesh-India-Myanmar-Sri Lanka-Thailand Economic Cooperation) เมื่อพม่าเข้าร่วมเป็นสมาชิกเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2540 ต่อมาในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2546 เนปาล และภูฏานได้เข้าร่วมประชุมในฐานะสมาชิกใหม่ BIMSTEC ได้เปลี่ยนเป็นชื่อปัจจุบันโดยใช้ตัวย่อเดิมในการประชุมระดับผู้นำครั้งแรกที่มีขึ้น ณ กรุงทพฯ เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2547 ที่ผ่านมา

ภายหลังจากการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศ BIMSTEC ครั้งที่ 8 เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2548 ณ กรุงธากา ประเทศบังกลาเทศ ได้มีการพิจารณาปรับสาขาความร่วมมือใน BIMSTEC จากเดิม 6 สาขา คือ 1) การค้า และการลงทุน 2) การท่องเที่ยว 3) การสื่อสารและคมนาคม 4) พลังงาน 5) เทคโนโลยี 6) ประมง เพิ่มอีก 7 สาขา ได้แก่ 1) เกษตร 2) การต่อต้านการก่อการร้าย และอาชญากรรมข้ามชาติ 3) ปฏิสัมพันธ์ในระดับประชาชน 4) สาธารณสุข 5) วัฒนธรรม

6) การจัดการสิ่งแวดล้อมและภัยพิบัติ 7) การลดความยากจน รวมเป็น 13 สาขา

ประโยชน์ของกรอบความร่วมมือแบบเครือข่ายภูมิภาคกับ การพัฒนาการค้าชายแดนของไทย สำหรับกรอบความร่วมมือแบบเครือข่ายภูมิภาคของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านนั้น ถือว่ากรอบความร่วมมือประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีความสำคัญที่สุดเนื่องจากมีความครอบคลุมมาตรการทางการค้าที่สำคัญ ได้แก่ เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) เขตการลงทุนเสรีอาเซียน (AIA) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญสำหรับการพัฒนาการค้าชายแดนในภูมิภาค

ปัจจุบันถือว่าประเทศไทยได้รับประโยชน์จากการเปิดเสรีทางการค้าในขณะนี้มากพอสมควร โดยในปี พ.ศ. 2553 ประเทศไทยได้ได้ทำการเปิดเสรีทางการค้าในกลุ่มประเทศสมาชิกของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนซึ่งส่งผล ในเรื่องของการนำเข้าทรัพยากรต่าง ๆ จากประเทศเพื่อนบ้านซึ่งจะเป็นวัตถุดิบเข้าสู่ภาคโรงงานอุตสาหกรรม การที่ประเทศไทยงดเว้นไม่เก็บภาษีส่งผลให้ต้นทุนในเรื่องของราคาค่าวัตถุดิบถูกลง ส่งผลให้สินค้าที่ผลิต มีราคาที่ดีลงมีศักยภาพในการแข่งขันมากยิ่งขึ้น หากเป็นการนำเข้าวัตถุดิบเพื่อผลิตสินค้าเพื่อส่งออก แต่ในขณะเดียวกันประเทศไทยเอกลักสูญเสีรายได้ จากการเก็บภาษีในขณะที่ในการส่งออกสินค้าไปยังประเทศเพื่อนบ้าน ผู้ประกอบการชาวไทยยังต้องชำระภาษีขาเข้าให้กับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่ (CLMV) อันได้แก่ ประเทศกัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนามโดยที่ประเทศกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่จะทำการเปิดเสรีทางการค้า ในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งจะทำให้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีรูปแบบการค้าเสรีในภูมิภาคอย่างสมบูรณ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการค้าชายแดนของประเทศไทยในอนาคต

ภาพที่ 4 กรอบความร่วมมือแบบเครือข่ายของประเทศในภูมิภาคอาเซียน (ศูนย์การศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2551 อ้างถึงใน ธิดารัตน์ โชคสุชาติ, 2553)

ตารางที่ 1 ประเทศในภูมิภาคอาเซียนที่อยู่ในกรอบความร่วมมือต่าง ๆ

ประเทศในภูมิภาคอาเซียน	ACMECS	GMS	BIMSTEC	IMT-GT	AEC
1. ไทย	✓	✓	✓	✓	✓
2. อินโดนีเซีย				✓	✓
3. มาเลเซีย				✓	✓
4. ฟิลิปปินส์					✓
5. สิงคโปร์					✓
6. บรูไน					✓
7. พม่า	✓	✓	✓		✓
8. กัมพูชา	✓	✓			✓
9. ลาว	✓	✓			✓
10. เวียดนาม	✓	✓			✓

ตารางที่ 2 สาขาความร่วมมือในภูมิภาคอาเซียน

ประเทศในภูมิภาคอาเซียน	ACMECS	GMS	BIMSTEC	IMT-GT	AEC
1. การเปิดเสรีทางการค้า	✓	✓	✓	✓	✓
2. การเปิดเสรีสาขาการบริการ	✓				✓
3. การปรับปรุงกฎว่าด้วย แหล่งกำเนิดสินค้า	✓				✓
4. ส่งเสริมการลงทุน	✓	✓	✓	✓	✓
5. การอำนวยความสะดวก ด้านพิธีการทางศุลกากร	✓		✓	✓	✓
6. การพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์	✓		✓	✓	✓
7. การเคลื่อนย้ายแรงงาน	✓		✓	✓	✓
8. การอำนวยความสะดวก ด้านการเดินทาง	✓		✓	✓	✓
9. ความร่วมมือด้านสาธารณสุข	✓		✓		
10. การคมนาคม	✓	✓	✓	✓	
11. ความร่วมมือด้านเกษตรและ อุตสาหกรรม	✓	✓	✓	✓	
12. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	✓	✓	✓	✓	

ยุทธศาสตร์การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ปี พ.ศ. 2558

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2555) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ปี พ.ศ. 2558 ไว้ดังนี้

ภาพที่ 5 ยุทธศาสตร์การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 2558 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555)

วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ปี 2558

ประเทศไทยเป็นสมาชิกที่เข้มแข็งและสนับสนุนคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนอาเซียนร่วมกัน

ยุทธศาสตร์/ เป้าหมายยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้า บริการ การค้าและการลงทุน ศักยภาพภาคการผลิตบริการ การค้าและการลงทุนเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับการเปิดเสรีและใช้โอกาสจากการเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว ที่ครอบคลุมตั้งแต่การส่งเสริมการลงทุนไทยในต่างประเทศ การอำนวยความสะดวก การตลาด การพัฒนาศักยภาพในการแข่งขัน การพัฒนา/ปรับปรุงมาตรฐาน การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการคุ้มครองทางสังคม เพื่อให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองทางสังคมและการประกันความเสี่ยงและมีสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ที่ดีมั่นคงปลอดภัยพัฒนาระบบสวัสดิการให้มีประสิทธิภาพและกระจายการให้บริการให้ทั่วถึง

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์ เพื่อให้โครงสร้างพื้นฐานมีความเชื่อมโยงและมีขีดความสามารถในการรองรับและมีกฎระเบียบที่อำนวยความสะดวกทั้งการค้าและการลงทุน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้มีมาตรฐานการศึกษาอาชีวชนรวมทั้งทักษะฝีมือและภาษา

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนากฎหมายและกฎระเบียบ การตีกฎหมาย กฎและระเบียบเพื่ออำนวยความสะดวก ด้านการค้า การลงทุน สอดรับกับพันธกรณีและข้อตกลงอาชีวชนรวมทั้งสามารถปกป้องผลประโยชน์และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของอาชีวชน เพื่อให้ประชาชนทั่วไป ผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าใจและตระหนักถึงการเป็นประการเป็นประชาคมอาชีวชน

ยุทธศาสตร์ที่ 7 การเสริมสร้างความมั่นคง เน้นสร้างความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงเพื่อนำไปสู่ภูมิภาคที่มีบรรทัดฐานเอกภาพและสันติภาพร่วมกัน สร้างพันธมิตรการบริหารจัดการพื้นที่ชายแดนทั้งทางบก ทางทะเล รวมถึงการสร้างปัจจัยสนับสนุนต่าง ๆ เช่น ฐานข้อมูล

ยุทธศาสตร์ที่ 8 การเพิ่มศักยภาพของเมืองเพื่อเชื่อมโยงโอกาสจากอาชีวชน เพื่อให้เมืองหลวงและเมืองสำคัญมีศักยภาพที่จะเชื่อมโยงกับประเทศสมาชิกอาชีวชน ทั้งในด้านอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว บริการ การลงทุน และการค้าชายแดน

การค้าชายแดนไทย-กัมพูชาและการค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี

ต้นกำเนิดของการค้าชายแดน

การค้าชายแดนเกิดขึ้นมาพร้อม ๆ การเกิดชุมชนของมนุษย์บนโลกใบนี้ ไม่สามารถจะสืบค้นหาหลักฐานมาชี้ชัดได้ว่าเกิดขึ้นมาแต่เมื่อใด แต่สามารถอธิบายได้ว่า นับแต่เมื่อมนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนและสามารถสร้างผลผลิตได้หลากหลาย แล้วนำผลผลิตนั้น ๆ มาแลกเปลี่ยนกัน เพื่อสนองความต้องการของตนในการดำรงชีวิตเป็นเบื้องต้น ซึ่งขณะนั้นยังไม่มีการใช้เงินตราที่กำหนดราคาสินค้าเพื่อคำนวณราคาผลผลิต เพื่อซื้อขายกันเหมือนเช่นทุกวันนี้

ในเวลาต่อมามนุษย์เกิดการเรียนรู้จนเกิดการ พัฒนาด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวางจนสามารถเพิ่มผลผลิตได้มากขึ้น ความต้องการในผลผลิตก็เพิ่มมากขึ้นด้วย นอกจากนั้น อัตราการเพิ่มของประชากรโลกก็มีมากขึ้น เมื่อประชากรของชุมชนมีปริมาณเพิ่มขึ้นย่อมมีปัญหาของการอยู่ร่วมกัน ดังนั้นจึงเกิดผู้นำชุมชนที่ได้รับการยอมรับจากประชากรของชุมชนนั้น ๆ ให้มีอำนาจในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาของชุมชนให้ประชากรได้อยู่อย่างมีความสุข ร่วมกันและเริ่มขยายบทบาทสู่กิจกรรมอื่น ๆ อีกมากมาย การปกครองชุมชนก็เริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้น รวมถึงการกำหนดค่าเงินตราของท้องถิ่นตน เพื่อการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า แทนการนำผลผลิตต่อผลผลิตมาแลกกันแบบเดิม และนำไปสู่การกำหนดพื้นที่ด้วยการกำหนดเส้นเขตแดนซึ่งกลายมาเป็นประเทศตราบเท่าทุกวันนี้

การกำหนดเส้นเขตแดนเพื่อแสดงอาณาบริเวณของเขตปกครองดังกล่าวได้แบ่งแยกชุมชนที่เคยอยู่ร่วมกันออกไปเป็นชุมชนของประเทศ ที่จัดตั้งขึ้นใหม่ที่มีขนบธรรมเนียม ประเพณี ปฏิบัติ ตลอดจนระเบียบ กฎหมายที่แตกต่างกัน แต่การไปมาหาสู่กันแล้วนำผลผลิตที่ตนผลิตได้มาแลกเปลี่ยนกันเพื่อการดำรงชีพ ก็ยังคงดำเนินต่อไป แม้ว่าชุมชนที่อาศัยอยู่ได้ถูกแบ่งออกไปเป็นคนละประเทศแล้วก็ตาม และด้วยเหตุนี้เองที่เป็นที่มาของ “การค้าชายแดน”

นอกจากการค้าชายแดนดังกล่าว ประกอบกับเส้นทางคมนาคมขนส่งได้มีการพัฒนาจนสามารถเชื่อมโยงข้ามประเทศได้หลายประเทศ จึงมีการค้าอีกประเภทหนึ่งที่อาศัยการขนส่งข้ามเขตแดนทางบกเพื่อขนผ่าน ประเทศที่มีชายแดนติดกัน คู่ประเทศที่สาม เช่น การค้าที่ผู้ประกอบการค้าไทยได้ขายสินค้าให้ประเทศเวียดนาม ได้ขนส่งสินค้าข้ามเขตแดนไทย-ลาว ผ่านประเทศลาวสู่ประเทศเวียดนาม เป็นต้น การค้ารูปแบบนี้เรียกว่า “การค้าข้ามแดน” (เหตุผลที่ใช้คำว่า การค้าข้ามแดน เพราะคู่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่สินค้านั้น ๆ ถูกส่งข้ามแดนของประเทศที่มีเขตแดนติดกัน และเพื่อไม่ให้เกิดความสับสน หากใช้คำว่า “การค้าผ่านแดน” จะพ้องกับคำว่า “สินค้าผ่านแดน” ซึ่งอาจจะทำให้เกิดการเข้าใจผิดขึ้นได้ทั้ง ๆ ที่ความหมายแตกต่างกัน โดยสิ้นเชิง) (ด้านศุลกากรอรัญประเทศ, 2553)

วิวัฒนาการของการค้าชายแดน

จากความเป็นมาและการก่อเกิดของการค้าชายแดนดังกล่าวข้างต้น การค้าชายแดนได้ดำเนินมาโดยตลอดและอย่างต่อเนื่อง เริ่มต้นจากการค้าด้วยวิธีแลกเปลี่ยนผลผลิตที่จำเป็นต่อการดำรงชีพต่อกัน ซึ่งมีปริมาณเพียงเล็กน้อย ต่อเมื่อมีผลผลิตมากขึ้นและเกินความต้องการในการดำรงชีพของตนเอง ก็เริ่มพัฒนาสู่การแลกเปลี่ยนผลผลิต (สินค้า) เพื่อหวังผลกำไรแต่ก็ยังคงจำกัดอยู่ในเฉพาะพื้นที่บริเวณตามแนวชายแดน ที่เคยเป็นชุมชนดั้งเดิมด้วยการขนส่งข้ามแดนผ่านเส้นทางที่เคยใช้อยู่แต่เดิมเมื่อครั้งยังไม่ได้ แบ่งเขตแดน หรืออาณาเขต ที่เรียกกันว่า “ช่องทาง

การค้าตามธรรมชาติ” หรือที่เรียกกันว่า จุดผ่อนปรนทางการค้า” ในปัจจุบัน จนกระทั่งเส้นทางการคมนาคมขนส่งสะดวกมากขึ้น จึงขยายพื้นที่กว้างออกไป แต่ก็ยังครอบคลุมเฉพาะพื้นที่ตามบริเวณแนวชายแดนของประเทศคู่ค้าที่มีเขตแดน ติดกันเท่านั้น การค้าเช่นนี้ก็เรียกว่า “การค้าชายแดน” การค้าชายแดนในดินแดนที่มีเส้นเขตแดนติดต่อกัน และมีประชาชนที่มีความเหมือนกันในเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ภาษา เป็นผลส่งให้เกิดความสัมพันธ์กัน ไม่ว่าจะเป็นขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเป็นอยู่ส่งผลให้มีมูลค่าการค้าสูงและจะสูงขึ้นเรื่อย ๆ ต่อไปในอนาคต ซึ่งจะสามารถพัฒนาให้การค้าชายแดนที่มีเขตแดนติดต่อกันให้เจริญก้าวหน้า และยั่งยืนต่อไป (ด้านศุลกากร อรรถยุทธ, 2553)

ความเป็นมาของการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา

ประเทศไทยและประเทศกัมพูชาได้มีความสัมพันธ์ทางการค้ามาเป็นระยะเวลานาน ทั้งในสมัยก่อน สงครามเย็น หลังสงครามเย็น หรือแม้แต่ในภาวะที่ประเทศกัมพูชา เกิดความขัดแย้งภายในประเทศของกัมพูชาเอง โดยรูปแบบการค้าระหว่างประเทศไทย และประเทศกัมพูชา ส่วนใหญ่มักอยู่ในรูปแบบของการค้าชายแดน ทั้งนี้เนื่องจากการที่ประเทศไทยและประเทศกัมพูชามีพรมแดนติดต่อกันเป็นระยะทางกว่า 700 กิโลเมตร มีจุดผ่านแดน จุดผ่อนปรนหลายสิบจุด ทั้งนี้ วัชรินทร์ ยงศิริ (2547, หน้า 58-61) ได้อธิบายถึงความเป็นมาของการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ไว้ดังนี้คือ การค้าชายแดนไทย-กัมพูชาในอดีตที่ผ่านมามีขึ้นอยู่กับการเมืองเป็นสำคัญ ในยุคของสงครามอุดมการณ์ (หลังสงครามเย็น) โดยไทยตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศกัมพูชา ซึ่งในขณะนั้นเป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบบสังคมนิยมและไทยเองได้ดำเนินนโยบายในการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ดังนั้น จึงไม่มีการติดต่อค้าขายชายแดนระหว่างกัน และถือว่าเป็นสิ่งต้องห้ามด้วย ต่อมาเมื่อสิ้นสุดยุคสงครามอุดมการณ์ และการล่มสลายของระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมในปี พ.ศ. 2532 จึงเป็นจุดปรับเปลี่ยนจากภายนอก ซึ่งทำให้ไทยและกัมพูชาหันมาปรับความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยไทยมุ่งหวังที่จะอยู่ร่วมอย่างสันติกับประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีน รวมถึงกัมพูชาด้วย จึงนำเอานโยบายเศรษฐกิจนำการเมืองมาใช้ในการปรับความสัมพันธ์ และกัมพูชาได้ปฏิรูปเศรษฐกิจเมื่อปี พ.ศ. 2532 การค้าชายแดนจึงเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง

ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของการค้าชายแดนระหว่างไทย-กัมพูชา แบ่งคร่าว ๆ ได้เป็น 2 ระยะ คือ

การค้าชายแดนในระยะที่ 1 ไทยเปิดประเทศค้ากับกัมพูชาระหว่าง พ.ศ. 2531-2536 ขณะนั้นประเทศกัมพูชายังมีสงครามสู้รบระหว่างกัมพูชาฝ่ายต่าง ๆ รัฐบาลกัมพูชาระบบเฮงสัมริน ซึ่งเวียดนามหนุนหลัง ต่อสู้กับรัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตย (หรือเขมรสามฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายเจ้าสีหนุ ฝ่ายเขมรเสรี และฝ่ายเขมรแดง) ในช่วงเวลานั้นประชาชน ชาวกัมพูชาที่ลี้ภัยสงคราม

มาอยู่ในค่ายผู้ลี้ภัยและตามแนวตะเข็บชายแดน และรวมถึงทหารของกองกำลังกัมพูชา ทั้งสามฝ่ายต่างมาพึ่งพิงอาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม เพื่อการยังชีพจากไทยตลอดตามแนวชายแดน ก่อนหน้าที่ไทยจะปรับนโยบายกับประเทศเพื่อนบ้าน อินโดจีนและพม่าได้มีการค้าติดต่อระหว่างคนไทยกับคนกัมพูชามาก่อน ในลักษณะลักลอบค้าที่เรียกว่า ตลาดมืด ดังเป็นที่ทราบกันคืออยู่ในช่วงสงครามกลางเมืองกัมพูชา ตลาดในประเทศกัมพูชาขาดแคลนสินค้าอุปโภคบริโภค จึงทำให้สินค้ามีราคาแพงอย่างลิบล้อ ประเทศไทยในเวลานั้นสามารถผลิตสินค้าอุปโภคและบริโภคได้เองแล้ว ทดแทนการนำเข้าและปริมาณสินค้าที่ผลิตได้ก็มากเพียงพอที่จะส่งขายให้กับประเทศเพื่อนบ้าน แต่ด้วยข้อห้ามทางการเมืองจึงไม่อาจติดต่อค้าขายได้โดยตรง ด้วยกำไรที่จะเกิดขึ้นจากการค้าอย่างมหาศาล จึงเป็นแรงจูงใจให้พ่อค้าชาวไทยกระทำผิดนำสินค้าออกสู่ตลาดมืดกับพ่อค้าคนกัมพูชาค้ากับชาวกัมพูชาที่ลี้ภัย และทำการค้ากับทหารกองกำลังเขมรแดง กองกำลังเขมรเสรีและกองกำลังเขมรสีหนุ การค้าในช่วงนั้นจะไม่มีมีการใช้เงินตราในการซื้อขาย แต่จะเป็นการแลกเปลี่ยนกับวัตถุที่มีค่า เช่น ทองคำ และทรัพย์สินที่มีค่า หรือแลกเปลี่ยนกับสินค้าทรัพยากรธรรมชาติของกัมพูชา ได้แก่ ไม้ และอัญมณี

เมื่อประเทศไทยและประเทศกัมพูชาปรับความสัมพันธ์กันแล้ว รัฐบาลไทยและรัฐบาลกัมพูชาต่างสนับสนุนประชาชนของตนให้ติดต่อค้าขายกัน การเปิดพรมแดนระหว่างสองประเทศเพื่อให้มีการติดต่อค้าขายระหว่างกันจึงมีขึ้น การค้าชายแดนได้รับการยอมรับอย่างโปร่งใส ภาครัฐทั้งของไทยและของกัมพูชา ได้ตกลงกันเปิดจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าชายแดนขึ้น ในระยะแรกของการค้าชายแดนจึงเป็นการค้าเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อช่วยเหลือประชาชนชาวกัมพูชาในการยังชีพ อนุญาตให้พ่อค้าชาวไทยนำสินค้ามาขายหรือแลกเปลี่ยนกับสินค้าชาวกัมพูชา และพ่อค้าคนกัมพูชา ณ จุดผ่อนปรนริมชายแดนที่ทางราชการ จัดเตรียมไว้ให้ทั้งในดินแดนฝั่งไทย และฝั่งกัมพูชา การค้าชายแดนช่วงแรกมีการนำเงินตรามาเป็นสื่อกลางในการค้าขาย โดยส่วนใหญ่อิงเงินบาทของไทยเป็นหลัก เพราะระบบเงินตราของกัมพูชายังไม่มีเสถียรภาพระบบเงินตราที่หมุนเวียนในตลาดชายแดนจึงเป็นลักษณะนี้ พ่อค้าไทยและคนไทยนำเงินบาทออกไปซื้อสินค้าที่พ่อค้ากัมพูชาและคนกัมพูชานำมาขาย ได้แก่ สุกกร เป็ด ไก่ที่เลี้ยงไว้ ของป่าหวาย สัตว์ป่า ปลาน้ำจืดสด ปลากรอบ ปลาแห้ง ปลาไร่ และเมื่อได้เงินแล้วพ่อค้ากัมพูชาจะนำเงินไปซื้อสินค้าอุปโภคและบริโภค กลับเข้าไปขายในกัมพูชาเพื่อทำกำไร ประชาชน ชาวกัมพูชาก็เช่นเดียวกันหาของมาขายเพื่อแลกเงิน เมื่อได้เงินแล้วจึงนำไปซื้ออาหาร เครื่องนุ่งห่ม เพื่อเอาไปเลี้ยงชีวิตของตนเองและครอบครัว การค้าชายแดนในระยะแรกที่เปิดให้ค้าได้โดยตรง และเสรี จึงไม่มีการนำสินค้ามาแลกเปลี่ยนกับแบบหมูไปโก่มา ได้นำเงินตราเข้ามาใช้ในการซื้อขายสินค้าหลักในการค้าคืออาหาร เครื่องบริโภค เครื่องอุปโภค เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค อันเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต

ของประชาชนชาวกัมพูชา มองมุกกลับเป็นการสร้างรายได้และอาชีพให้กับคนไทยด้วยกัน

การค้าชายแดนในระยะที่ 2 ระหว่าง พ.ศ. 2536-2545 นับจากช่วงที่กัมพูชาเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสังคมนิยม เป็นระบบประชาธิปไตยภายหลังจากเลือกตั้งทั่วไปในกัมพูชา ซึ่งองค์กรบริหารชั่วคราวของสหประชาชาติในกัมพูชา (UNTAC) เป็นผู้ควบคุมดูแล การเลือกตั้ง กัมพูชามีรัฐบาลบริหารประเทศที่มาจากเลือกตั้ง แล้วจึงเร่งฟื้นฟูในการบูรณะประเทศ นโยบายทางเศรษฐกิจเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงาน ดังที่กล่าวมาแล้วว่าประเทศกัมพูชาปฏิรูประบบเศรษฐกิจจากระบบสังคมนิยมมาเป็นระบบเสรีนิยมมากขึ้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 ฉะนั้นรัฐบาลกัมพูชาในระบบประชาธิปไตย จึงเร่งเปิดประเทศติดต่อกับค้าขายกับประเทศต่าง ๆ ทั้งในทวีปเอเชียและทวีปอื่นมากขึ้น จากเดิมที่ค้าขายเฉพาะในกลุ่มประเทศสังคมนิยมมาเป็นการค้าขายกับกลุ่มประเทศทุนนิยมมากขึ้น พร้อมกันนั้นก็เปิดประเทศรับการลงทุนจากกลุ่มประเทศทุนนิยมให้เข้ามาลงทุนในกัมพูชา เพื่อเป็นการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ และสร้างงานให้กับแรงงานท้องถิ่นเพื่อให้เกิดอาชีพและรายได้

ในตอนต้นของระยะที่ 2 ประเทศกัมพูชาแม้จะยังไม่สงบอย่างแท้จริง ความขัดแย้งทางการเมืองยังมีอยู่ระหว่างพรรคการเมืองต่าง ๆ และระหว่างรัฐบาลกับกองกำลังเขมรแดง แต่ทว่าการค้าชายแดนระหว่างไทยกับกัมพูชา ได้ขยายตัวเพิ่มปริมาณทางการค้า มูลค่าการค้าและชนิดของสินค้าจากเดิมในช่วงแรกชาวกัมพูชา ซื้อหาสินค้าของไทยในหมวดสินค้าอุปโภคและบริโภคเป็นหลัก เมื่อกัมพูชาสงบและเริ่มพัฒนาและฟื้นฟูบูรณะประเทศ ดังนั้นความต้องการสินค้าจึงขยายตัวไปสู่หมวดสินค้าวัสดุและอุปกรณ์ก่อสร้าง ทั้งภาครัฐและเอกชนกัมพูชาสั่งซื้อสินค้าหมวดนี้จากประเทศไทย เพื่อนำไปใช้ก่อสร้างและซ่อมแซม สถานที่ราชการ โรงเรียน โรงพยาบาล บ้านที่อยู่อาศัย และร้านค้า หลังจากที่ต้องทิ้งร้างไปนานในยุคสงคราม กลางเมือง และได้รับความเสียหายจากภัยสงคราม

การค้าชายแดนในระยะที่ 3 ระหว่าง พ.ศ. 2546 ถึงปัจจุบัน จากผลของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจทั้งของประเทศไทยและของประเทศกัมพูชา ส่งผลให้ทั้งสองประเทศมีการเพิ่มมูลค่าทางการค้าระหว่างกันมากขึ้นกว่าในอดีต ทั้งนี้ สำนักข่าวแห่งชาติกรมประชาสัมพันธ์ (2552) ได้กล่าวว่า มูลค่าการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา ประเทศไทยมีแนวโน้มมูลค่าการค้าเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยได้มูลค่าการค้าในปี พ.ศ. 2546 มูลค่า 17,782 ล้านบาท เป็น 23,530, 31,128 36,022 และ 37,354 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2547, 2548, 2549 และ 2550 ตามลำดับ และในปี พ.ศ. 2552 ปรากฏว่ามีมูลค่าการค้าถึง 7 หมื่นล้านบาท ทั้งนี้ เนื่องจากมูลค่าการส่งออกชายแดนของไทยขยายตัวเพิ่มขึ้นมากกว่ามูลค่าการนำเข้าชายแดนกัมพูชาโดยสินค้าส่งออกที่สำคัญของไทย น้ำมันเชื้อเพลิง สินค้าอุตสาหกรรมการเกษตร ยานพาหนะ อุปกรณ์และส่วนประกอบ

สินค้าอุปโภคบริโภค สิ่งทอ เป็นต้น ซึ่งมีมูลค่ามากกว่ามูลค่าของสินค้านำเข้าจากกัมพูชา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้า เกษตรกรรม เช่น ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วลิสง สิ่งทอ เศษเหล็ก หนังสั- กระบือ สินค้าประมงและปศุสัตว์ เป็นต้น ทั้งนี้ เนื่องจากสินค้าของไทยนั้นเป็นที่นิยมและยอมรับ ของประชาชนชาวกัมพูชาเป็น อย่างยิ่ง

แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าประเทศไทยและประเทศกัมพูชา จะมีมูลค่าการค้าชายแดน ระหว่างกันเพิ่มมากขึ้น แต่จากข้อขัดแย้งระหว่างประเทศ เช่น กรณีปราสาทเขาพระวิหาร ได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์และการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศกัมพูชา ทั้งนี้ สำนักข่าวแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์ (2552) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่าอย่างไรก็ตาม หลังจากที่เกิด ปัญหาความขัดแย้งขึ้นระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลกัมพูชา ได้มีหลายฝ่ายแสดงความกังวลต่อ การบริโภคสินค้าของชาวกัมพูชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าจากเวียดนามที่กำลังพยายามตีตลาด ในกัมพูชาแข่งกับ สินค้าไทย ถึงแม้ว่าสินค้าไทยจะมีคุณภาพและได้รับความนิยมมากกว่า แต่หาก การผลิตและขนถ่ายสินค้าไทยชะงักลง ย่อมส่งผลให้เกิดสินค้าไทยขาดตลาด ในที่สุดชาวกัมพูชา ก็ จะหันไปบริโภคสินค้าจากประเทศอื่น ๆ โดยอัตโนมัติ โดยเฉพาะเวียดนามที่กลายเป็นคู่แข่งสำคัญ ของไทยในหลาย ๆ ด้าน ประกอบกับความได้เปรียบของเวียดนามในด้านโลจิสติกส์ หรือ การขนส่ง ที่มีความสะดวกสบาย และเป็นไปได้อย่างมากที่เวียดนามจะใช้ยุทธศาสตร์ในเชิงรุก ในตลาดกัมพูชามากขึ้นจากช่องว่างที่ประเทศไทยกับประเทศกัมพูชามีกรณีความขัดแย้งต่อกัน

สถานการณ์การค้าไทย-กัมพูชา

สถาบันพระปกเกล้าได้สรุปรายงานการศึกษาเรื่อง การเตรียมความพร้อมและ การปรับตัวของประเทศไทยในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ปี พ.ศ. 2558 ในประเด็นการค้า ชายแดนไทย-กัมพูชา (หน้า 147-148) ไว้ดังนี้

เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2555 ได้มีการประชุมคณะกรรมการร่วมทางการค้า (Joint Trade Committee: JTC) ระหว่างไทยและกัมพูชา ครั้งที่ 3 ณ โรงแรมโพซิชั่น กรุงเทพฯ โดยมี นายบุญทรง เตริยาภิรมย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นประธานร่วมฝ่ายไทย และนายจอม ประสิทธิ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์กัมพูชา เป็นประธานร่วมฝ่ายกัมพูชา ทั้งสองฝ่าย ต่างเห็นพ้องต้องกันในการกำหนดเป้าหมายการค้าให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 30 ต่อปี หรือ เพิ่มขึ้นเท่าตัวภายใน 3 ปี ในช่วงปี พ.ศ. 2555-2558 สอดคล้องของเป้าหมายการรวมกลุ่มไปสู่ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ไทยและกัมพูชา ได้ร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการความร่วมมือทางการค้าและการลงทุน ปี พ.ศ. 2555-2558 โดยเน้น ความร่วมมือด้านสินค้าเกษตร และมีกิจกรรมสำคัญ เช่น การจัดทำความร่วมมือในสินค้าข้าวและ มันสำปะหลัง โดยการแลกเปลี่ยนข้อมูล การปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต การศึกษาความเป็นไป

ได้ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจเฉพาะบริเวณจังหวัดชายแดน และความเป็นไปได้ในการจัดตั้ง
สมาพันธ์ผู้ลิข้าวและค้าข้าวแห่งอาเซียน และสมาพันธ์ผู้ค้ำประกันสำปะหลังแห่งอาเซียน

ปัญหา/ อุปสรรคที่สำคัญ

1. การออกหนังสือสำคัญในการส่งออก-นำเข้าสินค้าโดยส่วนใหญ่อยู่ที่ส่วนกลางของกัมพูชา
2. ในส่วนของผู้ประกอบการไทยที่สนใจไปลงทุนด้านการเกษตรในกัมพูชาบางส่วนกำลังอยู่ระหว่างรอดูว่าทางฝ่ายกัมพูชาจะจัดสรรพื้นที่สำหรับทำการเกษตรให้ได้อย่างไร
3. กฎระเบียบทางการค้าของกัมพูชามีการเปลี่ยนแปลงบ่อย และแตกต่างกันตามพื้นที่ในส่วนภูมิภาคต่าง ๆ เป็นปัญหาในการตัดสินใจทางด้านการค้าการลงทุนของผู้ประกอบการ
4. เงินเรียลซึ่งเป็นเงินสกุลหลักของกัมพูชา ยังไม่ค่อยเป็นที่นิยมใช้ในหมู่ผู้ประกอบการในการทำการค้าระหว่างไทย-กัมพูชา ทำให้ต้องใช้เงินตราสกุลหลักของโลก ได้แก่ เงินเหรียญสหรัฐฯ หรือเงินบาทของไทย หรือทองคำ สำหรับชำระสินค้า และทำให้ยังคงต้องมีการทำการค้าโดยไม่มีการทำสัญญา ซึ่งเพิ่มความเสี่ยงภัยแก่ผู้ประกอบการ
5. ยังขาดการศึกษาวิจัยด้านการตลาดสินค้าในกัมพูชาในเชิงลึก ทำให้ผู้ประกอบการขาดข้อมูลที่จำเป็นในการวางแผนการตลาดและขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญทางด้านตลาดกัมพูชา
6. สินค้าที่จะนำเข้ากัมพูชาต้องผ่านการตรวจสอบโดยบริษัท SGS ที่กระทรวงพาณิชย์กัมพูชาตั้งขึ้นมา หากไม่ผ่านการตรวจสอบจะไม่สามารถส่งไปขายในตลาดกัมพูชาได้
7. ด้านการค้าชายแดนมีไม่เพียงพอกับปริมาณการค้าชายแดนที่เพิ่มขึ้น การเข้า/ ออกบริเวณจุดผ่านแดนไทย-กัมพูชา มีความแออัดและล่าช้า เช่น ที่บริเวณด่านอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และระบบสาธารณสุขปโภคและเส้นทางคมนาคมของกัมพูชา ยังไม่เพียงพอที่จะรองรับการค้าการลงทุนจากต่างประเทศได้ดีพอ
8. มีความเสี่ยงจากปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจของไทยสูง ได้แก่ อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น รวมทั้งต้นทุนปัจจัยการผลิตด้านวัตถุดิบ และแรงงานมีแนวโน้มสูงขึ้น
9. ในปี พ.ศ. 2554/ 2555 พื้นที่ปลูกอ้อยหลายแห่งทั่วโลกได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติ ทำให้สต็อกน้ำตาลในมือผู้ผลิตและผู้ส่งออกอยู่ในภาวะตึงมือ หรืออยู่ในระดับต่ำ
10. มีการแข่งขันทางการค้าสูงขึ้น โดยเฉพาะการแข่งขันกับสินค้าจากเวียดนามและจีน
11. นักลงทุนไทยประสบปัญหาเกี่ยวกับภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร
12. การนำเข้าสินค้าของกัมพูชาต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ 10

ข้อเสนอแนะ/ โอกาสทางการค้า

1. เร่งรัดโครงการ Sister Cities Program ให้สัมฤทธิ์ผลอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม เช่น Siam Reap-Sisaket, Pailin-Chanthaburi และ Koh Kong-Trat เป็นต้น
 2. เจรจาในระดับทวิภาคี เพื่อขอให้กัมพูชาทบทวนกฎ ข้อบังคับต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าของทั้งสองฝ่ายให้มากยิ่งขึ้น
 3. ภาครัฐบาลและเอกชนทั้งสองประเทศควรมีการแลกเปลี่ยนการเยือน รวมทั้งให้ความร่วมมือในการจัดงานแสดงสินค้าและการลงทุน เพื่อขยายความสัมพันธ์ทางการค้าและการลงทุนระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง
 4. ดำเนินโครงการความร่วมมือในการจัดตั้งศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ (One-stop-Service; OSS) ณ จุดตรวจที่พรมแดน ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมืออ่าวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (ACMECS) ให้สัมฤทธิ์ผลอย่างเป็นทางการภายในปี พ.ศ. 2558 เพื่อรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
 5. จัดการฝึกอบรมให้ความรู้ความชำนาญด้านตลาดกัมพูชาให้ผู้ประกอบการ
 6. สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยตลาดกัมพูชาในเชิงลึก
 7. จังหวัดจันทบุรีมีการปลูกมันสำปะหลังมาก ภาครัฐควรมีนโยบายส่งเสริมการผลิต Eternal ที่จันทบุรี หรือสระแก้ว เพื่อรองรับผลผลิตมันสำปะหลังของไทย และการนำเข้มันสำปะหลังจากกัมพูชา
 8. อาจพิจารณาบริหารจัดการการค้าชายแดนโดยการออกคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ให้เปิดจุดผ่อนปรนชั่วคราวเมื่อผู้ประกอบการมีความประสงค์
 9. ประสานความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน เพื่อพัฒนาการค้าและการลงทุน ให้มากขึ้น
การค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี
- จังหวัดจันทบุรีมีบทบาทเด่นชัดในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัด โดยได้กำหนดตำแหน่งการพัฒนา (Positioning) ด้านการค้าชายแดน ให้เป็นเมืองส่งเสริมการค้าชายแดนเพื่อการค้าและการลงทุน ดังนี้
- จังหวัดจันทบุรีมีพื้นที่แนวชายแดนติดต่อกับประเทศกัมพูชา โดยมีจุดผ่านแดนบ้านแหลมและบ้านฝักกาด อำเภอโป่งน้ำร้อน ซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าชายแดนเชื่อมโยงกับจังหวัดพระตะบองและกรุงไพลินของกัมพูชา จังหวัดจันทบุรีจึงมีศักยภาพในการพัฒนาการค้าการลงทุนและการเชื่อมโยงกับประเทศกัมพูชาและประเทศเวียดนาม ภายใต้ยุทธศาสตร์ความร่วมมืออ่าวดี-เจ้าพระยา-แม่น้ำโขง (ACMECS) รวมทั้งประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน จากสถานการณ์การค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี ในปี พ.ศ. 2554 มีมูลค่า 3,359.10 ล้านบาท ประกอบกับการเปิดเสรี

อาเซียน 1 มกราคม พ.ศ. 2558 ทำให้มีโอกาสด้านต่าง ๆ เนื่องจากตำแหน่งทำเลที่ตั้งและทรัพยากรของจังหวัดมีความเหมาะสมต่อการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพของพื้นที่และของประเทศ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดจันทบุรี, 2556)

จังหวัดจันทบุรีมีอาณาเขตด้านทิศตะวันออกติดต่อกับประเทศกัมพูชา เป็นระยะทางประมาณ 96 กิโลเมตรในพื้นที่ อำเภอสอยดาว และ อำเภอโป่งน้ำร้อน มีพื้นที่ติดกับจังหวัดพระตะบอง และจังหวัดโพลินของประเทศกัมพูชา แนวพรมแดนส่วนใหญ่เป็นคลองลำห้วยและสันปันน้ำของทิวเขาบรรทัด และหลักเขตจำนวน 17 หลัก จังหวัดจันทบุรีมีช่องทางการพรมแดน 16 ช่องทาง โดยจุดผ่านแดนถาวรและจุดผ่อนปรนของจังหวัดจันทบุรี มีนโยบายในการเปิดจุดผ่อนปรนทางการค้าชายแดน เพื่อให้ประชาชนที่อาศัยตามบริเวณแนวชายแดนของทั้งไทย และกัมพูชา ได้ซื้อขายและแลกเปลี่ยนสินค้ากันเล็ก ๆ น้อย ๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมด้วย และเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในระดับท้องถิ่น ตลอดจนเปิดเพื่อการสัญจรไปมาของประชาชนทั้งสองประเทศโดยการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา (วัชรินทร์ ยงศิริ, 2547, หน้า 56)

ปัจจุบัน จังหวัดจันทบุรี ได้มีการเปิดจุดผ่านแดนถาวร จำนวน 2 จุด และจุดผ่อนปรนจำนวน 3 จุด โดย วัชรินทร์ ยงศิริ ได้ให้รายละเอียดของจุดผ่านแดนถาวร และจุดผ่อนปรนของจังหวัดจันทบุรี ไว้ดังนี้คือ

1. จุดผ่านแดนถาวรบ้านแหลม ตั้งอยู่ที่ หมู่ 4 ตำบลเทพนิมิต อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ตรงกับบ้านกรอมเรียง อำเภอกรอมเรียง จังหวัดพระตะบอง ประเทศกัมพูชา โดยจุดผ่านแดนถาวรบ้านแหลมนับว่าเป็นจุดผ่านแดน ที่มีลักษณะของการค้าชายแดนในรูปแบบของการค้าเพื่อยังชีพเป็นหลัก อันเนื่องมาจากชุมชนสองชุมชนบริเวณแนวชายแดน อันได้แก่บ้านแหลม อำเภอโป่งน้ำร้อนและบริเวณบ้านกรอมเรียง ของประเทศกัมพูชา มีลักษณะเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ส่งผลให้ในแต่ละวันมีประชาชนชาวกัมพูชาเดินทางเข้ามาซื้อสินค้าอุปโภคและบริโภค และเข้ามาทำงานในฝั่งประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยแรงงานที่เข้ามาทำงานนี้หลังจากเลิกงานจะมีการจับจ่ายซื้อสินค้าอุปโภคและบริโภคบริเวณตลาดการค้าชายแดนของไทย กลับไปบริโภคยังประเทศกัมพูชา

2. จุดผ่านแดนถาวรบ้านผักกาด ตั้งอยู่ที่ หมู่ 4 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ตรงกับบ้านโอคอม ตำบลเสด็จไกร อำเภอสลักกา จังหวัดโพลิน ประเทศกัมพูชา จุดผ่านแดนถาวรบ้านผักกาดถือว่าเป็นรูปแบบของการค้าชายแดนแบบค้าส่ง มีลักษณะคล้ายคลึงกับการค้าชายแดนของจังหวัดสระแก้วและจังหวัดตราด คือ อยู่ในรูปแบบของการขนส่งสินค้าคราวละมาก ๆ อันเนื่องมาจากเส้นทางคมนาคมจาก จุดผ่านแดนถาวรบ้านผักกาดเข้าสู่จังหวัด

ไพลินนั้นค่อนข้างมีความสะดวก และจังหวัดไพลิน ได้มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคม ทำให้ การขนส่งสินค้าในปริมาณมาก ๆ ทำได้สะดวก โดยเส้นทางการเดินทาง คือ การเดินทางจากจังหวัดไพลิน เข้าสู่จังหวัดพระตะบองและลำเลียงสินค้าเข้าสู่กรุงเทพมหานคร เมืองหลวงของประเทศกัมพูชา หรือในบางกรณี สินค้าที่ส่งออกจากจุดผ่านแดนถาวรบ้านฝักกาด อาจอยู่ในรูปแบบของการค้าผ่านแดนไปถึงประเทศเวียดนาม

3. จุดผ่อนปรนบ้านซับริ ตั้ตั้งอยู่ที่ หมู่ 2 ตำบลทุ่งขนาน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ตรงกับบ้านโกล้อ อำเภอมโนรมย์ จังหวัดพระตะบอง ประเทศกัมพูชา จุดผ่อนปรนบ้านซับริ ได้เปิดเป็นจุดผ่อนปรนและการสัญจรไป-มา ของบุคคลและยานพาหนะ ในปัจจุบันมีการทำการค้าบ้างในปริมาณไม่มาก อันเนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องของเวลาการเปิดปิด ซึ่งน้อยกว่าจุดผ่านแดนถาวร และข้อจำกัดในเรื่องของมูลค่าการค้าสูงสุดในแต่ละวัน โดยสินค้าที่นำเข้าและส่งออกส่วนใหญ่ คือ สินค้าอุปโภค บริโภค และพืชผลทางการเกษตร

4. จุดผ่านปรนบ้านสวนส้ม ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 5 ตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ตรงกับบ้านโกล้อ อำเภอรอมเรียง จังหวัดพระตะบอง ประเทศกัมพูชา แต่เดิมมีการเปิดขึ้นเพื่อประโยชน์ในเรื่องของการค้าไม้ระหว่างผู้ประกอบการชาวไทยและชาวกัมพูชา ส่งผลให้บริเวณชายแดนฝั่งประเทศไทย เป็นแหล่งผลิตเครื่องเรือนจากไม้ขนาดใหญ่ แต่ในปัจจุบันเนื่องจากข้อห้ามในการนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ ส่งผลให้จุดผ่อนปรนบ้านสวนส้มค่อนข้างซบเซา มีปริมาณการค้าเพียงเล็กน้อย ส่วนใหญ่มักอยู่ในกลุ่มของสินค้าอุปโภคและบริโภค

5. จุดผ่อนปรนบ้านบึงชน้งล่าง ตำบลเทพนิมิต อำเภอโป่งน้ำร้อน อยู่ตรงข้ามกับบ้านสวายเวง อำเภอรอมเรียง จังหวัดพระตะบอง จุดผ่อนปรนนี้ไม่ได้เป็นจุดที่ทำการค้า แต่เปิดเพื่อให้แรงงานกัมพูชาสามารถข้ามมารับจ้างทำงานในไทยแบบเข้าไปเย็นกลับได้ เนื่องจากชาวบ้านแถบบึงชน้งล่างของไทยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงมีความต้องการแรงงานสำหรับทำสวนผลไม้ และทำไร่

การค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี ในปัจจุบันอยู่ในความรับผิดชอบของ ด่านศุลกากรจันทบุรี โดยมีหน้าที่รับผิดชอบจุดผ่านแดนถาวรสองจุดและจุดผ่อนปรนสามจุด โดยด่านศุลกากรจังหวัดจันทบุรีจะมีหน้าที่รับผิดชอบดูแลในด้านงานจัดการเอกสาร การจัดเก็บข้อมูล และการออกใบอนุญาตต่าง ๆ

ยุทธศาสตร์การค้าชายแดนไทย-กัมพูชาของจังหวัดจันทบุรี

สำนักงานจังหวัดจันทบุรี (2554) ได้ทำการวิเคราะห์ และจัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านการค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี โดยสรุปดังนี้

จุดแข็ง

มีทำเลที่ตั้งที่เหมาะสม เนื่องจากอยู่ในบริเวณของเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจแนวใต้ (Southern Economic Corridor SEC) เชื่อมโยงระหว่างไทย-กัมพูชา และเวียดนาม อันจะส่งผลให้การคมนาคมขนส่งและระบบโลจิสติกส์มีระบบการคมนาคมค่อนข้างที่จะมีระบบการคมนาคมค่อนข้างที่จะทั่วถึงทั้งจังหวัด

มีกรอบความร่วมมือทั้งในระดับภาครัฐและระดับภาคเอกชน โดยที่หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนของจังหวัดจันทบุรี และจังหวัดพระตะบอง และจังหวัดโพลิน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งส่งผลดีต่อการทำการค้าและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

มีจุดผ่านแดนเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้จังหวัดจันทบุรีมีจุดผ่านแดนติดต่อกับประเทศกัมพูชาถึง 5 จุดกระจายอยู่ใน 2 จุด อันได้แก่ จุดผ่านแดนถาวรบ้านแหลม ซึ่งมีลักษณะของการค้าชายแดนในรูปแบบของการซื้อสินค้าเพื่อไปบริโภคเนื่องจากบ้านกรอมเรียงของประเทศกัมพูชานั้นมีลักษณะเป็นชุมชนขนาดใหญ่มีประชากรหลายหมื่นคน แต่สำหรับจุดผ่านแดนบ้านฝักกาดนั้นมีรูปแบบการค้าในลักษณะของการค้าส่ง โดยการใช้รถบรรทุกขนาดใหญ่ สินค้าที่นำเข้ามาผ่านทางนี้โดยส่วนใหญ่จะมีการลำเลียงขนส่งสู่กรุงเทพมหานครและส่งออกต่อไปยังประเทศเวียดนาม

ประชากรบริเวณชายแดนมีลักษณะความสัมพันธ์แบบเครือญาติ มีประเพณีและวัฒนธรรมหลายอย่างร่วมกันเช่นประเพณีสงกรานต์ และประเพณีทางศาสนาพุทธ

นักธุรกิจบริเวณชายแดนของไทยและกัมพูชา มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ส่งผลให้การทำการค้าชายแดนมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น

ใกล้แหล่งผลิตสินค้า เช่นสินค้าจำพวกผลไม้ซึ่งทำให้ประชาชนในพื้นที่ของจังหวัดจันทบุรีได้รับประโยชน์โดยตรงจากการค้าชายแดน

จุดด้อย

การค้าโดยส่วนใหญ่ยังอยู่ในรูปแบบของการค้าภาคประชาชน (เงินมาเงินไป) ในรูปแบบของการซื้อสินค้าไปเพื่อบริโภคและจำหน่ายในรูปแบบของธุรกิจขนาดเล็กส่งผลให้ตัวเลขมูลค่าการค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรีมีมูลค่าไม่มากเท่ากับการค้าชายแดนของจังหวัดสระแก้วและจังหวัดตราด

ระบบภาษีศุลกากรของประเทศกัมพูชาในด้านของจังหวัดจันทบุรียังไม่เป็นระบบสากลซึ่งส่งผลต่อการค้า

ความแตกต่างของฐานะระหว่างคนรวยและคนจนยังมีเป็นจำนวนมากทำให้ส่วนแบ่งการตลาดสินค้าที่มีคุณภาพและราคาสูงมีจำนวนไม่มากนัก

เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในเรื่องของการค้าชายแดนยังขาดทักษะในการทำงาน เช่นในเรื่องของภาษาทั้งภาษากัมพูชาและภาษาอังกฤษ

โอกาส

การรวมกลุ่มของประเทศในภูมิภาคอาเซียนส่งผลให้การทำการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดนมีความสะดวกมากยิ่งขึ้นในเรื่องของสิทธิพิเศษทางการค้าเช่นเขตการค้าเสรี ส่งผลให้การค้ามีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น

ประเทศกัมพูชา และประเทศเวียดนามถือว่าเป็นประเทศที่มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจค่อนข้างมาก ปริมาณของผู้ต้องการสินค้าหรือตลาดของผู้บริโภคยังมีอยู่สูงทั้งในส่วนของสินค้าพื้นฐานหรือสินค้าอุปโภคและบริโภค รวมไปถึงสินค้าฟุ่มเฟือยเช่นสินค้าในกลุ่มอัญมณีและเครื่องประดับที่ผลิตจากจังหวัดจันทบุรีได้รับความนิยมนอกจากกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชาและชาวเวียดนาม

ประชาชนของประเทศกัมพูชาและประเทศเวียดนามมีความพึงพอใจในสินค้าที่ผลิตจากประเทศไทยอันเนื่องมาจากคุณภาพที่ดีกว่าและการรับวัฒนธรรมจากประเทศไทย เช่นการชมละคร การดูโฆษณาจากประเทศไทย

ผู้ประกอบการของจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดอื่น ๆ สามารถใช้ประโยชน์จากต้นทุนในเรื่องของแรงงาน ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ราคาของสินค้าประเวศฤดูซึ่งมีราคาถูกกว่าในรูปแบบของการเข้าไปลงทุน เช่น การทำ Contract Farming ในสินค้าจำพวกพืชไร่ของผู้ประกอบการจังหวัดจันทบุรี

อุปสรรค

ความแตกต่างในเรื่องของภาษาทั้งนี้ชาวกัมพูชา และชาวเวียดนามที่ทำการค้าชายแดนและการค้าอื่น ๆ สามารถพูดภาษาไทยได้เป็นอย่างดีแต่ผู้ประกอบการและเจ้าหน้าที่ภาครัฐมีเพียงบางส่วนที่สามารถพูดภาษากัมพูชาและภาษาเวียดนามได้

กฎระเบียบทั้งในส่วนของการนำเข้าและส่งออก อัตราภาษีของประเทศกัมพูชา นั้นมีการปรับเปลี่ยนค่อนข้างบ่อยอันจะส่งผลกระทบต่อการค้าได้

การผลิตสินค้าทดแทนการนำเข้า โดยกัมพูชาได้มีการจัดสร้างโรงงานเพื่อผลิตสินค้าทดแทนการนำเข้าจากประเทศไทย เช่น น้ำตาล ซึ่งจะส่งผลต่อการค้าชายแดนในอนาคต

ความรู้สึกรักของชาวไทยบางส่วนที่มีต่อชาวกัมพูชาที่แสดงออกในลักษณะของการดูหมิ่นซึ่งส่งผลต่อความสัมพันธ์ทั้งในเรื่องของการค้า, การลงทุนและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ยุทธศาสตร์การค้าชายแดนไทย-กัมพูชาของจังหวัดจันทบุรี

สำหรับยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรีนั้นสามารถแบ่งยุทธศาสตร์ออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

พัฒนาองค์ความรู้ ของผู้ประกอบการค้าชายแดนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องของการค้าในมากขึ้น โดยมีประเด็นในการพัฒนาดังนี้คือ เรื่องของภาษา, การจัดการเอกสารการนำเข้าและส่งออก, ระบบในการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ. 2558

พัฒนาระบบโลจิสติกส์พัฒนาในเรื่องของเส้นทางขนส่งให้มีศักยภาพในการรองรับปริมาณการค้าชายแดนที่มีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มมากขึ้นทั้งจากการขยายตัวทางภาคเศรษฐกิจของประเทศกัมพูชาอันจะส่งผลให้มีความต้องการในการบริโภคสินค้าเพิ่มมากขึ้น และการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจโดยรวมจากการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยการพัฒนา ระบบโลจิสติกส์พัฒนาในเรื่องของเส้นทางขนส่งอาจอยู่ในรูปแบบของการขยายช่องทางจราจร และการเสริมความแข็งแรงของถนนเพื่อรองรับกับปริมาณรถขนส่งขนาดใหญ่ที่เพิ่มมากขึ้นจากการค้าขยายตัว

พัฒนาด้านสังคม วัฒนธรรม และการศึกษา ทั้งนี้อาจอยู่ในรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือในเรื่องของการจัดการศึกษาและสนับสนุนกิจกรรมในการพัฒนาด้านสังคมและวัฒนธรรมเช่น การจัดกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ ร่วมกันซึ่งวัฒนธรรมจะก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของภาคประชาชน อันจะส่งผลดีต่อการค้า การลงทุนต่อไปในอนาคต

ด้านความมั่นคง เนื่องจากการที่การค้ามีการเจริญเติบโตเพิ่มมากขึ้นดังนั้นอาจมีผู้ไม่ประสงค์ดีแฝงกายเข้ามาเพื่อหาผลประโยชน์ได้ ทั้งในส่วนของมิถิลลาซิฟ แรงงาน ยาเสพติด จึงสมควรเพิ่มการเฝ้าระวังในเรื่องของความมั่นคงและในอนาคตหลังจากการเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 การเดินทางไปมาระหว่างประเทศจะมีความสะดวกมากขึ้นซึ่งอาจมีปัญหาในเรื่องของความมั่นคงได้ จึงควรมีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการที่ประเทศไทยมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านถึง 4 ประเทศ จึงส่งผลให้มีผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการค้าชายแดนของประเทศไทยที่ค่อนข้างหลากหลาย ทั้งงานวิจัยจาก นักวิชาการ และสถาบันต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงขอนำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์กับยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการค้าชายแดน ดังนี้ คือ

รศ.ศักดิ์ เก่งถนอมมัว (2541, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานจุดอ่อนปรนทางการค้าชายแดนไทย-พม่า ช่องทางก๊วผาวอก อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาการดำเนินงานและความก้าวหน้าของจุดอ่อนปรนทางการค้าช่องทางก๊วผาวอก ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนและต่อความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน 2) เพื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการดำเนินงาน และความก้าวหน้าของจุดอ่อนปรนแห่งนี้ว่ามีสาเหตุที่มาจากและ/หรือ เกิดจากปัจจัยกระทบในเรื่องใดบ้างทั้งของฝ่ายไทยและพม่า 3) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในทิศทางและแนวโน้มของจุดอ่อนปรนแห่งนี้ต่อการพัฒนาไปสู่การเป็นจุดผ่านแดนถาวรในอนาคต การศึกษานี้ได้เก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย บทความวิชาการ ผลการประชุมสัมมนา รวมทั้งเอกสารรายงานของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและจากการสัมภาษณ์บุคคลจากหน่วยงาน องค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนผู้ที่มีบทบาทและ/หรือเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานจุดอ่อนปรนแห่งนี้ จำนวน 18 คน โดยใช้แนวคิดการพึ่งพาอาศัยกันหรือการพึ่งพิงซึ่งกันและกันและแนวคิด โลกาภิวัตน์ มาเป็นกรอบในการศึกษาจากการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานจุดอ่อนปรนแห่งนี้เกิดจากปัจจัยหลัก 3 ประการกล่าวคือ

1. การที่รัฐบาลพม่า ยังคงสงวนท่าทีต่อกระแสการพัฒนา โดยการให้ความสำคัญในด้านปัญหาความมั่นคง มากกว่าการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้โอกาสในการพัฒนาจุดอ่อนปรนทางการค้าชายแดนขึ้นอยู่กับปัจจัยสถานการณ์ในพื้นที่เป็นหลัก ส่งผลให้การดำเนินงานและพัฒนาจุดอ่อนปรนแห่งนี้ขาดความต่อเนื่อง
2. รัฐบาลทหารพม่า ยังมีท่าทีไม่ไว้วางใจต่อฝ่ายไทย โดยเฉพาะในด้านการดำเนินงานทางเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากลักษณะความแตกต่างของระดับการพึ่งพาอาศัยกันทางด้านเศรษฐกิจระหว่างไทย-พม่า ณ จุดอ่อนปรนแห่งนี้ ซึ่งรัฐบาลพม่ามองว่ายังเป็นฝ่ายที่เสียเปรียบ นอกจากนี้ท่าทีดังกล่าว ยังเกิดจากความไม่พอใจในข้อตกลงทางการค้าชายแดนที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งฝ่ายไทยยังคงควบคุมสินค้าเข้าบางรายการ โดยเฉพาะสินค้าทางการเกษตรที่พม่าต้องการให้มีการแก้ไข

3. ความคิดเห็นที่แตกต่างและไม่สอดคล้องกันของภาครัฐและภาคเอกชนไทย อันมีผลจากลักษณะการดำเนินงานของทั้งสองฝ่าย มุ่งเฉพาะภาระหน้าที่ของตนเพียงด้านเดียว ทำให้การดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นทางการ ณ จุดอ่อนปรนแห่งนี้ไม่ดำเนินก้าวหน้าเท่าที่ควร

ข้อสังเกตจากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ทุกฝ่ายควรมีความเห็นที่ตรงกันในความสำคัญของจุดอ่อนปรนแห่งนี้ ที่จะสามารถพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนให้เกิดขยายตัว ไปสู่ประเทศเพื่อนบ้าน ตลอดจนภูมิภาคส่วนนี้ และพัฒนาไปสู่จุดผ่านแดนถาวรได้ในอนาคต ดังนั้นจึงสมควรที่ทุกฝ่าย

จะได้หยิบยกประเด็นปัญหาอุปสรรคที่กล่าวมาแล้วนั้นมาพิจารณาดำเนินการอย่างจริงจัง และโดยต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้โอกาสแห่งความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนภาคเหนือ มีความเป็นไปได้มากขึ้น

บัญชา คุวาริยะกุล (2543, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบทางเศรษฐกิจของการค้าชายแดนในจังหวัดน่าน วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้เพื่อศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจด้านการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยว ภายหลังจากเปิดด่านการค้าห้วยโก๋น จังหวัดน่าน ในปี พ.ศ. 2537 การศึกษานี้จะใช้ข้อมูลทุติยภูมิเพื่อศึกษาผลกระทบดังกล่าว

ผลการศึกษามีดังต่อไปนี้

1. ผลกระทบด้านการค้า โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดน่านขึ้นอยู่กับภาคเกษตรกรรม การค้าส่ง/ค้าปลีก และภาคบริการเป็นหลัก ภายหลังจากเปิดด่านการค้าชายแดนห้วยโก๋น พบว่า กิจกรรมทางเศรษฐกิจของจังหวัดน่านเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี การค้าชายแดนกับประเทศ สปป.ลาว มีมากขึ้นและจังหวัดน่านได้เปรียบดุลการค้าทุกปี เนื่องจากความได้เปรียบด้านที่ตั้งซึ่งเป็นจังหวัดชายแดนที่มีชายแดนติดกับ สปป.ลาว และสามารถเข้าไปยังจีนตอนใต้และเวียดนามได้อีกทางหนึ่งด้วย จังหวัดน่านจึงศักยภาพและโอกาสที่จะเป็นประตูสู่ประเทศเหล่านี้ในอนาคตอันใกล้ ดังนั้นการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านเหล่านี้จะเพิ่มขึ้นอย่างมากอย่างแน่นอนในอีกหลายปีต่อไป

2. ผลกระทบด้านการลงทุน ในอดีตจังหวัดน่านเป็น “พื้นที่สีแดง” ที่เผชิญกับการก่อการร้ายของกลุ่มผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ จึงเป็นที่หวาดกลัวของนักลงทุนทั้งในและนอกประเทศ การลงทุนทั้งหมดที่อยู่เป็นของนักลงทุนท้องถิ่นซึ่งเป็นการเนินการด้านเหมืองแร่และการก่อสร้างที่มีมูลค่าไม่สูงนัก แต่ในปัจจุบันสภาพการเมืองและเศรษฐกิจดีเป็นที่น่าพอใจ และการเปิดด่านการค้าชายแดนจะยิ่งอำนวยความสะดวกต่อจังหวัดน่านมากขึ้น ปัจจุบัน บริษัทไทย-ลาว และมีนักธุรกิจชาวไทยกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มหนึ่งได้เข้าไปดำเนินธุรกิจเชียงฮ่อน-หงสา ของ สปป.ลาว และมีนักธุรกิจชาวไทยกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มหนึ่งได้เข้าไปดำเนินธุรกิจต่าง ๆ ในเขตดังกล่าวนี้แล้ว และในอนาคตอันใกล้เมื่อการพัฒนาปรับปรุงเครือข่ายคมนาคมของประเทศจตุรภาคี (ใน, ลาว, จีน และพม่า) เสร็จสมบูรณ์ จังหวัดน่านก็จะกลายเป็นศูนย์กลางทางธุรกิจอีกแห่งหนึ่งของภาคเหนือ

3. ผลกระทบด้านการท่องเที่ยวในอดีต จังหวัดน่านมิได้เป็นจังหวัดที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวมากนักเนื่องจากความไม่สงบทางการเมือง กอปรกับอยู่ห่างไกล ดังนั้นจึงมีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวจังหวัดน่านกลับมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความสมบูรณ์ รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม นอกจากนี้ ด้านการค้าชายแดนห้วยโก๋น ยังเป็นจุดท่องเที่ยวแห่งใหม่อีกแห่งหนึ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจำนวนมากให้มาเยี่ยมชม และเป็นที่น่าสนใจได้ว่า จังหวัดน่านจะกลายเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวไปยัง

สปป.ลาว จีน และเวียดนาม

วรากร รัตนอารีกุล (2544, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานและการค้าชายแดนไทย-ลาว กรณีศึกษาชุมชนชายแดนห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาการตั้งถิ่นฐานและการใช้ที่ดินของชุมชนชายแดนห้วยโก๋น 2) เพื่อศึกษาการค้าชายแดนและตลาดนัดชายแดนด่านห้วยโก๋น 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินทางของผู้ประกอบการค้าและผู้บริโภคในตลาดนัดชายแดนด่านห้วยโก๋น

การศึกษาการตั้งถิ่นฐานเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนามและการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในชุมชน การศึกษาการใช้ที่ดินเป็นการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการแปลภาพข้อมูลดาวเทียม Landsat TM 5 ปี พ.ศ. 2540 และ ปี พ.ศ. 2543 การศึกษาการค้าชายแดนเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลการสำรวจภาคสนาม ส่วนการศึกษาตลาดนัดชายแดนเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนามและการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างของผู้ประกอบการค้าและผู้บริโภคทั้งไทยและลาวจำนวน 90 คน และ 60 คนตาม ลำดับ

ผลการศึกษาพบว่า ก่อนปี พ.ศ. 2529 การตั้งถิ่นฐานของชุมชนชายแดนห้วยโก๋น ประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน ที่มีการกระจายตัวเป็นกลุ่มก้อน ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานคือปัจจัยทางด้านกายภาพ ได้แก่ ความใกล้-ไกลแหล่งน้ำ ลักษณะภูมิประเทศและเส้นทางคมนาคมขนส่ง ในด้านการใช้ที่ดินของตำบลห้วยโก๋นส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม้ (ร้อยละ 94) มีพื้นที่การเกษตร (ร้อยละ 5) และพื้นที่อยู่อาศัยน้อย (ร้อยละ 1) เนื่องจาก 3 มิประเทศเป็นที่สูงและลาดชัน อย่างไรก็ตามได้มีการขยายตัวบ้างเล็กน้อยของพื้นที่ชุมชนเข้าสู่พื้นที่ป่าซึ่งเป็นเขตป่าสงวน

การค้าชายแดนด่านห้วยโก๋นเริ่มมีการขยายตัวตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2537 เมื่อมีการปรับปรุงเส้นทางคมนาคมขนส่งและการเปิดด่านถาวร แม้ว่าในช่วง 5-6 ปีที่ผ่านมาปริมาณและมูลค่าสินค้าเข้า-ออก จะไม่เปลี่ยนแปลงมากนักอาจได้รับผลกระทบเล็กน้อยจากสภาพเศรษฐกิจภายในประเทศแต่มีแนวโน้มจะสูงขึ้นในอนาคต สำหรับตลาดนัดชายแดนด่านห้วยโก๋น มีการขยายตัวทั้งในด้านประเภทของสินค้า จำนวนผู้ประกอบการค้าและผู้บริโภค ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ นับตั้งแต่เริ่มดำเนินการทุกวันเสาร์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 สินค้าจากลาวส่วนใหญ่เป็นสินค้าหัตถกรรมผ้าทอ ผลผลิตทางการเกษตรและของป่า ส่วนสินค้าจากไทยได้แก่สินค้าอุปโภค บริโภค ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินทางของผู้ประกอบการการค้าคือความใกล้-ไกลที่อยู่อาศัย ในขณะที่ของผู้บริโภคคือความหลากหลายของสินค้าในตลาด

ผลของการศึกษานอกจากจะทำให้ทราบและเข้าใจสภาพการตั้งถิ่นฐานและการค้าชายแดนแล้วยังสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนพัฒนาชุมชนชายแดนด่านห้วยโก๋น และสามารถใช้เป็นแบบอย่างในการศึกษาการตั้งถิ่นฐานและการค้าชายแดนในบริเวณอื่นได้

อิสวฤติ ตั้งเกียรติ (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนไทย-กัมพูชา ด้านจังหวัดจันทบุรี การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและข้อจำกัดของการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนไทย-กัมพูชา ด้านจังหวัดจันทบุรี และปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดน ซึ่งเป็นวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารทางราชการ ตำรา บทความ และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากกลุ่มเป้าหมายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการทางด้านชายแดนจำนวน 20 คน ซึ่งประกอบไปด้วยตัวแทนจากภาครัฐ จำนวน 10 คน และ ตัวแทนจากประชาชนจำนวน 10 คน ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาและข้อจำกัดของการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนไทย-กัมพูชา ด้านจังหวัดจันทบุรี เกิดจากขาดการสนับสนุนและส่งเสริมจริงจังจากภาครัฐ นโยบายของการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนยังไม่ชัดเจน ไม่มีการกำหนดโครงการกิจกรรมเพื่อนำมาปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม มีหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้องหลายหน่วยงานและการตัดสินใจต้องรออำนาจการสั่งการจากส่วนกลางซึ่งเป็นไปอย่างล่าช้า โดยที่ผู้บริหารของจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่มีอำนาจในการบริหารงานชายแดนปล่อยให้ภาคประชาชนซึ่งมีผู้ประกอบการ ประชาชน และฝ่ายปกครองในท้องถิ่นดำเนินการกันเองในเรื่องของการจัดสร้างตลาดระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในระดับท้องถิ่น อย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งขาดการควบคุมการบริหารจัดการที่ดีจากภาครัฐ การพัฒนาพื้นที่เป็นไปอย่างไร้ทิศทาง

จากผลการศึกษาที่มีข้อเสนอแนะว่า ในระดับนโยบาย ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายแดน จากหน่วยงานส่วนกลางขึ้นมา เพื่อเป็นฝ่ายกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์การพัฒนา การจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาพื้นที่ ตลอดจนเป็นตัวแทนการเจรจา ข้อตกลงต่าง ๆ ระหว่างประเทศ และมีการติดตามประสานงาน ระหว่างส่วนกลางกับท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องในระดับการบริหารจัดการ ควรตั้งคณะกรรมการในการปฏิบัติงานระดับจังหวัด โดยมอบหมายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทำหน้าที่ เป็นศูนย์กลางในการบริหารงานชายแดน รวมทั้งเป็นฝ่ายประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง

สถาบันยุทธศาสตร์การค้า มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (2547) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การค้าชายแดนและการค้าผ่านแดนประเทศไทยกับประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขง” เพื่อศึกษาแนวคิด แนวนโยบายด้านการเมือง ข้อตกลงเกี่ยวกับการค้าชายแดนของกลุ่มประเทศ CLMV (จีนตอนใต้ กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม) การเปลี่ยนแปลง ปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดด้านต่าง ๆ ของประเทศไทย รวมทั้งจัดทำแผนยุทธศาสตร์การค้ากับประเทศดังกล่าว โดยแผนยุทธศาสตร์จากงานวิจัยชิ้นนี้ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชา นั้นแสดงรายละเอียดได้ ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์พัฒนาด้านการค้า ยุทธศาสตร์พัฒนาความสัมพันธ์การค้าชายแดน การพัฒนาความสัมพันธ์การค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน ควรมีเป้าหมาย ในการพัฒนาร่วมกัน การเพิ่มจุดผ่านแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเพิ่มปริมาณและมูลค่าการค้าชายแดนสามารถสร้าง เสริมระบบเศรษฐกิจระหว่าง ไทย-กัมพูชา ให้เติบโตได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้ง ต้องมีการปฏิรูป การค้าชายแดนให้เข้าสู่ระบบสากล โดยแก้ไขปัญหาอุปสรรคการค้าชายแดน ปรับปรุงกระบวนการ ผ่านแดนให้สะดวกรวดเร็ว ตลอดจนให้ความช่วยเหลือพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เชื่อมโยง ประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้ลดต้นทุนการขนส่งประหยัดเวลา และเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ส่งเสริมการเปิดตลาดใหม่และส่งเสริมการค้าชายแดนที่สามารถเชื่อมโยงเข้าไปภายในประเทศ เพื่อนบ้านได้ และส่งผ่านไปยังประเทศข้างเคียง คือ เวียดนาม และลาว ได้อีกด้วย

ยุทธศาสตร์พัฒนาความสัมพันธ์การค้าผ่านแดนการพัฒนาการค้าผ่านแดนมีความสำคัญ อย่างยิ่งสำหรับประเทศไทย เนื่องจากประเทศคู่ค้าผ่านแดนของไทยเป็นประเทศที่มีประชากร จำนวนมาก และมีกำลังการบริโภคสูง ในปัจจุบันการค้าผ่านแดนมีอุปสรรคอยู่มาก ทำให้สินค้าจาก ประเทศไทยไปสู่ประเทศที่สามนั้นมีต้นทุนสูง ใช้เวลาในการขนส่งนาน ดังนั้น การเจรจาของ ทั้งสามฝ่าย คือ ไทย ประเทศที่สินค้าไทยต้องผ่านแดน และประเทศคู่ค้า จึงเป็นเรื่องเร่งด่วน ทั้งนี้ต้องอยู่บนแนวทางการพัฒนาที่ได้ประโยชน์อย่างเท่าเทียม และเป็นธรรม ส่งผลให้สินค้าไทย ได้เปรียบประเทศคู่แข่งและเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

ยุทธศาสตร์พัฒนาระบบการขนส่งและการส่งมอบ (Logistic System) ในอนุภาค ลุ่มแม่น้ำโขงแนวทางการพัฒนาการเชื่อมโยงไทย เป็นศูนย์กลางการขนส่งในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS Logistic Center Strategic) เนื่องจากไทยมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยต่อการขนส่ง ดังนั้น ประเทศไทยจึงต้องเร่งพัฒนาระบบบริการขนส่งให้มีประสิทธิภาพ และระบบโครงข่าย การขนส่งตั้งแต่เส้นทางการบิน รถไฟ ทางเดินเรือ เส้นทางกระจายพลังงาน และเส้นทาง การคมนาคมทางบกระหว่างไทย-กัมพูชา ตามเส้นทาง Southern Corridor ต่อจากสระบุรี นครนายก สระแก้ว สู่ปอยเปต

2. ยุทธศาสตร์พัฒนาด้านการท่องเที่ยว โดยการพัฒนาความสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว ระหว่างกัน โดยใช้ความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ อารยธรรม ภูมิศาสตร์ และธรรมชาติ เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวในประเทศอื่น ให้เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย-กัมพูชา พัฒนาแผนการท่องเที่ยว โปรแกรมการท่องเที่ยว มาตรฐานของโรงแรม และที่พัก

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2547, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ยุทธศาสตร์ การค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและแนวทางการ แก้ไขปัญหาด้านการค้า และการลงทุนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีผลกระทบต่อ

การพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อกำหนดทิศทางของการทำงาน และกลยุทธ์การดำเนินงานของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดในเขตชายแดน ให้สอดคล้องกับการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเวที ACMECS เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าเกษตร และสินค้าอุตสาหกรรมของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันและอำนาจการต่อรองของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน กับกลุ่มประเทศคู่ค้าที่สำคัญ โดยนำผลการศึกษามากำหนดเป็นทิศทางการขยายฐานเศรษฐกิจการค้าของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในอนาคต

ผลจากการศึกษานี้ ทำให้ทราบถึงยุทธศาสตร์ความร่วมมือที่ต้องมีการพัฒนาต่อไประหว่างไทย กับประเทศเพื่อนบ้าน ดังนี้ คือ

1. ยุทธศาสตร์การผลิตและการแสวงหาแหล่งวัตถุดิบ ไทยมีศักยภาพสูงในการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมการเกษตร ซึ่งใช้วัตถุดิบทางการเกษตรเป็นสัดส่วนที่สูง จึงต้องมีแหล่งการผลิตวัตถุดิบ ทั้งในและนอกประเทศ สำหรับป้อนอุตสาหกรรมการเกษตร ยุทธศาสตร์ในด้านนี้ คือ การขยายความร่วมมือในอนุภูมิภาค เพื่อให้ประเทศเพื่อนบ้านเป็นแหล่งวัตถุดิบสำหรับไทยและในขณะเดียวกัน ประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งยุทธศาสตร์การผลิตและการแสวงหาแหล่งวัตถุดิบ มีความหมายครอบคลุมถึงสินค้าอุตสาหกรรมบางประเภทที่มีศักยภาพในการผลิต

2. ยุทธศาสตร์การย้ายฐานการผลิต การย้ายฐานการผลิตทำได้สองทาง คือการย้ายเข้าไปลงทุนในเขตส่งเสริมการลงทุนของประเทศเพื่อนบ้าน หรือการย้ายฐานไปผลิตตามแนวชายแดนไทย และใช้แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน อุตสาหกรรมบางชนิดที่ต้องใช้แรงงานมาก

3. ยุทธศาสตร์การจัดสาธารณูปโภคตามชายแดน การพัฒนาระบบคมนาคม และจัดทำจุด One Stop Service ให้เป็นตัวอย่างแก่ประเทศเพื่อนบ้าน โดยการจัดให้สะดวกที่สุดทั้งนำเข้าและส่งออก

4. ยุทธศาสตร์การผ่อนผันให้แรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงาน การผ่อนผันให้แรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในประเทศไทย ทำให้อุตสาหกรรมหลายชนิดที่ขาดแคลนแรงงานสามารถดำเนินต่อไปได้ และควรเน้นคุ้มครองแรงงานต่างด้าวตามกฎหมายไทย โดยให้การปฏิบัติต่อแรงงานต่างด้าวเป็นไปตามกฎหมาย ไม่เอารัดเอาเปรียบ

5. ยุทธศาสตร์การร่วมมือจัดเขตเศรษฐกิจพิเศษ การส่งเสริมการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวชายแดน เป็นการส่งเสริมให้แรงงานต่างด้าวอยู่ในประเทศเพื่อนบ้าน

6. ยุทธศาสตร์การช่วยเหลือด้านวิชาการทางด้านการพาณิชย์ การให้ความช่วยเหลือในด้านวิชาการ และประสบการณ์การบริหารจัดการด้านการพาณิชย์ไปยังประเทศเพื่อนบ้าน อย่างเป็นระบบเพื่อให้ระเบียบการค้าเข้าสู่สากลโดยเร็ว

7. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยว ประเทศเพื่อนบ้านมีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ธรรมชาติ และประวัติศาสตร์จำนวนมาก ประเทศไทยเป็นทางผ่านที่สะดวกและสามารถเชื่อมโยงกับสถานที่ท่องเที่ยวในไทยได้

8. ยุทธศาสตร์การเป็นศูนย์กลางกระจายสินค้าและบริการไปสู่อนุภูมิภาค ไทยตั้งอยู่ในจุดศูนย์กลางของอนุภูมิภาค และมีความสะดวกในการขนส่ง จึงสามารถเป็นศูนย์กลางกระจายสินค้าและบริการให้แก่ประเทศเพื่อนบ้านได้

วัชรินทร์ ขงศิริ (2547, บรรณาธิการ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การค้าชายแดนไทยกับอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง” จากการศึกษาพบว่า จากบทบาทของไทยที่เป็นประเทศคู่ค้าสำคัญของกัมพูชา จึงควรดำเนินการค้าเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อทั้งสองฝ่าย นำไปสู่ผลตอบแทนในระยะยาวและยั่งยืน ในขณะที่เดียวกันไทยควรรักษาตลาดกัมพูชาไว้ เพื่อระบายสินค้าเนื่องจากเป็นตลาดที่ไทยมีความได้เปรียบมากกว่าคู่แข่งอื่น เพราะมีชายแดนติดกัน ทำให้ขนส่งสินค้าได้รวดเร็ว ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงหายุทธศาสตร์การค้าชายแดนไทยและกัมพูชาในแนวทางที่น่าจะเป็น ดังนี้

1. การอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุน (Trade and Investment Facilitation)
2. จัดตั้งระบบรวมศูนย์ราชการเพื่อส่งเสริมการค้าชายแดน (One Stop Service) เพื่อให้บริการแบบครบวงจรในการตรวจสอบสินค้า และเสียภาษี ณ จุดที่ทำการค้าชายแดนทุกแห่ง เพื่อประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการติดต่อหน่วยงานต่าง ๆ
3. จัดตั้งศูนย์ข้อมูลสารสนเทศ (IT) และพัฒนาเว็บไซต์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความรู้แก่ผู้ประกอบการการค้าชายแดน
4. จัดตั้งธนาคารเพื่อการค้าชายแดน เพื่อให้พ่อค้าไทยและกัมพูชาหันมาซื้อขายผ่านระบบธนาคารมากขึ้น
5. ฝ่ายไทยควรอำนวยความสะดวกให้กับพ่อค้าคนไทยโดยการยกเลิกข้อกำหนดวงเงินการค้าชายแดน เพื่อส่งเสริมให้สินค้าไทยสามารถเข้าสู่ตลาดกัมพูชาได้มากขึ้น

ความร่วมมือทางด้านเกษตรและอุตสาหกรรม (Agricultural and Industrial Cooperation) ดำเนินกลยุทธ์ในตัวสินค้า โดยเน้นรักษาคุณภาพที่ได้มาตรฐานอยู่แล้วเอาไว้ส่งออกสินค้าด้วยราคาที่ยุติธรรมและเหมาะสม และควรจัดตั้งหน่วยตรวจสอบคุณภาพสินค้าก่อนส่งออก รวมทั้งพัฒนาด้านภาษาท้องถิ่นให้กับสินค้า เพื่อให้ผู้บริโภคกัมพูชาเข้าใจสินค้ามากยิ่งขึ้น การกระจายตัวสินค้า เช่น สินค้าอุปโภคบริโภค และสินค้าสินค้าวัสดุก่อสร้าง เป็นต้น โดยการจัดตั้งศูนย์กระจายสินค้าในระดับบน คือ ซูเปอร์มาร์เก็ต มินิมาร์ท และระดับล่าง คือ ร้านค้าย่อย และแฝงลอยรวมทั้งจัดงานแสดงสินค้าในระดับรัฐบาลต่อรัฐบาล

การเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคม (Transport Linkages) การพัฒนาเครือข่ายเส้นทางคมนาคมในกัมพูชา เพื่อประหยัดค่าขนส่งและเวลา รวมทั้ง การเปิดจุดผ่อนปรนเพื่อทำการค้าชายแดนเพิ่มขึ้น และปรับสถานะจุดผ่อนปรนบางจุดให้เป็นจุดผ่านแดนถาวร ซึ่งจะส่งผลให้ปริมาณการค้าขยายตัวมากขึ้น นอกจากนั้น หากเครือข่ายเส้นทางคมนาคมได้รับการพัฒนาแล้ว จะเป็นการส่งเสริมธุรกิจด้านการท่องเที่ยวจากไทยเชื่อมโยงสู่กัมพูชา และต่อเนื่องไปยังเวียดนามได้อีกด้วย

อนพัทธ์ หนองคู (2550, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ยุทธศาสตร์การค้าชายแดนไทย-กัมพูชา: กรณีศึกษา จังหวัดสระแก้ว” ผลจากการศึกษาพบว่า การค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา โดยเฉพาะตามแนวชายแดนจังหวัดสระแก้ว มีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และฝ่ายไทยเป็นฝ่ายได้เปรียบดุลการค้ามาโดยตลอด เมื่อวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคที่มีผลต่อการค้าตามแนวชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชาในเขตจังหวัดสระแก้ว พบว่าสินค้าไทยมีศักยภาพในการแข่งขันค่อนข้างมาก ความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทยนี้เป็นผลมาจากสินค้าสามารถขนส่งได้อย่างรวดเร็ว ความนิยมสินค้าไทยของคนกัมพูชา ประโยชน์ที่เกิดจากการที่จังหวัดสระแก้ว มีตลาดการค้าชายแดนที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ซึ่งเป็นแหล่งกระจายสินค้าที่นำเข้ามาจากประเทศกัมพูชาไปยังภาคต่าง ๆ ตลอดจนนโยบายส่งเสริมกิจกรรมการค้าของทั้งสองประเทศ นอกจากนั้น ความแตกต่างในด้านความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบด้านการผลิตระหว่างไทยกับกัมพูชา ตลอดจนการที่ประเทศกัมพูชาได้รับสิทธิพิเศษ (GSP) จากประเทศที่พัฒนาแล้ว ยังเป็นโอกาสให้ทั้งสองประเทศเกื้อกูลผลประโยชน์ร่วมกันในการจัดตั้งฐานการผลิตแบบ Co-production Area โดยประเทศไทยควรเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตที่ประเทศไทยมีความได้เปรียบ ได้แก่ เงินทุน ผู้ประกอบการ เทคโนโลยี เพื่อตั้งฐานการผลิตในประเทศกัมพูชาที่มีความได้เปรียบในด้านทรัพยากรธรรมชาติ และค่าจ้างแรงงานที่ค่อนข้างถูก

สำหรับปัญหาและอุปสรรคของการค้าชายแดนพบว่า การค้าชายแดนยังมีปัญหาอุปสรรคบางประการ ได้แก่ ปัญหาด้านการค่านอกระบบ ปัญหาด้านระเบียบพิธีการด้านศุลกากร ปัญหาการปักปันเขตแดน ปัญหาข้อจำกัดของพื้นที่จุดผ่านแดนถาวรบ้านคลองลึก อำเภออรัญประเทศ ตลอดจนปัญหาที่เกิดจากความแตกต่างของระดับการพัฒนาของประเทศไทยกับกัมพูชา ซึ่งได้แก่ ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาสุขภาพจิตตามแนวชายแดน

ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการค้าชายแดนของจังหวัดสระแก้ว อันเป็นผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำเสนอ ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการค้าชายแดนของจังหวัดสระแก้ว ใน 2 ประเด็น คือ

1. ยุทธศาสตร์ด้านการค้า ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมให้จังหวัดสระแก้วเป็นศูนย์กลางการค้าชายแดน ที่สามารถเชื่อมโยงเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยและกัมพูชา

2. ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการผลิต ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่จะส่งเสริมให้เกิดการสร้างฐานอุตสาหกรรมใหม่ โดยอาศัยหลักความแตกต่างในด้านความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของทรัพยากรระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชา โดยอุตสาหกรรมเป้าหมายควรเป็นอุตสาหกรรมที่เน้นการใช้แรงงานในการผลิต ได้แก่ อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับเครื่องยนต์ทางการเกษตร และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับสินค้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

ปุ่น เทียงบูรณธรรม (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง โครงการการศึกษาเบื้องต้นเพื่อเตรียมรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก-ตะวันออก กรมวิไลจิตติกส์ด้านการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดน นโยบายการพัฒนาของธนาคารพัฒนาเอเชีย ที่มีต่อประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย เช่น การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการค้าและการขนส่ง การร่วมมือกันพัฒนากฎระเบียบให้เป็นหนึ่งเดียวเพื่อขจัดปัญหาต่าง ๆ ระหว่างกันขณะเดียวกันทุกประเทศเร่งพัฒนาองค์ประกอบ ต่าง ๆ ภายในประเทศของตนเองและสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อก่อให้เกิดการหลอมรวมกันของภูมิภาคในการเปลี่ยนแปลงไปสู่เศรษฐกิจยุคใหม่แต่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเหล่านี้ประชาชนระดับรากหญ้าประมาณร้อยละ 60 ไม่ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น กลุ่มธุรกิจขนาดกลางร้อยละ 30 โดยครั้งหนึ่งไม่ทราบข้อมูลและรอดูโอกาส ส่วนอีกครึ่งหนึ่งและกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและธุรกิจขนาดใหญ่รับรู้ข่าวสารและเตรียมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตเป็นสิ่งท้าทายสำหรับประเทศที่จะต้องเตรียมปรับตัวและรุกไปข้างหน้าเพื่อเพิ่มศักยภาพการพัฒนาของประเทศ ทั้งนี้ ปรากฏการณ์ต่างที่เกิดขึ้นคงจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะเกิดผลกระทบขึ้นต่อทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในครั้งนี้พบว่า

1. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่เข้าใจภาพรวมของการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เนื่องจากผลการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ และตะวันตก ตลอดจนความร่วมมือที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

2. ผู้ประกอบการขาดโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารในพื้นที่และภูมิภาคเกี่ยวกับการพัฒนาสำหรับใช้ประกอบการตัดสินใจที่จะลงทุนสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดขึ้นในประเทศเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้านและเวทีการค้าโลก

3. หน่วยงานต่าง ๆ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและความชำนาญที่จะรองรับต่อการพัฒนาต่าง ๆ ที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในภูมิภาคในอนาคต

4. ขาดเจ้าภาพและความร่วมมือของหน่วยงานแต่ละภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน ทำให้เกิดการแข่งขันกันเองภายในประเทศไทย

5. ด้านโครงสร้างพื้นฐานยังไม่สมบูรณ์ ได้แก่ กฎกติกาความร่วมมือระหว่างประเทศ และความร่วมมือว่าการขนส่งผ่านแดนและข้ามแดนยังไม่สามารถนำมาใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างแท้จริง รวมทั้งเส้นทางการขนส่งบางช่วงของไทยเป็นอุปสรรคไม่เอื้ออำนวยต่อการขนส่ง (เส้นทางผ่านเข้าคือ และอำเภอแม่สอดเป็นเขาสูงชัน)

ซึ่งผลจากการศึกษาที่ได้รับครั้งนี้พบว่า ประเทศไทยจำเป็นต้องทำการศึกษาถึงศักยภาพเส้นทางการค้าและผลกระทบที่เกิดขึ้นเนื่องจากการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจในแนวเหนือ-ใต้ และตะวันตก เพื่อให้คนไทยได้รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวได้ทันเพื่อเพิ่มศักยภาพขีดความสามารถในการพัฒนาประเทศ

รณรงค์ เสงี่ยม (2550, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัญหาการค้าชายแดนของจังหวัดตาก มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาลักษณะ โครงสร้างและรูปแบบการค้าชายแดนของจังหวัดตาก ทั้งที่ผ่านและไม่ผ่านพิธีการศุลกากร 2) เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของการค้าชายแดน รวมถึงมาตรการและปัญหาของรัฐในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบนำเข้าสินค้าโดยไม่ผ่านพิธีการศุลกากรหรือชำระภาษีอากร โดยไม่ถูกต้องในพื้นที่จังหวัดตาก 3) เพื่อศึกษาหาความคิดเห็นและการปรับตัวของผู้ประกอบการค้าชายแดน ในพื้นที่จังหวัดตาก ต่อกรณีการใช้นโยบายเข้มงวดในการปราบปรามสินค้าลักลอบนำเข้าของด่านศุลกากรและมาตรการหรือโครงการของภาครัฐ

ในการศึกษานี้ใช้ข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ซึ่งข้อมูลปฐมภูมิได้จากการออกแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าชายแดนและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ Simple Random Sampling พร้อมกับการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึก (In-depth Interview) นอกจากนี้การเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวข้างต้นยังใช้การสำรวจทางกายภาพโดยวิธีการสังเกตการณ์ประกอบ ส่วนข้อมูลทุติยภูมิได้จากการศึกษาเอกสารใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลและสถิติทางด้านการค้าและการจับกุมสินค้าลักลอบนำเข้าด่านศุลกากรในพื้นที่จังหวัดตาก

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการค้าชายแดนจังหวัดตากมีปัญหาและอุปสรรคของการค้าชายแดนทั่วไป ในเรื่องข้อจำกัดในการนำเข้าหรือส่งออกของสินค้าบางชนิด และปัญหาความไม่สะดวกด้านการปิดจุดผ่านแดน และปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากโครงสร้างพื้นฐาน การขนส่งและการสื่อสาร ทางด้านการเก็บค่าธรรมเนียมผ่านแดนในการขนส่งทั้งในระบบและนอกระบบ ปัญหาทางด้านการคมนาคมไม่สะดวก ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากกฎหมาย

และมาตรการทางภาครัฐ ผู้ประกอบการการค้าชายแดนจังหวัดตากมีปัญหาทางด้านขั้นตอนพิธีการทางศุลกากร สำหรับสินค้าบางประเภท ปัญหาทางด้านความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน นอกจากนี้ปัญหาการลักลอบนำเข้าสินค้าในพื้นที่จังหวัดตากที่พบคืออัตราค่าตัวของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและเครื่องมือที่ใช้ในการป้องกันและปราบปรามสินค้าที่ลักลอบนำเข้า มิใช่ไม่เพียงพอในการปฏิบัติหน้าที่ ข้อจำกัดเกี่ยวกับใบอนุญาตหรือใบรับรองในการนำเข้าสินค้าและการลักลอบลิขสิทธิ์

ในส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนจังหวัดตาก มีปัญหาในเรื่องความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ปัญหาทางด้านเป้าหมายที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันของหน่วยงานภาครัฐ ปัญหาและอุปสรรคทางด้านภาษาที่ใช้ในการประกอบธุรกิจ ปัญหาทางด้านเป้าหมายที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันของหน่วยงานภาครัฐ ปัญหาทางด้าน การคำนวณภาษีรายได้ของผลประกอบการประจำปี อัตราภาษีอากรนำเข้าที่สูงและการประเมินราคาสินค้าที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณค่าภาษีอากรสูงเกินราคาตลาด

กรณีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงในลักษณะเชิงลึกและการสังเกตการณ์ของปัญหาการค้าชายแดนของจังหวัดตากส่วนใหญ่พบว่าปัญหาการคมนาคมขนส่งระหว่างประเทศคับแคบ การขนส่งระหว่างประเทศคู่ค้าเสียค่าผ่านทางผู้คุ้มกัน ต้นทุนสูง ความไม่สงบในประเทศคู่ค้า การเมืองระหว่างกลุ่ม สู้รบกัน ปิดชายแดนเป็นระยะ ภาวะเป็ยบคู่ค้าไม่เอื้ออำนวย เนื่องจากมีปัญหาด้านเสถียรภาพเงินไม่ได้รับการยอมรับ ธนาคารพาณิชย์ไม่รับแลกเจ้าหน้าที่รัฐ ใช้ช่องทางของกฎหมายหาผลประโยชน์ ส่วนข้อเสนอแนะ ควรมีการปรับปรุงการใช้พฤติกรรม การค้าชายแดนรัฐบาลไทยควรมีการประสานงานเพื่อชี้แจงรายละเอียดและข้อมูลการค้าชายแดน ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ได้รับทราบและเข้าใจ เพื่อมิให้การดำเนินการที่ซ้ำซ้อนกันหรือ ดำเนินการใด ๆ อันจะเป็นอุปสรรคต่อการค้า เพื่อให้การค้าชายแดนมีการค้าขายและพัฒนา อย่างยั่งยืนรัฐบาลไทยควรเสริมสร้างความสัมพันธ์กับรัฐบาลพม่าและกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาค ลุ่มน้ำโขงอย่างต่อเนื่อง

ศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (2551 อ้างถึงใน ธิดารัตน์ โชคสุชาติ, 2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “อีก 7 ปี ชนะหรือแพ้ภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) คณะผู้วิจัยได้รับมอบหมายจากหอการค้าไทยให้ ทำการศึกษาเพื่อใช้ประกอบการการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย: เพื่อรองรับความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาค” ในการสัมมนาหอการค้าทั่วประเทศ ครั้งที่ 26 การศึกษาได้เน้นถึงความพร้อมของภาคเอกชนในการปรับตัวเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจ อาเซียน ในอีก 7 ปีข้างหน้า นอกจากนี้ยังได้ศึกษาถึงปัญหาอุปสรรค ตลอดจนแนวทางการพัฒนา

ในระยะ 7 ปีข้างหน้า จากการศึกษาพบว่า ประเด็นที่ไทยมีความพร้อมมากที่สุดของฝั่งที่มีชายแดนติดต่อกับพม่า และมาเลเซีย คือ ด้านสถาบันการเงิน รองลงมาคือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และโครงสร้างพื้นฐาน สำหรับชายแดนติดต่อกับกัมพูชานั้นมีความพร้อมด้านสถาบันการเงินมากที่สุดเช่นกัน รองลงมาคือ ด้านโครงสร้างพื้นฐานและกฎระเบียบเรื่องการค้าและการผ่านแดน ส่วนชายแดนที่ติดต่อกับลาวนั้นมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและการรักษาความมั่นคงมากที่สุดหากพิจารณาในภาพรวมความพร้อมของประเทศไทยในการก้าวไปสู่การเป็น AEC ของไทย พบว่า มีความพร้อมมากที่สุดในประเด็นด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งทางด้านถนนและการสื่อสาร โทรคมนาคม และประเด็นด้านความมั่นคงและความปลอดภัย ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 75.0 ส่วนด้านอื่น ๆ ที่มีความพร้อมรองลงมา คือ กฎระเบียบและมาตรการในการค้าการลงทุน และการผ่านแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน สถาบันการเงิน การชำระเงิน การแลกเปลี่ยนตราต่างประเทศและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 62.5

ธนพรธม จรรยาศิริ และศิวพร อึ้งวัฒนา (2551, บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องการทบทวนสถานการณ์และพัฒนาผังพิสัยงานวิจัยแรงงานข้ามชาติ (แรงงานต่างด้าว) การศึกษาครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผังพิสัยงานวิจัย และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเร่งด่วนที่ต้องการการวิจัยในพื้นที่ภาคเหนือ โดยการทบทวนสถานการณ์และปัญหาที่เกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติรวมทั้งศึกษาการดำเนินงานของหน่วยงานและองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ศึกษาช่องว่างที่สำคัญขององค์ความรู้ จากงานวิจัยที่มีอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือ จัดเวทีสัมมนาวิชาการ กับตัวแทนองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอข้อค้นพบและระดมความคิดเห็นเพื่อพัฒนาผังพิสัยงานวิจัยพร้อมทั้งจัดลำดับความสำคัญของปัญหา โดยจากผลการวิจัยสรุปได้ว่าผลการวิจัย และสรุปผลสถานการณ์ปัญหาเรื่องแรงงานข้ามชาติพบใน 2 ประเด็น คือ

1. สถานการณ์ปัญหาทั่วไป

1.1 แรงงานข้ามชาติในภาคเหนือของประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นพม่ารวมทั้งชนกลุ่มน้อยจากพม่ามากที่สุด รองลงมาคือ ลาว และกัมพูชาส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือในภาคการเกษตรกรรมการก่อสร้าง โรงงานอุตสาหกรรม และภาคบริการกระจายกันอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือที่มากที่สุดคือจังหวัดตาก เชียงใหม่ เชียงรายแม่ฮ่องสอนรองลงมาคือ กำแพงเพชร นครสวรรค์ลำพูน

1.2 ลักษณะการเคลื่อนย้าย แรงงานพม่าเดินทางทางบกเข้าสู่ประเทศทั้งโดยการผ่านด่านตรวจและไม่ผ่านด่านตรวจตามแนวชายแดนจังหวัดเชียงรายเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน และตาก นอกจากทำงานในจังหวัดแนวชายแดน ส่วนหนึ่งใช้เป็นทางผ่านไปทำงานพื้นที่อื่นในประเทศ ทั้งในภาคเหนือและภาคอื่น ๆ รูปแบบการเข้ามาในประเทศไทยและการอยู่อาศัยมี 4 ลักษณะ คือ

การเข้ามาแบบเข้ามาเย็นกลับการอาศัยอยู่เป็นหลักแหล่งตามชุมชนในหมู่บ้านการเข้ามาอยู่ร่วมกัน เป็นกลุ่มใหญ่ตามโรงงานต่าง ๆ หรือศูนย์อพยพ หรือตามหมู่บ้าน และการกระจายอยู่กับนายจ้าง ในครัวเรือน

1.3 การขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติขึ้นทะเบียนน้อย เนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน รับประทานอย่างกระชั้นชิด เตรียมการให้พร้อมไม่ทัน, รอบของการจดทะเบียน ไม่ได้สอดคล้องกับ การเข้ามาทำงานของแรงงาน, ขั้นตอนการปฏิบัติงานยุ่งยากมีแบบฟอร์มมากมาย และเป็นภาษาไทย, มีการเก็บค่าใช้จ่ายในการกรอกบัตรให้, นายจ้างไม่ต้องการรับผิดชอบ ในการขึ้นทะเบียนแรงงาน, การขึ้นทะเบียนต่างพื้นที่ เมื่อเจ็บป่วยไม่สามารถรักษาต่างพื้นที่ได้, และการไม่จดทะเบียนก็ยังสามารถทำงานได้

2. สถานการณ์ปัญหาด้านสาธารณสุข

2.1 วิถีชีวิตที่เชื่อมโยงกับสุขภาพ มีการเปลี่ยนงาน เปลี่ยนนายจ้าง และย้ายที่อยู่บ่อย ตามลักษณะงานอาชีพ

2.2 สิ่งแวดล้อมในชุมชนและที่อยู่อาศัยของแรงงานข้ามชาติไม่ถูกสุขลักษณะ ขาดการจัดการและความรู้ที่เหมาะสมเกี่ยวกับอนามัยสิ่งแวดล้อมอนามัยส่วนบุคคล และสุขาภิบาล อาหารในครัวเรือน

2.3 พฤติกรรมเสี่ยงการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงานในกลุ่มแรงงานด้วยกัน การดื่มสุรา และเที่ยวหญิงบริการ

2.4 ปัญหาสุขภาพ ที่พบบ่อย คือ อูจจาระร่วงเฉียบพลัน มาลาเรีย ไข้ไม่ทราบสาเหตุ ปอดบวมโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์อาหารเป็นพิษ วัณโรค ไข้เลือดออก ตาแดง และบิด บางส่วนพบปัญหาการวางแผนครอบครัว อุบัติเหตุจากการทำงาน

2.5 ปัญหาเอดส์ ยังไม่มีรายงานอย่างเป็นระบบในกลุ่มแรงงานข้ามชาติ ประมาณว่า ร้อยละ 1.2-1.5 ติดเชื้อเอชไอวี แต่พบว่า วัณโรค และซิฟิลิสในแรงงานข้ามชาติเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของเอดส์

2.6 พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ เมื่อแรงงานข้ามชาติเจ็บป่วยส่วนใหญ่ซื้อยาเองจากร้านขายยาร้านขายของชำ มีทั้งยาแผนใหม่และยาสมุนไพรบางส่วนใช้บริการคลินิก สถานบริการของรัฐ หรือคลินิกเฉพาะสำหรับแรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองผิดกฎหมาย วัฒนธรรมทางเพศ มีข้อจำกัดในการตรวจสุขภาพ ภายใต้นกัหมอชาย

2.7 สาเหตุที่แรงงานข้ามชาติเข้าไม่ถึงบริการสุขภาพ ได้แก่ ความไม่เข้าใจภาษา ปัญหาการสื่อสาร, ทักษะคดีด้านลบของผู้ให้บริการ และชุมชนที่มีต่อแรงงานข้ามชาติ

2.8 กลุ่มแรงงานเข้าเมืองถูกกฎหมาย พบว่า มีสาเหตุจากนายจ้างยึดบัตรสุขภาพหรือบัตรประจำตัว (เนื่องจากย้ายงาน เปลี่ยนนายจ้างบ่อย) ไม่มีบัตรสุขภาพ มีปัญหาในการเดินทางมารับบริการ (บัตรสีต่าง ๆ เดินทางข้ามอำเภอไม่ได้ ผู้ทำงานเข้าข่ายบัตรประกันสังคม/ บัตรแรงงานข้ามจังหวัดไม่ได้) การขึ้นทะเบียนในพื้นที่หนึ่ง ไม่สามารถรักษาต่างพื้นที่ได้ (รักษาได้เฉพาะฉุกเฉิน)

2.9 กลุ่มที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนหรือเข้าเมืองผิดกฎหมาย พบว่า แรงงานเข้าไม่ถึงบริการสุขภาพทุกรูปแบบ

2.10 แรงงานกลัวถูกเลิกจ้างจากโรคติดต่อเช่น โรคเอดส์ วัณโรค โรคเรื้อน

พินพนา ดิบบรม (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการค้าชายแดนบริเวณตลาดคอยเวา อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการค้าชายแดน และข้อคิดเห็นในการพัฒนาการค้าชายแดนบริเวณตลาดคอยเวา อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ในการศึกษาครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการใช้แบบสอบถามจากผู้ประกอบการค้าชายแดนบริเวณตลาดคอยเวา อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จำนวน 175 ราย โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

ผู้ประกอบการค้าส่วนใหญ่เป็นหญิงมีอายุในช่วง 36-40 ปี ส่วนใหญ่จำหน่ายสินค้าบริโภค เช่น ขนม ผลไม้สด แห้ง ชา กาแฟ วิทยุพีซ เครื่องเทศ สมุนไพร ฯลฯ และเป็นเจ้าของกิจการเอง โดยมีระยะเวลาในการประกอบกิจการ 1-5 ปี มีรายได้จากการประกอบกิจการระหว่าง 1001-20000 บาทต่อเดือน และมีการศึกษาในระดับประถมศึกษา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการค้าชายแดน ในภาพรวมของปัจจัยทั้ง 4 ด้าน ส่งผลต่อการค้าชายแดนในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการค้าชายแดนในระดับมาก ส่วนปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านกายภาพและปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมายส่งผลต่อการค้าชายแดนในระดับปานกลาง

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจในภาพรวมส่งผลต่อการค้าชายแดน ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า จำนวนของนักท่องเที่ยว ระดับรายได้ของประชาชน สภาพเศรษฐกิจของประเทศ ราคาของสินค้าและราคาค้นทุนสินค้า ส่งผลต่อการค้าชายแดนในระดับมากส่วนความหลากหลายของสินค้าเลียนแบบ และอัตราแลกเปลี่ยนเงิน ส่งผลต่อการค้าชายแดนในระดับปานกลาง

ปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมายในภาพรวมส่งผลต่อการค้าชายแดนในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การปิดด่านพรมแดน เงื่อนไขทางด้านการค้าของไทย ในการส่งออกปล่นำสินค้าบางชนิดและการเกิดข้อพิพาทบริเวณชายแดนไทย-พม่า อำเภอแม่สาย

ส่งผลต่อการค้าชายแดนในระดับมาก ส่วนความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างไทยกับพม่าส่งผลต่อการค้าชายแดนในระดับปานกลาง

ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมในภาพรวมส่งผลต่อการค้าชายแดนในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความต่อเนื่องหรือจำนวนวันหยุดนักขัตฤกษ์ เทศกาล วันสำคัญ ตามประเพณีของท้องถิ่น และประเพณีเกี่ยวข้องกับศาสนา ส่งผลต่อการค้าชายแดนในระดับมาก ส่วนค่านิยมการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค ค่านิยมการใช้สินค้าแบรนด์เนม ความสามารถด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสารของผู้ประกอบการธุรกิจและระดับการศึกษาของผู้ประกอบการธุรกิจ ส่งผลต่อการค้าชายแดนในระดับปานกลาง

ปัจจัยด้านกายภาพ ในภาพรวมส่งผลต่อการค้าชายแดนในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การเป็นจังหวัดเหนือสุดของประเทศไทย ท่าเลที่ตั้งที่ใกล้ชายแดนพม่า ซึ่งสามารถเดินทางเข้าออกได้ง่าย ความแตกต่างของสภาพภูมิอากาศและความสะดวกในการคมนาคมของอำเภอแม่สายและฝั่งท่าจี้เหล็กส่งผลต่อการค้าชายแดนในระดับมาก ส่วนการมีทรัพยากรธรรมชาติของพม่า ที่แตกต่างจากไทย ความเจริญทางด้านสาธารณูปโภคและสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในอำเภอแม่สาย ส่งผลต่อการค้าชายแดนในระดับปานกลาง

ข้อคิดเห็นในการพัฒนาธุรกิจการค้าชายแดนพัฒนาปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 20 รายเสนอว่า รัฐบาลต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจให้ดีขึ้น

ปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมายผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 15 รายเสนอว่า รัฐบาลควรสร้างความสัมพันธ์อันดีทางการเมืองกับประเทศพม่า เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการปิดด่านชายแดน

ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 10 ราย เสนอว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาให้ความรู้ทางด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสารของผู้ประกอบการ

ปัจจัยด้านกายภาพ ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 20 ราย เสนอว่าควรพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ซึ่งจะมีส่วนช่วยส่งเสริมเกี่ยวกับการค้าบริเวณชายแดนมากขึ้น

ธานัญญารัตน์ ถั่วสมบูรณ์ (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “นโยบายและมาตรการของรัฐบาลไทยในการจัดการการค้าชายแดน: กรณีศึกษา ด้านศุลกากรเชียงแสน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงนโยบายและมาตรการของรัฐบาลไทย ตลอดจนปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ จากการดำเนินนโยบายและมาตรการของรัฐบาลไทย ในการจัดการการค้าชายแดน จากการศึกษา ด้านศุลกากรเชียงแสน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย การศึกษาในครั้งนี้ได้ทำการศึกษาโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลที่ชำนาญ

และมาตรการมาปรับใช้ อาทิเช่น เจ้าหน้าที่ศุลกากร ด้านศุลกากร เชียงแสน เจ้าหน้าที่พาณิชย์ จังหวัดเชียงราย ตัวแทนออกของ (Shipping) ผู้ประกอบการนำเข้า-ส่งออก นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ การค้าชายแดน และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น หอการค้าจังหวัด เชียงราย ท่าเรือ เชียงแสน และนำผลที่ได้มาวิเคราะห์และเขียนรายงานการศึกษาผลการศึกษาพบว่าภายหลังจาก ประเทศไทยได้ดำเนินนโยบายการค้าต่างประเทศจนนำไปสู่กรอบความร่วมมืออนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขง และความตกลงเขตการค้าเสรี อาเซียน-จีน รัฐบาลในส่วนของหน่วยงานราชการ หลักได้มีการปรับ นโยบายด้านต่าง ๆ ภายในประเทศ มายังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เหมาะสม และสอดคล้องกับนโยบายการค้าต่างประเทศของไทย โดยในส่วนของด้านศุลกากรเชียงแสนนั้น ในมีการนำนโยบาย และมาตรการต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากกรมศุลกากรมาปรับใช้ภายใน หน่วยงานเพื่อพัฒนาศักยภาพทางการค้าชายแดนให้เป็นที่ไปในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งได้พบว่า ด้านศุลกากรเชียงแสนนั้นสามารถพัฒนาองค์กร ให้มีประสิทธิภาพและรับมือกับการค้าชายแดนที่มี ได้เป็นอย่างดี แต่ในขณะที่เดียวกันก็ยังมีปัญหา และอุปสรรคจากการดำเนินนโยบายและ มาตรการของรัฐบาลไทย ในการจัดการการค้าชายแดน ในส่วนของด้านศุลกากรเชียงแสน อยู่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อาทิ ปัญหาและอุปสรรคในการจัดเก็บรายได้ ของด้านศุลกากรเชียงแสน ปัญหาและอุปสรรคจากการประสานงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปัญหาและอุปสรรคที่ได้จาก การรวบรวมความคิดเห็นของผู้นำเข้า-ส่งออก ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในด้านอื่น ๆ จนนำไปสู่ข้อเสนอแนะในด้านต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษา

สมเกียรติ วัฒนศิริชัยกุล (2553, บทคัดย่อ) “แผนยุทธศาสตร์ชาติเพื่อพัฒนาประเทศไทย ก่อนเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี ค.ศ. 2015” ในการที่ประเทศไทยจะเข้าร่วมเป็นหนึ่งใน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี ค.ศ. 2015 ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศชาติและประชาชน ชาวไทย ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีที่มีความเจริญก้าวหน้าในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง อยู่ร่วมกับประชาคมอาเซียนด้วยสันติและเกื้อกูลต่อกัน การศึกษานี้ได้รวบรวมข้อมูลจากหน่วยงาน ภาครัฐและเอกชน ข่าจากเว็บไซต์เลหน้าสื่อพิมพ์ บทสัมภาษณ์ผู้นำองค์กร เพื่อทำการสังเคราะห์ แผนยุทธศาสตร์ชาติในการเตรียมความพร้อมประเทศก่อนเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จากการศึกษาพบว่า ทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป ส่วนใหญ่ยังขาด การรับรู้ในเรื่องการรวมเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเลยหัวใจหลักของแผนยุทธศาสตร์ชาติ มุ่งเน้นสร้าง “เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์” ซึ่งต้องอาศัยการพัฒนา “คน” เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ทุกด้าน แรงงานของไทยไม่มีปัญหาเรื่องทักษะของงาน แต่ประเด็นสำคัญที่จะนำไปสู่การแข่งขัน ในเวทีภูมิภาคและเวทีโลกได้ ต้องพัฒนาผู้นำทุกระดับทุกสาขาวิชาชีพให้มีทักษะด้านการใช้ ภาษาอังกฤษและคอมพิวเตอร์ โดยปฏิรูประบบการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายการรวมเป็นประชาคม

เศรษฐกิจอาเซียน ภาครัฐควรประชาสัมพันธ์เชิงบวกให้ทุกภาคส่วนได้เห็นโอกาสในการพัฒนาธุรกิจเพื่อแข่งขัน รวมถึงและเน้นการมีส่วนร่วมและระดมสมองทั้งภาครัฐและเอกชนให้มีทิศทางและเป้าหมายเดียวกัน บูรณาการศาสตร์ที่หลากหลายเพื่อจัดทำโครงการร่วมรัฐและเอกชน (Public Private Partnerships) จัดตั้งกองทุนวิจัยและพัฒนาเพื่อดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่วางไว้ เร่งรัดพัฒนากฎหมายให้เอื้ออำนวยในการจัดตั้งบริษัทและการควบรวมบริษัท ปรับระบบโครงสร้างภาษีให้สอดคล้องกับกาลไหลเลื่อนของประชาคมในภาคพื้นอาเซียนที่จะเกิดขึ้น มาตรการการเก็บภาษีทางตรงให้มากขึ้นเพื่อลดช่องว่างระหว่างคนจนและคนรวยในระยะยาว ลดหย่อนภาษีกรณีที่ภาคเอกชนลงทุนในงานวิจัยและพัฒนา ลดภาษีนิติบุคคลเพื่อจูงใจให้ภาคธุรกิจที่จะมีการขยายตัวมากกว่า 10 เท่าให้เข้าระบบภาษีได้มากขึ้น ส่งผลให้รายได้เข้ารัฐได้มากขึ้น แผนยุทธศาสตร์ชาติได้ออกแบบมาเพื่อพัฒนาประเทศโดยได้มาจากการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันไปสู่จุดวางตัว (Positioning) ที่เหมาะสม เพื่อสร้างโอกาสและความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และรวมถึงทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อร่วมกันสร้างเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ให้สังคมไทยมีความเจริญก้าวหน้า อยู่ร่วมกันกับประชาคมอาเซียนอย่างสันติสุข

นพรัตน์ วงศ์วิทยาพาณิชย์, จิตรา โรจน์ประเสริฐกุล, เสริมสิทธิ์ สร้อยสอดศรี (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาตลาดการค้าชายแดนไทย กรณีศึกษาตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกณฑ์มาตรฐานและกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดทำตลาดการค้าชายแดนทั้งของไทยและต่างประเทศและนพมาจัดทำเป็นฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบ ตลอดจนทำการศึกษาดูแลต้นแบบที่มีการบริหารจัดการตลาดที่ดี เช่น ตลาดบองมาเซ่ และตลาดนัดกรุงเทพมหานคร (ตลาดนัดจตุจักร) ในเชิงลึก เพื่อนำมาเป็นต้นแบบการบริหารจัดการตลาดการค้าชายแดนที่ดี อีกทั้งได้ศึกษาปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ อาทิ ปัญหาและอุปสรรค บทบาทขององค์กรที่เกี่ยวข้อง โครงสร้างพื้นฐาน มาตรฐานตลาดที่กำหนด และระดับความเจริญของจุดผ่านแดนที่มีผลกระทบต่อพัฒนาตลาดการค้าชายแดน โรงเกลือ ทั้งจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบการบริหารจัดการตลาดการค้าชายแดนไทยเชิงลึก จัดทำการประเมิน บริหารจัดการตลาดการค้าชายแดน โรงเกลือที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และจัดทำกรทอแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดการค้าชายแดน รวมทั้งยังได้จัดทำแนวทางการพัฒนาตลาดการค้าชายแดน โรงเกลือที่ได้จากงานวิจัยมาจัดสัมมนาเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาตลาดการค้าชายแดน โรงเกลือ โดยการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งผู้บริหารของจังหวัด เจ้าของร้านค้า ผู้เช่าในตลาด และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ เพื่อพัฒนาสู่นโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาตลาดการค้าชายแดน โรงเกลือ และนำเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ องค์กรบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว เทศบาลเมืองอรัญ

ประเทศ เทศบาลตำบลป่าไร่ ผลการศึกษาวิจัยที่ได้จากงานชิ้นนี้ พบว่า ปัญหาอุปสรรคพร้อมทั้ง แนวทางการแก้ไขเพื่อ การพัฒนาพื้นที่ตลาดการค้าชายแดน โรงเกลือมีอยู่ด้วยกัน 4 ประการ

ประการแรก คือ ปัญหา การจัดเก็บขยะโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีแนวทางการแก้ไขปัญหานี้ คือ ต้องจัดหา งบประมาณเพิ่มเติมจากแหล่งทุนอื่น ต้องออกมาตรการ ในการปรับผู้ฝ่าฝืนการทิ้งขยะลงบนพื้นถนนอย่างจริงจัง ต้องกำหนดจุดจอดรถบรรทุกที่ไกล จากตัวตลาดโรงเกลือก่อนในระยะแรก ต้องเปิดจุดผ่านแดนถาวรช่องบ้านหนองเอี่ยนเพิ่ม เพื่อการขนส่งโลจิสติกส์ ต้องนำเอาขยะเปียกมาจัดทำเป็นน้ำหมักปุ๋ยชีวภาพ ต้องนำขยะมารีไซเคิล ต้องสร้างบ่อพักขยะ โรงกำจัดขยะ และเตาเผาขยะ

ประการที่สอง คือ ปัญหาน้ำท่วมตลาดโรงเกลือ ซึ่งมีแนวทางการแก้ไขปัญหานี้ คือ ต้องมีการวางระบบรางท่อขนาดใหญ่ ต้องเพิ่มรางระบายน้ำให้ครอบคลุมทุกตลาด ควรมีการวางผัง ตลาดที่ดี เพื่อลดการก่อสร้างอาคารต่าง ๆ เพิ่มภายในตลาด ควรมี การขุดลอกคลองลัด และ ขอความร่วมมือหรือขออนุญาตขุดคลองจากทางกัมพูชาอย่างเป็นทางการ แม้จะไม่ทราบว่าเป็นเขตชายแดนของประเทศใด

ประการที่สาม คือ ปัญหาการบริหารจัดการตลาดโรงเกลือ ที่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นไม่สามารถเข้าไปสั่งการหรือบังคับให้ตลาดเอกชนที่อยู่รายรอบตลาด โรงเกลือทำตาม มาตรฐานแนวทางการแก้ไขปัญหานี้ คือ ต้องของรัฐขอความร่วมมือแบบเป็นทางการและ ต้องขอความร่วมมือแบบไม่เป็นทางการ

ประการที่สี่ คือ ปัญหาการขาดความร่วมมือในการบริหารจัดการตลาดของทั้ง 3 องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นและจากหน่วยงานภายนอก แนวทางการแก้ไขปัญหานี้ คือ ขอความร่วมมือ จากผู้ใหญ่ของจังหวัดเป็นผู้ดำเนินการประชุม ต้องจัดให้มีการประชุมที่ต่อเนื่องและผลักดันปัญหา ไปสู่หนทางแก้ไขปัญหานี้ ต้องจัดให้มีการวางมาตรฐานความปลอดภัย ความสะอาด การประชาสัมพันธ์ที่ดีที่เป็นระบบ

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาตลาดการค้าชายแดน โรงเกลือที่ควรจะเป็นควรแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะแรก เป็นการวางแผนทางเพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า ที่สามารถจัดทำได้ เลย อันได้แก่ การแก้ไขปัญหาด้านการจัดเก็บขยะโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมตลาดโรงเกลือ การแก้ไขปัญหการบริหารจัดการตลาด โรงเกลือที่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นไม่สามารถเข้าไปสั่งการหรือบังคับให้ตลาดเอกชนที่อยู่รายรอบตลาด โรงเกลือ ทำตามมาตรการของท้องถิ่น และการแก้ไขปัญหการขาดความร่วมมือในการบริหารจัดการตลาด ของทั้ง 3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจากหน่วยงานภายนอกอื่น ๆ

ระยะที่สอง เป็นการวางแนวทางเพื่อพัฒนาตลาดไปสู่แหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัด ภายหลังจากมีการเปิดจุดผ่านแดนถาวรบ้านหนองเอียด อันได้แก่ การพัฒนามาตรฐานความสะอาด ให้เป็นไปตามหลักกระทรวงสาธารณสุข และกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้อย่าง สมบูรณ์ การพัฒนามาตรฐานความปลอดภัยของตลาด และการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ การสนับสนุนสิ่งปลูกสร้างใหม่ ๆ ในพื้นที่ตลาดเพื่อรองรับการท่องเที่ยว

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ศึกษาได้ศึกษาจากข้อมูล 2 ประการ

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Research) ได้แก่ข้อมูลจากเอกสาร ตำรา วารสาร บทความ จากหนังสือพิมพ์ รายงานประจำปี รายงานการประชุม บทความทางวิชาการ ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากห้องสมุด และสถานที่ราชการต่าง ๆ
2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานด้านการค้าชายแดน และผู้ที่มีประสบการณ์ มีความรู้และเชี่ยวชาญในด้านการพัฒนาการค้าชายแดน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเป็นการศึกษาที่ต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ ในเรื่องการค้าชายแดนและประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จากหน่วยตัวอย่างที่ผู้วิจัยเลือกได้ หรือที่เรียกว่า ผู้เชี่ยวชาญ (Expert) ฉะนั้น กลุ่มตัวอย่างแบบนี้ จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “Expert Choice Sampling” ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ตัวแทนจากภาครัฐที่ทำหน้าที่ในการปฏิบัติและส่งเสริม การพัฒนาการค้าชายแดน ตัวแทนจากภาคเอกชนซึ่งมีความรู้และเชี่ยวชาญและประสบการณ์ ด้านการค้าชายแดน และตัวแทนจากกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในเขตพื้นที่ชายแดน จำนวนทั้งสิ้น 16 คน ประกอบด้วย

1. กลุ่มข้าราชการภาครัฐ จำนวน 6 คน ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรี, พาณิชย์ จังหวัดจันทบุรี, นายด่านศุลกากรจังหวัดจันทบุรี, ผู้อำนวยการส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ จังหวัดจันทบุรี, นายอำเภอโป่งน้ำร้อน, นายอำเภอสอยดาว
2. กลุ่มภาคเอกชน จำนวน 5 คน ได้แก่ ประธานหอการค้าจังหวัดตราด, ประธานหอการค้าจังหวัดจันทบุรี, นายกสมาคมการค้า และการท่องเที่ยวชายแดนไทย-กัมพูชาจังหวัดจันทบุรี, ประธานหอการค้ากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก, ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดจันทบุรี
3. กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ชายแดน จำนวน 5 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรีเทศบาลหนองตาตอง, นายกเทศมนตรีเทศบาลคลองใหญ่,

นายก อบต.ทุ่งขนาน นายก อบต.สะตอน, นายก อบต.เทพนิมิต

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบเชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ได้ประเด็นในเรื่องของการพัฒนาการค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี ผู้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งแบบสัมภาษณ์เชิงลึกนั้น ได้ตั้งประเด็นคำถามดังนี้

1. การเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของสินค้า บริการ การค้าและการลงทุน
2. การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการคุ้มครองทางสังคม
3. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์
4. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
5. การพัฒนากฎหมายและกฎระเบียบ
6. การสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียน
7. การเสริมสร้างความมั่นคง
8. การเพิ่มศักยภาพของเมืองเพื่อเชื่อมโยงโอกาสจากอาเซียน

เมื่อสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เสร็จแล้ว ผู้ศึกษาได้ขอความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ทางด้านชายแดน ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเครื่องมือจำนวน 3 ท่าน ได้แก่

1. ดร.ณุกานดา กิตติภักพัฒนา อาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

2. อาจารย์ปราโมทย์ ร่วมสุข ประธานหอการค้ากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

3. ดร.อิสริวดี ตั้งเกียรติ นายกสมาคมการค้าและการท่องเที่ยว ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดจันทบุรี การตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ จากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อสรุปโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item-objective Congruence: IOC) มีเกณฑ์ในการพิจารณาให้คะแนนดังนี้

- 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์หรือไม่
- 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์

หลังจากนั้น นำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้สูตร โรวินELLI และแฮมเบิลตัน มีสูตรการคำนวณ (Rovinelli & Hambleton, 1977, pp. 49-60)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

โดยที่ IOC เป็นค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์
 $\sum R$ เป็นผลรวมของคะแนนจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ
 N เป็นจำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาระดับค่าดัชนีความสอดคล้องๆ ของคำถามที่ได้จากการคำนวณจากสูตรที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.00 ถึง 1.00 มีรายละเอียดของเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้ มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป คัดเลือกแบบสัมภาษณ์ข้อนั้นไว้ใช้ได้ แต่ถ้าได้ค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ควรพิจารณาแก้ไขปรับปรุงหรือตัดทิ้งโดยกำหนดรูปแบบของแบบตรวจสอบความเที่ยงเชิงเนื้อหา ของแบบสัมภาษณ์ ที่ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเที่ยงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การหาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ในการพิจารณาข้อคำถาม ข้อที่ 1-2 มีดังนี้

ตารางที่ 3 การหาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน

ข้อที่	ดร. ญกานดา กิติศุภวัฒนา			อ. ปราโมทย์ ร่วมสุข			ดร. อธิวุฒิ ตั้งเกียรติ			ผลรวม $\sum R$	IOC $= \frac{\sum R}{N}$	ผลการวิเคราะห์
	1	0	-1	1	0	-1	1	0	-1			
1	✓			✓			✓			3	$= \frac{3}{3} = 1$	นำไปใช้ได้
2	✓			✓			✓			3	$= \frac{3}{3} = 1$	นำไปใช้ได้

จากนั้นผู้ศึกษาได้นำเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์มาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามที่ผู้เชี่ยวชาญได้ให้คำแนะนำไว้แล้ว จึงนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ทำการวิจัยได้แบ่งวิธีการเข้าถึงข้อมูลและเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร (Review Data), การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Data)

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร (Review Data) ผู้ทำการวิจัยได้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลด้านวิชาการจากแหล่งข้อมูล และสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น เอกสารทางวิชาการ นิตยสาร เอกสารการประชุม วารสาร หนังสือพิมพ์ บทความต่าง ๆ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Data)

2.1 ผู้ทำการวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) แบบตัวต่อตัวเพื่อเปิดเผยสิ่งจูงใจ ความเชื่อ ทศนคติของผู้ตอบ โดยเตรียมคำถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ลักษณะการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยการกำหนดคำถามออกเป็นประเด็นให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับเรื่องที่ทำวิจัย ก่อนเริ่มการทำการสัมภาษณ์ ผู้ทำการวิจัยได้แสดงถึงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ โดยขออนุญาตในการจดบันทึกและบันทึกเสียง ระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้ทำการวิจัยได้มีปฏิสัมพันธ์แบบต่อหน้ากับผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อเกิดการแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ และมีการทดสอบคำถามและคำตอบ เพื่อเป็นแนวทางในการถามคำถามต่อไป โดยจะใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 30-60 นาที ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้ให้สัมภาษณ์ การสัมภาษณ์แต่ละรายจะทำการสัมภาษณ์จนกว่าจะไม่พบข้อสงสัยหรือไม่มีข้อมูลใหม่เกิดขึ้น

2.2 ในขณะที่สัมภาษณ์ผู้ทำการวิจัยจะใช้การจดบันทึกสรุปลักษณะประเด็นที่สำคัญ และเมื่อจบการสัมภาษณ์ จะทำการบันทึกข้อมูลอื่น ๆ ทันทที เช่น ลักษณะท่าทาง ลักษณะน้ำเสียง ตามความเป็นจริงโดยไม่มีการตีความ นอกจากนี้ยังได้บันทึกเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก หรือปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ทำการวิจัยขณะที่ยังรวบรวม

2.3 ข้อมูลจะถูกนำมาทำการบันทึกและถอดเทปรายวัน เพื่อทำการตรวจสอบข้อมูลที่ไม่ชัดเจนหรือไม่ครบถ้วน เพื่อนำไปศึกษาเพิ่มเติมในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป และข้อมูลที่ได้นำมา ผู้ทำการวิจัยจะนำมาถอดเทปคำต่อคำ ประโยคต่อประโยค แล้วตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้งด้วยการ ฟังเทปบันทึกเสียงซ้ำ

ความเชื่อถือได้ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

หลังจากที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ได้นำมาตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Trustworthiness) ดังนี้

1. ผู้สัมภาษณ์สร้างความสัมพันธ์อันดีต่อผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อให้เกิดความไว้วางใจในตัวผู้ทำการวิจัยซึ่งจะมีผลต่อความถูกต้องและเป็นจริงของข้อมูล
2. การยืนยันความถูกต้องของข้อมูล (Member Checking) โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่ได้ฉบับที่ก้อย่างละเอียดและอธิบายอย่างชัดเจนนำกลับไปให้ผู้ให้สัมภาษณ์ยืนยันความถูกต้องของข้อมูลว่าข้อมูลเป็นจริงตรงกับความรู้สึกของผู้ให้สัมภาษณ์หรือไม่
3. ตรวจสอบความไว้วางใจได้ของข้อมูล (Dependability) โดยการนำข้อมูลไปตรวจสอบกับอาจารย์ที่ปรึกษางานนิพนธ์เพื่อยืนยันความถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา
4. ความสามารถในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ (Transferability) โดยการเขียนระเบียบวิธีการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล และบริบทที่ต้องการศึกษาอย่างชัดเจน เพื่อเป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือของการวิจัยในการที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ในบริบทที่ใกล้เคียงกัน
5. การยืนยันผลการวิจัย (Conformability) โดยการที่ผู้ทำการวิจัยจะเก็บเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยไว้เป็นอย่างดี พร้อมสำหรับการตรวจสอบ (Audit Trail) เพื่อยืนยันว่าข้อมูลที่ได้อาจไม่มีความลำเอียงหรือเกิดจากการคิดขึ้นของผู้วิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปและการบันทึกภาคสนามมาอ่านหลาย ๆ ครั้งเพื่อให้เกิดความเข้าใจในภาพรวมของข้อมูลที่ได้ และพิจารณาประเด็นที่สำคัญ
2. นำข้อมูลกลับมาอ่านอีกครั้งโดยละเอียดทุกบรรทัด และจึงตีความ พร้อมทำการดึงข้อความหรือประโยคที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการค้าชายแดนสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
3. นำข้อความหรือประโยคที่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันมาไว้กลุ่มเดียวกัน โดยมีรหัสข้อมูลกำกับทุกข้อความหรือทุกประโยค แล้วจึงตั้งชื่อคำสำคัญ ซึ่งจะจัดเป็นทั้งกลุ่มใหญ่ (Themes) และกลุ่มย่อย (Sub-theme) ที่อยู่ภายใต้ความหมายของกลุ่มใหญ่ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวคือ การสร้างหัวข้อสรุป และกลุ่มหัวข้อสรุปแนวคิดในตัวข้อมูล ดังที่ อดอง นัยวัฒน์ (2548, หน้า 236) อธิบายว่ากระทำโดยอ่านทบทวนข้อมูลปฐมภูมิที่อยู่ในรูปข้อความทางภาษา (Textual Primary Data) ซึ่งเก็บรวบรวมได้จากแหล่งต่าง ๆ ในภาคสนาม เสร็จแล้วจึงแบ่งแยกข้อมูลดังกล่าวออกเป็นส่วนย่อย (Breaking Down) ตามหน่วยความหมาย (Meaning Unit) หรือหน่วยวิเคราะห์ (Analysis Unit) ในระดับเบื้องต้น จากนั้นทำการกำหนดข้อความสั้น ๆ เพื่อใช้เป็นโน้ตทัศน์ หรือ

หัวข้อสรุปแนวคิดที่สะท้อนความหมายสำคัญทั้งที่ปรากฏชัดแจ้งและแฝงอยู่ในข้อมูลส่วนย่อยนั้น แล้วจึงนำหัวข้อสรุปแนวคิดที่มีความหมายคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันมาจัดเป็นกลุ่มหัวข้อสรุปแนวคิด (Conceptual Categories) ต่าง ๆ กลายเป็นหน่วยความหมายของข้อมูลที่มีขนาดใหญ่และมีระดับความเป็นนามธรรมมากขึ้น

4. ใช้การเขียนบรรยายสิ่งที่ค้นพบอย่างละเอียดและชัดเจน พร้อมทั้งยกตัวอย่างคำพูดประกอบคำหลักสำคัญที่ได้ เพื่อแสดงความชัดเจนการพัฒนาคำชี้แจงภายใต้กรอบความร่วมมือประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ศึกษากรณี จังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์ประการสำคัญคือ การศึกษา แนวทางการพัฒนาการค้าชายแดน สู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของจังหวัดจันทบุรี จากผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบไปด้วย กลุ่มผู้แทนภาครัฐ กลุ่มผู้แทนองค์กรภาคเอกชน กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการศึกษาเป็นหัวข้อย่อย ดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี
2. การเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของสินค้า บริการ การค้าและการลงทุน
3. การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการคุ้มครองทางสังคม
4. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์
5. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
6. การพัฒนากฎหมายและกฎระเบียบ
7. การสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียน
8. การเสริมสร้างความมั่นคง
9. การเพิ่มศักยภาพของเมืองเพื่อเชื่อมโยง โอกาสจากอาเซียน

ทั้งนี้จากผลการศึกษาพบว่า ตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาการค้าชายแดนของประเทศไทยกับประเทศกัมพูชานั้น เป็นไปในรูปแบบของการค้าขนาดเล็กกระหว่างประชาชนที่อยู่บริเวณชายแดน ในการซื้อขายสินค้า หากเป็นผู้ประกอบการค้าชายแดนก็มักจะอยู่ในลักษณะของผู้ประกอบการรายย่อยซึ่งเป็นคนในท้องถิ่น สินค้าที่ซื้อขายกันบริเวณชายแดนนั้น ส่วนมากมักเป็นสินค้าอุปโภคบริโภค ของป่า พืชผลทางการเกษตร เป็นต้น ต่อมาเมื่อเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ประเทศหลายประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง มีการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจแบบลักษณะของทุนนิยม มีการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมือง ซึ่งจากสภาพแวดล้อมดังกล่าว ส่งผลให้รูปแบบของการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชาได้มีการเปลี่ยนแปลงไป มีการพัฒนารูปแบบของการค้าให้มีความหลากหลาย มูลค่าการค้าเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสมัยของรัฐบาลของ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ประเทศไทยได้ชูนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” หันมาใช้เศรษฐกิจนำต่างประเทศ สร้างสัมพันธ์กับภูมิภาคอินโดจีน ซึ่งนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” นั้นได้ส่งผล

อย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงของการค้าชายแดนของประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา ส่งผลให้มูลค่าการค้าของประเทศไทยกับประเทศกัมพูชาเพิ่มมากขึ้น

สำหรับจังหวัดจันทบุรี ถือว่าเป็นจังหวัดที่มีบทบาทในการทำการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศกัมพูชา เช่น ในจังหวัดจันทบุรีในแต่ละปีมีการส่งออกผลไม้ ซึ่งเป็นผลผลิตทางการเกษตรภายในจังหวัดจันทบุรี ไปยังประเทศกัมพูชาเป็นจำนวนมาก ซึ่งนอกจากจะเป็นการสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศแล้ว ยังเป็นการช่วยดึงปริมาณผลผลิตทางการเกษตรที่มากเกินไปออกจากท้องตลาดภายในจังหวัดจันทบุรี ส่งผลต่อการพุงราคาผลไม้ไม่ให้ตกต่ำจากภาวะผลไม้ล้นตลาดได้

ดังนั้นเพื่อให้แนวทางการพัฒนาการค้าชายแดน คู่ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของจังหวัดจันทบุรี ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการลดข้อจำกัดและผลกระทบของการค้าชายแดน โดยผลจากการศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ตลอดจนการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยสามารถนำเสนอรูปแบบแนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนคู่ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของจังหวัดจันทบุรี ดังต่อไปนี้คือ

การเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของสินค้า บริการ การค้าและการลงทุน

การเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของสินค้า บริการ การค้าและการลงทุน หมายความว่า เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการเสริมสร้างสมรรถนะทางเศรษฐกิจ และขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้า บริการ การค้าและการลงทุนซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของการพัฒนาการค้าชายแดน จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการปรับโครงสร้างการผลิต, การค้า, การบริการและการลงทุน ให้สอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยอาศัยปัจจัยหลักที่สำคัญ ได้แก่ ทักษะและองค์ความรู้ของคน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การบริหารจัดการ และการยกระดับคุณภาพโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของกระบวนการผลิตและความคล่องตัวด้าน รวมทั้งการปรับระบบการเจรจาการค้าและความร่วมมือทางเศรษฐกิจของประเทศให้มีเอกภาพสร้างอำนาจต่อรอง และขยายศักยภาพการลงทุนร่วมกับประเทศกัมพูชา

การเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของสินค้า บริการ การค้าและการลงทุน เป็นไปในทิศทางเดียวกับแนวคิดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลายท่านดังต่อไปนี้คือ

“การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการค้า การลงทุนและการบริการถือว่าเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างสมรรถนะและความสามารถในการแข่งขัน” (นาย จ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2556)

“ในปัจจุบันนี้คนกัมพูชาและคนเวียดนามมีกำลังซื้อสูงขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก ผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้าชาวไทยจะต้องมีการพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพให้เป็นที่ต้องการของกลุ่มผู้บริโภค” (นาย ฉ (นามสมมติ), 19 เมษายน 2556)

“วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการผลิตสินค้าของประเทศไทยถือว่าเป็นจุดเด่นและเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างศักยภาพและความสามารถในการแข่งขัน หากประเทศไทยหยุดนิ่งในการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ก็อาจจะเป็นสาเหตุให้ประเทศไทยสูญเสียประเทศคู่ค้าได้” (นาย ง (นามสมมติ), 12 เมษายน 2556)

“การค้าชายแดนที่จะยังคงเติบโตต่อเนื่อง ขณะที่ SME ภาคบริการไทยเป็นที่ต้องการจากกำลังซื้อที่มากขึ้น นอกจากนี้ ธุรกิจไทยมีโอกาสเข้าไปลงทุนเพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ ค่าแรงต่ำ อย่างไรก็ตาม แรงงานชาวกัมพูชายังขาดทักษะฝีมือ จึงอาจมีต้นทุนแฝงจากผลิตภาพแรงงานที่มีระดับต่ำกว่าแรงงานไทย” (นาย ข (นามสมมติ), 12 เมษายน 2556)

“ปัจจุบันการบริหารจัดการในเรื่องของการขนส่งสินค้าเข้าออกยังคงมีปัญหา ทั้งในเรื่องของการจัดการด้านเอกสารและการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน หากแก้ไขปัญหานี้ได้ รับรองว่าการค้าชายแดนจะพัฒนาได้อีกมาก” (นาย ค (นามสมมติ), 10 เมษายน 2556)

“การจะเปิดเกมรุกในตลาดค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน นั้นเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนัก เพราะต้องรู้ให้จริง ที่สำคัญผู้ประกอบการเอง “ต้องกล้าให้พอ” ที่จะออกไปทำการค้าชายแดน ในเมื่อมองเห็นโอกาสอยู่ตรงหน้าแล้วก็ต้องไม่ปล่อยให้หลุดลอยไป เพราะ “ทุนเดิม” มีให้เห็นอยู่แล้ว แต่หากไม่กล้าให้พออาจทำให้เสียโอกาส เพราะประเทศเพื่อนบ้านอย่างจีน จะเข้ามาตีตลาดค้าชายแดนที่กำลังสคี่นี้ได้ ดังนั้นในเมื่อเพื่อนบ้านต่างให้ความสำคัญกับสินค้าไทยมาเป็นอันดับหนึ่งอยู่แล้วก็ต้องฉกฉวยโอกาสนี้เอาไว้ ที่สำคัญผู้ประกอบการเองต้องยกระดับสินค้าของตัวเองให้ขึ้นมาอยู่ในระดับกลางและระดับบน เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าของตัวเองด้วย” (นาย ฉ (นามสมมติ), 9 เมษายน 2556)

“การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ เออีซี เชื่อว่าจังหวัดจันทบุรีจะได้ประโยชน์เป็นอย่างมากในเรื่องของการค้าชายแดน โดยเฉพาะจังหวัดพระตะบองและจังหวัดโพลิน ประเทศกัมพูชา ที่มีความสัมพันธ์มาเป็นเวลายาวนาน มีข้อดีที่คนกัมพูชาชอบสินค้าเครื่องใช้อุปโภคบริโภคของไทยอยู่แล้ว เขาคุ้นเคยไทย ใช้สินค้าไทย แต่สิ่งสำคัญคือผู้ประกอบการ พ่อค้า แม่ค้าของไทยจะต้องเน้นการทำตลาดอย่างต่อเนื่อง และเชิงรุกมากขึ้น ไม่ใช่คิดว่าแค่ติดตลาดพอแล้ว ค้าขายได้แล้ว ไม่ต้องดำเนินการเพิ่มเติมเชื่อว่าคงไปไม่รอดแน่นอน และอาจส่งผลให้ไทยเสียตลาดให้คู่แข่งได้ง่าย ๆ” (นาย ฉ (นามสมมติ), 18 เมษายน 2556)

“คนกัมพูชานิยมสินค้าไทยมาก โดยเฉพาะสินค้าอุปโภคบริโภคที่ใช้ในชีวิตประจำวัน สินค้าของไทยมีวางขายอยู่ตามท้องตลาดหัวเมืองต่าง ๆ ในประเทศกัมพูชา ซึ่งในปัจจุบัน ชาวกัมพูชามีกำลังซื้อเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนในกัมพูชา ทำให้ภาวะเศรษฐกิจของกัมพูชาดีขึ้น ประชาชนก็มีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ชาวกัมพูชาจึงมีรสนิยมที่จะบริโภคสินค้าที่มีคุณภาพ ดังนั้น ผู้ประกอบการไทย จะต้องมีการพัฒนาสินค้าของตนเองให้ได้มาตรฐาน มีคุณภาพ เพื่อขยายตลาดสินค้าสู่อินโดจีนได้มากขึ้น” (นาย ช (นามสมมติ), 8 เมษายน 2556)

“การค้าชายแดนเติบโต สะท้อนกำลังซื้อในประเทศกัมพูชาเพิ่มสูงขึ้น โดยการค้าชายแดนไทยกัมพูชา ปี พ.ศ. 2555 มีมูลค่าส่งออก 74,921.52 ล้านบาท เติบโตร้อยละ 26.85 จากปีก่อนโดยสินค้าหลักที่ไทยส่งออก ได้แก่ เครื่องยนต์ เครื่องจักรกล รถยนต์ รถจักรยานยนต์ รวมถึงน้ำตาลทราย ในส่วนสินค้าอุปโภค บริโภค ได้เปรียบสินค้าจากประเทศจีนและเวียดนาม เนื่องจากสินค้าไทยเป็นที่นิยม และมีความน่าเชื่อถือในสายตาชาวกัมพูชา เช่น ยาสิฟีน แชมพู” (นาย ช (นามสมมติ), 7 เมษายน 2556)

“การลงทุนและการค้าที่เพิ่มขึ้นในกัมพูชาเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจกัมพูชาเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้กำลังซื้อของชาวกัมพูชาเพิ่มขึ้น ความต้องการสินค้าและบริการจึงเพิ่มขึ้น โอกาสนักธุรกิจไทยเปิดกว้างผ่านการค้าชายแดน นอกจากนี้ ไทยมีข้อได้เปรียบเนื่องจากมีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในด้านธุรกิจบริการ จึงเป็นโอกาสสำหรับการลงทุนผ่านธุรกิจขนาดกลางและย่อมในธุรกิจท่องเที่ยว ธุรกิจความงาม เครื่องสำอาง การจัดดอกไม้” (นาย ฉ (นามสมมติ), 11 เมษายน 2556)

“เมื่อเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ เออีซี ในปี พ.ศ. 2558 จะทำให้การค้าชายแดนกับประเทศกลุ่มอาเซียน จะขยายตัวได้มากกว่า 1.1 ล้านล้านบาท ธุรกิจการก่อสร้าง การขนส่ง สินค้า การท่องเที่ยว อุตสาหกรรมอาหารและการเกษตร จะเติบโตได้มากขึ้น โดยประเทศไทยจะกลายเป็นศูนย์กลางในการขนส่งสินค้าทางบกของอาเซียน และคาดว่าเมื่อถึง พ.ศ. 2558 อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียนจะเพิ่มขึ้นถึง 50 เปอร์เซ็นต์ สำหรับจังหวัดจันทบุรีมีชายแดนติดกับประเทศกัมพูชา มีช่องทางการค้าถึง 5 จุด ที่จะเป็นประตูการค้าไปสู่ประเทศกัมพูชา และประเทศเวียดนาม และจังหวัดจันทบุรีก็ได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมทางการค้าชายแดนอย่างต่อเนื่อง” (นาย ก (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2556)

“เศรษฐกิจกัมพูชาปี พ.ศ. 2556 จะยังคงมีแรงส่งให้เติบโตกว่าร้อยละ 7 โดยได้รับปัจจัยสนับสนุนจากเงินลงทุนทั้งจากในประเทศและต่างประเทศที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในธุรกิจภาคการเกษตร ท่องเที่ยว อสังหาริมทรัพย์ การก่อสร้าง การเงิน และการส่งออกที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้น

อย่างต่อเนื่อง โอกาสสำหรับนักธุรกิจไทยที่น่าจับตามอง คือ การค้าชายแดนที่จะยังคงเติบโตต่อเนื่อง ขณะที่ SME ภาคบริการไทยเป็นที่ต้องการจากกำลังซื้อที่มากขึ้น นอกจากนี้ ธุรกิจไทยมีโอกาเข้าไปลงทุนเพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ ค่าแรงต่ำ” (นาย ภู (นามสมมติ), 23 เมษายน 2556)

“การพัฒนาสนับสนุนและเสริมสร้างความเข้มแข็งของผู้ประกอบการ เป็นเรื่องที่สำคัญในการขยายและส่งเสริมตลาดการค้าชายแดนในประเทศเพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับอาเซียนเพื่อเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว เพิ่มโอกาสการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ พัฒนากลไกในการขับเคลื่อน พัฒนาระบบเทคโนโลยี และงานประชาสัมพันธ์” ได้อย่างแน่นอน (นาย ฐ (นามสมมติ), 13 เมษายน 2556)

“ภาคธุรกิจบริการเป็นภาคธุรกิจที่ได้รับความสนใจจากหลายฝ่าย ทั้งจากหน่วยงานของภาครัฐบาล ภาคเอกชน เนื่องจากจะก้าวเข้าสู่อาเซียนทุกฝ่ายจึงเล็งเห็นถึงศักยภาพในการเป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่สำคัญแหล่งหนึ่งของประเทศ การค้าชายแดนจึงถือว่าเป็นภาคที่สร้างมูลค่าเพิ่มทั้งทางการเงินและทางสังคมแก่ประเทศได้ ดังนั้นการพัฒนาความเข้มแข็งของผู้ประกอบการ จึงเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก” (นาย ภู (นามสมมติ), 26 เมษายน 2556)

“ควรพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการและสินค้าเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือแก่ ลูกค้าโดยพัฒนาการบริหารจัดการฝีมือแรงงานสินค้าและบริการให้มีมาตรฐานและเป็นระบบ มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและเพิ่มช่องทางการค้าชายแดนให้สามารถเข้าถึงลูกค้า และพร้อมกับการแข่งขันเมื่อเปิดประชาคมอาเซียน” (นาย ฑ (นามสมมติ), 18 เมษายน 2556)

“ธุรกิจบริการนับเป็นหนึ่งในภาคธุรกิจหลักที่สำคัญการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของสินค้า บริการ การค้าและการลงทุนการขยายและส่งเสริมตลาดการค้าชายแดนในประเทศเพื่อเตรียมความพร้อมในการแข่งขันเมื่อเปิดประชาคมอาเซียนคือการพัฒนาของผู้ประกอบการ พ่อค้า แม่ค้า ต้องเน้นการทำตลาดอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การค้าชายแดนเพิ่มมูลค่าได้อย่างรวดเร็ว” (นาย ฒ (นามสมมติ), 22 เมษายน 2556)

ตารางที่ 4 สรุปผล การเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี ด้านการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของสินค้าบริการ การค้าและการลงทุน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ผลการสัมภาษณ์
นาย จ (นามสมมติ)	การเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของสินค้า บริการ การค้าและการลงทุน เป็นไปในทิศทางเดียวกับแนวคิดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลายท่านดังต่อไปนี้คือ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการค้าการลงทุนและการบริการถือว่าเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างสมรรถนะและความสามารถในการแข่งขัน
นาย ฉ (นามสมมติ)	ในปัจจุบันนี้คนกัมพูชาและคนเวียดนามมีกำลังซื้อสูงขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก ผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้าชาวไทยจะต้องมีการพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพให้เป็นที่ต้องการของกลุ่มผู้บริโภค
นาย ง (นามสมมติ)	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการผลิตสินค้าของประเทศไทยถือว่าเป็นจุดเด่นและเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างศักยภาพและความสามารถในการแข่งขัน หากประเทศไทยหยุดนิ่งในการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ก็อาจจะเป็นสาเหตุให้ประเทศไทยสูญเสียเปรียบประเทศคู่แข่งได้
นาย ข (นามสมมติ)	“การค้าชายแดนที่จะยังคงเติบโตต่อเนื่อง ขณะที่ SME ภาคบริการไทยเป็นที่ต้องการจากกำลังซื้อที่มากขึ้น นอกจากนี้ ธุรกิจไทยมีโอกาสเข้าไปลงทุนเพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ ค่าแรงต่ำ อย่างไรก็ตาม แรงงานชาวกัมพูชายังขาดทักษะฝีมือ จึงอาจมีต้นทุนแฝงจากผลิตภาพแรงงานที่มีระดับต่ำกว่าแรงงานไทย”
นาย ค (นามสมมติ)	ปัจจุบันการบริหารจัดการในเรื่องของการขนส่งสินค้าเข้าออกยังคงมีปัญหาหนัก ทั้งในเรื่องของการจัดการด้านเอกสารและการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน หากแก้ไขปัญหานี้ได้ รับรองว่าการค้าชายแดนจะพัฒนาได้อีกมาก

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ผลการสัมภาษณ์
นาย ญ (นามสมมติ)	<p>การจะเปิดเกมรุกในตลาดค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน นั้นเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนักเพราะต้องรู้ให้จริง ที่สำคัญผู้ประกอบการเอง “ต้องกล้าให้พอ” ที่จะออกไปทำการค้าชาย ในเมื่อมองเห็น โอกาสอยู่ตรงหน้าแล้วก็ต้องไม่ปล่อยให้หลุดลอยไป เพราะ “ทุนเดิม” มีให้เห็นอยู่แล้ว แต่หากไม่กล้าให้พออาจทำให้เสียโอกาส เพราะประเทศเพื่อนบ้านอย่างจีน จะเข้ามาตีตลาดการค้าชายแดนที่กำลังสดใสนี้ได้ ดังนั้นในเมื่อเพื่อนบ้านต่างให้ความสำคัญกับสินค้าไทยมาเป็นอันดับหนึ่งอยู่แล้วก็ต้องฉกฉวยโอกาสนี้เอาไว้ ที่สำคัญผู้ประกอบการต้องยกระดับสินค้าของตัวเองให้ขึ้นมาอยู่ในระดับกลางและระดับบน เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าของตัวเองด้วยการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ เออีซี เชื่อว่าจังหวัดจันทบุรีจะได้ประโยชน์เป็นอย่างมากในเรื่องของการค้าชายแดน โดยเฉพาะจังหวัดพระตะบองและจังหวัด โพลิน ประเทศกัมพูชา ที่มีความสัมพันธ์มาเป็นเวลายาวนาน มีข้อดีที่คนกัมพูชาชอบสินค้าเครื่องใช้อุปโภคบริโภคของไทยอยู่แล้ว เขาคุ้นเคยกับไทย ใช้สินค้าไทย แต่สิ่งสำคัญคือผู้ประกอบการ พ่อค้าแม่ค้าของไทยจะต้องเน้นการทำตลาดอย่างต่อเนื่อง และเชิงรุกมากขึ้น ไม่ใช่คิดว่าแค่ติดตลาด พอแล้ว ค้าขายได้แล้ว ไม่ต้องดำเนินการเพิ่มเติม เชื่อว่าคงไปไม่รอดแน่นอน และอาจส่งผลให้ไทยเสียตลาดให้คู่แข่งได้ง่าย ๆ</p>
นาย ฌ (นามสมมติ)	<p>คนกัมพูชานิยมสินค้าไทยมาก โดยเฉพาะสินค้าอุปโภคบริโภคที่ใช้ในชีวิตประจำวัน สินค้าของไทยมีวางขายอยู่ตามท้องตลาดหัวเมืองต่าง ๆ ในประเทศกัมพูชา ซึ่งในปัจจุบันชาวกัมพูชามีกำลังซื้อเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนในกัมพูชา ทำให้ภาวะเศรษฐกิจของกัมพูชาดีขึ้น ประชาชนก็มีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ชาวกัมพูชาจึงมีรสนิยมที่จะบริโภคสินค้าที่มีคุณภาพ ดังนั้น ผู้ประกอบการไทย จะต้องมีการพัฒนาสินค้าของตนเองให้ได้มาตรฐาน มีคุณภาพ เพื่อขยายตลาดสินค้าสู่อินโดจีนได้มากขึ้น</p>

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ผลการสัมภาษณ์
นาย ช (นามสมมติ)	การค้าชายแดนเติบโต สะท้อนกำลังซื้อในประเทศกัมพูชาเพิ่มสูงขึ้น โดยการค้าชายแดนไทยกัมพูชา ปี พ.ศ. 2555 มีมูลค่าส่งออก 74,921.52 ล้านบาท เติบโตร้อยละ 26.85 จากปีก่อนโดยสินค้าหลักที่ไทยส่งออก ได้แก่ เครื่องยนต์ เครื่องจักรกล รถยนต์ รถจักรยานยนต์ รวมถึงน้ำตาลทรายในส่วนสินค้าอุปโภค บริโภค ได้เปรียบสินค้าจากประเทศจีน และเวียดนาม เนื่องจากสินค้าไทยเป็นที่นิยม และมีความน่าเชื่อถือในสายตาชาวกัมพูชา เช่น ยาสีฟัน แชมพู
นาย ฉ (นามสมมติ)	การลงทุนและการค้าที่เพิ่มขึ้นในกัมพูชาเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจกัมพูชาเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้กำลังซื้อของชาวกัมพูชาเพิ่มขึ้น ความต้องการสินค้าและบริการจึงเพิ่มขึ้น โอกาสนักธุรกิจไทยเปิดกว้าง ผ่านการค้าชายแดน นอกจากนี้ ไทยมีข้อได้เปรียบเนื่องจากมีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในด้านธุรกิจบริการ จึงเป็นโอกาสสำหรับการลงทุนผ่านธุรกิจขนาดกลางและย่อมในธุรกิจท่องเที่ยว ธุรกิจความงาม เครื่องสำอาง การจัดดอกไม้
นาย ก (นามสมมติ)	เมื่อเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ เออีซี ในปี พ.ศ. 2558 จะทำให้การค้าชายแดนกับประเทศกลุ่มอาเซียน จะขยายตัวได้มากกว่า 1.1 ล้านล้านบาท ธุรกิจการก่อสร้าง การขนส่งสินค้า การท่องเที่ยว อุตสาหกรรมอาหารและการเกษตร จะเติบโตได้มากขึ้น โดยประเทศไทยจะกลายเป็นศูนย์กลางในการขนส่งสินค้าทางบกของอาเซียน และคาดว่าเมื่อถึง พ.ศ. 2558 อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียนจะเพิ่มขึ้นถึง 50 เปอร์เซ็นต์ สำหรับจังหวัดจันทบุรีมีชายแดนติดกับประเทศกัมพูชา มีช่องทางการค้าถึง 5 จุด ที่จะเปิดประตูการค้าไปสู่ประเทศกัมพูชาและประเทศเวียดนาม และจังหวัดจันทบุรีก็ได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมทางด้านการค้าชายแดนอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ผลการสัมภาษณ์
นาย ก (นามสมมติ)	เศรษฐกิจกัมพูชาปี พ.ศ. 2556 จะยังคงมีแรงส่งให้เติบโตกว่าร้อยละ 7 โดยได้รับปัจจัยสนับสนุนจากเงินลงทุนทั้งจากในประเทศและต่างประเทศ ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในธุรกิจภาคการเกษตร ท่องเที่ยว อสังหาริมทรัพย์ การก่อสร้าง การเงิน และการส่งออกที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โอกาสสำหรับนักธุรกิจไทยที่น่าจับตามอง คือ การค้าชายแดนที่จะยังคงเติบโตต่อเนื่อง ขณะที่ SME ภาคบริการไทยเป็นที่ต้องการจากกำลังซื้อที่มากขึ้น นอกจากนี้ ธุรกิจไทยมีโอกาเข้าไปลงทุนเพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ ค่าแรงต่ำ
นาย ฐ (นามสมมติ)	การพัฒนาสนับสนุนและเสริมสร้างความเข้มแข็งของผู้ประกอบการ เป็นเรื่องที่สำคัญ ในการขยายและส่งเสริมตลาดการค้าชายแดนในประเทศ เพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับอาเซียนเพื่อเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว เพิ่มโอกาสการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ พัฒนากลไกในการขับเคลื่อน พัฒนาระบบเทคโนโลยี และงานประชาสัมพันธ์ ได้อย่างแน่นอน
นาย ก (นามสมมติ)	ภาคธุรกิจบริการเป็นภาคธุรกิจที่ได้รับความสนใจจากหลายฝ่าย ทั้งจากหน่วยงานของภาครัฐบาล ภาคเอกชน เนื่องจากจะก้าวเข้าสู่อาเซียนทุกฝ่าย จึงเล็งเห็นถึงศักยภาพในการเป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่สำคัญแหล่งหนึ่งของประเทศ การค้าชายแดนจึงถือว่าเป็นภาคที่สร้างมูลค่าเพิ่มทั้งทางการเงินและทางสังคมแก่ประเทศได้ ดังนั้นการพัฒนาความเข้มแข็งของผู้ประกอบการ จึงเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก
นาย ท (นามสมมติ)	ควรพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการและสินค้าเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ลูกค้าโดยพัฒนาการบริหารจัดการฝีมือแรงงานสินค้าและบริการให้มีมาตรฐานและเป็นระบบ มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและเพิ่มช่องทางการค้าชายแดนให้สามารถเข้าถึงลูกค้า และพร้อมกับการแข่งขันเมื่อเปิดประชาคมอาเซียน

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ผลการสัมภาษณ์
นาย ฒ (นามสมมติ)	ธุรกิจบริการนับเป็นหนึ่งในภาคธุรกิจหลักที่สำคัญการเสริมสร้าง ความสามารถในการแข่งขันของสินค้า บริการ การค้าและการลงทุน การขยายและส่งเสริมตลาดการค้าชายแดนในประเทศเพื่อเตรียม ความพร้อมในการแข่งขันเมื่อเปิดประชาคมอาเซียนคือการพัฒนา ของผู้ประกอบการ พ่อค้า แม่ค้า ต้องเน้นการทำตลาดอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การค้าชายแดนเพิ่มมูลค่าได้อย่างรวดเร็ว

สรุปผลการสัมภาษณ์

การเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของสินค้า บริการ การค้าและการลงทุน
โดยมีการพัฒนาในเรื่องของระบบการบริหารจัดการ, การพัฒนาในเรื่องเทคโนโลยีและ
กระบวนการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการคุ้มครองทางสังคม

การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการคุ้มครองทางสังคมเป็นจุดมุ่งหมายหลักประการหนึ่ง
ของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และได้รับการคาดหวังว่าการรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจ
อาเซียนจะช่วยยกระดับความร่วมมือด้านสังคมและวัฒนธรรมเกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตและ
การป้องกันทางสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน โดยตรง
เช่น ปัญหาการค้ามนุษย์ ปัญหาความยากจน แรงงาน สิ่งเสพติด สิ่งแวดล้อม ผู้ด้อยโอกาส โรคติดต่อ
 เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้ประชากรอาเซียนอยู่ในสังคมที่มีความแข็งแกร่งมีจริยธรรมและธรรมาภิบาล
และดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ในแผนการรวมเป็นประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน
ที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง จึงควรมีการกำหนดแผนงานความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
ในระดับภูมิภาค เพื่อให้ภูมิภาคอาเซียนมีสังคมที่มั่นคง ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน
เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในอนาคต ตลอดจนสามารถรับมือกับ
วิทยาการสมัยใหม่ และการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่จะเพิ่มมากขึ้น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
ซึ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการคุ้มครองทางสังคมสอดคล้องกับแนวคิดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
หลายท่านดังต่อไปนี้คือ

“ปัญหาในเรื่องของการค้ามนุษย์และปัญหาความยากจนยังคงเป็นตัวถ่วงของการพัฒนาการค้าและเศรษฐกิจร่วมกันหากการพัฒนาทางเศรษฐกิจระหว่างไทยและกัมพูชาไม่คำนึงถึงปัญหาดังกล่าว คงจะเกิดอุปสรรคตามมาอีกมาก” (นาย ฎ (นามสมมติ), 23 เมษายน 2556)

“ในแต่ละวันมีแรงงานจากกัมพูชาเข้ามาทำงานในเขตพื้นที่ชายแดนฝั่งไทย จำนวนมาก จึงต้องมีการจัดระเบียบสังคม โดยภาครัฐและภาคเอกชนมีการทำงานบูรณาการร่วมกัน ในการเฝ้าระวัง สอดส่องมิให้แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานสร้างปัญหาในพื้นที่ ในเรื่อง อาชญากรรม การลักลอบค้ายาเสพติด” (นาย ฉ (นามสมมติ), 18 เมษายน 2556)

“แต่ดั้งเดิม พื้นที่ชายแดนของจังหวัดจันทบุรีเป็นพื้นที่ชุมชนเล็ก ๆ มีประชากรอาศัยอยู่ในพื้นที่ไม่มากนัก แต่ในปัจจุบันการค้าชายชายแดนมีความเจริญเติบโตขึ้นมาก มีคนจากที่อื่นเข้ามาทำการค้าขายและพักอาศัยอยู่ในพื้นที่ชายแดนเพิ่มขึ้นจำนวนมาก ในเมื่อมีคนมากขึ้น ปัญหาสุขอนามัย ก็ตามมา โดยเฉพาะขยะมูลฝอยที่มีเพิ่มมากขึ้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ชายแดนต้องมีการจัดระเบียบ และรักษาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีการจัดภูมิทัศน์บริเวณพื้นที่ชายแดนให้สวยงาม” (นาย จ (นามสมมติ), 11 เมษายน 2556)

“ชายแดนฝั่งไทยมีระบบการควบคุมโรคติดต่อไม่ให้มีการระบาดในพื้นที่ ส่วนชาวกัมพูชาที่เข้ามาฝั่งไทยในแต่ละวันมีจำนวนมาก ซึ่งทางสาธารณสุขจังหวัดจะมีการเฝ้าระวังอยู่ตลอด” (นาย ฉ (นามสมมติ), 11 เมษายน 2556)

“ถึงแม้ว่าในปัจจุบันคุณภาพชีวิตของประชาชนบริเวณตามแนวชายแดนจะดีขึ้นมากกว่าแต่ก่อน แต่คงต้องยอมรับว่าปัญหาในเรื่องของโรคและสุขภาพของประชาชนตามแนวชายแดนก็ยังไม่ดีนักเมื่อเปรียบเทียบกับประชาชนในเมืองหรือในตัวอำเภอ” (นาย ฐ (นามสมมติ), 19 เมษายน 2556)

“การพัฒนาในเรื่องของ สุขภาวะ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาในเรื่องของการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม จะช่วยลดปัญหาในเรื่องของการก่ออาชญากรรมและปัญหาความมั่นคงได้” (นาย ฉ (นามสมมติ), 19 เมษายน 2556)

“ควรพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อรองรับการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมภายในประเทศ พัฒนารอบคุณวุฒิแห่งชาติ ระบบคุณวุฒิวิชาชีพ เพื่อเป็นกลไกและเครื่องมือในการพัฒนากำลังคนให้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน และสร้างความเป็นหุ้นส่วนในการจัดการศึกษา ระหว่างสถาบันการศึกษา ภาคเอกชน และสถาบันเฉพาะทาง” (นาย ข (นามสมมติ), 12 เมษายน 2556)

“เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สุขภาพแข็งแรง คิดเป็น ทำเป็น มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีวิถีชีวิตอย่างมีเหตุผล มีคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย ซื่อสัตย์สุจริตและรับผิดชอบต่อส่วนรวม รวมทั้งสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานให้เกิดความสมดุล ในการยกระดับคุณภาพชีวิต เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน”(นาย ค (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2556)

“ปัญหาสังคมที่มีความเด่นชัด คือ คนไทยยังมีการว่างงานอยู่ในระดับสูงคนไทยบางกลุ่มขาดโอกาสในการเข้าถึงและไม่ได้รับการคุ้มครองจากหลักประกันความมั่นคงทางสังคมที่มีอยู่อย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะในกลุ่มคนยากจนและผู้ด้อยโอกาส ขณะเดียวกัน ปัญหาความรุนแรงและเลือกปฏิบัติต่อเด็ก สตรีและผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งปัญหายาเสพติดและความไม่ปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินมีแนวโน้มที่ความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขของประชาชน นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเชิงโครงสร้างด้านเศรษฐกิจและสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาความยากจน ปัญหาการทุจริต รวมทั้งปัญหาความเสื่อมถอยของเอกลักษณ์ วัฒนธรรม ค่านิยมความเป็นไทย ความสามัคคีและความรักชาติ ” (นาย ง (นามสมมติ), 12 เมษายน 2556)

ตารางที่ 5 สรุปผลการเตรียมความพร้อมผู้ประกอบการประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแนวทาง การพัฒนาการค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการคุ้มครองทางสังคม

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ผลการสัมภาษณ์
นาย ก (นามสมมติ)	ปัญหาในเรื่องของการค้ามนุษย์และปัญหาความยากจนยังคงเป็นตัวถ่วงของการพัฒนาการค้าและเศรษฐกิจร่วมกันหากการพัฒนาทางเศรษฐกิจระหว่างไทยและกัมพูชาไม่คำนึงถึงปัญหาดังกล่าว คงจะเกิดอุปสรรคตามมาอีกมาก”การบริการถือว่าเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างสมรรถนะและความสามารถในการแข่งขัน
นาย ฉ (นามสมมติ)	ในแต่ละวันมีแรงงานจากกัมพูชาเข้ามาทำงานในเขตพื้นที่ชายแดนฝั่งไทยจำนวนมาก จึงต้องมีการจัดระเบียบสังคม โดยภาครัฐและภาคเอกชนมีการทำงานบูรณาการร่วมกันในการเฝ้าระวัง สอดส่องมิให้แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานสร้างปัญหาในพื้นที่ ในเรื่องอาชญากรรม การลักลอบค้ายาเสพติด

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ผลการสัมภาษณ์
นาย จ (นามสมมติ)	แต่ดั้งเดิม พื้นที่ชายแดนของจังหวัดจันทบุรีเป็นพื้นที่ชุมชนเล็ก ๆ มีประชากรอาศัยอยู่ในพื้นที่ไม่มากนัก แต่ในปัจจุบันการค้าขายชายแดน มีความเจริญเติบโตขึ้นมาก มีคนจากที่อื่นเข้ามาทำการค้าขายและพักอาศัย อยู่ในพื้นที่ชายแดนเพิ่มขึ้นจำนวนมาก ในเมื่อมีคนมากขึ้น ปัญหาสุขอนามัย ก็ตามมา โดยเฉพาะขยะมูลฝอยที่มีเพิ่มมากขึ้น องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ชายแดนต้องมีการจัดระเบียบ และรักษาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีการจัดภูมิทัศน์บริเวณพื้นที่ชายแดนให้สวยงาม
นาย ฉ (นามสมมติ)	ชายแดนฝั่งไทยมีระบบการควบคุมโรคติดต่อไม่ให้เกิดการระบาดในพื้นที่ ส่วนชาวกัมพูชาที่เข้ามายังฝั่งไทยในแต่ละวัน มีจำนวนมาก ซึ่งทางสาธารณสุขจังหวัดจะมีการเฝ้าระวังอยู่ตลอด
นาย ช (นามสมมติ)	ถึงแม้ว่าในปัจจุบันคุณภาพชีวิตของประชาชนบริเวณตามแนวชายแดน จะดีขึ้นมากกว่าแต่ก่อน แต่คงต้องยอมรับว่าปัญหาในเรื่องของโรคและ สุขภาวะของประชาชนตามแนวชายแดนก็ยังไม่ดีนักเมื่อเปรียบเทียบกับ ประชาชนในเมืองหรือในตัวอำเภอ
นาย ฉ (นามสมมติ)	การพัฒนาในเรื่องของสุขภาวะ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนา ในเรื่องของการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม จะช่วยลดปัญหาในเรื่อง ของการก่ออาชญากรรมและปัญหาความมั่นคงได้
นาย ข (นามสมมติ)	ควรพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อรองรับการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม ภายในประเทศ พัฒนารอบคุณวุฒิแห่งชาติ ระบบคุณวุฒิวิชาชีพ เพื่อเป็นกลไกและเครื่องมือในการพัฒนากำลังคนให้ตรงตามความต้องการ ของตลาดแรงงาน และสร้างความเป็นหุ้นส่วนในการจัดการศึกษาระหว่าง สถาบันการศึกษา ภาคเอกชน และสถาบันเฉพาะทาง”
นาย ค (นามสมมติ)	เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สุขภาพแข็งแรง คิดเป็น ทำเป็น มีการเรียนรู้ ตลอดชีวิต มีวิถีชีวิตอย่างมีเหตุผล มีคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย ซื่อสัตย์ สุจริตและรับผิดชอบต่อส่วนรวม รวมทั้งสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศ และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานให้เกิดความสมดุลในการยกระดับ คุณภาพชีวิต เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ผลการสัมภาษณ์
นาย ง (นามสมมติ)	ปัญหาสังคมที่มีความเด่นชัด คือ คนไทยยังมีการว่างงานอยู่ในระดับสูงคนไทยบางกลุ่มขาดโอกาสในการเข้าถึงและไม่ได้รับการคุ้มครองจากหลักประกันความมั่นคงทางสังคมที่มีอยู่อย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะในกลุ่มคนยากจนและผู้ด้อยโอกาส ขณะเดียวกัน ปัญหาความรุนแรงและเลือกปฏิบัติต่อเด็ก สตรีและผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งปัญหายาเสพติดและความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้นซึ่งกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขของประชาชน นอกจากนี้ยังมีปัญหาเชิงโครงสร้างด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาความยากจน ปัญหาการทุจริต รวมทั้งปัญหาความเสื่อมถอยของเอกลักษณ์วัฒนธรรม ค่านิยมความเป็นไทย ความสามัคคีและความรักชาติ

สรุปผลการสัมภาษณ์

การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการคุ้มครองทางสังคม โดยการพัฒนาในเรื่องของสุขภาพและคุณภาพชีวิตของแรงงานให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นลดการเอาเปรียบจากนายจ้าง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์โดยการพัฒนาเส้นทางในการคมนาคมขนส่งและจุดขนถ่ายสินค้า มีการพัฒนาระบบโครงสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่ชายแดน ได้แก่ ไฟฟ้า ระบบน้ำประปา โทรศัพท และระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการค้าชายแดน

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์ หมายถึง การพัฒนาทางด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เพื่อรองรับการเปิดเสรีทางการค้า เนื่องจากในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยได้มีข้อตกลงในการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เกิดการเปิดเสรีทางการค้า การแข่งขันทางการค้าของประเทศในภูมิภาคอาเซียนมีเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อรองรับกับการแข่งขันที่เพิ่มมากขึ้น เช่น การจัดตั้งสถาบันการเงิน การพัฒนาระบบไฟฟ้า น้ำประปา ระบบโทรศัพท หรือแม้แต่อินเทอร์เน็ตให้มีขอบเขตในการใช้งานครอบคลุมบริเวณชายแดน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของผู้ประกอบการค้าชายแดนของไทยให้มากขึ้น ซึ่งรวมไปถึงเพิ่มประสิทธิภาพการอำนวยความสะดวกกิจกรรมทางการค้า ซึ่งจะนำไปสู่การลดต้นทุน โลจิสติกส์ เพิ่มขีดความสามารถ

ของธุรกิจ ในการตอบสนองความต้องการของลูกค้า และเพิ่มความปลอดภัยและความเชื่อถือได้
ในกระบวนการนำ ส่งสินค้าและบริการ แล สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจจากอุตสาหกรรม
โลจิสติกส์และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายในการลดต้นทุนโลจิสติกส์/ผลิตภัณฑ์ในต่ำลง
อันจะส่งผลดีต่อการส่งออกสินค้าไปยังประเทศกัมพูชา

ซึ่งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์ตรงกับแนวคิดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
หลายท่านดังต่อไปนี้คือ

“มีการพัฒนาบริการขนส่งและโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานสากล เช่น
พัฒนาด่านศุลกากรชายแดน ศูนย์เศรษฐกิจชายแดน และการอำนวยความสะดวกการค้าผ่านแดน
พัฒนาระบบเครือข่ายและการบริหารเครือข่ายธุรกิจของภาคบริการขนส่งและ โลจิสติกส์”
(นาย ค (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2556)

“จังหวัดจันทบุรีเป็นจุดศูนย์กลางของภาคตะวันออก และเป็นเส้นทางที่จะเชื่อมโยง
ต่อไปยังประเทศกัมพูชา มีรถขนส่งสินค้าวิ่งยังเส้นทางเข้าสู่ชายแดนมากขึ้น ดังนั้นจึงต้องมี
การขยายถนนให้กว้างขึ้นเป็นสี่เลน รถขนส่งสินค้าจะได้สัญจรสะดวกยิ่งขึ้น และเป็นการรองรับ
การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ. 2558” (นาย ช (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 7 เมษายน
2556)

“ในจังหวัดจันทบุรีผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะเป็นผู้ค้าอัญมณี การท่องเที่ยว การเกษตร
ผลไม้ ดังนั้นเราจึงได้เร่งพัฒนาปรับปรุงเรื่องของการตัดถนน ระบบโลจิสติกส์เพื่อให้มี
ความคล่องตัวมากขึ้น เนื่องจากทางชายแดนจังหวัดเราเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้านคือกัมพูชา
เมืองเสียมเรียบ ซึ่งเป็นจุดหลักของนักท่องเที่ยวทั่วโลกที่มาเที่ยวเมืองไทยสามารถเดินทางผ่านต่อ
ได้เพียงไม่ถึงชั่วโมง” (นาย ช (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2556)

“กระแสประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนหรือเออีซี ซึ่งจะเริ่มในปี พ.ศ. 2558 ทำให้จังหวัดที่มี
พื้นที่ติดชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้เล็งเห็น ประโยชน์จากการเปิดเออีซี ทั้งจากทำเลที่ตั้ง
ของจังหวัดเอง หรือจากการเล็งเห็นประโยชน์จากโครงการคมนาคมเชื่อม ประเทศเพื่อนบ้าน
รวมถึงการลงทุนจากส่วนกลางที่ต่างเริ่มขยับขยายไปเปิด โครงการลงทุนในต่างจังหวัดกันมากขึ้น
ทั้งภาคอสังหาริมทรัพย์ ห้างสรรพสินค้า รวมถึงโลจิสติกส์ ส่งผลให้เศรษฐกิจคึกคัก โดยเฉพาะ
หัวเมืองชายแดน ที่ถูกมองว่า เป็นประตูสู่ประเทศเพื่อนบ้าน” (นาย ฉ (นามสมมติ), สัมภาษณ์,
9 เมษายน 2556)

“การพัฒนาการค้าชายแดน จะต้องเสริมสร้างศักยภาพของพื้นที่ชายแดน โดยการพัฒนา
โครงสร้างพื้นฐานด้านต่าง ๆ เช่น ระบบไฟฟ้า ประปา และเส้นทางคมนาคมตามแนวชายแดน
เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการค้าชายแดนที่มีการขยายตัวเป็นอย่างมาก” (นาย ฉ (นามสมมติ),

สัมภาษณ์, 18 เมษายน 2556)

“ถนนทางเข้าสู่จุดผ่านแดนแต่ละจุดยังมีสภาพขรุขระ เป็นหลุมเป็นบ่อ รถยนต์ที่สัญจรไปมายังไม่สะดวก ดังนั้นภาครัฐจะต้องเข้ามาพัฒนาเส้นทางคมนาคม มีการปรับปรุงพื้นผิวการจราจรที่จะทำให้การคมนาคมขนส่งสินค้ามีความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น” (นาย ฐ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 19 เมษายน 2556)

“การค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี เดิมนั้นเติบโตเร็วมากมีผู้มาทำการค้าขายเพิ่มมากขึ้นทำให้ระบบไฟฟ้า ประปาในพื้นที่ชายแดนที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ซึ่งจำเป็นต้องมีการขยายการให้บริการอย่างเพียงพอ และจะต้องเตรียมความพร้อมสู่อากาศในวันข้างหน้าด้วย” (นาย ฎ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 19 เมษายน 2556)

“ถนนตามชายแดนสมัยก่อนเป็นถนนชุมชนในหมู่บ้าน แต่เมื่อการค้าชายแดนมีความเจริญขึ้น มีรถยนต์วิ่งเพิ่มมากขึ้น ถนนจึงมีความคับแคบ ไม่สะดวกต่อการสัญจร ภาครัฐควรเร่งให้มีการขยายถนนตามแนวชายแดนให้กว้างขึ้น” (นาย ฒ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 19 เมษายน 2556)

“ประเทศกัมพูชาได้มีการพัฒนาเส้นทางเลียบชายแดนทั้งหมดเพื่อเชื่อมถนนสู่ประเทศไทย ในการที่จะนำสินค้าจากประเทศไทยได้สะดวกขึ้น แต่ฝั่งชายแดนไทยถนนยังไม่ค่อยพัฒนา ถนนยังคงเป็นถนนชุมชนในหมู่บ้าน ยังไม่พัฒนาไปสู่การค้าสากลที่นับวันการค้าจะพัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่ง เพราะฉะนั้น รัฐบาลจะต้องให้การสนับสนุนในการขยายถนนที่เข้าสู่จุดผ่านแดนถาวร เพื่อที่จะรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนด้วย” (นาย ณ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 19 เมษายน 2556)

“จังหวัดจันทบุรีได้ตั้งงบประมาณเพื่อขยายเส้นทางเชื่อมโยงการค้าและการท่องเที่ยวบนถนนสายหลักที่จะมุ่งตรงสู่จุดผ่านแดน โดยเฉพาะถนนสาย 317 จันทบุรี-สระแก้ว มีการขยายถนนเป็นสี่เลน และมีการปรับปรุงพื้นผิวการจราจรถนนเลียบชายแดน เพื่อการคมนาคมจะมีความสะดวกยิ่งขึ้น” (นาย ก (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2556)

ตารางที่ 6 สรุปผลการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ผลการสัมภาษณ์
นาย ก (นามสมมติ)	มีการพัฒนาบริการขนส่งและโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานสากล เช่น พัฒนาด่านศุลกากรชายแดน ศูนย์เศรษฐกิจชายแดน และการอำนวยความสะดวกการค้าผ่านแดน พัฒนาระบบเครือข่ายและการบริหารเครือข่ายธุรกิจของภาคบริการขนส่งและโลจิสติกส์
นาย ข (นามสมมติ)	จังหวัดจันทบุรีเป็นจุดศูนย์กลางของภาคตะวันออก และเป็นเส้นทางที่จะเชื่อมโยงต่อไปยังประเทศกัมพูชา มีรถขนส่งสินค้าวิ่งมายังเส้นทางเข้าสู่ชายแดนมากขึ้น ดังนั้นจึงต้องมีการขยายถนนให้กว้างขึ้นเป็นสี่เลน รถขนส่งสินค้าจะได้สัญจรสะดวกยิ่งขึ้น และเป็นการรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 58
นาย ข (นามสมมติ)	ในจังหวัดจันทบุรีผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะเป็นผู้ค้าอัญมณี การท่องเที่ยว การเกษตรผลไม้ ดังนั้นเราจึงได้เร่งพัฒนาปรับปรุงเรื่องของการตัดถนนระบบโลจิสติกส์เพื่อให้ความคล่องตัวมากขึ้น เนื่องจากทางชายแดนจังหวัดเราเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้านคือกัมพูชา เมืองเสียมเรียบ ซึ่งเป็นจุดหลักของนักท่องเที่ยวทั่วโลกที่มาเที่ยวเมืองไทยสามารถเดินทางผ่านต่อไปได้เพียงไม่ถึงชั่วโมง
นาย ญ	กระแสประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนหรือเออีซี ซึ่งจะเริ่มในปี พ.ศ. 2558 ทำให้จังหวัดที่มีพื้นที่ติดชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้เล็งเห็นประโยชน์จากการเปิดเออีซี ทั้งจากทำเลที่ตั้งของจังหวัดเอง หรือจากการเล็งเห็นประโยชน์จากโครงข่ายการคมนาคมเชื่อมประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงการลงทุนจากส่วนกลางที่ต่างเริ่มขยายไปเปิดโครงการลงทุนในต่างจังหวัดกันมากขึ้น ทั้งภาคอสังหาริมทรัพย์ ห้างสรรพสินค้า รวมถึงโลจิสติกส์ ส่งผลให้เศรษฐกิจคึกคัก โดยเฉพาะหัวเมืองชายแดน ที่ถูกมองว่า เป็นประตูสู่ประเทศเพื่อนบ้าน

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ผลการสัมภาษณ์
นาย ณ (นามสมมติ)	การพัฒนาการค้าชายแดน จะต้องเสริมสร้างศักยภาพของพื้นที่ชายแดน โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านต่าง ๆ เช่น ระบบไฟฟ้า ประปา และเส้นทางคมนาคมตามแนวชายแดน เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการค้าชายแดนที่มีการขยายตัวเป็นอย่างมาก
นาย ฐ (นามสมมติ)	ถนนทางเข้าสู่จุดผ่านแดนแต่ละจุดยังมีสภาพ ขรุขระ เป็นหลุมเป็นบ่อ รถยนต์ที่สัญจรไปมายังไม่สะดวก ดังนั้นภาครัฐจะต้องเข้ามาพัฒนาเส้นทางคมนาคม มีการปรับปรุงพื้นผิวการจราจรที่จะทำให้การคมนาคมขนส่งสินค้ามีความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น
นาย ฎ (นามสมมติ)	การค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี เดิมนี่เติบโตเร็วมากมีผู้มาทำการค้าชายเพิ่มมากขึ้น ทำให้ระบบไฟฟ้า ประปาในพื้นที่ชายแดนที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ซึ่งจำเป็นต้องมีการขยายการให้บริการอย่างเพียงพอ และจะต้องเตรียมความพร้อมสู่อากาศในวันข้างหน้าด้วย
นาย ฒ (นามสมมติ)	ถนนตามชายแดนสมัยก่อนเป็นถนนชุมชนในหมู่บ้าน แต่เมื่อการค้าชายแดนมีความเจริญขึ้น มีรถยนต์วิ่งเพิ่มมากขึ้น ถนนจึงมีความคับแคบไม่สะดวกต่อการสัญจร ภาครัฐควรเร่งให้มีการขยายถนนตามแนวชายแดนให้กว้างขึ้น
นาย ณ (นามสมมติ)	ประเทศกัมพูชาได้มีการพัฒนาเส้นทางเลียบชายแดนทั้งหมดเพื่อเชื่อมถนนสู่ประเทศไทย ในการที่จะนำสินค้าจากประเทศไทยได้สะดวกขึ้น แต่ฝั่งชายแดนไทยถนนยังไม่ค่อยพัฒนา ถนนยังแคบเป็นถนนชุมชนในหมู่บ้าน ยังไม่พัฒนาไปสู่การค้าสากลที่นับวันการค้าจะพัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่ง เพราะฉะนั้น รัฐบาลจะต้องให้การสนับสนุนในการขยายถนนที่เข้าสู่จุดผ่านแดนถาวร เพื่อที่จะรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนด้วย

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ผลการสัมภาษณ์
นาย ก (นามสมมติ)	จังหวัดจันทบุรีได้ตั้งงบประมาณเพื่อขยายเส้นทาง การเชื่อมโยงการค้าและ การท่องเที่ยวบนถนนสายหลักที่จะมุ่งตรงสู่จุดผ่านแดน โดยเฉพาะถนน สาย 317 จันทบุรี-สระแก้ว มีการขยายถนนเป็นสี่เลน และมีการปรับปรุง พื้นผิวการจราจรถนนเลียบริมชายแดน เพื่อการคมนาคมจะได้มีความสะดวก ยิ่งขึ้น

สรุปผลการสัมภาษณ์

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์ โดยการพัฒนาเส้นทางในการคมนาคม ขนส่งและจุดขนถ่ายสินค้า มีการพัฒนาระบบ โครงสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่ ชายแดน ได้แก่ ไฟฟ้า ระบบน้ำประปา โทรศัพท์ และระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อ การค้าชายแดน

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีความหมายถึง การพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถ ทักษะ ของผู้ประกอบการและสถาบันทางการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ ในส่วนของสาขาวิชาที่ เกี่ยวข้องกับการผลิต การค้า การบริการและการลงทุน ให้มีขีดความสามารถในการสร้างบุคลากร เป็นผู้ประกอบการได้ สามารถตัดสินใจและวางแผนการผลิตเชื่อมโยงกับการตลาด การเพิ่ม ประสิทธิภาพการจัดการ มีการใช้ระบบข้อมูลข่าวสารด้านการผลิต ราคาสินค้า และการตลาด เป็นเครื่องมือในการทำธุรกิจ และผลิตและพัฒนาบุคลากรในภาคการผลิตที่แท้จริง เพื่อให้ทันกับ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตและตลาดแรงงาน โดยพัฒนาเทคโนโลยีและสร้างเครือข่าย ความร่วมมือให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างสถาบันการศึกษา สถาบันฝึกอบรม สถาบันเฉพาะทาง และสถานประกอบการในภาคการผลิต ต่าง ๆ ทั้งในด้านประสิทธิภาพการผลิต การพัฒนาบุคลากร เทคโนโลยี การตลาด รวมทั้งคุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐาน โดยการปรับปรุงโครงสร้างการบริหาร องค์กรทั้งด้านบุคลากรและงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีผู้ให้ความคิดเห็นดังนี้

“บทบาทของผู้ประกอบการค้าชายแดนเมื่อถึงการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ต้องเร่งพัฒนาตัวเองไปสู่การค้าที่ต้องมีประชากรเข้ามาอีกนับหลายร้อยล้านคน ต่อไปการค้าชาย

แบบเก่า ๆ ต้องปรับให้เหมาะสม มีการพึ่งพาเทคโนโลยีเข้ามาช่วยการบริหาร ซึ่งหากว่าไม่ปรับเปลี่ยนมุมมองทางการค้าให้เข้ากับยุคสมัยใหม่ โอกาสที่จะถูกกลืนตลาดมีมากขึ้นทุกขณะ” (นาย ข (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 12 เมษายน 2556)

“ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการที่จะส่งสินค้าไปขายยังประเทศเพื่อนบ้าน ได้มีการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่เป็นภาษากลางที่จะใช้ในการติดต่อค้าขาย และควรเสริมความรู้เรื่องภาษา และวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านด้วย จะทำให้การค้าขายมีความสะดวกยิ่งขึ้น” (นาย ช (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2556)

“ประเด็นสำคัญเรื่องการเตรียมความพร้อมหลักก็คือเรื่องของภาษานอกจากจะมีภาษาไทย-อังกฤษที่ใช้กันเป็นภาษาหลักที่ควรรู้อยู่แล้ว อยากให้มองถึงภาษาที่ 3 คือประเทศเพื่อนบ้านที่ใกล้เคียงเรามากที่สุด เพื่อเชื่อมธุรกิจการค้าได้ง่ายขึ้น และจะเป็นบันไดต่อการขยายธุรกิจออกสู่อาณาประเทศต่อไป” (นาย ก (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2556)

“การจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558 จะมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน แรงงานฝีมือและเงินทุนได้อย่างเสรี โดยมีเป้าหมายสำคัญในการเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว จึงควรมีการบูรณาการกับอีก 3 จังหวัดที่มีพื้นที่ชายแดนติดกับกัมพูชา ได้แก่ จังหวัดสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด โดยการจัดสัมมนาให้ความรู้ด้านประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และการประชุมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวเกี่ยวกับจังหวัดบันเตินเมียนเจย จังหวัดพระตะบอง จังหวัดไพลิน และจังหวัดเกาะกง ของกัมพูชา เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำไปประโยชน์ได้อย่างแท้จริง” (นาย ง (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 25 เมษายน 2556)

“สิ่งสำคัญนอกจากความสัมพันธ์อันดีแล้ว ผู้ประกอบการที่จะออกไปรุกในประเทศกัมพูชา จะต้องรู้จักและทำความเข้าใจในปัจจัยอื่นนอกเหนือจากด้านเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม สังคม ชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณี อาหารการกิน และที่ขาดไม่ได้คืออุปนิสัยใจคอของประเทศคู่ค้า รวมถึงภาษาที่อาจมีความแตกต่างกันออกไปบ้าง” (นาย ฉ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 19 เมษายน 2556)

“การค้าชายแดนที่จะยังคงเติบโตต่อเนื่อง ขณะที่ SME ภาคบริการไทยเป็นที่ต้องการจากกำลังซื้อที่มากขึ้น นอกจากนี้ ธุรกิจไทยมีโอกาสเข้าไปลงทุนเพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ ค่าแรงต่ำ อย่างไรก็ตาม แรงงานชาวกัมพูชายังขาดทักษะฝีมือ จึงอาจมีต้นทุนแฝงจากผลิตภาพแรงงานที่มีระดับต่ำกว่าแรงงานไทย” (นาย ค (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 23 เมษายน 2556)

“การที่จะค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้าน ผู้ประกอบการค้าต้องเรียนรู้ถึงพฤติกรรมผู้บริโภค ประเพณี วัฒนธรรมความเป็นอยู่ ตลอดจนภาษาของชาวกัมพูชาและชาวเวียดนาม

ที่มีพรมแดนติดกับไทยด้วย เพื่อจะได้ค้าขายสะดวกยิ่งขึ้น” (นาย ฉ (นามสมมติ), สัมภาษณ์,
11 เมษายน 2556)

ตารางที่ 7 สรุปผลการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแนวทางการพัฒนาการค้า
ชายแดนของจังหวัดจันทบุรี ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ผลการสัมภาษณ์
นาย ข (นามสมมติ)	บทบาทของผู้ประกอบการค้าชายแดนเมื่อถึงการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจ อาเซียน ต้องเร่งพัฒนาตัวเอง ไปสู่การค้าที่ต้องมีประชากรเข้ามาอีกนับ หลายร้อยล้านคน ต่อไปการค้าขายแบบเก่า ๆ ต้องปรับให้เหมาะสม มีการพึ่งพาเทคโนโลยีเข้ามาช่วยการบริหาร ซึ่งหากว่าไม่ปรับเปลี่ยน มุมมองทางการค้าให้เข้ากับยุคสมัยใหม่ โอกาสที่จะถูกกลืนตลาดมีมากขึ้น ทุกขณะ
นาย ช (นามสมมติ)	ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการที่จะส่งสินค้าไปขายยังประเทศเพื่อนบ้าน ได้มี การเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่เป็นภาษากลางที่จะใช้ในการติดต่อค้าขาย และ ควรเสริมความรู้เรื่องภาษา และวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านด้วย จะทำให้การค้าขายมีความสะดวกยิ่งขึ้น
นาย ก (นามสมมติ)	ประเด็นสำคัญเรื่องการเตรียมความพร้อมหลักก็คือเรื่องของภาษานอกจาก จะมีภาษาไทย-อังกฤษ ที่ใช้กันเป็นภาษาหลักที่ควรรู้อยู่แล้ว อยากให้ มองถึงภาษาที่ 3 คือประเทศเพื่อนบ้านที่ใกล้กับเรามากที่สุด เพื่อเชื่อม ธุรกิจการค้าได้ง่ายขึ้น และจะเป็นบันไดต่อการขยายธุรกิจออกสู่อานา ประเทศต่อไป

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ผลการสัมภาษณ์
นาย ง (นามสมมติ)	การจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในปี 2558 จะมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน แรงงานฝีมือและเงินทุนได้อย่างเสรี โดยมีเป้าหมายสำคัญในการเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว จึงควรมีการบูรณาการกับอีก 3 จังหวัดที่มีพื้นที่ชายแดนติดกับกัมพูชา ได้แก่ จังหวัดสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด โดยการจัดสัมมนาให้ความรู้ด้านประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และการประชุมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวกับจังหวัดบันเตียนเมียนเจย จังหวัดพระตะบอง จังหวัดโพลิน และ จังหวัดเกาะกง ของกัมพูชา เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำไปประโยชน์ได้อย่างแท้จริง
นาย ฉ (นามสมมติ)	สิ่งสำคัญนอกจากความสัมพันธ์อันดีแล้ว ผู้ประกอบการที่จะออกไปรุกในประเทศกัมพูชา จะต้องรู้จักและทำความเข้าใจในปัจจัยอื่นนอกเหนือจากด้านเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม สังคม ชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณี อาหารการกิน และที่ขาดไม่ได้คืออุปนิสัยใจคอของประเทศคู่ค้า รวมถึงภาษาที่อาจมีความแตกต่างกันออกไปบ้าง
นาย ค (นามสมมติ)	การค้าชายแดนที่ยังคงเติบโตต่อเนื่อง ขณะที่ SME ภาคบริการไทย เป็นที่ต้องการจากกำลังซื้อที่มากขึ้น นอกจากนี้ ธุรกิจไทยมีโอกาสเข้าไปลงทุนเพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ ค่าแรงต่ำ อย่างไรก็ตามแรงงานชาวกัมพูชายังขาดทักษะฝีมือ จึงอาจมีต้นทุนแฝงจากผลิตภาพแรงงานที่มีระดับต่ำกว่าแรงงานไทย
นาย ง (นามสมมติ)	การที่จะค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้าน ผู้ประกอบการค้าต้องเรียนรู้ถึงพฤติกรรมผู้บริโภค ประเพณี วัฒนธรรมความเป็นอยู่ ตลอดจนขนานานของชาวกัมพูชาและชาวเวียดนาม ที่มีพรมแดนติดกับไทยด้วย เพื่อจะได้ค้าขายสะดวกยิ่งขึ้น

สรุปผลการสัมภาษณ์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการเสริมสร้างศักยภาพของผู้ประกอบการให้มีความรู้ด้านการค้า การลงทุน การทำธุรกิจระหว่างประเทศ ตลอดจนการอบรมให้ความรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน

การพัฒนากฎหมายและกฎระเบียบ

ปัจจุบันสภาพแวดล้อมทางการเมืองระหว่างประเทศที่ปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ได้นำมาซึ่งโอกาสและความท้าทายที่ประเทศต่าง ๆ ต้องประสบ ไม่ว่าจะเป็นโอกาสในการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงของประเทศต่าง ๆ ให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น หรือการเผชิญหน้ากับภัยคุกคามที่มาในรูปแบบใหม่ ๆ เช่น การก่อการร้ายข้ามชาติองค์กรอาชญากรรม การเตรียมความพร้อมด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในฐานะกลไกที่ทำหน้าที่สนับสนุนความร่วมมือระดับรัฐ ระดับองค์กร หรือระดับบุคคล จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญในลำดับต้นสำหรับตัวอย่างผลกระทบของประชาคมอาเซียนที่อาจมีต่อระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยนั้น ได้แก่ ปัญหาแรงงานต่างด้าว ทั้งที่เข้าเมืองโดยถูกกฎหมายและที่ลักลอบมาเป็นแรงงานเถื่อน การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศนี้มีความสัมพันธ์กับกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่ต้องการจะขยายการลงทุนและการค้าระหว่างประเทศสมาชิก ในส่วนของแรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยถูกกฎหมายนั้น ประเทศไทยอาจจะต้องพิจารณาเนื้อหากฎหมายแรงงานที่บังคับใช้ในปัจจุบันว่าสอดคล้องกับประเทศอื่น ๆ

ซึ่งการพัฒนากฎหมายและกฎระเบียบสอดคล้องกับแนวคิดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลายท่านดังต่อไปนี้คือ

“ในปี พ.ศ. 2558 จะเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เราจะต้องพัฒนาระบบการค้าไปสู่สากล จะต้องมีนโยบายและวิธีการปฏิบัติในเรื่องกฎ ระเบียบทางการค้า ระหว่างประเทศ ให้มีความชัดเจนและถูกต้อง” (นาย ช (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2556)

“ปัญหาการลักลอบเข้าเมืองนับว่าเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาการค้าและเศรษฐกิจและความมั่นคง” (นาย จ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2556)

“ประเทศไทยและประเทศกัมพูชาควรมีการกำหนดกฎระเบียบในเรื่องของการจัดการแรงงานร่วมกันเพื่อที่เจ้าหน้าที่ของทั้งสองประเทศจะสามารถทำงานและแก้ไขปัญหาด้านแรงงานต่างด้าวและแรงงานที่ลักลอบเข้าเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพและไปในทิศทางเดียวกัน” (นาย จ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2556)

“ในปัจจุบันประเทศไทยและประเทศกัมพูชายังมีกฎระเบียบและกฎเกณฑ์บางอย่างที่แตกต่างกันเช่นการจัดเก็บภาษี ดังนั้นหากมีการกำหนดกฎระเบียบร่วมกันในเรื่องของมาตรการทางภาษี ก็จะส่งผลให้การทำการค้าระหว่างกันมีการเจริญเติบโตมากขึ้น” (นาย ค (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 14 เมษายน 2556)

“ควรมีการลดขั้นตอนในการนำเข้าและส่งออกสินค้าไปต่างประเทศ ให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น จะช่วยทำให้มีการขยายการค้าชายแดนให้เติบโตมากขึ้น” (นาย ฉ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 19 เมษายน 2556)

“ในปัจจุบันการค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรีมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นมาก ช่วงเวลาที่รถขนส่งสินค้าเข้าออกด่านตามเวลา โดยเฉพาะจุดผ่านแดนถาวรเปิดด่านเวลา 7.00-20.00 น. ซึ่งมีรถขนส่งสินค้าไม่สามารถผ่านด่านได้ทันเวลา จึงมีรถตักค้างอยู่บ่อยครั้ง ดังนั้น รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีนโยบายเพื่อที่จะขยายเวลาในการปิดด่านออกไปเป็น 22.00 น. จะช่วยทำให้สินค้าสามารถเข้าออกได้สะดวกยิ่งขึ้น” (นาย ฉ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 18 เมษายน 2556)

“ทางจังหวัดจันทบุรีได้เสนอการขยายเวลาเปิดด่านชายแดนออกไปถึง 22.00 น. ไปยังรัฐบาลแล้ว เพื่อที่จะทำให้การค้าชายแดนได้รับความสะดวกและเติบโตในการรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ. 2558” (นาย ก (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2556)

ตารางที่ 8 สรุปผลการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี ด้านการพัฒนากฎหมายและกฎระเบียบ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ผลการสัมภาษณ์
นาย ช (นามสมมติ)	ในปี พ.ศ. 2558 จะเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เราจะต้องพัฒนาระบบการค้าไปสู่สากล จะต้องมีนโยบายและวิธีการปฏิบัติในเรื่องกฎ ระเบียบทางการค้า ระหว่างประเทศ ให้มีความชัดเจนและถูกต้อง
นาย ฉ (นามสมมติ)	ปัญหาการลักลอบเข้าเมืองนับว่าเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อ การพัฒนาการค้าและเศรษฐกิจและความมั่นคง
นาย จ (นามสมมติ)	ประเทศไทยและประเทศกัมพูชาควรมีการกำหนดกฎระเบียบในเรื่องของ การจัดการแรงงานร่วมกันเพื่อที่เจ้าหน้าที่ของทั้งสองประเทศจะสามารถ ทำงานและแก้ไขปัญหาด้านแรงงานต่างด้าวและแรงงานที่ลักลอบเข้าเมือง ได้อย่างมีประสิทธิภาพและไปในทิศทางเดียวกัน

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ผลการสัมภาษณ์
นาย ค (นามสมมติ)	ในปัจจุบันประเทศไทยและประเทศกัมพูชายังมีกฎระเบียบและกฎเกณฑ์บางอย่างที่แตกต่างกันเช่นการจัดเก็บภาษี ดังนั้นหากมีการกำหนดกฎระเบียบร่วมกันในเรื่องของมาตรการทางภาษี ก็จะส่งผลให้การทำการค้าระหว่างกันมีการเจริญเติบโตมากขึ้น
นาย ฉ (นามสมมติ)	ควรมีการลดขั้นตอนในการนำเข้าและส่งออกสินค้าไปต่างประเทศ ให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น จะช่วยทำให้มีการขยายการค้าชายแดนให้เติบโตมากขึ้น
นาย ฅ (นามสมมติ)	ในปัจจุบันการค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรีมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นมาก ช่วงเวลาที่รถขนส่งสินค้าเข้าออกด่านตามเวลา โดยเฉพาะจุดผ่านแดนถาวรเปิดด่านเวลา 7.00-20.00 น. ซึ่งมีรถขนส่งสินค้าไม่สามารถผ่านด่านได้ทันเวลา จึงมีรถตกค้างอยู่บ่อยครั้ง ดังนั้น รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีนโยบายเพื่อที่จะขยายเวลาในการปิดด่านออกไปเป็น 22.00 น. จะช่วยทำให้สินค้าสามารถเข้าออกได้สะดวกยิ่งขึ้น
นาย ก (นามสมมติ)	ทางจังหวัดจันทบุรีได้เสนอการขยายเวลาเปิดด่านชายแดนออกไปถึง 22.00 น. ไปยังรัฐบาลแล้ว เพื่อที่จะทำให้การค้าชายแดนได้รับความสะดวกและเติบโตในการรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปีพ.ศ. 2558

สรุปผลการสัมภาษณ์

การพัฒนากฎหมายและกฎระเบียบ มีการจัดตั้งศูนย์ให้ข้อมูลและช่วยเหลือทางด้านกฎหมายของประเทศไทยและกฎหมายของประเทศเพื่อนบ้าน มีการจัดทำข้อตกลงในเรื่องของการค้า, การลงทุน, แรงงานเพื่อที่จะทำให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

การสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียน

เรื่อง AEC และอาเซียนนั้น ยังมีคนไม่รู้ข้อมูลเป็นจำนวนมาก ทั้ง ๆ ที่กลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะรวมตัวกันเป็น ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) แล้ว จึงถือว่าสำคัญมาก ๆ เพราะการเป็นประชาคมจะทำให้อาเซียนเป็นตลาดใหญ่ มีการเคลื่อนย้ายเงินทุน

แรงงานมีฝีมือ ได้เสริมมากขึ้น ที่สำคัญยังไม่มีหน่วยงานใดของประเทศที่จะเข้ามาดูแลติดตามศึกษาวิเคราะห์ เดือนกุมภาพันธ์ แสวงหาช่องทางโอกาสและจัดอุปสรรคของ AEC ให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งเกษตรกร ผู้ประกอบการ ดังนั้นจึงควรมีหน่วยงานหรือองค์กรที่มีหน้าที่ คือ

1. เป็นหน่วยงานสร้างความรู้ ความเข้าใจ โดยร่วมมือกับภาครัฐที่เกี่ยวข้อง
2. ทำยุทธศาสตร์รายสินค้า ทั้งสินค้าเกษตร อุตสาหกรรมและบริการ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันให้กับผู้ประกอบการด้วยการชี้ช่องทาง และโอกาส การค้า และการลงทุนในอาเซียน
3. ให้ความสำคัญกับผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับบริโภคสินค้าที่ได้มาตรฐานและมีความรู้ ความเข้าใจในสิทธิของผู้บริโภค
4. เป็นหน่วยงานรวบรวมและสร้างฐานข้อมูลอาเซียน รวมทั้งศึกษา วิเคราะห์ เดือนกุมภาพันธ์ ประเด็นที่ต้องระวัง อุปสรรค และสร้างโอกาสให้กับผู้ประกอบการ ไทย, แรงงานไทยและประชาชนโดยทั่วไปให้ทราบถึงข้อมูลของอาเซียนและประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้อย่างถูกต้องและเพียงพอ

ซึ่งการสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียน สอดคล้องกับแนวคิดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลายท่านดังต่อไปนี้คือ

“ปัจจุบันถึงแม้ประเทศไทยจะมีการตื่นตัวในเออีซีมากขึ้นกว่าเดิม แต่ก็คงปฏิเสธไม่ได้ว่ายังมีประชาชนอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่เห็นถึงคุณค่าและประโยชน์ของเออีซีแล้วเขาเหล่านั้นจะได้ประโยชน์อะไรจากสิ่งที่เขาไม่รู้จัก” (นาย ฎ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2556)

“ควรจัดให้มีศูนย์ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน เพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลที่จะนำความรู้และเป็นประโยชน์ ที่จะเตรียมความพร้อมในอนาคตด้วย” (นาย จ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2556)

“ควรมีการจัดสัมมนาให้ความรู้เกี่ยวกับเออีซี ในเรื่องของความพร้อม โอกาส และศักยภาพของจังหวัดจันทบุรีว่าเราจะต้องเตรียมตัวในปี พ.ศ. 2558 ให้มีความต่อเนื่อง” (นาย ฉ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2556)

“หากมีหน่วยงานของภาครัฐหรือเอกชนที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์และเก็บข้อมูลของเออีซีในทุก ๆ ด้านสักหน่วยก็คงจะดีเห็นกรรมนั้นกรรมนี้พูดแล้วฟังไม่เข้าใจเพราะพูดแต่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของตนเองทำให้ประชาชนขาดการมองเห็นถึงความสำคัญของเออีซีในลักษณะองค์รวม” (นาย ช (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 21 เมษายน 2556)

“คนที่ค้าขายอยู่ชายแดน ก็ค้าขายกันไปตามปกติ ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนสักเท่าไร เพราะมองว่ายังไม่ถึงเวลา และเห็นว่าในวันนี้ ฎ ระเบียบ

ทางการค้าก็ยังไม่ชัดเจน ยังต้องมีการแก้ไขให้เป็นสากลอีกหลายอย่าง” (นาย ฉ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 19 เมษายน 2556)

“ปัจจุบันประเทศไทยขาดหน่วยงานที่จะรวบรวมข้อมูล ต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการค้าและการลงทุนในเออีซีในทุก ๆ ด้าน การรวบรวมข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐในปัจจุบันไม่ครอบคลุมทุกเรื่องที่ภาคเอกชนต้องการ” (นาย ช (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2556)

“สินค้าจากประเทศอาเซียนบางครั้งก็ดีบางครั้งก็แย่น่าจะมีองค์กรกลางที่ทำหน้าที่ให้ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานและคุณภาพของสินค้าเพื่อให้เกิดความยุติธรรมต่อผู้บริโภค” (นาย ซ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2556)

ตารางที่ 9 สรุปผลการเตรียมความพร้อมผู้ประกอบการเศรษฐกิจอาเซียนแนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ผลการสัมภาษณ์
นาย ฎ (นามสมมติ)	ปัจจุบันถึงแม้ประเทศไทยจะมีการตื่นตัวในเออีซีมากขึ้นกว่าเดิม แต่ก็คงปฏิเสธไม่ได้ว่ายังมีประชาชนอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่เห็นถึงคุณค่าและประโยชน์ของเออีซีแล้วเขาเหล่านั้นจะได้ประโยชน์อะไรจากสิ่งที่เขาไม่รู้จัก
นาย ฉ (นามสมมติ)	ควรจัดให้มีศูนย์ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน เพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลที่จะนำความรู้และเป็นประโยชน์ ที่จะเตรียมความพร้อมในอนาคตด้วย
นาย ญ (นามสมมติ)	ควรมีการจัดสัมมนาให้ความรู้เกี่ยวกับเออีซี ในเรื่องของความพร้อม โอกาส และศักยภาพของจังหวัดจันทบุรีว่าเราจะต้องเตรียมตัวในปี พ.ศ. 2558 ให้มีความต่อเนื่อง
นาย ท (นามสมมติ)	หากมีหน่วยงานของภาครัฐหรือเอกชนที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์และเก็บข้อมูลของเออีซีในทุก ๆ ด้าน สักหน่วยก็คงจะดีเห็นกรมนั้นกรมนี่พูดแล้วฟังไม่เข้าใจในเพราะพูดแต่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของตนเองทำให้ประชาชนขาดการมองถึงความสำคัญของเออีซีในลักษณะองค์รวม

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ผลการสัมภาษณ์
นาย ณ (นามสมมติ)	คนที่ค้าขายอยู่ชายแดน ก็ค้าขายกันไปตามปกติ ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนสักเท่าไร เพราะมองว่ายังไม่ถึงเวลา และเห็นว่าในวันนี้ กฎ ระเบียบทางการค้าก็ยังไม่ชัดเจน ยังต้องมีการแก้ไขให้เป็นสากลอีกหลายอย่าง
นาย ช (นามสมมติ)	ปัจจุบันประเทศไทยขาดหน่วยงานที่จะรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการค้าและการลงทุนในเออีซีในทุก ๆ ด้าน การรวบรวมข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐในปัจจุบัน ไม่ครอบคลุมทุกเรื่องที่ภาคเอกชนต้องการ
นาย ซ (นามสมมติ)	สินค้าจากประเทศอาเซียนบางครั้งก็ดีบางครั้งก็แย่น่าจะมีองค์กรกลางที่ทำหน้าที่ให้ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานและคุณภาพของสินค้าเพื่อให้เกิดความยุติธรรมต่อผู้บริโภค

สรุปผลการสัมภาษณ์

การสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียน โดยการให้บุคคลทั่วไปและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน เช่น เกษตรกร ผู้ประกอบการ เพื่อจะให้เห็นถึงความสำคัญของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและสามารถใช้ประโยชน์จากการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้อย่างเต็มที่

การเสริมสร้างความมั่นคง

ปัจจุบัน สภาพแวดล้อมทางการเมืองระหว่างประเทศที่ปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ได้นำมาซึ่งทั้งโอกาสและความท้าทายที่อาเซียนต้องเผชิญ ไม่ว่าจะเป็นโอกาสในการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงของอาเซียนให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น หรือการเผชิญกับภัยคุกคามที่มาในรูปแบบใหม่ อาทิ การก่ออาชญากรรมและการก่อการร้ายข้ามชาติ โดยมีการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงของอาเซียน เป็นหนึ่งในสามเสาความร่วมมือสำคัญของประชาคมอาเซียนประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความมีเสถียรภาพทางการเมืองของภูมิภาคอันถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังนั้น กระบวนการสร้างความมั่นคงอาเซียน จึงควรมีรากฐานมาจากการนำความร่วมมือและความตกลงของอาเซียนด้านการเมืองและความมั่นคง โดย ผลลัพธ์ประการสำคัญที่จะเกิดขึ้นจากการจัดตั้ง

ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ก็คือ การที่ประเทศสมาชิกอาเซียนจะมีกลไกและเครื่องมือที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับความมั่นคงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความขัดแย้งด้านการเมืองระหว่างรัฐสมาชิกกับรัฐสมาชิกด้วยกันเองหรือใช้ในการจัดการกับปัญหาภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งประเทศใดประเทศหนึ่งไม่สามารถแก้ไขได้โดยลำพัง เช่น การก่อการร้าย การลักลอบค้ายาเสพติดและอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นต้น

ซึ่งการเสริมสร้างความมั่นคงนี้สอดคล้องกับแนวคิดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลายท่านดังต่อไปนี้คือ

“ประเทศในภูมิภาคควรมีการวางมาตรการในเรื่องของการเสริมสร้างความมั่นคงระหว่างประเทศร่วมกันเพื่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่นจนนำไปสู่การเริ่มสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง” (นาย ก (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2556)

“ในปัจจุบันการค้าชายแดนมีความเจริญขึ้นอย่างมาก พื้นที่ชายแดนมีความสงบสุขมีแต่บรรยากาศทางการค้าระหว่างแดนจนไปถึงการค้าข้ามแดนไปถึงประเทศเวียดนาม รัฐบาลควรยกเลิกกฎอัยการศึกในเขตพื้นที่ชายแดน เพื่อให้การค้าไปสู่สากล เป็นการสร้างบรรยากาศการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว ในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” (นาย ฉ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 18 เมษายน 2556)

“การลดปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกันนับว่าเป็นหนทางในการสร้างความร่วมมือทางการค้า การเมืองและเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด” (นาย ชู (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2556)

“การเสริมสร้างความมั่นคงร่วมกันของกลุ่มประเทศสมาชิกในภูมิภาคอาเซียน สามารถใช้ในการจัดการกับปัญหาภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งประเทศใดประเทศหนึ่งไม่สามารถแก้ไขได้โดยลำพัง เช่น การก่อการร้าย” (นาย จ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2556)

“ปัญหาเสพติดนั้นเป็นปัญหาสำคัญที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับเรื่องของความมั่นคงประเทศไทยประเทศเดียวคงไม่สามารถจะแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากแต่หลายประเทศในภูมิภาคร่วมมือกันเราจะสามารถป้องกันปัญหานี้ได้ดีขึ้น” (นาย จ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2556)

“ควรส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในระดับชาติและระดับท้องถิ่นเพื่อให้เกิดมิตรภาพที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้าน อันจะนำไปสู่ความร่วมมือในทุกด้าน” (นาย ฉ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 19 เมษายน 2556)

ตารางที่ 10 สรุปผลการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี ด้านการเสริมสร้างความมั่นคง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ผลการสัมภาษณ์
นาย ก (นามสมมติ)	ประเทศในภูมิภาคควรมีการวางมาตรการในเรื่องของการเสริมสร้างความมั่นคงระหว่างประเทศร่วมกันเพื่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่นจนนำไปสู่การเริ่มสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง
นาย ฉ (นามสมมติ)	ในปัจจุบันการค้าชายแดนมีความเจริญขึ้นอย่างมาก พื้นที่ชายแดนมีความสงบสุข มีแต่บรรยากาศทางการค้าระหว่างแดนจนไปถึงการค้าข้ามแดนไปถึงประเทศเวียดนาม รัฐบาลควรยกเลิกกฎอัยการศึกในเขตพื้นที่ชายแดน เพื่อให้การค้าไปสู่สากล เป็นการสร้างบรรยากาศการค้าการลงทุน และการท่องเที่ยว ในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
นาย ช (นามสมมติ)	การลดปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกันนับว่าเป็นหนทางในการสร้างความร่วมมือทางด้านการค้า การเมืองและเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด
นาย ซ (นามสมมติ)	การเสริมสร้างความมั่นคงร่วมกันของกลุ่มประเทศสมาชิกในภูมิภาคอาเซียน สามารถใช้ในการจัดการกับปัญหาภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งประเทศใดประเทศหนึ่งไม่สามารถแก้ไขได้โดยลำพัง เช่น การก่อการร้าย
นาย ฅ (นามสมมติ)	ปัญหาเสพติดนั้นเป็นปัญหาสำคัญที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับเรื่องของความมั่นคงประเทศไทยประเทศเดียวคงไม่สามารถจะแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากแต่หลายประเทศในภูมิภาคร่วมมือกันเราจะสามารถป้องกันปัญหานี้ได้ดีขึ้น
นาย ฎ (นามสมมติ)	ควรส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในระดับชาติและระดับท้องถิ่น เพื่อให้เกิดมิตรภาพที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้าน อันจะนำไปสู่ความร่วมมือในทุกด้าน

สรุปผลการสัมภาษณ์

การเสริมสร้างความมั่นคง การสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการจัดทำข้อตกลงร่วมกันในการจัดการกับปัญหาความมั่นคงต่าง ๆ ที่ประเทศใดประเทศหนึ่งไม่สามารถจะแก้ไขปัญหาได้เพียงประเทศเดียว เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการค้ามนุษย์ อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาคความมั่นคงระหว่างประเทศได้

การเพิ่มศักยภาพของเมืองเพื่อเชื่อมโยงโอกาสจากอาเซียน

หลังการสิ้นสุดของสงครามเย็นและการเริ่มเปิดประเทศของจีนในช่วงทศวรรษ 1990 ได้ส่งผลให้ความตื่นเคียดทางชายแดนของไทยกับเพื่อนบ้านที่เป็นประเทศ สังคมนิยมเริ่มลดน้อยลง พร้อมกับสภาพทางการค้าระหว่างประเทศที่เริ่มฟื้นตัวขึ้น ความเปลี่ยนแปลงนี้ ได้ส่งผลให้มุมมองและความหมายของเมืองชายแดนเริ่มค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไป จากเมืองที่เน้นความมั่นคงเป็นหลักสู่เมืองที่เป็นโอกาสทางการค้า กลายเป็นเมืองศูนย์กลางทางการค้าที่เป็นจุดเชื่อมต่อสำคัญไปยังประเทศเพื่อน บ้านในภูมิภาคอาเซียน และจากเมืองที่แทบปราศจากกิจกรรมทางการผลิต กลายเป็นเมืองที่มีกิจกรรมทางการ ผลิตโดยใช้ข้อได้เปรียบทางแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน การเปิดประเทศทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้คนในประเทศเพื่อนบ้านและประเทศจีนที่ดีขึ้นจากการพัฒนาและขยายตัวทางเศรษฐกิจ ยังได้ส่งผลให้เมืองชายแดนเป็นแหล่งรองรับกลุ่มคนเหล่านี้ ที่เดินทางเข้ามาทั้งเพื่อทำการค้า การจับจ่ายใช้สอย การศึกษาเล่าเรียน รวมถึงการรักษาพยาบาล ในทางเดียวกับ การขยายตัวของเมืองชายแดนจากปัจจัยหลักดังที่วานี้ยังเป็นพื้นฐานสำคัญอัน นำไปสู่การขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมโหฬารของภูมิภาคต่าง ๆ และหัวเมืองภูมิภาค ทั้งนี้ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และเส้นทางคมนาคมยังไม่รองรับหรือสนับสนุนการค้าชายแดนมากเท่าที่ควร อันเนื่องมาจากในอดีตที่ผ่านมาแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและการลงทุนของไทยให้ความสำคัญค่อนข้างน้อยกับเมืองชายแดนในฐานะจุดเชื่อมโยงทางการค้าและเศรษฐกิจ จึงเป็นความท้าทายสำคัญของภาครัฐและเอกชนไทยในการผลักดันให้เมืองชายแดนให้ มีการพัฒนาและเติบโตทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม กลายเป็นศูนย์กลางและจุดเชื่อมต่อในระดับภูมิภาคอย่างแท้จริง และสามารถทำให้ผู้คนที่ไปเยือนเหล่านี้ไม่รู้สึถึงความเป็นชายขอบหรือชายแดน แต่เป็นเมืองแห่งการเชื่อมโยงและการเดินทางไปสู่ประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคอาเซียน

ซึ่งการเพิ่มศักยภาพของเมืองเพื่อเชื่อมโยงโอกาสจากอาเซียนนี้สอดคล้องกับแนวคิดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลายท่านดังต่อไปนี้คือ

“ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ชายแดนของจังหวัดจันทบุรีเป็นศูนย์กลางทางการค้า ด้านสินค้าการเกษตร รวมทั้งสินค้าเกษตรแปรรูป เพื่อส่งออกไปยังประเทศเพื่อนบ้านอย่างประเทศ

กัมพูชาและประเทศเวียดนามที่มีความนิยมและต้องการผลไม้จากเมืองจันทน์อย่างสูงมาก” (นาย ง (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2556)

“พื้นที่ชายแดนของจังหวัดจันทบุรีจะต้องได้รับการพัฒนาและยกระดับจากเมืองการค้าชายแดนเป็นเมืองหน้าด่านของการค้าระหว่างประเทศ โดยภาครัฐจะต้องให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการค้าและการลงทุน” (นาย ฉ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 19 เมษายน 2556)

“การพัฒนาเมืองชายแดนจันทบุรี จะต้องมีการเชื่อมโยงระบบโลจิสติกส์อย่างครบวงจร ทั้งด้านระบบการคมนาคมขนส่งโดยมีการขยายถนนทางเข้าด้านชายแดนเพื่อเชื่อมโยงกับถนนฝั่งประเทศกัมพูชา รวมทั้งมีการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการค้าที่จะมีการขยายตัวอย่างสูงในอนาคต” (นาย ฉ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 18 เมษายน 2556)

“จังหวัดจันทบุรีมีช่องทางการค้าตามแนวชายแดนกับประเทศกัมพูชา 5 จุด ทั้งด่านถาวรและจุดผ่อนปรนทางการค้า ซึ่งเป็นประตูสู่ประเทศกัมพูชาทางด้านจังหวัดพระตะบองและจังหวัดไพลิน ขณะนี้ทั้งภาครัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคเอกชนต่างได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการค้าชายแดนอย่างมาก ซึ่งจังหวัดจันทบุรีได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การค้าชายแดนเพื่อส่งเสริมการค้าชายแดนให้มีการขยายตัวเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” (นาย ก (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2556)

“การพัฒนาการค้าชายแดนอย่างมีประสิทธิภาพต้องดำเนินงานแบบองค์รวม ให้คำนึงถึงประเทศเพื่อนบ้านของเราด้วย โดยเฉพาะการรักษาผลประโยชน์และการอยู่ดีกินดีของประชาชนร่วมกัน หากว่าคนกัมพูชารายได้ดีขึ้น ก็สามารถซื้อสินค้าของเราได้มากขึ้น สามารถลดปัญหาอาชญากรรมได้ ทั้งนี้องค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชนต้องร่วมมือกันเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชายแดนให้มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง” (นาย ฉ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2556)

“ควรพัฒนาพื้นที่ชายแดนจังหวัดจันทบุรี ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งจะมีการพัฒนาระบบโลจิสติกส์และระบบโครงสร้างพื้นฐานอย่างครบวงจร เพื่อเป็นการส่งเสริมการค้าและการลงทุนแถบพื้นที่ชายแดน” (นาย ค (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2556)

“จังหวัดจันทบุรีมีสภาพภูมิศาสตร์ที่ตั้งอยู่จุดศูนย์กลางทางภาคตะวันออก ที่ใกล้กรุงเทพฯ ใกล้ท่าเรือมาบตาพุดและท่าเรือแหลมฉบัง และยังเป็นเส้นทางเชื่อมสู่ระยองตอนใต้ ไปสิ้นสุดที่ประเทศเวียดนามตอนใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาสูงในการรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ภาครัฐและภาคเอกชนควรมีความร่วมมือกันเพื่อผลักดันให้จังหวัดจันทบุรีเป็นศูนย์กลางทางการค้าและการท่องเที่ยว สู่ภูมิภาคอินโดจีน” (นาย ข (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 12 เมษายน 2556)

“จังหวัดจันทบุรีได้มีการทำบันทึกข้อตกลงเป็นบ้านพี่เมืองน้องกับจังหวัดพระตะบอง และจังหวัดไพลินของประเทศกัมพูชา ซึ่งจะมีความร่วมมือและส่งเสริมกันในด้านพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ดีต่อกัน ซึ่งจะนำไปสู่ความร่วมมือกัน ในการพัฒนาพื้นที่ชายแดนทั้งสองฝั่ง” (นาย จ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2556)

“จังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และตราด เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่พรมแดนติดกับประเทศกัมพูชา และมีมูลค่าทางการค้าหลายหมื่นล้านบาทต่อปี ดังนั้นทั้งสามจังหวัดจึงควรมีความร่วมมือกัน พัฒนาการค้าชายแดน และการลงทุนในพื้นที่ภาคตะวันออกให้มีความเจริญเพื่อเตรียมความพร้อม คู่เออีซี” (นาย ฎ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 23 เมษายน 2556)

ตารางที่ 11 สรุปผลการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนของจังหวัดจันทบุรี ด้านการเพิ่มศักยภาพของเมืองเพื่อเชื่อมโยงโอกาสจากอาเซียน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ผลการสัมภาษณ์
นาย ง (นามสมมติ)	ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ชายแดนของจังหวัดจันทบุรีเป็นศูนย์กลางทางการค้าด้านสินค้าการเกษตร รวมทั้งสินค้าเกษตรแปรรูป เพื่อส่งออกไปยังประเทศเพื่อนบ้านอย่างประเทศกัมพูชาและประเทศเวียดนามที่มีความนิยมและต้องการผลไม้จากเมืองจันทูอย่างสูงมาก
นาย ฉ (นามสมมติ)	พื้นที่ชายแดนของจังหวัดจันทบุรีจะต้องได้รับการพัฒนาและยกระดับจากเมืองการค้าชายแดนเป็นเมืองหน้าด่านของการค้าระหว่างประเทศ โดยภาครัฐจะต้องให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการค้าและการลงทุน
นาย ฅ (นามสมมติ)	การพัฒนาเมืองชายแดนจันทบุรี จะต้องมีการเชื่อมโยงระบบโลจิสติกส์อย่างครบวงจร ทั้งด้านระบบการคมนาคมขนส่งโดยมีการขยายถนนทางเข้าด้านชายแดนเพื่อเชื่อมโยงกับถนนฝั่งประเทศกัมพูชา รวมทั้งมีการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการค้าที่จะมีการขยายตัวอย่างสูงในอนาคต

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ผู้ให้ข้อมูล สำคัญ	ผลการสัมภาษณ์
นาย ก (นามสมมติ)	จังหวัดจันทบุรีมีช่องทางการค้าตามแนวชายแดนกับประเทศกัมพูชา 5 จุด ทั้งด้านถาวรและจุดผ่อนปรนทางการค้า ซึ่งเป็นประตูสู่ประเทศกัมพูชาทางด้านจังหวัดพระตะบองและจังหวัดไพลิน ขณะนี้ทั้งภาครัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคเอกชนต่างได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการค้าชายแดนอย่างมาก ซึ่งจังหวัดจันทบุรีได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การค้าชายแดนเพื่อส่งเสริมการค้าชายแดนให้มีการขยายตัวเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
นาย ญ (นามสมมติ)	การพัฒนาการค้าชายแดนอย่างมีประสิทธิภาพต้องดำเนินงานแบบองค์รวม ให้คำนึงถึงประเทศเพื่อนบ้านของเราด้วย โดยเฉพาะการรักษาผลประโยชน์และการอยู่ดีกินดีของประชาชนร่วมกัน หากว่าคนกัมพูชารายได้ดีขึ้นก็สามารถซื้อสินค้าของเราได้มากขึ้น สามารถลดปัญหาอาชญากรรมได้ ทั้งนี้องค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชนต้องร่วมมือกันเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชายแดนให้มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง
นาย ค (นามสมมติ)	ควรพัฒนาพื้นที่ชายแดนจังหวัดจันทบุรี ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งจะมีการพัฒนาระบบโลจิสติกส์และระบบโครงสร้างพื้นฐานอย่างครบวงจร เพื่อเป็นการส่งเสริมการค้าและการลงทุนแถบพื้นที่ชายแดน
นาย ข (นามสมมติ)	จังหวัดจันทบุรีมีสภาพภูมิศาสตร์ที่ตั้งอยู่จุดศูนย์กลางทางภาคตะวันออกที่ใกล้กรุงเทพฯ ใกล้ท่าเรือมาบตาพุดและท่าเรือแหลมฉบัง และยังเป็นเส้นทางเชื่อมสู่ระเบียงตอนใต้ไปสิ้นสุดที่ประเทศเวียดนามตอนใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาสูงในการรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ภาครัฐและภาคเอกชนควรมีความร่วมมือกันเพื่อผลักดันให้จังหวัดจันทบุรีเป็นศูนย์กลางทางการค้าและการท่องเที่ยวสู่ภูมิภาคอินโดจีน

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ผลการสัมภาษณ์
นาย จ (นามสมมติ)	จังหวัดจันทบุรี ได้มีการทำบันทึกข้อตกลงเป็นบ้านพี่เมืองน้องกับจังหวัดพระตะบองและจังหวัดโพลินของประเทศกัมพูชา ซึ่งจะมีความร่วมมือและส่งเสริมกันในด้านพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ดีต่อกัน ซึ่งจะนำไปสู่ความร่วมมือกันในการพัฒนาพื้นที่ชายแดนทั้งสองฝั่ง
นาย ก (นามสมมติ)	จังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และตราด เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่พรมแดนติดกับประเทศกัมพูชา และมีมูลค่าทางการค้าหลายหมื่นล้านบาทต่อปี ดังนั้นทั้งสามจังหวัดจึงควรมีความร่วมมือกันพัฒนาการค้าชายแดน และการลงทุนในพื้นที่ภาคตะวันออกให้มีความเจริญเพื่อเตรียมความพร้อมสู่เออีซี

สรุปผลการสัมภาษณ์

การเพิ่มศักยภาพของเมืองเพื่อเชื่อมโยงโอกาสจากอาเซียน คือการพัฒนาเมืองชายแดนให้มีความพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคง และด้านสังคมจากการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น ผังเมือง โครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณสุขและระบบสาธารณสุขปโภค

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการค้าชายแดน ผู้ประกอบการเศรษฐกิจอาเซียน
ศึกษากรณีจังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการค้าชายแดน
ของจังหวัดจันทบุรี ในการเตรียมความพร้อมผู้ประกอบการเศรษฐกิจอาเซียนและใช้เป็นฐานข้อมูล
ของหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า
ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการค้าชายแดนและเตรียมความพร้อมผู้ประกอบการเศรษฐกิจอาเซียนให้
เป็นระบบการค้าสากลและเสริมสร้างระบบเศรษฐกิจให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดและเกิดประโยชน์
สูงสุดโดยผลการศึกษสามารถสรุปได้ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะ

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวทฤษฎีการเข้าสู่ผู้ประกอบการเศรษฐกิจอาเซียน
ของสภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาเป็นกรอบแนวคิดของงานวิจัย โดยมีการเลือก
กลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกแบบ การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงซึ่งเป็นการศึกษาที่ต้องอาศัยความรู้
ความชำนาญ ประสบการณ์ ในเรื่องนั้น ๆ จากหน่วยตัวอย่างที่ผู้วิจัยเลือกได้ หรือที่เรียกว่า
ผู้เชี่ยวชาญ (Expert) ฉะนั้น กลุ่มตัวอย่างแบบนี้ จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “Expert Choice
Sampling” ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ตัวแทนจากภาครัฐ
ตัวแทนจากภาคเอกชน และตัวแทนจากกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในเขตพื้นที่ชายแดน
จำนวนทั้งสิ้น 16 คน ประกอบด้วย

1. กลุ่มข้าราชการภาครัฐ จำนวน 6 คน ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรี, พาณิชย
จังหวัดจันทบุรี, นายด่านศุลกากรจังหวัดจันทบุรี, ผู้อำนวยการส่งเสริมการค้าระหว่างประเท
ณ จังหวัดจันทบุรี, นายอำเภอโป่งน้ำร้อน, นายอำเภอสอยดาว
2. กลุ่มภาคเอกชน จำนวน 5 คน ได้แก่ ประธานหอการค้าจังหวัดตราด, ประธาน
หอการค้าจังหวัดจันทบุรี, นายกสมาคมการค้า และการท่องเที่ยวชายแดน ไทย-กัมพูชาจังหวัด
จันทบุรี, ประธานหอการค้ากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก, ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดจันทบุรี
3. กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตตำบลที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน
จำนวน 5 คน ได้แก่ นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 องค์กร นายกเทศมนตรีเทศบาล

หนองคาย, นายกเทศมนตรีเทศบาลคลองใหญ่, นายก อบต.ทุ่งขนาน นายก อบต.สะตอน
นายก อบต.เทพนิมิต

โดยมีแบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล มีการตรวจสอบ
คุณภาพของเครื่องมือ โดยคณาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ตรวจสอบเนื้อหาตลอดจน โครงสร้าง
ของคำถามในแบบสัมภาษณ์ว่ามีความเหมาะสมทั้งในเรื่องของประเด็นคำถาม การใช้ภาษา
ความเที่ยงและความตรงของเนื้อหาและประเด็นคำถาม

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า ตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาการค้าชายแดนของประเทศไทยกับประเทศ
กัมพูชานั้น เป็นไปในรูปแบบของการค้าขนาดเล็กกระหว่างประชาชนที่อยู่บริเวณชายแดน
ในการซื้อขายสินค้า หากเป็นผู้ประกอบการค้าชายแดนก็มักจะอยู่ในลักษณะของผู้ประกอบการ
รายย่อยซึ่งเป็นคนในท้องถิ่น สินค้าที่ซื้อขายกันบริเวณชายแดนนั้น ส่วนมากมักเป็นสินค้าอุปโภค
บริโภค ของป่า พืชผลทางการเกษตร เป็นต้น ต่อมาเมื่อเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ หลายประเทศในภูมิภาค
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง มีการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจแบบลักษณะ
ของทุนนิยม มีการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมือง
ซึ่งจากสภาพแวดล้อมดังกล่าว ส่งผลให้รูปแบบของการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศ
กัมพูชาได้มีการเปลี่ยนแปลงไป มีการพัฒนารูปแบบของการค้าให้มีความหลากหลาย มูลค่าการค้า
เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสมัยของรัฐบาลของ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ประเทศไทยได้ชู
นโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” หันมาใช้เศรษฐกิจนำประเทศ สร้างสัมพันธ์กับภูมิภาค
อินโดจีน ซึ่งนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” นั้นได้ส่งผลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลง
ของการค้าชายแดนของประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา ส่งผลให้มูลค่าการค้าของประเทศไทยกับ
ประเทศกัมพูชาเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้คือ

1. การเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของสินค้า บริการ การค้าและการลงทุน
โดยมีการพัฒนาในเรื่องของระบบการบริหารจัดการ, การพัฒนาในเรื่องเทคโนโลยีและ
กระบวนการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพ

2. การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการคุ้มครองทางสังคม โดยการพัฒนาในเรื่องของ
สภาวะและคุณภาพชีวิตของแรงงานให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นลดการเอารัดเอาเปรียบจาก
นายจ้าง

3. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์ โดยการพัฒนาเส้นทางในการคมนาคมขนส่งและจุดขนถ่ายสินค้า มีการพัฒนาระบบโครงสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่ชายแดน ได้แก่ ไฟฟ้า ระบบน้ำประปา โทรศัพท์ และระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการค้าชายแดน
4. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการเสริมสร้างศักยภาพของผู้ประกอบการให้มีความรู้ด้านการค้า การลงทุน การทำธุรกิจระหว่างประเทศ ตลอดจนการอบรมให้ความรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน
5. การพัฒนากฎหมายและกฎระเบียบ มีการจัดตั้งศูนย์ให้ข้อมูลและช่วยเหลือทางด้านกฎหมายของประเทศไทยและกฎหมายของประเทศเพื่อนบ้าน มีการจัดทำข้อตกลงในเรื่องของการค้า, การลงทุน, แรงงานเพื่อที่จะทำให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ
6. การสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียน โดยการให้บุคคลทั่วไปและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน เช่น เกษตรกร ผู้ประกอบการ เพื่อจะได้เห็นถึงความสำคัญของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและสามารถใช้ประโยชน์จากการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ได้อย่างเต็มที่
7. การเสริมสร้างความมั่นคง การสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการจัดทำข้อตกลงร่วมกันในการจัดการกับปัญหาความมั่นคงต่าง ๆ ที่ประเทศใดประเทศหนึ่งไม่สามารถจะแก้ไขปัญหาได้เพียงประเทศเดียว เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการค้ามนุษย์ อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความมั่นคงระหว่างประเทศได้
8. การเพิ่มศักยภาพของเมืองเพื่อเชื่อมโยงโอกาสจากอาเซียน คือการพัฒนาเมืองชายแดนให้มีความพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคง และด้านสังคมจากการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น ผังเมือง โครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณสุขและระบบสาธารณูปโภค

อภิปรายผลการวิจัย

สำหรับ จังหวัดจันทบุรี ถือว่าเป็นจังหวัดที่มีบทบาทในการทำการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศกัมพูชา เช่น จังหวัดจันทบุรีในแต่ละปีมีการส่งออกผลไม้ ซึ่งเป็นผลผลิตทางการเกษตรภายในจังหวัดจันทบุรี ไปยังประเทศกัมพูชาเป็นจำนวนมาก ซึ่งนอกจากจะเป็นการสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศแล้ว ยังเป็นการช่วยดึงปริมาณผลผลิตทางการเกษตรที่มากเกินไปออกจากท้องตลาดภายในจังหวัดจันทบุรี ส่งผลต่อการพยุงราคาผลไม้ไม่ให้ตกต่ำจากภาวะผลไม้อล้นตลาดได้

ดังนั้นเพื่อให้แนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของจังหวัดจันทบุรี ได้มีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการลดข้อจำกัดและผลกระทบของการค้าชายแดน โดยผลจากการศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ตลอดจนการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยสามารถนำสรุปแนวทางในการพัฒนาการค้าชายแดนสู่ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของจังหวัดจันทบุรี ซึ่งสอดคล้องและสอดคล้องกับงานวิจัยของนักวิจัยท่านอื่น ๆ ดังต่อไปนี้คือ

1. การเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของสินค้า บริการ การค้าและการลงทุน

การเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของสินค้า บริการ การค้าและการลงทุน โดยให้ความสำคัญต่อการปรับโครงสร้างการผลิต,การค้า,การบริการและการลงทุน เช่น ทักษะและองค์ความรู้ของคน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การบริหารจัดการ และการยกระดับคุณภาพโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของกระบวนการผลิต โดยผลจากการวิจัยของผู้วิจัยได้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสมเกียรติ วัฒนศิริชัยกุล (2553, บทคัดย่อ) ที่ทำวิจัยเรื่อง “แผนยุทธศาสตร์ชาติเพื่อพัฒนาประเทศไทยก่อนเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี ค.ศ. 2015” โดยสมเกียรติ วัฒนศิริชัยกุล ได้อธิบายว่า หลักของแผนยุทธศาสตร์ชาติมุ่งเน้นสร้าง “เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์”และลดหย่อนภาษีกรณีที่ภาคเอกชนลงทุนในงานวิจัยและพัฒนา

2. การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการคุ้มครองทางสังคม

การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการคุ้มครองทางสังคมหมายถึง การจัดการปัญหาการค้ามนุษย์ ปัญหาความยากจน แรงงาน สิ่งเสพติด สิ่งแวดล้อม ผู้ด้อยโอกาส โรคติดต่อ ที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน สอดรับกับผลงานวิจัยของ ธนพรธณ จรรยาศิริ และศิวพร อึ้งวัฒนา (2551, บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องการทบทวนสถานการณ์และพัฒนาผังปัสัยงานวิจัยแรงงานข้ามชาติ (แรงงานต่างด้าว) จากการวิจัยสามารถสรุปผลได้ว่านายจ้างไม่ต้องการรับผิดชอบในการขึ้นทะเบียนแรงงาน, การขึ้นทะเบียนต่างพื้นที่ เมื่อเจ็บป่วยไม่สามารถรักษาต่างพื้นที่ได้, และการไม่จดทะเบียนก็ยังสามารถทำงานได้ ทำให้แรงงานขาดสิทธิในการรักษาพยาบาลและปัญหาสุขภาพของแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย เช่น ปัญหาโรคระบาด โรคเอดส์สิ่งแวดล้อมในชุมชนและที่อยู่อาศัยของแรงงานข้ามชาติไม่ถูกสุขลักษณะ ขาดการจัดการและความรู้ที่เหมาะสมเกี่ยวกับอนามัยสิ่งแวดล้อมอนามัยส่วนบุคคล และสุขาภิบาลอาหารในครัวเรือน

3. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์ คือ การพัฒนาทางด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เพื่อรองรับการเปิดเสรีทางการค้า เนื่องจากในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยได้มีข้อตกลงในการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เกิดการเปิดเสรีทางการค้า การแข่งขันทางการค้าของ

ประเทศในภูมิภาคอาเซียนมีเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อรองรับกับการแข่งขันที่เพิ่มมากขึ้น เช่น การจัดตั้งสถาบันการเงิน การพัฒนาระบบไฟฟ้า น้ำประปา ระบบโทรศัพท์ หรือแม้แต่อินเทอร์เน็ตให้มีขอบเขตในการใช้งานครอบคลุมบริเวณชายแดน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของผู้ประกอบการค้าชายแดนของไทยให้มากขึ้น ซึ่งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของวัชรินทร์ ยงศิริ (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การค้าชายแดนไทยกับ อนุภูมิภาคแม่น้ำโขง” ได้กล่าวว่า การเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคม (Transport Linkages) การพัฒนาเครือข่ายเส้นทางคมนาคมในกัมพูชา เพื่อประหยัดค่าขนส่งและเวลา รวมทั้ง การเปิดจุดผ่อนปรนเพื่อทำการค้าชายแดนเพิ่มขึ้น และปรับสถานะจุดผ่อนปรนบางจุดให้เป็นจุดผ่านแดนถาวร ซึ่งจะส่งผลให้ปริมาณการค้าชายแดนตัวมากขึ้น นอกจากนั้น หากเครือข่ายเส้นทางคมนาคมได้รับการพัฒนาแล้ว จะเป็นการส่งเสริมธุรกิจด้านการท่องเที่ยวจากไทยเชื่อม โยงสู่กัมพูชา และต่อเนื่องไปยังเวียดนาม

4. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถ ทักษะของผู้ประกอบการและสถาบันทางการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ การปรับปรุงโครงสร้างการบริหารองค์กรทั้งด้านบุคลากรและงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของปุ่น เทียงบุรณธรรม (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง โครงการการศึกษาเบื้องต้นเพื่อเตรียมรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก-ตะวันออก กรณีโลจิสติกส์ด้านการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดนที่ได้อธิบายว่าหน่วยงานต่าง ๆ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและความชำนาญที่จะรองรับต่อการพัฒนาต่าง ๆ ที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในภูมิภาคในอนาคต

5. การพัฒนากฎหมายและกฎระเบียบ

ปัจจุบันสภาพแวดล้อมทางการเมืองระหว่างประเทศที่ปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วได้นำมาซึ่งโอกาสและความท้าทายที่ประเทศต่าง ๆ ต้องประสบ ไม่ว่าจะเป็นโอกาสในการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงของประเทศต่าง ๆ ให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น หรือการเผชิญหน้ากับภัยคุกคามที่มาในรูปแบบใหม่ ๆ เช่น การก่อการร้ายข้ามชาติองค์กรอาชญากรรมเตรียมความพร้อมด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในฐานะกลไกที่ทำหน้าที่สนับสนุนความร่วมมือระดับรัฐ ระดับองค์กร หรือระดับบุคคล จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญในลำดับต้นสำหรับตัวอย่างผลกระทบของประชาคมอาเซียนที่อาจมีต่อระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยนั้น ได้แก่ ปัญหาแรงงานต่างด้าว ทั้งที่เข้าเมืองโดยถูกต้องกฎหมายและที่ลักลอบมาเป็นแรงงานเถื่อน การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศนี้มี

ความสัมพันธ์กับกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่ต้องการจะขยายการลงทุนและการค้าระหว่างประเทศสมาชิก ในส่วนของแรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยถูกกฎหมายนั้น ประเทศไทยอาจจะต้องพิจารณาเนื้อหากฎหมายแรงงานที่บังคับใช้ในปัจจุบันว่าสอดคล้องกับประเทศอื่น ๆ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับงานวิจัยของอิสวิติ ตั้งเกียรติ (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนไทย-กัมพูชา ด้านจังหวัดจันทบุรี ที่ได้อธิบายว่าควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายแดน จากหน่วยงานส่วนกลางขึ้นมา เพื่อเป็นฝ่ายกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์การพัฒนา การจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาพื้นที่ ตลอดจนเป็นตัวแทนการเจรจา ข้อตกลงต่าง ๆ ระหว่างประเทศ และมีการติดตามประสานงาน ระหว่างส่วนกลางกับท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องในระดับการบริหารจัดการ ควรตั้งคณะกรรมการในการปฏิบัติงานระดับจังหวัด โดยมอบหมายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทำหน้าที่ เป็นศูนย์กลางในการบริหารงานชายแดน รวมทั้งเป็นฝ่ายประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องและสอดคล้องกับงานวิจัยของปุ่น เทียงบูรณธรรม (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง โครงการการศึกษาเบื้องต้นเพื่อเตรียมรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันตก-ตะวันออกกรณีโลจิสติกส์ด้านการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดน ที่ได้กล่าวว่าการร่วมมือกันพัฒนาถูกระเบียบให้เป็นหนึ่งเดียวเพื่อขจัดปัญหาต่าง ๆ ระหว่างกันขณะเดียวกันทุกประเทศเร่งพัฒนาองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในประเทศของตนเองและสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อก่อให้เกิดการหลอมรวมกันของภูมิภาคในการเปลี่ยนแปลงไปสู่เศรษฐกิจยุคใหม่

6. การสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียน

เรื่อง AEC และอาเซียนนั้น ยังมีคนไม่รู้ข้อมูลเป็นจำนวนมาก ทั้ง ๆ ที่กลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะรวมตัวกันเป็น ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) แล้ว จึงถือว่าสำคัญมาก ๆ เพราะการเป็นประชาคมจะทำให้อาเซียนเป็นตลาดใหญ่ มีการเคลื่อนย้ายเงินทุน แรงงานมีฝีมือ ได้เสริมมากขึ้น ที่สำคัญยังไม่มีหน่วยงานใดของประเทศที่จะเข้ามาดูแลติดตามศึกษา วิเคราะห์ เตือนภัย แสวงหาช่องทางโอกาสและขจัดอุปสรรคของ AEC ให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งเกษตรกร ผู้ประกอบการซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลงานวิจัยของปุ่น เทียงบูรณธรรม (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง โครงการการศึกษาเบื้องต้นเพื่อเตรียมรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันตก-ตะวันออกกรณีโลจิสติกส์ด้านการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดน ที่ได้กล่าวว่าการพัฒนาประชาชนระดับรากหญ้าประมาณร้อยละ 60 ไม่ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น กลุ่มธุรกิจขนาดกลางร้อยละ 30 โดยครึ่งหนึ่งไม่ทราบข้อมูลและรอดูโอกาส ส่วนอีกครึ่งหนึ่งและกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและธุรกิจขนาดใหญ่รับรู้ข่าวสารและเตรียมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตเป็นสิ่งท้าทาย

สำหรับประเทศที่จะต้องเตรียมปรับตัวและรุกไปข้างหน้าเพื่อเพิ่มศักยภาพการพัฒนาของประเทศ ทั้งนี้ปรากฏการณ์ต่างที่เกิดขึ้นคงจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะเกิดผลกระทบขึ้นต่อทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

7. การเสริมสร้างความมั่นคง

ประชาคมอาเซียนประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความมีเสถียรภาพทางการเมืองของภูมิภาคอันถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาด้านต่าง ๆ ดังนั้นกระบวนการสร้างความมั่นคงอาเซียน จึงควรมีรากฐานมาจากการนำความร่วมมือและความตกลงของอาเซียนด้านการเมืองและความมั่นคง โดย ผลลัพธ์ประการสำคัญที่จะเกิดขึ้นจากการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ก็คือ การที่ประเทศสมาชิกอาเซียนจะมีกลไกและเครื่องมือที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับความมั่นคงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความขัดแย้งด้านการเมืองระหว่างรัฐสมาชิกกับรัฐสมาชิกด้วยกันเองหรือใช้ในการจัดการกับปัญหาภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งประเทศใดประเทศหนึ่งไม่สามารถแก้ไขได้โดยลำพัง เช่น การก่อการร้าย การลักลอบค้ายาเสพติดและอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปุน เทียงบุรณธรรม (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง โครงการการศึกษาเบื้องต้นเพื่อเตรียมรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก-ตะวันออก ภูมิภาคโลจิสติกส์ด้านการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดน ที่อธิบายว่า การร่วมมือกันพัฒนากฎระเบียบให้เป็นหนึ่งเดียวเพื่อขจัดปัญหาด้าน ต่าง ๆ ระหว่างกันขณะเดียวกันทุกประเทศเร่งพัฒนาองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในประเทศของตนเองและสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อก่อให้เกิดการหลอมรวมกันของภูมิภาค

8. การเพิ่มศักยภาพของเมืองเพื่อเชื่อมโยงโอกาสจากอาเซียน

เมืองชายแดนเปลี่ยนแปลงไป จากเมืองที่เน้นความมั่นคงเป็นหลักสู่เมืองที่เป็นโอกาสทางการค้า กลายเป็นเมืองศูนย์กลางทางการค้าที่เป็นจุดเชื่อมต่อสำคัญไปยังประเทศเพื่อนบ้าน ในภูมิภาคการพัฒนาและขยายตัวทางเศรษฐกิจ อันเกิดจากประชาชนตามแนวชายแดน ที่เดินทางเข้ามาทั้งเพื่อทำการค้า การจับจ่ายใช้สอย การศึกษาเล่าเรียน รวมถึงการรักษาพยาบาล เมืองชายแดนกลายเป็นศูนย์กลางและจุดเชื่อมต่อในระดับภูมิภาค เป็นไปในทิศทางเดียวกับงานวิจัยของอนพัทธ์ หนองคู (2550, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ยุทธศาสตร์การค้าชายแดนไทย-กัมพูชา: กรณีศึกษา จังหวัดสระแก้ว” ที่ได้กล่าวว่าการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา โดยเฉพาะตามแนวชายแดนจังหวัดสระแก้ว มีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และฝ่ายไทยเป็นฝ่ายได้เปรียบดุลการค้ามา ประโยชน์ที่เกิดจากการที่จังหวัดสระแก้ว มีตลาดการค้าชายแดนที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ซึ่งเป็นแหล่งกระจายสินค้าที่นำเข้าจากประเทศกัมพูชาไปยัง

ภาคต่าง ๆ ตลอดจนนโยบายส่งเสริมกิจกรรมการค้าของทั้งสองประเทศ นอกจากนี้ ความแตกต่างในด้านความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบด้านการผลิตระหว่างไทยกับกัมพูชา ตลอดจนการที่ประเทศกัมพูชาได้รับสิทธิพิเศษ (GSP) จากประเทศที่พัฒนาแล้ว ยังเป็นโอกาสให้ทั้งสองประเทศถือโอกาสผลประโยชน์ร่วมกันในการจัดตั้งฐานการผลิตแบบ Co-production Area โดยประเทศไทยควรเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตที่ประเทศไทยมีความได้เปรียบ ได้แก่ เงินทุน ผู้ประกอบการ เทคโนโลยี เพื่อตั้งฐานการผลิตในประเทศกัมพูชาที่มีความได้เปรียบในด้านทรัพยากรธรรมชาติ และค่าจ้างแรงงานที่ค่อนข้างถูก

ข้อเสนอแนะ

เชิงนโยบาย

1. กำหนดให้จังหวัดจันทบุรีเป็นศูนย์กลางของการส่งเสริมการค้าชายแดนด้านสินค้าทางการเกษตรอย่างครบวงจร
2. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น
3. การสร้างเครือข่ายพันธมิตรในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคตะวันออก ระหว่างจังหวัดจันทบุรี สระแก้ว และตราด เพื่อเป็นการขยายการค้า การลงทุนสู่ประเทศเพื่อนบ้าน
4. การพัฒนาระบบโลจิสติกส์เชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมจังหวัดชายแดนภาคตะวันออก และการเชื่อมเส้นทางคมนาคมสู่ภูมิภาคอินโดจีนตามแนวทางการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจตอนใต้
5. ยกเลิกกฏอัยการศึกบริเวณด่านชายแดน เพื่อสร้างบรรยากาศการค้า การลงทุน ตลอดจนการเดินทางของนักท่องเที่ยว

เชิงปฏิบัติ

1. สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพให้เป็นที่พอใจตามความต้องการของตลาด โดยเฉพาะ สินค้าแปรรูปทางการเกษตร
2. ส่งเสริมการพัฒนาผู้ประกอบการของจังหวัดจันทบุรี ให้มีความรู้ด้านการค้าระหว่างประเทศ การบริหารจัดการภาครัฐกิจ ด้านภาษา เพื่อเสริมสร้างผู้ประกอบการธุรกิจให้มีศักยภาพสามารถขยายธุรกิจการค้าสู่ประเทศในอาเซียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ควรมีการขยายระยะเวลาเปิดด่านชายแดน เพื่อการสัญจรระหว่างประเทศ และการอำนวยความสะดวกต่อการขนส่งสินค้าข้ามแดน
4. มีจัดการบริหารจัดการด่านชายแดนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการจัดทำศูนย์ข้อมูลสารสนเทศ การปรับภูมิทัศน์ด่านชายแดน ตลอดจนการพัฒนากระบวนโครงสร้างขั้นพื้นฐาน เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการค้า การลงทุน ในเขตพื้นที่ชายแดน

เชิงวิชาการ

1. สนับสนุนและส่งเสริมการทำวิจัยในการจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาการค้าชายแดน เพื่อเป็นทิศทางการพัฒนาในอนาคต

2. ควรจะมีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นรายละเอียดเฉพาะด้าน เช่นด้านการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน ด้านโครงสร้างพื้นฐานและ โลจิสติกส์ การเพิ่มศักยภาพของเมืองเพื่อเชื่อมโยงโอกาสจากอาเซียนเพื่อให้เกิดงานวิจัยมีความละเอียดสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3. หลังจากที่ประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 แล้วสมควรมีการวิจัยในเรื่องของประเด็นและแนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนเพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเพิ่มเติมเพื่อศึกษาว่าประเด็นในการพัฒนาการค้าชายแดนที่กำหนดขึ้นมานั้นมาความสอดคล้องและสามารถนำไปใช้จริงได้มากน้อยเพียงใด สมควรจะใช้ต่อหรือมีการปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือไม่ เพื่อให้การค้าชายแดนของประเทศไทยและจังหวัดจันทบุรีสามารถพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ

บรรณานุกรม

- กรมศุลกากร. (2548). *แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการค้าชายแดน*. วันที่ค้นข้อมูล 5 มีนาคม 2553, เข้าถึงได้จาก <http://home.kku.ac.th/laos/images/stories/AUGUST09/border%20trad.doc>
- กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ. (2552). *มารู้จักอาเซียนกันเถอะ*. กรุงเทพฯ: วิจิตาแอนิเมชัน.
- กระทรวงพาณิชย์. (2553). *ยุทธศาสตร์การค้าของไทย ปี 2553*. วันที่ค้นข้อมูล 5 มีนาคม 2553, เข้าถึงได้จาก http://www2.moc.go.th/ewt_news.php?nid=4563
- จิตยา สุวรรณชฎ. (2527). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ณัฐพล ชันชโยชัย. (2527). แนวความคิดและทฤษฎีในการพัฒนาประเทศและการพัฒนาชนบท, ใน *การบริหารงานพัฒนาชุมชน หน้า 1-25*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ด่านศุลกากรอรัญประเทศ. (2553). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการค้าชายแดน*. วันที่ค้นข้อมูล 21 พฤษภาคม 2550, เข้าถึงได้จาก <http://www.arancustoms.org/index.php?lay=show&ac=article&Id=570872>
- พิชชมัย ฤกษ์สุ. (2551). *กฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ องค์การการค้าโลก (WTO): บททั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ชนพรพรรณ จรรยาศิริ และศิวัพร อึ้งวัฒนา. (2551). การทบทวนสถานการณ์และพัฒนางานวิจัยแรงงานข้ามชาติ (แรงงานต่างด้าว). *วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา* 2551, 6(7), 9.
- ชนศักดิ์ เก่งถนอมม้า. (2541). *ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานจุดผ่อนปรนทางการค้าชายแดนไทย-พม่า ช่องทางก๊วผวอก อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการเมืองและการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชานัญญูราษฎร์ ล้วสมบูรณ์. (2551). *นโยบายและมาตรการของรัฐบาลไทยในการจัดการการค้าชายแดน: กรณีศึกษาด่านศุลกากรเชียงแสน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการเมืองและการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ชิดารัตน์ โชคสุชาติ. (2553). ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: ความสำคัญและการเตรียมความพร้อมของไทย Asian Economic Community Importance and Thai Preparations. *วารสาร มจร. วิชาการ*, 14(27), 100-111.
- ธีระวุฒิ เอกะกุล. (2544). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). อุบลราชธานี: วิทยาการพิมพ์.
- นพรัตน์ วงศ์วิทยาพาณิชย์, จิตรา โรจน์ประเสริฐกุล และเสริมสิทธิ์ สร้อยสอดศรี. (2554). *การพัฒนาตลาดการค้าชายแดนไทย กรณีศึกษา ตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- นาย ก (นามสมมติ). (2556, เมษายน 20). สัมภาษณ์.
- นาย ข (นามสมมติ). (2556, เมษายน 12). สัมภาษณ์.
- นาย ค (นามสมมติ). (2556, เมษายน 10). สัมภาษณ์.
- นาย จ (นามสมมติ). (2556, เมษายน 11). สัมภาษณ์.
- นาย ง (นามสมมติ). (2556, เมษายน 12). สัมภาษณ์.
- _____. (2556, เมษายน 25). สัมภาษณ์.
- นาย ฉ (นามสมมติ). (2556, เมษายน 8). สัมภาษณ์.
- นาย ช (นามสมมติ). (2556, เมษายน 7). สัมภาษณ์.
- _____. (2556, เมษายน 8). สัมภาษณ์.
- นาย ซ (นามสมมติ). (2556, เมษายน 7). สัมภาษณ์.
- นาย ฌ (นามสมมติ). (2556, เมษายน 18). สัมภาษณ์.
- นาย ญ (นามสมมติ). (2556, เมษายน 9). สัมภาษณ์.
- _____. (2556, เมษายน 19). สัมภาษณ์.
- นาย ฎ (นามสมมติ). (2556, เมษายน 15). สัมภาษณ์.
- _____. (2556, เมษายน 23). สัมภาษณ์.
- นาย ฏ (นามสมมติ). (2556, เมษายน 19). สัมภาษณ์.
- _____. (2556, เมษายน 26). สัมภาษณ์.
- นาย ฐ (นามสมมติ). (2556, เมษายน 13). สัมภาษณ์.
- _____. (2556, เมษายน 19). สัมภาษณ์.
- นาย ท (นามสมมติ). (2556, เมษายน 18). สัมภาษณ์.
- _____. (2556, เมษายน 21). สัมภาษณ์.

- นาย ฌ (นามสมมติ). (2556, เมษายน 19). สัมภาษณ์.
 _____. (2556, เมษายน 22). สัมภาษณ์.
- นาย ฌ (นามสมมติ). (2556, เมษายน 19). สัมภาษณ์.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ และพูนศิริ วัจนะภูมิ. (2534). ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนา
 ชนบท, ใน เอกสารการสอนชุดวิชาคหกรรมศาสตร์กับการพัฒนาชุมชน หน่วยที่ 1-7.
 (หน้า 1-47) (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปัญญา คูอาริยะกุล. (2543). ผลกระทบทางเศรษฐกิจของการค้าชายแดนในจังหวัดน่าน.
 การค้นคว้าอิสระเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาเศรษฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย,
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญคง หันจางสิทธิ์. (2544). เศรษฐศาสตร์มหภาค. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินติ้ง เฮ้าส์.
- ปกรณ์ ปรียากร. (2538). ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท. ใน เอกสารการสอน
 ชุดวิชาการบริหารพัฒนาชนบท หน่วยที่ 1. (หน้า 5) (พิมพ์ครั้งที่ 14). นนทบุรี:
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปุ่น เทียงบุรณธรรม. (2550). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการการศึกษาเบื้องต้นเพื่อเตรียมรองรับ
 การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก-ตะวันออก
 กรณีโลจิสติกส์ด้านการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัย
 เชียงใหม่.
- พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. (2538) (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ:
 อักษรเจริญทัศน์.
- พระราชวรมนี, (ประยูรค์ ปยุตโต). (2530). ทางสายกลางของการศึกษาไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2).
 กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พินพนา ดีปพรม. (2551). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการค้าชายแดนบริเวณตลาดคอยเวา อำเภอแม่สาย
 จังหวัดเชียงราย. การศึกษาอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการทั่วไป,
 บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: ไทยอนุเคราะห์.
- รณรงค์ เส็งเอี่ยม. (2550). ปัญหาการค้าชายแดนของจังหวัดตาก. การค้นคว้าแบบอิสระ
 เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาเศรษฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วรากร รัตนอารีกุล. (2544). พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานและการค้าชายแดนไทย-ลาว
 กรณีศึกษาชุมชนชายแดนห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์
 วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาภูมิศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- วัชรินทร์ ยงศิริ. (2547). *การค้าชายแดนไทยกับอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2556). *สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. วันที่ค้นข้อมูล 2 เมษายน 2556, เข้าถึงได้จาก <http://www.th.wikipedia.org/wiki/สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้>.
- วิทยากร เชียงกุล. (2527). *การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย: บทวิเคราะห์*. กรุงเทพฯ: ฉบับแกระ.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2551). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: เทคนิคการพิมพ์.
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2547). *ยุทธศาสตร์การค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน*. กรุงเทพฯ: สาขาการบริหารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สนธยา พลศรี. (2547). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมเกียรติ วัฒนศิริชัยกุล. (2553). *แผนยุทธศาสตร์ชาติเพื่อพัฒนาประเทศไทยก่อนเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี ค.ศ. 2015*. กรุงเทพฯ: สันทวิกิจ.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2525). *สังคมไทยแนวทางการวิจัยและพัฒนา*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2526). *การพัฒนาชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). *การประชุมเชิงปฏิบัติการการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 2558 ครั้งที่ 2 หน้า 14-56*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานจังหวัดจันทบุรี. (2552). *แผนปฏิบัติการราชการประจำปี พ.ศ. 2554 จังหวัดจันทบุรี*. จันทบุรี: สำนักงานจังหวัดจันทบุรี.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดจันทบุรี. (2548). *โครงการสนับสนุนการเพิ่มมูลค่าการค้าชายแดน การลงทุนและการท่องเที่ยว*. จันทบุรี: สำนักงานพาณิชย์จังหวัดจันทบุรี.
- สิทธิพร ภู่นริศ และวรรณทณี รุ่งเรืองสภาคกุล. (2550). *พัฒนาคน ชุมชน และพื้นที่การค้าชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอน*. เชียงใหม่: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และกรรณิการ์ สุขเกษม. (2547). *วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ: การวิจัยปัญหาปัจจุบันและการวิจัยอนาคตกาล*. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- สุนทรী โคมิน. (2522). ผลกระทบของการพัฒนาในแง่มุมของจิตวิทยาสังคม. *พัฒนบริหารศาสตร์*, 19(3), 374-396.

- องอาจ นัยวัฒน์. (2548). *วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (Quantitative and Qualitative Research Methodologies in Behavioral and Social Sciences)*. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- อนพัทธ์ หนองดู. (2550). *ยุทธศาสตร์การค้าชายแดนไทย-กัมพูชา: กรณีศึกษา จังหวัดสระแก้ว*. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- อนุช อภาภิรม และคณะ. (2546). *การค้าชายแดน: การเชื่อมสัมพันธ์ตามรอยตะเข็บ*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิชาการ.
- อรุณี อ่อนสวัสดิ์. (2551). *ระเบียบวิธีวิจัย*. พิษณุโลก: ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อภิรัฐ ตั้งกระจ่าง. (2543). *ธุรกิจระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: เพชรจรัสแสงแห่งโลกธุรกิจ.
- อังฉรา โพธิยานนท์. (2539). *การศึกษากับการพัฒนาชุมชน (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- อาชิ ครูตอกวงศ์. (2545). *ธุรกิจท่องเที่ยวชายแดนไทย-มาเลเซีย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิชาการ.
- อิสริวดี ตั้งเกียรติ. (2545). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนไทย-กัมพูชา ด้านจังหวัดจันทบุรี*. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาโยบายสาธารณะ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use content specialists in the assessment of criterion reference test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2, 49-60.
- Simon, H. A. (1960). *Administrative Behavior*. New York: The McMillen Company.
- Streeten, P. (1972). *The Frontiers of Development Studies*. London: Macmillan.
- UNESCO. (1982). *Basic Concepts and Considerations in Educational Planning and Management*. Bangkok: UNESCO Regional office for education in Asia and the Pacific.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง แนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ศึกษากรณีจังหวัดจันทบุรี

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
ศึกษากรณี จังหวัดจันทบุรี

1. การเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแนวทางการพัฒนาการค้า
ชายแดนของจังหวัดจันทบุรี ควรมีนโยบายเพื่อรองรับอาเซียนอย่างไร

1.1 การเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของสินค้า บริการ การค้า
และการลงทุน.....

.....

1.2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการคุ้มครองทางสังคม

.....

1.3 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์

.....

1.4 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

.....

1.5 การพัฒนากฎหมายและกฎระเบียบ

.....

1.6 การสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียน

.....
.....
.....

1.7 การเสริมสร้างความมั่นคง

.....
.....
.....
.....

1.8 การเพิ่มศักยภาพของเมืองเพื่อเชื่อมโยงโอกาสจากอาเซียน

.....
.....
.....